TARUJEN HELLAS

KARISTO

TARUJEN HELLAS

TARUJEN HELLAS

VANHOJA KLASSILLISIA SATUJA

KERTONUT
GUSTAV SCHWAB

ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ

KUVITTANEET

A. J. Carstens, P. v. Cornelius, E. Dulac,
J. Flaxman, B. Genelli, F. Preller ym.

SUOMENTANUT

Arnold Laurell ja Werner Anttila

3. tarkistettu painos

ISBN 951-23-1182-8

Arvi A. Karisto Osakeyhtiön laakapaino
Hämeenlinna 1979

Klassillisen muinaisuuden jumalaistaruilla ja sankarisaduilla on se erinomainen ansio, että ne voivat yhtä valtavasti, vaikka tosin eri tavoin, kiinnostaa sekä oppineen tutkijan että tavallisen ihmisen ja varsinkin nuorison mieltä. Edellisellä on tilaisuus tarkastella niissä kaiken inhimillisen tietämyksen alkeita, uskonnon ja filosofian perusajatuksia samoin kuin historian ensimmäistä aamunkoittoa, ja jälkimmäisiä viehättää niiden lukemisessa mitä runsaimmin vaihtelevien olentojen ja kohtaloiden esitys, ikään kuin luomistilassaan vielä keskeneräisen luonto- ja henkimaailman näytelmä. Saadaanhan näissä tarinoissa katsella, kuinka maailmamme nousee jumalineen ja jumalanpoikineen esille kaaoksesta ja ihmisessä asustava Prometheus-kipinä ryhtyy taisteluun raakalaisuutta vastaan, kulttuuri valtaa erämaat, sivistys voittaa villeyden ja järki tai välttämättömyys kukistaa intohimon.

Näiden kuvaelmien sisäinen, elävä voima, on myös niin suuri, ettei se näytä riippuvan siitä viimeistellystä taidemuodosta, jossa melkoinen osa niitä meille esitetään suurimpien runoilijoiden muovailemana, vaan että yksinkertaisinkin kertomistapa riittää tekemään niiden suurenmoisuuden tajuttavaksi sellaisille lukijoille, joiden kannalta taiteellinen kehittely pikemmin haittaa kuin edistää ymmärtämistä. Näin on laita myös sen nuorison, joka kouluissa alkaa tutustua klassilliseen sivistykseen.

Toisaalta pitää paikkansa se, että niin kuin jonkinlaiset tiedot ihmiskunnan historiasta ovat yleissivistyksen välttämätön

osa, samoin siitä ei saisi täydellisesti puuttua perehtymistä klassilliseen tarustoon, koska tämä on aikojen halki niin moninaisesti vaikuttanut kirjallisuuteen ja taiteeseen ja yhä vieläkin tulee eri muodoissa esille aiheineen ja nimineen. Niinpä mainitaan itsestään selvinä asioina esim. Tantaloksen vaivat, Sisyfoksen urakka, Augeiaan talli, Ariadnen lanka, Skylla ja Kharybdis, Nemesis, kultainen talja ym.

Puheena esiintyvistä taruista esiintyy runopukuisina eepoksina kolme suurta sikermää, nimittäin kreikkalaisen Homeroksen lauluiksi nimitetyt "Ilias" ja "Odysseia" sekä roomalaisen runoilijan Vergiliuksen sepittämä "Aeneis". Mutta paitsi niitä on olemassa runsas määrä muita klassillisia taruja, erityisesti niitä, joissa on aiheiksi otettu kuolevaisten, puolijumalien ja varsinaisten kuolemattomien vaiheita ja urotöitä vanhemmalta ajalta kuin mainituissa runoelmissa, esittäen maailman ja ihmiskunnan esihistoriaa sellaisena kuin muinaiset kreikkalaiset sitä kuvittelivat.

Juuri näistä vanhimmista, useinkin laajoista taruista on saatu aineisto nyt julkaistuun valikoimaan, joka sisältää niistä kauneimpia ja merkitykseltään tärkeimpiä. Melkoiseksi osaksi ne ovat toisistaan irrallisia, kun taas toisten kesken ilmenee yhteyttä, niin kuin aina jatkuvassa historiassa. Niinpä Herakles, jota erikseen kuvaillaan laajassa tarustossa, esiintyy myös osallisena argonauttien retkeen, samoin kuin Theseus tavataan jälleen Oidipus-tarussa. Muuten ne on pantu aikajärjestykseen, niin että viimeiset sankarit elävät jopa myöhemmin kuin ne, joista lauletaan "Iliaassa". Alkuun on sijoitettu tietenkin Prometheus, tarujen mukaan ensimmäinen todelliseksi ihmiseksi sanottava olento.

Tässä kohden sopii ohimennen huomauttaa eräästä seikasta, joka antaa lisävahvistusta siihen itsestään luonnolliseen olettamukseen, että kreikkalaiset ovat taruihinsa saaneet aiheita ja vaikutteita muista vanhemmista lähteistä. Kun Prometheuksen isänä esiintyy Uranos-jumalan ja Gaian (Maan)

poika Japetos, johtuu siitä helposti mieleen, että tämä on sama kuin Nooan kolmas poika Japhet eli Jaafet.

Mitä tulee näissä kertomuksissa ilmenevään moraaliin, niin se tosin on joissakin suhteissa yksipuolinen tai poikkeaa kristillisestä ajatuskannastamme, mutta sitä ei tarvitse pitää millään lailla vaarallisena nuorille lukijoille, koska vanhemmat ja opettajat voivat siitä antaa selityksiä eikä kokoelmaamme ole hyväksytty sellaisia tarinoita, joissa kuvataan epäinhimillisiä kauhuja tai jotakin muuten perin vastenmielistä.

Suomennoksessa käytetystä klassillisesta nimistöstä on erikseen mainittava seuraavaa. Koulussa olemme kuulleet ja kirjoissa nähneet näitä nimiä enimmäkseen roomalaisessa asussa, koska klassillinen sivistys on meidän aikakaudellemme periytynyt etusijassa latinankielen kautta. Niinpä meille ovat tuttuja muinaisista jumalista Jupiter, Juno, Minerva, Mars ym. ja sankareista esim. Herkules, Meleager ym., mutta koska nämä tarut ovat alkuaan kreikkalaisia, pidetään tässä kirjassa nimienkin osalta kiinni kreikkalaisista muodoista, jollaisia ovat esim. Zeus, Hera, Athene, Ares tai Herakles, Meleagros ym. Lisäksi noudatetaan nimissä sitä kirjoitustapaa, jossa on säilynyt *th* ja χ, kun taas x:n sijalle on tullut *ks*. Siitä tuloksena on esim. se, että tulen jumala ei ole Vulcanus, kuten roomalaisilla, vaan Hefaistos, Venuksen sijalla on Afrodite, Herkulessankarin nimenä on Herakles jne.

SISÄLLYS:

TARUJEN HELLAS

I. PROMETHEUS

Taivas ja maa oli luotu: meri lainehti rantojensa välissä, ja kalat kisailivat siinä; yläilmoissa lauloivat siivekkäät linnut; maanpinta kihisi eläimiä. Mutta vielä puuttui se olento, jonka ruumis oli niin laadittu, että sielu saattoi ottaa sen asunnokseen ja siitä käsin hallita maailmaa. Silloin astui maan päälle viisasta keksimiskykyä täynnä Uranoksen maasyntyisen pojan Japetoksen poika Prometheus, joka polveutui vanhasta, Zeuksen kukistamasta jumalasuvusta. Hän kai tiesi, että maankamarassa uinui taivaan siemen; sen tähden hän otti savea, kostutti sitä virran vedellä, vatvasi sitä ja muovaili siitä kuvan maailman valtioiden jumalien muotoiseksi. Saadakseen tämän maamöhkäleen eläväksi hän valitsi eri eläinten sieluista hyviä ja huonoja ominaisuuksia ja kätki ne ihmisen sydämeen. Taivaallisten joukossa hänellä oli eräs ystävätär, viisauden jumalatar

Athene. Tämä ihmetteli titaanien jälkeläisen luomusta ja puhalsi puolittain elävään kuvaan jumalaisen hengen.

Niin syntyivät ensimmäiset ihmiset, jotka pian monistuneina täyttivät maan. Mutta pitkään aikaan he eivät tienneet, kuinka heidän piti käyttää siromuotoisia jäseniään ja saamaansa jumalaista kipinää. Näkevinä he näkivät turhaan eivätkä kuulevina kuulleet; uniolentojen tapaisina he juoksentelivat sinne tänne eivätkä osanneet käyttää luomakuntaa hyväkseen. Tuntematon oli heille taito kaivaa maasta kiviä ja hakata niitä, polttaa savesta tiiliä, tehdä hirsiä metsistä kaatamistaan puista ja rakentaa kaikista näistä itselleen asuntoja. Heitä vilisi valottomissa luolissa maan alla kuin hyöriviä muurahaisia. He eivät tietyistä merkeistä havainneet talvea, eivät kukoistavaa kevättä eivätkä hedelmiä tuottavaa kesää; mitään suunnitelmaa ei ollut siinä, mitä he toimittivat.

Sitten Prometheus ryhtyi pitämään huolta luomistaan olennoista; hän neuvoi heitä tarkkaamaan tähtien nousemista ja laskemista, antoi heille luvunlaskun ja kirjainkirjoituksen taidon, opetti heitä iestämään eläimiä ja käyttämään niitä työkumppaneinaan, totutti hevoset ohjaksiin ja vaunuihin ja keksi purret ja purjeet laivakulkua varten. Hän huolehti ihmisten muustakin elämästä. Kun joku ennen sairastui, ei hän tiennyt mitään keinoa sitä vastaan eikä myöskään, mikä ruoka ja juoma olisi hänelle sopiva, tai tuntenut mitään voidetta vammojensa huojennukseksi, vaan kuoli kurjasti lääkkeiden puutteessa. Sen tähden Prometheus selitti ihmisille hyvien rohtojen sekoituksia kaikenlaisten tautien häätämiseksi. Sekoittamistaidon lisäksi hän opetti heille ennustamistaidon, tehden selkoa enteistä ja unista ja siitä, kuinka ennustetaan lintujen lennosta ja uhrieläinten sisuksista. Sitä paitsi hän johdatti heidän katseensa maan uumeniin ja antoi heidän löytää sieltä vaskea, rautaa, hopeaa ja kultaa; lyhyesti sanoen hän ohjasi heidät elämän kaikkiin mukavuuksiin ja taitoihin.

Taivaassa oli hallinnut jonkin aikaa lapsineen Zeus, syös-

tyään valtaistuimelta isänsä Kronoksen ja kukistettuaan vanhan jumalasuvun, josta myös Prometheus oli peräisin.

Nyt alkoivat uudet jumalat kiinnittää huomiota äsken syntyneeseen ihmissukuun. He vaativat tältä palvontaa siitä suojasta, jota he olivat halukkaita sille suomaan. Kreikan Mekonessa pidettiin kuolevaisten ja kuolemattomien kokous, jossa määriteltiin ihmisten oikeudet ja velvollisuudet. Tässä tilaisuudessa Prometheus esiintyi luotujensa puoltajana huolehtiakseen siitä, etteivät jumalat sälyttäisi kuolevaisille liian suuria rasituksia korvaukseksi suojelustehtävästään. Silloin tätä titaaninpoikaa houkutteli hänen ylpeytensä pettämään jumalia. Hän teurasti luotujensa nimissä suuren härän, josta taivaalliset saisivat valita, mitä itselleen halusivat. Mutta hän oli uhrieläimen paloittelemisen jälkeen tehnyt kaksi kasaa; toiselle puolelle hän pani lihat, sisälmykset ja rasvan härän vuotaan käärittyinä, toiselle paljaat luut taidokkaasti päällystettyinä uhrieläimen talilla, ja tämä kasa oli suurempi. Isäjumala Zeus, kaikkitietävä, huomasi kuitenkin hänen petoksensa ja puhui:

— Japetoksen poika, ylhäinen kuningas, hyvä ystävä, kuinka epätasaisesti oletkaan osat jakanut!

Nyt vasta Prometheus oikein uskoi pettäneensä hänet, hymyili itsekseen ja vastasi:

— Ylhäinen Zeus, suurin ikuisista jumalista, valitse se osa, jonka sinulle neuvoo sydän povessasi.

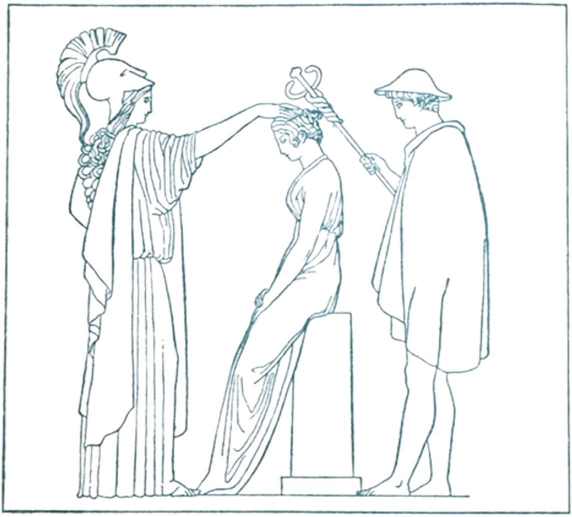
Zeus julmistui sydämessään, mutta tarttui tahallaan molemmin käsin valkoiseen taliin. Kun hän oli puristanut sen hajalleen ja huomasi paljaat luut, oli hän vasta nyt huomaavinaan petoksen ja puhui vihaisena:

— Huomaan, ystävä Japetoksen poika, ettet ole vielä unohtanut pettämisen taitoa!

Zeus päätti kostaa Prometheukselle tämän petoksen ja kielsi kuolevaisilta viimeisen lahjan, jota he tarvitsivat täydellisempään sivistykseen, nimittäin *tulen*. Mutta siihenkin tiesi Japetoksen ovela poika keinon. Hän otti ytimekkään jättiläis-

kuminan pitkän vanan, lähestyi sitä pidellen ohikulkevia auringonvaunuja ja sai sillä tavalla vanan leimahtamaan liekkiin. Tämän tulensytykkeen hän toi mukanaan palatessaan maan päälle, ja pian loimusi ensimmäinen puupino taivasta kohti.

Ilmojen jylisyttäjää suututti sielun sisimpään asti se, että

Pallas Athene seppelöi Pandoran Hermes lahjoittaa hänelle kielen

hän näki kauaksi loistavan tulenloimun kohoavan ihmisten keskuudesta. Heti hän laati korvaukseksi tulen käytöstä, jota ei enää voinut ottaa pois kuolevaisilta, heille uuden vaivan. Taitonsa vuoksi kuuluisan tulenjumalan Hefaistoksen toimeksi määrättiin valmistaa hänelle kauniin neidon valekuva;

itse Athene, joka oli käynyt Prometheukselle kateudesta tylyksi, heitti kuvan ylle valkoisen, kimaltavan puvun, antoi sen kasvojen verhoksi aaltoilevan hunnun, jota tyttö käsillään piti jaotettuna, seppelöi pään tuoreilla kukilla ja ympäröi sen kultaisella nauhalla, jonka Hefaistos samoin oli taidokkaasti

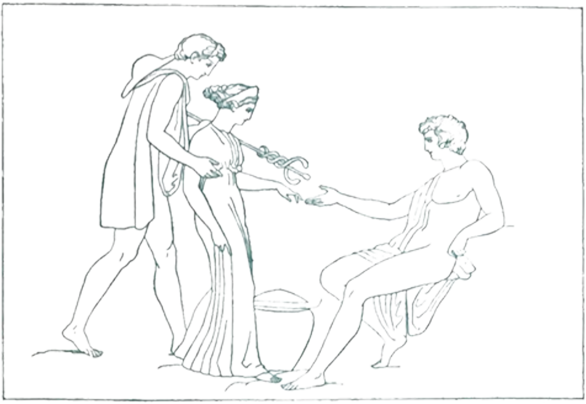

Hermes vie Pandoran maahan

valmistanut isänsä mieliksi, koristaen sen ihanasti eläinten kirjavilla kuvilla. Hermeksen, jumalien sanansaattajan, piti antaa suloiselle kuvalle puhekyky ja Afroditelta tuli sille kaikkinainen viehätysvoima.

Näin Zeus oli luonut hyvältä näyttävän, mutta itse asiassa

turmiollisen, lumoavan olennon, antaen sille nimen Pandora, mikä merkitsee "kaikkilahjainen", sillä jokainen kuolemattomista jumalista oli antanut tyttöselle jonkin tuhoa tuottavan lahjan ihmistä varten. Sitten Hermes vei neitosen alas maan päälle, missä kuolevaiset huviksensa kävelivät jumalien kanssa, ja kaikki ihailivat tätä verratonta olentoa.

Hermes vie Pandoran ja tämän arkun Epimetheuksen luokse.

Pandora astui Prometheuksen vähemmän epäilevän veljen Epimetheuksen luo tarjotakseen hänelle Zeuksen lahjan. Turhaan veli oli varoittanut häntä koskaan ottamasta lahjaa olympolaiselta Zeukselta, jottei siitä johtuisi ihmisille mitään pahaa, ja neuvonut lähettämään sen heti takaisin. Näitä sanoja muistamatta Epimetheus otti kauniin neitosen ilomielin vastaan ja tunsi vaivan vasta sitten kun se hänessä jo oli.

Sillä tähän asti ihmissuvut olivat, Prometheuksen neuvo-

mina, eläneet vaivoista vapaina, ilman rasittavaa työtä ja kiduttavaa sairautta. Mutta tämä nainen kantoi käsissään lahjaansa, suurta kannellista astiaa. Tuskin hän oli tullut Epimetheuksen luo, kun hän kohotti kantta, ja astiasta lensi heti ulos joukko vaivoja, hajaantuen salamannopeasti yli koko maan. Yksi ainoa hyvä lahja oli kätketty syvimmälle astiaan, toivo;

Pandoran avatusta arkusta lähtevät vaivat ja taudit

mutta Pandora painoi isäjumalan neuvosta kannen kiinni taas, ennen kuin toivo ehti pyrähtää esille, ja niin hän sulki sen ikuisiksi ajoiksi astiaan. Nyt kurjuus täytti maan, ilman ja meren kaikkinaisissa muodoissa. Taudit kuljeskelivat yöllä ja päivällä ihmisten keskuudessa, salaa ja hiljaa, sillä Zeus ei ollut antanut niille ääntä; kuumeiden lauma piti maata piirityksessään, ja kuolema, joka aikaisemmin oli hiipinyt vain hitaasti kuolevaisten luo, joudutti askeliaan.

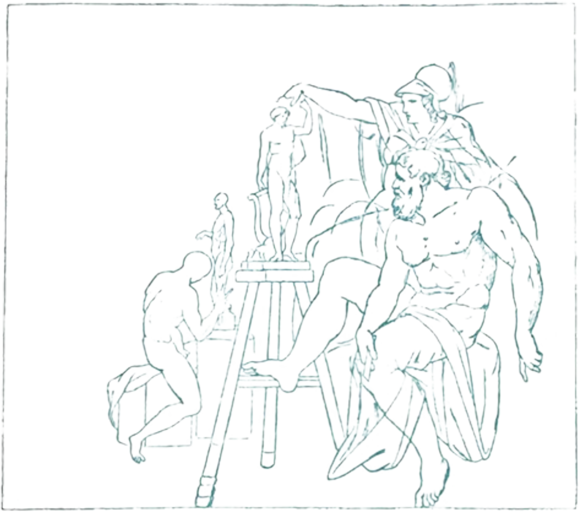
Sitten Zeus käänsi kostonsa Prometheukseen, luovuttaen hänet Hefaistokselle ja tämän palvelijoille, Kratokselle ja Bialle (voimalle ja väkivallalle). Näiden täytyi laahata hänet

Kahlittu Prometheus.

skyyttien erämaihin ja siellä takoa hänet murtumattomilla kahleilla kiinni Kaukasus-vuoren kallioseinään, pöyristyttävän kuilun yläpuolelle. Hefaistos täytti vastahakoisesti isänsä määräyksen; hän rakasti titaanipoikaa esi-isänsä Uranoksen jälkeläisenä ja vertaisenaan sukulaisena. Säälitellen ja raaempien palvelijoiden soimatessa hän antoi näiden suorittaa kau-

hean teon. Niin täytyi nyt Prometheuksen riippua koleallla kallionkielekkeellä, pystyssä unettomana, voimatta kertaakaan koukistaa väsyneitä polviaan.

Prometheus ja Athene.

— Saat valittaa ja huokailla monta kertaa turhaan, sanoi Hefaistos hänelle, — sillä Zeuksen mieli on leppymätön ja kaikki, jotka vasta vähän aikaa sitten ovat riistäneet itselleen hallitusvallan,[1] ovat kovasydämisiä. Vangin tuskien piti todel-

[1] Zeus oli kukistanut isänsä Kronoksen (Saturnuksen) ja väkivalloin anastanut Olympoksen. Japetos ja Kronos olivat veljeksiä, Prometheus ja Zeus siis serkkuja.

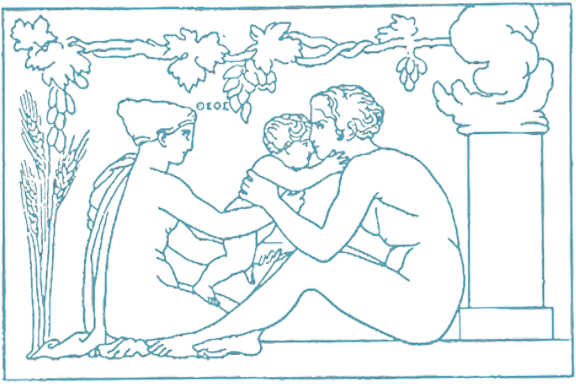
lakin kestää ikuisesti tai ainakin kolmekymmentätuhatta vuotta. Tosin ääneensä huokaillen ja kidutuksensa todistajaksi huutaen tuulia, virtoja, lähteitä ja meren aaltoja, kaikkien äitiä maata ja kaikkinäkevää auringonpiiriä hän pysyi kuitenkin mieleltään taipumattomana.

— Sen, joka on oppinut ottamaan huomioon pakkotilan voittamattoman voiman, täytyy kantaa, mitä kohtalo on määrännyt, puhui hän, eikä myöskään alistunut Zeuksen uhkaillessa häntä, tarkemmin selittämään sitä synkkää ennustusta, että jumalien ylivaltias joutuisi turmioon ja perikatoon uuden avioliiton kautta.

Zeus piti sanansa; hän lähetti kahlehditun luo kotkan syömään hänen jokapäiväisenä kuokkavieraanaan hänen maksaansa, joka ei koskaan kulunut loppuun, vaan kasvoi yhä uudelleen. Tämä tuska ei saanut päättyä ennen kuin ilmestyisi lunastaja, joka vapaaehtoisesti kuolemaan menemällä tavallaan tarjoutuisi olemaan hänen sijaisenaan.

Sellainen ajankohta tuli pikemmin kuin Prometheus saattoi odottaa Zeuksen tuomion mukaan. Kun hän oli riippunut kalliossa kolmekymmentä vuotta, saapui Herakles tietä pitkin matkalla hesperidien luo noutamaan heidän omenoitaan. Nähdessään jumalien jälkeläisen riippuvan Kaukasuksen kallioseinässä hän toivoi saavansa iloita tämän hyvistä neuvoista, ja samalla häntä säälitti näin surkea kohtalo, sillä hän näki, kuinka kotka Prometheuksen polvilla kykkien ahmi onnettoman miehen maksaa. Silloin hän heitti maahan nuijan ja leijonantaljan, jännitti jousensa, ampui nuolen ja pudotti kauhean linnun pois kalvamasta rääkättyä vankia. Sitten hän irrotti Prometheuksen kahleet ja vei vapautetun sieltä mukanaan. Mutta jotta Zeuksen ehto täytettäisiin, hän pani Prometheuksen sijaiseksi kentauri Kheironin, joka oli halukas kuolemaan hänen puolestaan, oltuaan tähän asti kuolemattomien joukossa. Jotta Zeuksen tuomio, hän kun oli tuominnut Prometheuksen paljon pitemmäksi ajaksi kiinni kallioon, ei silti myöskään jäisi tehotto-

maksi, täytyi Prometheuksen edelleen kantaa rautaista sormusta, jossa oli pieni kivi tuosta Kaukasuksen kalliosta. Niinpä Zeuksen sopi kerskailla, että hänen vihollisensa edelleen oli Kaukasukseen kahlittuna.

Kultainen aikakausi

II. IHMISKAUDET

Ensimmäiset jumalten luomat ihmiset olivat kultaista sukukuntaa. He elivät, niin kauan kuin Kronos (Saturnus) hallitsi taivaassa, huolettomina ja itsensä jumalien kaltaisina, loitolla työstä ja vaivoista. Myöskin iän rasitukset olivat heille tuntemattomat; käsiensä, jalkojensa ja kaikkien jäsentensä puolesta aina rivakkoina ja kaikista taudeista vapaina he hauskuttelivat iloisissa kekkereissä. Autuaat jumalat rakastivat heitä ja lahjoittivat heille rehevillä niityillä kuljeskelevia uhkeita karjalaumoja. Kun heidän piti kuolla, he vaipuivat vain suloiseen uneen. Mutta niin kauan kuin he elivät, heillä oli kaikkia mahdollisia hyvyyksiä; maa antoi heille itsestään kaikki hedelmät yltäkylläisesti, ja rauhallisina, kaikkien jumalien siunaamina, he suorittivat päivätyönsä. Sitten kun tämä sukukunta sallimuksen määräyksen mukaan oli hävinnyt maailmasta, tuli

heistä hurskaita suojelusjumalia, jotka tiheään sumuverhoon kääriytyneinä kulkivat ympäri maata kaiken hyvän antajina, oikeuden vaalijoina ja kaikkien rikosten kostajina.

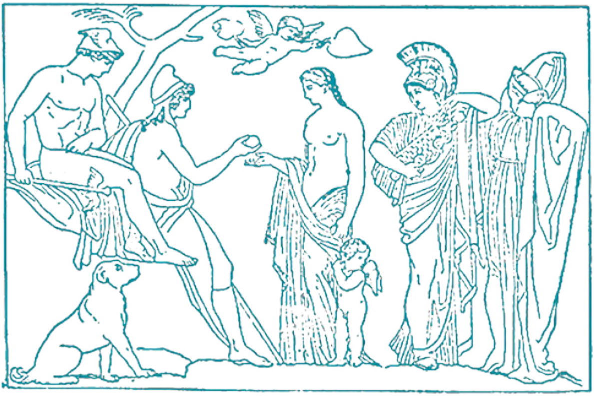
Sen jälkeen kuolemattomat loivat toisen ihmissuvun hopeasta. Tämä oli edellisestä sukukunnasta jo paljon huonontunut eikä ollut sen kaltainen ruumiinmuodoltaan tai myöskään mielenlaadultaan. Hemmoteltu poika kasvoi kokonaista sata vuotta hengeltään vajavaisena vanhempiensa kotona äidillisessä hoidossa, ja kun joku oli vihdoin saavuttanut nuorukaisen iän, oli hänellä enää lyhyt aika elämästä jäljellä. Järjettömät puuhailut syöksivät nämä uudet ihmiset kurjuuteen, sillä he eivät enää voineet hillitä intohimojaan vaan tekivät ylimielisesti syntiä toisiaan vastaan. He eivät myöskään tahtoneet enää kunnioittaa jumalien alttareita kohtuuden mukaisilla uhreilla. Sen tähden Zeus otti tämänkin sukukunnan pois maan päältä, sillä häntä ei miellyttänyt, että heiltä puuttui kunnioitusta kuolemattomia kohtaan. Mutta nämäkään eivät vielä olleet niin vailla ansioita, ettei heidän osakseen olisi tullut mitään kunniaa heidän elämästä poistumisensa jälkeen. Niinpä heidän sallittiin kuolevaisina aaveina eli henkinä vielä kierrellä maan päällä.

Nyt Zeus loi kolmannen ihmissuvun, tällä kertaa pelkästä vaskesta. Se oli jälleen peräti erilainen kuin hopeinen sukukunta, julma ja väkivaltainen, aina taipuvainen sotaisiin puuhiin jokaisen alati miettiessä, kuinka voisi paraiten loukata toista ihmistä. He pitivät alhaisena syödä ketojen hedelmiä ja ravitsivat itseään eläinten lihalla; heidän itsepäisyytensä oli kova kuin timantti; heidän ruumillaan oli valtavat mittasuhteet, hartioista kasvoivat käsivarret, joiden lähettyville kukaan ei saanut tulla.

Heidän aseenaan oli vaski; heidän asuntonsa oli vaskesta, ja vaskella he panivat kuntoon viljelysmaitansa, sillä rautaa ei silloin vielä ollut olemassa. He käyttivät käsiään toisiansa vastaan, mutta niin suuria ja hirveitä kuin he olivatkin, he eivät

mahtaneet mitään mustalle kuolemalle; kirkkaasta auringonvalosta erittyään he painuivat manalan kauheaan yöhön.

Kun maa oli kätkenyt piiloonsa myöskin tämän sukukunnan, loi Zeus, Kronoksen poika, neljännen suvun, jonka asuinpaikkana ravitsevan maan piti olla. Se oli taas jalompi ja oikeamielisempi kuin edellinen. Näin tuli maan päälle jumalallisten sankarien suku; muinaisuudessa sanottiin heitä myöskin puolijumaliksi. Mutta lopuksi heidätkin tuhosi eripuraisuus ja sota, toiset Theban seitsemän portin edustalla, missä he taistelivat kuningas Oidipuksen valtakunnasta, toiset Troijan ken-

Omena, jonka Paris antoi kauniille Helenalle, johti Troijan sotaan ja neljännen ihmissuvun tuhoon

tillä, jonne heitä oli laivoilla tullut lukemattomia kauniin Helenan tähden. Kun nämä olivat päättäneet maallisen elämänsä sodassa ja vaivoissa, isä Zeus järjesti heille asuinpaikan maailmankaikkeuden reunalle, valtamerelle, autuaiden saarille. Siel-

lä he viettivät kuoleman jälkeen onnellista ja huoletonta elämää, ja hedelmällinen maaperä antaa heille kolmasti vuodessa hunajanmakeita hedelmiä virkistykseksi.

Häpeä ja Kainous pakenevat jälleen ikuisten jumalien luo

— Ah, jospa en olisi, huokaa vanha runoilija Hesiodos, joka kertoo tämän tarinan ihmiskausista, — jospa en olisi viidennen, nyt seuranneen ihmissuvun jäsen! Jospa olisin kuollut aikaisemmin tai syntynyt myöhemmin! Sillä nykyinen ihmis-

suku on rautainen. Kokonaan turmeltuneina nämä ihmiset eivät lepää huolistaan ja vaivoistaan päivällä eivätkä yöllä; jumalat lähettävät heille yhä uusia kalvavia suruja. Mutta he itse ovat itselleen suurimpana vaivana. Isä ei ole pojalle eikä poika isälle lempeä; vieras vihaa kestitsevää ystäväänsä, toveri toveriaan; veljestenkään kesken ei enää vallitse sydämellinen rakkaus, kuten ennen vanhaan. Vieläpä vanhempien harmailta hiuksiltakin kielletään kunnioitus; heidän silmilleen heitetään häväistyksiä, ja heidän täytyy sietää rääkkäyksiä. Kauheat ihmiset, ettekö lainkaan muista jumalien oikeutta, koska ette tahdo antaa kiitosta paljon vaivaa kestäneille vanhemmillenne heidän hoidostaan? Kaikkialla pätee vain nyrkkioikeus; kaupunkien hävityksiä he miettivät toisiaan vastaan. Ei suosita sitä, joka puhuu totta, on oikeamielinen ja hyvä; ei, vaan nyt suositaan pahantekijää, kurjaa ilkimystä he kunnioittavat. Enää ei ole oikeutta ja kohtuutta, vaan paha saa loukata jalompaa, puhua petollisia, vääriä sanoja, vannoa väärin. Sen tähden nämä ihmiset ovatkin niin onnettomia. Vahingonilo, soraääninen kateus seuraa heitä ja pauhaa heille pahansuovin kasvoin. Häveliäisyyden ja pyhän arkuuden jumalattaret, jotka aikaisemmin ovat ainakin näyttäytyneet maan päällä, verhoavat surullisina kauniit ruumiinsa valkoisiin vaatteisiin ja hylkäävät ihmiset paetakseen takaisin kuolemattomien jumalien joukkoon. Kuolevaisille ihmisille ei jää muuta kuin surkea kurjuus, eikä tästä onnettomuudesta ole odotettavissa mitään pelastusta.

III. Deukalion ja Pyrrha

Kun vaskinen ihmissuku asui maan päällä ja Zeuksen, maailman valtiaan, korviin oli tullut pahoja viestejä heidän tihutöistään, hän päätti itse käydä ihmishahmossa siellä tarkastelemassa. Mutta kaikkialla hän sai huomata huhupuheen lieventävän todellisuutta. Eräänä iltana hän astui myöhäisessä hämyssä Arkadian hillittömyydestään kuuluisan kuninkaan Lykaonin nuivan katon alle. Hän antoi havaita muutamista ihmetöistä, että sinne oli saapunut jumala, ja kansanjoukko oli heittäytynyt polvilleen. Mutta Lykaon pilkkasi tätä hurskasta rukoilemista.

— Katsokaamme, puhui hän, — onko hän kuolevainen vai jumala! Samalla hän sydämessään päätti tuhota tuon vieraan aavistamattomalla kuolemalla keskiyön vaiheilla, kun uni painaisi raskaimmin.

Mutta sitä ennen hän teurasti onnettoman panttivangin, jonka molossien kansa oli hänelle lähettänyt, keitti vielä värisevät jäsenet kiehuvassa vedessä tai paistoi ne tulella ja toi ne pöydälle vieraan ilta-ateriaksi. Zeus, joka oli kaiken tämän oivaltanut, hypähti ruokapöydästä pystyyn ja iski kostavan tulen jumalattoman linnaan. Säikähtyneenä kuningas pakeni avoimelle kedolle. Ensimmäinen valitushuuto, jonka hän päästi, oli ulvontaa, hänen pukunsa muuttui karvoiksi, hänen kätensä jaloiksi: hänestä oli sukeutunut verenhimoinen susi.

Zeus palasi Olympokseen, piti neuvoa jumalain kanssa ja

tahtoi tuhota häijyn ihmissuvun. Hän oli jo aikeissa sirotella salamoita kaikkiin maihin; mutta se pelko, että yläilmat joutuisivat liekkien valtaan ja maailmankaikkeuden akseli palaisi tuhkaksi, pidätti häntä. Hän pani syrjään ukkosenvasamat, joita kykloopit olivat takoneet hänelle, ja päätti lähettää taivaasta maan päälle rankkasateen ja hävittää kuolevaiset vettä valuvien pilvien tulvaan.

Heti suljettiin pohjoistuuli yhdessä muiden pilviä karkottavien tuulten kanssa Aioloksen luoliin, ja hän päästi vapaaksi vain etelätuulen. Tämä lensi vettä valuvin siivin alas maan päälle; sen hirmuisia kasvoja peitti pikimusta pimeys, sen parta oli raskas pilvistä, vesitulva ryöppysi sen valkoisista hiuksista, sumu lepäsi sen otsalla, ja sen povestakin tippui vettä. Etelätuuli ojensi kätensä taivasta kohti, tarttui alasriippuviin pilviin ja aikoi pusertaa niitä. Ukkonen jyrisi, tiivis sadetulva syöksyi taivaasta; vilja kumartui aaltoilevan myrskyn edessä, lamassa oli maamiehen toivo, koko vuoden pitkällinen työ oli turmeltu.

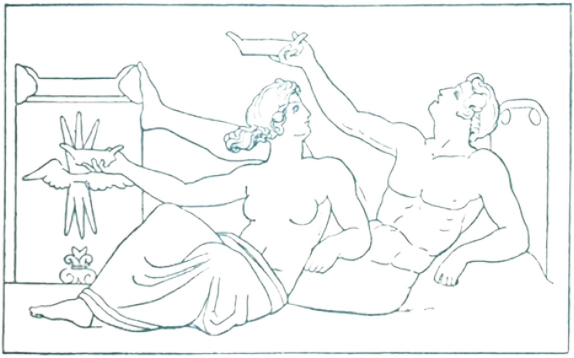
Myöskin Poseidon, Zeuksen veli, tuli hänen avukseen tässä hävitystyössä, kutsui kaikki joet kokoon ja sanoi: — Antakaa virtojenne päästää irti kaikki ohjat, syöksykää taloihin, murtakaa padot! Ne täyttivät hänen käskynsä, ja Poseidon itse puhkaisi kolmikärjellään maanpinnan ja pani tärisyttämällä aallot liikkeelle. Niin virtasivat joet avoimille kentille, peittivät kedot, veivät puuistutukset, temppelit ja talot mennessään.

Jos jonnekin jäi palatsi seisomaan, peitti vesi kuitenkin pian sen päädyt, ja korkeimmatkin tornit katosivat kurimukseen. Merta ja maata ei kohta erottanut toisistaan; kaikki oli aallokkoa ja rannatonta ulappaa. Ihmiset koettivat pelastaa itsensä niin hyvin kuin voivat; joku kiipesi korkeimmalle vuorelle, toinen astui veneeseen ja souti nyt uponneen maatalonsa katon päällitse tai niiden kukkulain yli, jolla hänen viini-istutuksensa sijaitsivat, niin että emäpuu raapaisi niitä. Kalat rimpuilivat puiden oksien seassa; kiirehtivää metsäkarjua tulva

ajoi takaa; kokonaisia kansoja vesi vei mukanaan, ja mitä aallot säästivät, kuoli nälkään asumattomilla kukkuloilla.

Fokiin maakunnassa kohotti eräs sellainen korkea vuori vielä kahta huippuaan kaikki peittävän meren yläpuolelle. Se oli Parnassos. Sille ui Deukalion, Prometheuksen poika, saatuaan häneltä varoituksen ja pelastukseen tarkoitetun aluksen, vetäen puolisoansa Pyrrhaa veneessä jäljessään. Milloinkaan ei ollut tavattu yhtään miestä tai naista, joka olisi vienyt näistä kahdesta voiton oikeamielisyydessä ja jumalisuudessa.

Kun nyt Zeus taivaasta katsoen näki, että maailma oli kaikkialla veden peitossa ja että monta tuhatta kertaa tuhansista vain yksi ihmispari oli jäljellä, molemmat nuhteettomia, molemmat jumaluuden hartaita kunnioittajia, hän päästi pohjoistuulen irti, hajotti mustat pilvet ja käski tuulen viedä pois sumut. Näin paljastui jälleen taivas maalle ja maa taivaalle. Myöskin Poseidon, merenjumala, laski kolmikärkensä ja vaimensi tulvan. Meri sai takaisin rantansa, joet palasivat uomiinsa; metsät ojensivat mudan peittämät puunlatvansa esille

Hopeinen aikakausi

syvyydestä, kukkulat seurasivat jäljestä, vihdoin levittäytyivät tasangot esiin, ja lopulta maa oli taas näkyvissä.

Deukalion katseli ympärilleen. Maa oli autio ja haudanhiljaisuuteen vaipunut. Kyyneleet valuivat hänen poskiaan pitkin hänen nähdessään tämän surkeuden, ja hän puhui vaimolleen Pyrrhalle:

— Rakkaani, ainoa elämäntoverini! Niin pitkälle kuin katson maita, kaikkiin ilmansuuntiin, en voi huomata yhtään elävää sielua. Me kaksi olemme yhdessä maan asutuksena, kaikki muut ovat hukkuneet vedenpaisumuksessa. Mutta mekään emme ole vielä elämästämme täysin varmoja. Jokainen pilvi, jonka näen, pelottaa vielä sydäntäni. Ja vaikka kaikki vaara olisi poissa, niin mihin me ryhdymme yksin hylätyssä maailmassa? Jospa olisin oppinut isältäni Prometheukselta taidon luoda ihmisiä ja vuodattaa muovailtuun saveen hengen!

Niin hän puhui, ja hylätty pari alkoi itkeä; sitten he heittäytyivät polvilleen jumalatar Themiin puoleksi särkyneen alttarin eteen ja alkoivat rukoilla taivaallista olentoa:

— Ilmoita meille, oi jumalatar, millä keinolla voimme palauttaa tuhoutuneen sukukuntamme! Oi, auta hukkunutta maailmaa takaisin elämään!

— Jättäkää alttarini, kaikui jumalattaren ääni, — verhotkaa päänne, päästäkää vyötetyt jäsenenne vapaiksi ja heittäkää äitinne luut selkänne taakse!

Molemmat ihmettelivät kauan tätä arvoituksellista vastausta. Pyrrha katkaisi ensiksi äänettömyyden.

— Anna anteeksi, ylhäinen jumalatar, puhui hän, — jos lyyhistyn kauhusta kokoon, jollen tahdo totella sinua ja loukata äitini haamua hajottamalla hänen luitansa!

Mutta Deukalionin hengen kirkasti valonsäde. Hän rauhoitti puolisoaan ystävällisesti sanoen:

— Joko älyni pettää minut tai jumalien sanat ovat aina hurskaita eikä niihin kätkeydy mitään ilkeyttä! Meidän suuri

äitimme on maa, kivet ovat sen luita ja nämä, Pyrrha, pitää meidän heittää taaksemme!

Molemmat epäilivät sentään tätä selitystä vielä kauan. Mitäpä vahinkoa olisi kuitenkaan kokeilusta?,he ajattelivat. Niinpä he menivät sitten syrjään, verhosivat päänsä, aukoivat vyöt vaatteistaan ja heittivät, kuten oli käsketty, kivet taaksensa. Silloin tapahtui suuri ihme: kivi menetti kovuutensa ja haurautensa, muuttui taipuisaksi, kasvoi, sai vartalon; siihen ilmestyi inhimillisiä muotoja, ei vielä kuitenkaan selvinä, vaan karkeina piirteinä tai sellaisina kuin taiteilija hakkaa aluksi esiin marmorimöhkäleestä. Mutta se, mikä kivissä oli kosteata ja tiivistä, tuli lihaksi ruumiin päälle; taipumattomat, lujat osat muuttuivat luiksi; kivien suonet jäivät suoniksi. Niin saivat miehen heittämät kivet jumalien avulla lyhyessä ajassa miehen muodon, naisen heittämät naisen.

Ihmissuku ei kiellä tätä alkuperäänsä; se on kovaa sukua ja kelvollista työhön. Joka hetki se muistuttaa, mistä alkuperästä se on kasvanut.

IV. Io

Pelasgien ikivanhalla kantaruhtinaalla ja kuninkaalla Inakhoksella oli kuvankaunis tytär Io, joka oli vetänyt puoleensa Zeuksen, Olympoksen hallitsijan, ihastuneen katseen paimentaessaan Lernan niityllä isänsä karjaa. Tulisesti rakastuneena häneen jumala astui hänen luokseen ihmishahmossa ja alkoi vietellä häntä hurmaavilla imarteluilla:

— Oi neito, onnellinen se, joka saa sinut omakseen! Mutta yksikään kuolevainen ei ole sinun arvoisesi, vaan sinä ansaitsisit päästä ylimmän jumalan morsiameksi! Tiedä siis, minä olen Zeus. Älä pakene minua! Keskipäivän helle polttaa kuumasti. Astu kanssani tuonne varjoisaan lehtoon, joka vasemmalla puolellamme kutsuu meitä vilpoisuuteensa; mitä tekemistä sinulla on päivän hehkussa? Älä suinkaan pelkää astua tummaan metsään tai rotkoihin, joissa metsän riista asustaa. Olenhan minä saapuvilla sinua suojelemassa, minä jumala, joka pitelen taivaan valtikkaa ja lähetän maan päälle monihaaraisia salamoita.

Mutta neito pakeni viekoittelijaa nopein askelin ja olisikin tuskaisen hädän siivillä pelastunut hänen ulottuviltaan, ellei takaa-ajava jumala olisi käyttänyt väärin valtaansa ja peittänyt koko maata synkkään pimeyteen. Ympärillä kiertelivät sumuhöyryt, ja pian pidätti tytön askeleita se pelko, että hän törmäisi kalliota vasten tai syöksyisi jokeen. Niin joutui onneton Io jumalan valtaan.

Hera, jumalien äiti, oli jo aikoja sitten tottunut puolisonsa uskottomuuteen, tämä kun usein käänsi rakkautensa hänestä pois puolijumalien tai kuolevaisten tyttäriin; mutta hän ei voinut hillitä vihaansa ja lemmenkateuttaan. Niinpä hän piti aina valppaasti ja epäluuloisesti silmällä Zeuksen retkiä maan päälle. Samoin hän nytkin katseli alas siihen seutuun, missä hänen puolisonsa hänen tietämättään vaelsi. Suureksi hämmästyksekseen hän äkkiä huomasi, että kirkas päivä eräässä paikassa pimeni yölliseksi sumuksi, joka ei noussut mistään virrasta tai myöskään huuruisesta maaperästä eikä muutenkaan johtunut mistään luonnollisesta syystä.

Silloin palasi Heran mieleen nopeasti puolison uskottomuus; hän etsi Zeusta kaikkialta Olympoksesta, mutta ei löytänyt. — Joko minä erehdyn, puhui hän vihastuneena itsekseen, — tai puolisoni loukkaa minua häpeällisesti! Ja nyt hän laskeutui korkean yläilman pilvellä maan päälle ja käski sen sumun, joka kätki ryöstäjän saaliineen, heti haihtua.

Zeus oli kuitenkin aavistanut puolisonsa tulon ja muutti Inakhoksen kauniin tyttären kiireesti sieväksi valkoiseksi lehmäksi suojellakseen häntä Heran kostolta. Mutta sellaisenakin tuo suloinen olento oli vielä jäänyt kauniiksi.

Hera, joka oli heti oivaltanut puolisonsa ovelan juonen, kiitteli komeata eläintä ja kysyi, ikään kuin ei tietäisi mitään asian todellisesta laidasta, kenelle tuo lehmä kuului, mistä ja millaista rotua se oli. Hädässään ja pelottaakseen Heraa enemmistä kyselyistä Zeus turvautui valheeseen ja selitti lehmän polveutuvan maasta. Hera tyytyi siihen, mutta pyysi tätä kaunista eläintä puolisoltaan lahjaksi. Mitä piti nyt petetyn pettäjän tehdä? Jos hän antaisi pois lehmän, hän menettäisi rakastettunsa; jos hän kieltäytyisi, niin silloin hän vasta oikein herättäisikin epäluuloja puolisossaan, joka sitten tuottaisi onnettomalle nopean tuhon. Niinpä hän päätti toistaiseksi luopua neidosta ja lahjoitti puolisolleen hohtavakarvaisen lehmän, jonka alkuperä hänen käsityksensä mukaan yhä oli salassa.

Näennäisesti onnellisena lahjasta Hera sitoi kauniin eläimen kaulan ympäri nauhan ja vei riemuiten mukanaan onnettoman, jonka eläimenhahmon kätkössä sykki epätoivoinen ihmissydän.

Kuitenkin tämä anastus tuotti jumalattarelle itselleen tuskaa, eikä hän levännyt, ennen kuin oli jättänyt kilpailijansa hyvin varmaan talteen. Siksi hän etsi käsiinsä Argoksen, Arestorin pojan, hirviön, joka hänestä näytti erittäin soveliaalta sellaiseen palvelukseen. Sillä Argoksella oli päässään sata silmää, joista vain kaksi sulkeutui ja lepäsi vuorotellen, jolla aikaa kaikki muut kestivät paikoillaan, siroteltuina kuin loistavat tähdet pään etu- ja takaosaan. Tämän antoi Hera onnettomalle Iolle vartijaksi, jottei hänen puolisonsa Zeus enää voisi saada riistettyä rakastettuaan haltuunsa.

Argoksen sadan silmän vartioima Io, lehmä, sai kaikket päivät liikkua lihavalla laitumella; mutta hänen kaitsijansa seisoi aina lähellä ja kykeni, minne tahansa sijoittui, alati näkemään huostaansa uskotun; myöskin kääntäessään päänsä takaosan Ioon päin Argos näki hänet silmiensä edessä. Mutta kun aurinko oli laskenut, hän salpasi hoidokkinsa navettaan, rasittaen onnettoman vangin kaulaa ketjuilla; katkerat yrtit ja puunlehdet olivat lehmän ruokana; leposijaksi ei suotu muuta kuin kova pohja, joka ei edes ollut aina ruoholla peitetty, ja juomana oli vain mutainen lätäkkö.

Io unohti usein, että häneltä oli riistetty ihmisen muoto, ja aikoi sääliä rukoillen kohottaa käsivarsiaan Argosta kohti; silloin vasta hänet pakotettiin muistamaan, ettei hänellä ollut enää ihmiskäsiä. Hän halusi esittää vartijalleen sanoilla liikuttavia pyyntöjä; silloin tuli hänen suustaan sellaista mylvintää, että hän pelästyi omaa ääntänsä, samalla joutuen taas havaitsemaan, kuinka oli ryöstäjänsä itsekkyyden tähden muuttunut eläimeksi.

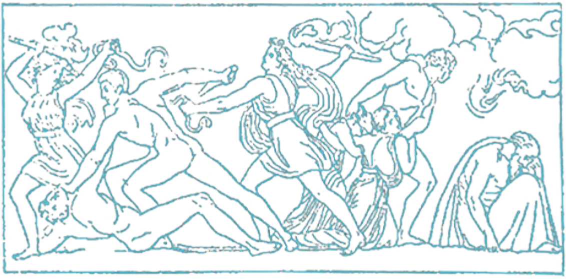
Argos ei kuitenkaan pysynyt hänen kanssaan yhdessä ainoassa paikassa, vaan siirtyi milloin minnekin, sillä niin oli

käskenyt Hera, joka toivoi Ion olinpaikkaa muuttamalla riistävänsä hänet sitä varmemmin puolisoltaan. Niinpä Ion vartija kulki hänen kanssaan eri puolilla maata ja joutui tällä tavalla myöskin vanhalle kotiseudulleen, tutun virran rannalle, missä hänen oli lapsena ollut niin usein tapana leikkiä. Siellä hän näki ensi kerran kuvansa vedessä; kun eläimenpää katsoi siitä sarvineen häntä kohti, hän peräytyi kauhistuneena ja pakeni säikähdyksen vallassa omaa itseään.

Harras kaiho johti hänet sisartensa ja isänsä Inakhoksen läheisyyteen; mutta nämä eivät tunteneet häntä. Inakhos silitteli tosin hyväillen kaunista eläintä ja ojensi sille lehtiä, joita oli noukkinut lähimmästä pensaasta. Io nuoli kiitollisena hänen kättään ja kostutti sitä suuteloilla ja salatuilla ihmiskyynelillä. Mutta vanhus ei aavistanut, ketä hän ja kuka häntä hyväili.

Vihdoin sai onneton, jonka sielu ei ollut kärsinyt muutoksesta, onnellisen ajatuksen. Hän alkoi jalallaan piirtää kirjaimia ja herätti tällä liikkeellään huomiota isässään, joka pian luki hiekasta sen uutisen, että hänellä oli oma lapsensa edessään.

— Voi minua onnetonta, vanhus huusi tehtyään tämän havainnon, samalla tarttuen huokailevaan tyttärensä sarviin ja

Rautakausi

niskaan. — Näin siis minun täytyy löytää sinut, jota olen etsinyt kaikista maista! Voi minua, vähemmän tuotit minulle murhetta etsiessäni sinua kuin nyt, saatuani jälleen nähdä sinut! Sinä pysyt vaiti? Et voi lausua minulle yhtään lohduttavaa sanaa, kykenet vastaamaan minulle vain mylvimällä! Minä hullu kuvittelin aikoinani, kuinka voisin tuoda sinulle arvollisen puolison ja itselleni vävyn, ja ajattelin vain hääsoihtuja ja vihkiäisiä. Nyt olet karjalauman lapsi . . .

Argos, julma vartija, ei antanut valittavan isän puhua loppuun asti, vaan kiskoi Ion pois hänen käsistään ja laahasi yksinäisille niityille. Sitten hän itse kiipesi vuorenhuipulle ja hoiti tehtäväänsä valppaasti tähystäen sadalla silmällään kaikkiin ilmansuuntiin.

Zeus ei voinut enää kestää Inakhoksen tyttären tuskaa. Hän kutsui luokseen rakastetun poikansa Hermeksen ja käski tätä käyttämään viekkauttaan ja sammuttamaan inhottavalta vartijalta silmien valon. Hermes siivitti jalkansa, tarttui lujalla kädellä untatuottavaan sauvaansa ja painoi matkahatun päähänsä. Sitten hän kiiti isänsä palatsista alas maan päälle.

Siellä hän pani pois hatun ja siivet ja piti vain sauvan; tässä hahmossa hän esiintyi paimenena, houkutteli vuohia luoksensa ja ajoi ne syrjäisille kedoille, missä Io kävi laitumella ja Argos toimi vartijana. Sinne saavuttuaan hän otti esille paimenpillin, jonka nimityksenä on syrinks, ja alkoi puhaltaa niin hartaasti ja viehkeästi, ettei sellaista ollut totuttu kuulemaan yhdeltäkään paimenelta.

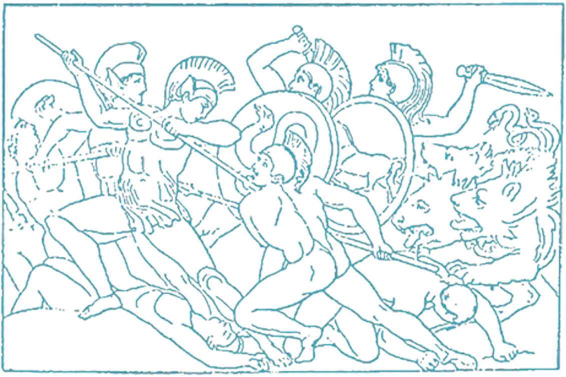
Heran palvelija ilostui tavattomasti soitosta, nousi kallioistuimeltaan seisaalle ja huusi alas:

— Kuka lienetkin, tervetullut pillinpuhaltaja, voinet kai levähtää luonani tällä kalliolla. Missään ei ruohonkasvu ole karjalle rehevämpää kuin täällä, ja näethän, kuinka suloinen näiden tiheässä kasvavien puiden varjo on paimenelle!

Hermes kiitti huutajaa, kiipesi ylös ja sijoittui istumaan vartijan luo, ruveten innokkaasti haastelemaan hänen kans-

saan ja syventyen niin vakavasti keskusteluun, että päivä kului ennen kuin Argos sitä huomasikaan. Jälkimmäisen silmiä alkoi nukuttaa, ja nyt Hermes tarttui jälleen pilliinsä ja soitti tuudittaakseen hänet täydellisesti uneen. Mutta Argos, joka ajatteli valtiattarensa vihaa, jos hän jättäisi vankinsa ilman kahleita ja aitausta, taisteli unta vastaan, ja vaikka uni hiipi yhteen osaan hänen silmiään, niin hän kuitenkin valvoi toisella osalla, ollen yhä varuillaan, ja kun ruokopilli oli vasta hiljakkoin keksitty, hän kysyi seuralaiseltaan tämän keksinnön alkuperää.

— Kerron sen sinulle mielelläni, vastasi Hermes, — jos sinulla tänä myöhäisenä iltahetkenä on tarpeeksi kärsivällisyyttä ja tarkkaavaisuutta minua kuullaksesi. Arkadian lumivuorilla asui kuuluisa hamadryadi (puunhaltiatar), nimeltä Syrinks. Hänen kauneutensa lumoamina metsän jumalat ja satyyrit ahdistivat häntä kauan aikaa kosimisellaan, mutta aina hän osasi heitä välttää. Sillä hän pelkäsi aviollista iestä ja halusi, vyötettynä ja metsästystä rakastavana kuin Artemis, pysyä kuten tä-

Vaskikausi

mäkin neitsyenä. Vihdoin hänet huomasi retkeillessään noissa metsissä myöskin mahtava jumala Pan, lähestyi häntä ja kosi kiihkeästi ylpeän tietoisena ylhäisestä saadystään.

— Mutta haltiatar ei välittänyt hänenkään rukouksistaan, vaan pakeni hänen edellään tiettömien arojen poikki, kunnes viimein saapui madaltuneen Ladon-joen hitaasti juoksevan veden partaalle; sen allot olivat kuitenkin vielä kyllin syvät estääkseen neidolta ylimenon. Siellä hän pyysi suojelusjumalaansa Artemista säälimään palvojaansa ja muuttamaan hänet joksikin, ennen kuin hän joutuisi Panin käsiin. Sillä välin tämä tuli lentämällä ja kahmaisi rannalla vapisevan neidon syliinsä, mutta kuinka hän hämmästyikään, kun hän, sen sijaan että olisi syleillyt haltiatarta, pitikin syleilyssään vain kaislaruokoa! Hänen äänekkäät huokauksensa menivät moninkertaisina pillin lävitse ja toistuivat syvänä, valittavana huminana. Tämän sulosoinnun lumous lohdutti pettynyttä jumalaa.

— Hyvä on, sinä muuttunut haltiatar, hän huusi tuskaisen ilon vallassa, — näinkin pitää meidän yhteytemme olla purkautumaton!

— Ja nyt hän leikkasi rakastetusta kaislasta erimuotoisia putkia, yhdisti ne vahalla toisiinsa ja nimitti suloisesti soivan huilun tuon sievän hamadryadin nimen mukaan, ja siitä lähtien on tämän paimenpillin nimenä ollut syrinks . . .

Näin kuului Hermeksen kertomus, jonka aikana hän tarkkasi satasilmäistä vartijaa herkeämättä. Tarina ei ollut vielä lopussa, kun hän näki, että silmä toisensa jälkeen oli kätkeytynyt piiloon ja vihdoin kaikki sata soihtua oli sammunut syvään uneen. Silloin jumalainen sanansaattaja hillitsi ääntänsä, kosketti taikasauvallaan sataa nukkuvaa silmäluonta perätysten ja vahvisti niiden huumausta. Sillä aikaa kun satasilmäinen Argos nyt nyökytteli päätänsä syvässä unessa Hermes tarttui nopeasti käyrään miekkaansa, joka hänellä oli paimennuttunsa alle kätkettynä, ja löi sillä nukkuvaa kumaraiseen niskaan, siihen kohtaan, jossa kaula yhtyy päähän. Pää ja vartalo syök-

syivät erillisinä peräkkäin kallionkylkeä myöten alas ja värjäsivät kivet verivirralla.

Nyt Io oli vapaa ja vaikka hän vielä oli muuttumaton, hän juoksi ilman kahleita tiehensä. Mutta Heran läpitunkevalta katseelta ei jäänyt huomaamatta, mitä alhaalla oli tapahtunut. Hän-tahtoi toimittaa kilpailijalleen erikoisen tuskan ja lähetti Ion kimppuun paarman, joka pistoillaan saattoi onnettoman olennon ihan hulluuden rajalle. Tämä viiltävä tuska ajoi Io-poloista maanpakolaisena yli maanpiiriä pitkin, skyyttien luo Kaukasukselle, amatsonikansan sekaan, Kimmerian kannakselle, Maiotis-merelle, sitten Aasiaan ja vihdoin pitkän, epätoivoisen harhailun jälkeen Egyptiin. Saavuttuaan siellä Niilin rannalle Io vaipui etujaloilleen ja kohotti, kaulaansa taaksepäin taivuttaen, mykät silmänsä Olymposta kohti, katse täynnä vihaa Zeusta vastaan. Tämä ei voinut sitä kestää heltymättä, vaan kiiruhti puolisonsa Heran luo, kiersi molemmat kätensä hänen kaulaansa, rukoili armoa onnettomalle tytölle, joka oli syyttömästi joutunut viettelijän käsiin, ja vannoi manalan virran nimessä, niin kuin jumalat vannovat, kokonaan luopuvansa kiintymyksestään tähän neitoon.

Hera kuuli tämän pyynnön aikana lehmän rukoilevaa ammumista, mikä kohosi Olympokseen saakka. Silloin jumalien äiti leppyi ja antoi puolisolleen vallan palauttaa eläimeksi muutetulle ihmisruumiin. Zeus riensi alas maan päälle Niilin rannalle. Siellä hän siveli kämmenellään lehmän selkää. Merkillistä nähdä: karvat heltisivät eläimen ruumiista, sarvet kutistuivat kokoon, silmät pienenivät, turpa vaihtui huuliksi, hartiat ja kädet ilmestyivät takaisin, sorkat katosivat, eikä lehmästä jäänyt mitään muuta jäljelle kuin kaunis valkoinen väri. Täysin muuttuneena Io nousi maasta ja seisoi suorana loistaen inhimmillisestä kauneudesta.

Niilin rannalla Io synnytti Zeukselle Epafoksen, ja koska sikäläinen kansa kunnioitti ihmeellisesti muuttunutta ja pelastettua kuin jumalaa, hän hallitsi kauan aikaa ruhtinaan val-

lalla tätä maata. Mutta hän ei tällöinkään kokonaan säästynyt Heran vihalta. Tämä yllytti kureettien villin kansan ryöstämään Iolta hänen nuoren poikansa Epafoksen, ja nyt Io lähti uudestaan pitkälle hyödyttömälle vaellusmatkalle etsimään ryöstettyä. Vihdoin, sitten kun Zeus oli lyönyt kureetit sala-

Hermes, Zeuksen lähetti

malla kuoliaiksi, hän löysi poikansa Etiopian rajalta, palasi hänen kanssaan Egyptiin ja otti hänet hallituskumppanikseen. Epafos meni naimisiin Memfiin kanssa, ja tämä synnytti hänelle Libyan, josta Libyan maa sai nimensä. Niilin kansa kunnioitti äitiä ja poikaa heidän kuolemansa jälkeen rakentamalla kummallekin temppelin ja osoitti heille jumalallista kunnioitusta, edelliselle Isiksenä, jälkimmäiselle Apiksena.

V. Faethon

Auringonjumalan kuningaslinna yleni ihanille pylväille rakennettuna, loistaen välkkyvästä kullasta ja hehkuvista jalokivistä. Ylintä huippua ympäröi häikäisevä norsunluu; kaksinkertaiset ovet hohtivat hopealta, jonka taidokkaissa kohokuvissa saatiin nähdä kauneimmat ihmetarut. Tähän palatsiin astui Faethon, auringonjumala Foiboksen poika, ja ilmoitti haluavansa puhutella isäänsä. Kuitenkin hän esitti asiansa vain kaukaa, sillä läheltä ei loistavaa valoa voitu sietää.

Isä Foibos istui purppuravaatteisiin kietoutuneena ruhtinaallisella tuolillaan, joka oli koristettu säteilevillä smaragdeilla. Hänen oikealle ja vasemmalle puolelleen oli järjestynyt hänen seurueensa: päivä, kuukausi, vuosi, vuosisadat ja vuodenajat, nuorekas kevät kukkaseppeleineen, kesä tähkäpäillä seppelöitynä, syksy pidellen runsaudensarvea, joka oli täynnä rypäleitä, ja jäinen talvi lumivalkoisine hiuksineen. Heidän keskellään istuva Foibos havaitsi kaikkinäkevillä silmillään piankin nuorukaisen, joka hämmästeli näin monenlaisia ihmeitä.

— Mikä on syynä tuloosi, hän kysyi. — Mikä tuo sinut jumalaisen isäsi palatsiin, poikani?

Faethon vastasi:

— Ylhäinen isä, minua pilkataan maan päällä, ja äitiäni Klymeneä parjataan. Sanotaan minun vain teeskentelevän taivaallista alkuperääni ja olevan tuntemattoman isän poika. Sik-

si tulen nyt pyytämään sinulta vakuutta, joka todistaisi minut kaikelle maailmalle todelliseksi jälkeläiseksesi.

Näin hän puhui. Silloin Foibos pani pois ne säteet, jotka loistivat hänen päänsä ympärillä, ja käski häntä astumaan lähemmäksi. Sitten hän syleili poikaansa ja puhui:

— Äitisi Klymene on puhunut totta, poikani, ja aina tahdon tunnustaa sinut omakseni maailman silmissä. Mutta jottei sinun enää tarvitsisi epäillä, pyydä itsellesi jokin lahja. Vannon manalan virran Styksin kautta, jonka nimeen kaikki jumalat vannovat, että pyyntösi, olkoonpa se mikä tahansa, pitää täyttyä!

Faethon antoi isänsä tuskin puhua loppuun asti ja riensi vastaamaan:

— Niinpä täytä hehkuvin toivomukseni ja usko minun haltuuni edes yhdeksi päiväksi siivitettyjen auringonvaunujesi ohjaaminen.

— Voi, poika, oletpa saattanut minut puhumaan mielettömän sanan! Jospa minun ei koskaan täytyisi pysyä sinulle antamassani lupauksessa! Sinä haluat sellaista työtä, johon voimasi eivät vielä riitä; olethan liian nuori ja sitä paitsi kuolevainen, mutta se, mitä pyydät, on vain kuolemattomille varattu. Sinä tavoittelet jopa enempää kuin mitä muiden jumalien on suotu saavuttaa. Sillä paitsi minua ei kukaan heistä kykene seisomaan tulta suitsuttavalla akselilla. Tie, jota vaunujeni on kuljetettava, on hyvin jyrkkä; vaivoin kiipeää sitä myöten ylös aamuvarhaisella vielä virkku hevosvaljakkoni. Juoksuradan keskus on taivaan korkeimmalla kohdalla. Usko minua: kun seison vaunuissani sellaisessa korkeudessa, valtaa usein minut itsenikin kauhu, ja päässäni uhkaa mennä kaikki sekaisin katsellessani alas syvyyteen, meren ja maan ollessa kaukana allani. Lopuksi tie on perin jyrkästi alaspäin viettävä, niin että siellä tarvitaan täysin varmaa ohjausta. Itse merenjumalatar Thetis, joka on valmis ottamaan minut vastaan aaltoihinsa, pelkää silloin tavallisesti, että hurjassa menossa paiskau-

dun syvyyteen. Ajattele lisäksi, että taivas pyörii lakkaamatta ympäri ja minun täytyy ajaa tätä kiitävää kiertokulkua vastaan. Kuinka sinä pystyisit siihen, vaikka antaisin sinulle vaununi? Sen tähden, rakas poikani, älä halua niin pahaa lahjaa, vaan esitä jokin parempi toivomus, niin kauan kuin vielä on aikaa. Katso pelästyneitä kasvojani. Jospa voisit silmieni kautta tunkeutua huolestuneeseen isänsydämeeni! Vaadi mitä muuta haluat kaikista taivaan ja maan hyvyyksistä! Vannon sinulle Styksin kautta, että sinun pitää se saada! — Miksi syleilet minua noin rajusti?

Mutta nuorukainen ei luopunut ensimmäisestä pyynnöstään. Koska isä oli vannonut pyhän valan, hän tarttui viimein poikansa käteen ja vei hänet auringonvaunujen luo, jotka olivat Hefaistoksen ihanaa työtä. Akseli, vehmaro ja pyörien kehät olivat kultaa, puolapuut hopeaa; poikkitangolla loisti krysoliitteja ja jalokiviä.

Sillä aikaa kun Faethon yhä uskaliaana ihaili komeita ajoneuvoja, avasi herännyt aamurusko punertuneessa idässä purppuraovensa ja eteissalinsa, joka oli täynnä ruusuja. Tähdet katosivat vähitellen, aamutähti oli viimeinen, joka jätti paikkansa taivaalla, ja kuun uloimmat sarvet hävisivät taivaanrannan taakse.

Nyt Foibos antoi siivekkäille hetkettärille määräyksen valjastaa hevoset, ja nämä vietiin ambrosialla ruokittuina, tulta pärskyttävinä korkeista seinistään vaunujen luo ja saivat suuhunsa upeat suitset. Sillä aikaa kun tätä toimitettiin isä siveli poikansa kasvot pyhällä voiteella, joka teki ne kelvollisiksi kestämään hehkuvaa liekkiä. Faetonin hiuksille hän pani sädekehänsä, mutta samalla huokasi ja puhui varoittaen: — Lapsi, säästä tutkaimia, käytä valppaasti ohjaksia, sillä hevoset juoksevat itsestäänkin, ja niitä on työlästä pidätellä lennossa. Ura menee viistosti hyvin laajassa kaaressa, ja sinun pitää välttää etelänapaa samoin kuin pohjoistakin. Näet selvästi pyörien raiteet. Älä laskeudu liian alas, muutoin maa syttyy

tuleen; älä kohoa liian korkealle, muutoin poltat taivaan. Nouse vaunuihin, pimeys pakenee, ota ohjakset käsiisi; tai — vielä on aikaa; harkitse, rakas lapsi; luovuta vaunut minulle, anna minun lahjoittaa valo maailmalle ja jää sinä katselijaksi!

Nuorukainen ei näyttänyt edes kuulevan isänsä sanoja; hän lennätti itsensä yhdellä hyppäyksellä vaunuihin hyvin iloisena siitä, että sai pitää ohjaksia käsissään, ja nyökäytti tyytymättömälle isälle lyhyen, ystävällisen kiitoksen. Sillä välin neljä siivellistä hevosta purki suistaan hehkuvaa hirnuntaa, ja niiden kaviot kumahtelivat salpoja vasten. Tethys, Faethonin isoäiti, joka ei tiennyt mitään pojanpoikansa kohtalosta, avasi ne. Maailma lepäsi nyt loputtomana avaruutena nuorukaisen silmien edessä; hevoset juoksivat rataa pitkin ylös ja halkaisivat aamusumun, joka leijaili niiden tiellä.

Mutta varmaankin hevoset tunsivat, ettei nyt ollut tavallinen kuorma vedettävänä, vaan että se oli kevyempi kuin ennen, ja niin kuin laivat, joissa ei ole oikeata painoa, kiikkuvat merellä, samoin vaunut tekivät hyppäyksiä ilmassa, syöksähtivät korkealle ja vierivät kuin olisivat tyhjät. Kun hevosvaljakko huomasi tämän, se jätti viitoitetun uran eikä juossut enää aikaisemmassa järjestyksessä. Faethon alkoi vavista; hän ei tiennyt, minne piti ohjata, ei tuntenut tietä eikä myöskään käsittänyt, kuinka hillitsi villejä hevosia. Kun onneton nyt taivaan korkeudesta näki kaukana allaan leviävät maat, hän kalpeni ja hänen polvensa tutisivat äkillisestä pelosta. Hän katsoi taakseen; paljon taivasta oli jo hänen takanaan, mutta vielä enemmän hänen silmiensä edessä. Molempia hän mittaili hengessään. Hän tuijotti avaruuteen tietämättä, mitä oli tehtävä, ei höllentänyt ohjaksia, mutta ei myöskään kiristänyt; hän tahtoi huutaa hevosille, mutta ei tiennyt niiden nimiä.

Tyrmistyneenä hän katseli moninaisia tähtisikermiä, jotka kiersivät taivaalla eriskummaisen muotoisina. Sitten hän päästi jäätävän kauhun valtaamana ohjakset irti, ja kun ne koskettivat löyhinä hevosten selkiä, nämä karkasivat riehaan-

Europa ja Zeus

Valkoiseksi häräksi muuttuneena Zeus anasti Foinikiasta Euroopan, josta maanosa sai nimensä (s. 54).

tuneina pois uraltaan, poiketen sivulle vieraisiin ilmapiireihin, kiitäen milloin korkealle ylös, milloin syvälle alas; ne törmäsivät kiintotähtiin tai tempautuivat jyrkällä tiellään alas maan läheisyyteen. Ne koskettivat jo ensimmäisiä pilvikerroksia, jotka pian höyrysivät kärventyneinä. Yhä syvemmälle syöksyivät vaunut, ja huomaamatta ne olivat joutuneet lähelle korkeaa vuoristoa.

Silloin maaperä nääntyi kuumuudesta, halkeili ja kaikkien nesteiden äkkiä kuivuttua alkoi kyteä; ruoho kävi vaaleankeltaiseksi ja lakastui; kauempana syttyivät metsissä puiden lehdet palamaan; pian kuumuus oli saapunut tasangolle: nyt paloi sato poroksi, kokonaisia kaupunkeja loimusi liekeissä, moni maa tuhottiin kaikkine asukkaineen; eri tahoilla oli tulessa kukkuloita, metsiä ja vuoria. Tällöin lienevät maurit saaneet mustan värinsä. Virrat ehtyivät tai pakenivat pelästyneinä takaisin lähteisiinsä; itse merikin kutistui kokoon, ja mikä vielä äsken oli ollut merta, siitä tuli kuiva hietakenttä.

Faethon näki, että maanpiiri oli joka puolella syttynyt tuleen; hänelle itselleen kävi kuumuus pian sietämättömäksi; hän hengitti polttavaa, ikään kuin tulisesta ahjosta huokuvaa ilmaa, ja hänen jalkapohjistaan tuntui kuin vaunut rupeaisivat hehkumaan. Hän ei voinut enää kestää korventavaa höyryä ja palavasta maasta ylös tupruavaa tuhkaa; sakea savu ja sysimusta pimeys ympäröivät häntä. Siivekäs valjakko raastoi häntä mielivaltaisesti mukanaan; vihdoin tuli tarttui hänen hiuksiinsa, hän syöksyi ulos vaunuista ja kieppui palaen ilman halki, kuten joskus tähti näyttää kiitävän kirkkaassa ilmassa taivaan poikki. Kaukana kotimaasta otti leveä Eridanos-virta hänet syliinsä ja huuhteli hänen vaahtoavia kasvojaan. Foibos, hänen isänsä, jonka oli täytynyt nähdä tämä kaikki, verhosi päänsä pitkäaikaiseen suruun. Silloin, niin sanotaan, päivä kului maan päällä ilman auringonvaloa. Muuta valaistusta ei ollut kuin tuo hirveä palo.

VI. Europa

Tyroksen ja Sidonin maassa kasvoi Europa-neito, kuningas Agenorin tytär, mitä eristetyimpänä isänsä palatsissa. Taivas lähetti hänelle omituisen unikuvan keskiyön jälkeisellä hetkellä, jolloin kuolevaiset saavat nähdä pettämättömiä unia. Hänestä tuntui siltä kuin naisten hahmoissa näyttäytyisi kaksi maanosaa, Aasia ja vastapäätä oleva, ja kiisteli hänen omistuksestaan. Toinen naisista oli muodoltaan vieras; toinen — joka oli Aasia — muistutti ulkonäöltään ja käytökseltään kotimaista ihmistä. Tämä rimpuili hellän kiihkeästi lapsensa Europan puolesta ja väitti olevansa juuri se, joka oli sekä synnyttänyt että imettänyt rakastetun tyttären. Mutta vieras nainen tarttui unennäkijään kuin ryöstösaaliiseen voimakkain käsivarsin ja vei hänet mukanaan pois, eikä uhri voinut sisimmässään vastustella. — Tule vain kanssani, kultaseni, hän sanoi, — minä vien sinut saaliiksi aigista kantavalle Zeukselle; niin on kohtalosi määrätty.

Europa heräsi sydämensä jyskyttäessä kiivaasti ja nousi istualleen vuoteessa, sillä uni oli ollut niin kirkas kuin jokin näky päivällä. Kauan hän istui liikkumatta eteensä tuijottaen, ja hänen laajentuneiden silmäteriensä edessä seisoivat vielä nuo molemmat naiset. Vasta pitkän ajan kuluttua hänen huulensa avautuivat arkaan yksinpuheluun:

— Kuka taivaallinen, hän kysyi, — on lähettänyt minulle nämä unikuvat? Mitkä kummalliset unennäöt ovatkaan pelästyttäneet hereille minut, joka uinailin suloisesti ja suojattuna

isäni talossa? Kuka oli se vieras, jonka näin unessani? Mitä merkillistä kaipuuta tunnen sydämessäni häntä kohtaan? Ja kuinka rakastettavasti hän itse tuli minua vastaan, ja vaikka hän ryösti minut väkivallalla, millaisella äidinkatseella hän kuitenkin hymyili minulle! Kääntäkööt autuaat jumalat tämän unen minulle parhain päin!

Aamu oli tullut; kirkas päivänpaiste karkotti unen yöllisen hohteen neidon sielusta, ja Europa nousi neitseellisen elämänsä puuhiin ja iloihin. Pian kokoontuivat hänen ympärilleen hänen ikä- ja leikkitoverinsa, ylhäisimpien talojen tyttäret, joiden oli tapana seurata häntä kuorotansseissa, uhritoimituksissa ja huvikävelyillä. Nytkin he tulivat hänen luokseen pyytääkseen häntä mukaansa merenrannan kukkaniitylle, jonne seudun tytöt tavallisesti kokoontuivat iloitsemaan kukkien rehevästä kasvusta ja meren kohinasta. Kaikilla tytöillä oli yllään kauniit, kukkakoristeiset vaatteet ja Europalla itsellään ihmeenihana, kukin kirjailtu laahuspuku, johon oli ommeltu loistavia kuvia jumalien taruista ja joka oli Hefaistoksen valmistama. Innokkaana hän kiiruhti leikkitoveriensa etupäässä meriniityille, joilla kasvoi ylenpalttisin määrin mitä kirjavimpia kukkia. Tyttöjoukko hajaantui riemuiten sinne tänne, jokaisen etsiessä itselleen sitä kukkaa, joka miellytti häntä enimmin.

Kerättyään tarpeeksi kukkia neidot istuutuivat, ruhtinattarensa keskellään, viattomina nurmikolle ja alkoivat punoa seppeleitä, jotka aiottiin ripustaa viheriöiviin puihin kiitokseksi niityn luonnottarille. Mutta he eivät saaneet pitkää aikaa ilahduttaa mieltään kukilla, sillä nuoren Europan huolettomaan elämään sekaantui odottamatta kohtalo, joka oli ennustettu hänelle edellisen yön unessa. Zeukseen, Kronoksen poikaan, olivat osuneet lemmenjumalattaren ampumat nuolet, niin että hänen mielensä oli hurmaantunut Europan kauneudesta. Mutta kun hän pelkäsi mustasukkaisen Heran vihaa eikä myöskään uskaltanut toivoa viehättävänsä viatonta neitoa,

hän mietti ovelana jotakin uutta juonta. Hän muutti hahmonsa, niin että hänestä tuli härkä.

Mutta millainen härkä se olikaan!

Ei sellainen, joka kuljeskelee tavallisella niityllä tai vetää kumarassa ikeen alla raskaasti kuormitettuja vaunuja, ei, vaan se oli suuri ja ihana ruumiiltaan, kaulalla paisuvat lihakset ja kyljissä pullea pinta; sen sarvet olivat sirot ja pienet, kuin käsin sorvatut ja niin läpikuultavat kuin puhtaat jalokivet. Sen karva oli kullankeltainen, vain otsalla loisti hopeanvalkoinen merkki, kasvavan kuun koukeroisen sarven muotoinen; sinertävät, kaihosta säkenöivät silmät pyörivät sen päässä.

Ennen kuin Zeus ryhtyi tähän muutokseensa, hän kutsui luokseen Olympokseen Hermeksen ja sanoi, paljastamatta hänelle mitään aikeistaan:

— Kiirehdi, rakas poika, käskyjeni uskollinen täyttäjä! Näetkö tuolla alhaalla sen maan, joka katselee tänne ylös vasemmalla meistä? Se on Foinikia. Mene sinne ja aja kuningas Agenorin karja, jonka löydät vuorilaitumilta, alas merenrantaan.

Muutamassa silmänräpäyksessä siivekäs jumala oli totellen isänsä viittausta saapunut Sidonin vuorilaitumelle ja ajoi kuninkaan karjan, jonka joukkoon häräksi muuttunut Zeus oli Hermeksen sitä aavistamatta sekaantunut, vuorelta alas määrätylle rannalle, juuri sille niitylle, jolla Agenorin tytär tyrolaisten neitojen keskellä huolettomana leikki kukilla.

Muu karja hajaantui nyt eri niityille kauas tytöistä; vain kaunis härkä, johon jumala oli kätkeytynyt, lähestyi nurmikumpua, jolla Europa leikkitovereineen istui. Sirona se liikkui rehevässä ruohikossa; sen otsalla ei häilynyt mitään uhkaa, sen säkenöivät silmät eivät lainkaan herättäneet pelkoa: koko sen ulkonäkö kuvasti lempeyttä.

Europa ja häen neitonsa ihailivat tämän eläimen jaloa muotoa ja sen rauhallista käytöstä, saivatpa vielä halun katsella sitä oikein läheltä ja silitellä sen kimaltelevaa selkää. Härkä

näytti tajuavan heidän mielitekonsa, sillä se tuli yhä lähemmäksi ja asettui vihdoin Europan eteen. Tämä hypähti pystyyn ja väistyi aluksi muutamia askelia, mutta kun eläin jäi seisomaan perin lauhkeana, hän rohkaisi itsensä, lähestyi jälleen ja piti kukkakimppuaan vaahtoavan turvan edessä, josta häntä vastaan huokui ambrosialta tuokuvaa hengitystä.

Härkä nuoli mielissään näitä tarjottuja kukkia ja neidon siroa kättä, joka pyyhki siltä vaahtoa pois ja alkoi hellästi silittää sen selkää. Komea eläin näytti neidosta yhä viehättävämmältä, uskalsipa hän painaa suudelman sen loistavalle otsalle. Silloin härkä päästi kuuluville iloista mylvinää, ei sellaista kuin muut tavalliset härät, vaan se soi kuin lyydialaisen huilun sävel kajahdellessaan vuorilaaksossa. Sitten se kyyristyi kauniin ruhtinattaren jalkojen juureen, katsoi häneen kaihoisasti, ojensi hänelle niskansa ja näytti leveää selkäänsä.

Silloin Europa puhui nuorille ystävättärilleen näin:

— Tulkaa tekin lähemmäksi, rakkaat leikkitoverit, jotta nousisimme tämän kauniin härän selkään huvittelemaan. Luulen sen jaksavan ottaa kannettavakseen meitä neljä, kuten tilava alus. Se on niin lempeän näköinen, niin suloinen, ei vähääkään muiden härkien kaltainen. Tosiaankin uskon, että sillä on ymmärrys niin kuin ihmisillä, eikä siltä puutu muuta kuin puhekyky.

Näin sanoen hän otti leikkitovereiltaan seppeleet, toisen toisensa jälkeen, ja ripusti ne härän alaspainuneisiin sarviin; sitten hän hyppäsi nauraen sen selkään, sillä välin kun hänen ystävättärensä katselivat epäröiden ja neuvottomina.

Mutta härkä putkahti pystyyn ryöstettyään haltuunsa sen, mitä oli halunnut. Aluksi se harppaili varsin hiljaa, kantaen neitoa selässään, kuitenkin niin, etteivät hänen toverinsa voineet pysyä rinnalla. Sitten, jätettyään niityt taakseen ja aution rannan levitessä edessä, se paransi vauhtinsa kaksinkertaiseksi eikä enää muistuttanut juoksevaa härkää, vaan lentävää ratsua. Ja ennen kuin Europa ehti tointua hämmästyksestään eläin

oli yhdellä loikkauksella syöksynyt mereen, uiden saaliineen tiehensä. Neito kiersi oikean kätensä toisen sarven ympärille, vasemmalla hän nojasi eläimen selkään. Hänen vaatteisiinsa tuuli puhalsi kuin purjeisiin, peloissaan hän katseli taakse jäävää maata ja turhaan huusi leikkitovereilleen. Vesi kuohui uivan härän edessä ja sivuilla, ja koettaen karttaa pärskyviä laineita neito nosteli kantapäitänsä ilmaan. Mutta härkä ui yhä kuin laiva; pian ranta oli hävinnyt, aurinko laskenut, eikä onneton neito yön puolipimeässä nähnyt ympärillään muuta kuin aaltoja ja tähtiä. Näin jatkui matka myöskin aamun tultua; koko päivän Europa kiiti loputtoman aallokon halki eläimen selässä; tämä osasi kuitenkin halkoa aaltoja niin taitavasti, ettei yksikään pisara kostuttanut sen rakastettua saalista.

Vihdoin illansuussa he saavuttivat kaukaisen rannan. Härkä nousi maihin, solutti neidon lempeästi selästään kaarevan puun juurelle ja katosi hänen näkyvistään. Sen tilalle ilmestyi komea, jumalien kaltainen mies, joka selitti hänelle olevansa Kreetan saaren hallitsija ja suojelevansa häntä, jos saisi hänet omakseen.

Lohduttomassa avuttomuudessaan Europa ojensi hänelle kätensä myöntymyksen merkiksi, ja näin Zeus oli saavuttanut kiihkeän halunsa päämäärän. Mutta hänkin katosi, niin kuin oli tullut.

Europa heräsi kauan kestäneestä huumauksesta, kun aamuaurinko jo paistoi taivaalla. Harhailevin katsein hän tähyili ympärilleen kuin tahtoisi etsiä kotimaataan. — Isä!! Isä, hän huusi läpitunkevalla, valittavalla äänellä, mietti hetkisen ja huusi sitten jälleen: — Minä viheliäinen tytär, kuinka kehtaan edes lausua isän nimet? Mikä hulluus on saattanut minut unohtamaan lapsenrakkauden!

Sitten hän katsoi jälleen kuin muistellen ympärilleen ja kysyi itseltään: — Mistä ja minne olen tullut? Kuolema on liian helppo rangaistus immen synnistä. Mutta olenko valveilla ja täytyykö minun itkeä todellista häväistystä? Ei, varmasti olen

viaton kaikkeen, ja mieltäni kiusaa vain joutava unikuva. Kuinka olisikaan mahdollista, että olisin voinut päättää mieluummin uida hirviön selässä loputtomien laineiden halki kuin jäädä poimimaan raikkaita kukkia suloisessa turvallisuudessa!

Niin hän puhui ja siveli kämmenensä selällä silmäluomiaan ikään kuin haluaisi karkottaa hirveän unen. Mutta kun hän sitten tähyili eri puolille, pysyi vieras ympäristö edelleen hänen nähtävänään, tuntemattomat puut ja kalliot saartoivat häntä, ja kolkko aallokko ryöppysi riuttaa vasten murtuen, ennenäkemättömälle rannalle.

— Ah, jospa joku toimittaisi käsiini tuon kirotun härän, hän huusi epätoivoissaan, — repisin sen kappaleiksi, en tahtoisi levätä ennen, kuin olisin murskannut sarvet pedolta, joka vielä äsken näytti minusta niin rakastettavalta! Turha toivomus! Kun olen jättänyt häpeällisesti kotimaani, ei minulla tästedes ole muuta tekemistä kuin kuolla. Elleivät kaikki jumalat ole minua hylänneet, niin lähettäkää luokseni, te taivaalliset, joko jalopeura tai tiikeri! Kenties se raatelee rikki kauneuteni runsauden, eikä minun tarvitse odottaa, kunnes kauhea nälkä kalvaa loppuun nämä kukoistavat posket!

Mutta mitään petoa ei näkynyt; hymyilevänä ja rauhallisena vieras seutu lepäsi hänen edessään, ja aurinko paistoi pilvettömältä taivaalta. Ikään kuin raivotarten ahdistamana hylätty neito hypähti pystyyn.

— Kurja Europa, hän huusi, — etkö kuule poissaolevan isäsi ääntä, kun hän kiroaa sinut, koska et lopeta häpeällistä elämääsi? Eikö hän osoita sinulle tuota saarnea, johon voisit hirttäytyä vyölläsi? Eikö hän näytä tuota terävää kalliota, jolta hyppäys alas hautaisi sinut merenaaltojen kuohuun? Vai haluatko mieluummin olla raakalaisruhtinaan jalkavaimona ja orjana kehrätä päivästä päivään työksesi määrättyä villaa, sinä ylhäisen kuninkaan tytär?

Niin tuo onneton, hylätty tyttö kiusasi itseään kuoleman ajatuksilla, eikä hänellä kuitenkaan ollut rohkeutta kuolla. Sit-

ten hän äkkiä kuuli pidätettyä, pilkallista kuisketta takaansa, luuli jonkun kuunnelleen siellä salaa ja kääntyi pelästyneenä katsomaan taakseen. Hän näki jumalatar Afroditen seisovan ylimaallisessa loistossa edessään ja vieressä oli hänen pieni poikansa, lemmenjumala, jousi laskettuna maahan. Vielä häilyi hymy jumalattaren huulilta, ja sitten hän puhui:

— Heitä pois vihasi ja torasi, kaunis tyttö! Vihattu härkä tulee ja tarjoaa sinulle sarvensa katkaistaviksi; se uni, jonka näit isäsi kotona, oli minun lähettämäni. Lohduta itseäsi, Europa! Sinut ryösti itse Zeus; sinä olet voittamattoman jumalan maallinen puoliso; nimesi pysyy kuolemattomana; sillä se vieras maanosa, joka on ottanut sinut vastaan, on tästä alkaen nimeltään E u r o p a!

VII. Kadmos

Kadmos oli Foinikian kuninkaan Agenorin poika, Europan veli. Kun Zeus häräksi muuttuneena oli ryöstänyt Europan, lähetti isä Kadmoksen veljineen etsimään häntä eikä antanut heille lupaa palata ilman sisartaan. Kadmos oli kauan aikaa turhaan harhaillut ympäri maailmaa pääsemättä selville Zeuksen juonista. Kun hän oli menettänyt kaikki toiveet sisarensa löytämisestä, hän pelkäsi isänsä vihaa, kääntyi Foibos Apollonin oraakkelin puoleen ja tiedusteli, missä maassa hänen pitäisi vastedes asua. Apollo antoi hänelle tällaisen vihjauksen:
— Sinä kohtaat yksinäisillä niityillä naudan, joka ei vielä ole kantanut iestä. Sen sinun pitää antaa opastaa itseäsi, ja sille paikalle, jossa se lepää ruohikossa, rakenna muurit ja nimitä kaupunki Thebaksi.

Kadmos oli tuskin poistunut Kastalian luolasta, jossa Apollon oraakkeli sijaitsi, kun hän jo näki vihreällä niityllä verkkaisesti kävelevän lehmän, jolla ei vielä ollut niskallaan mitään rasituksen merkkiä. Äänettömästi Foibosta rukoillen Kadmos seurasi eläimen jälkiä hitain askelin. Hän oli jo kahlannut Kefissos-joen poikki ja vaeltanut vieraassa maassa pitkän matkan, kun nauta äkkiä pysähtyi, ojensi sarvensa taivasta kohti ja täytti ilman ammumisellaan; sitten se katsahti taakseen miesjoukkoa kohti, joka sitä seurasi, ja vihdoin kyyristyi rehevään ruohikkoon.

Täynnä kiitollisuutta Kadmos heittäytyi tälle oudolle maaperälle ja suuteli sitä. Sen jälkeen hän halusi uhrata Zeuk-

selle ja käski palvelijan hakea elävästä lähteestä vettä juomauhria varten. Siellä oli vanha metsikkö, johon yksikään kirves ei ollut kajonnut, ja sen keskelle muodostui yhteenliittyneistä kalliopaasista, joilla kasvoi risukkoa ja pensaikkoa, lähdevedestä rikas, matalaholvinen luola. Tämän kätkössä lepäsi kauhea lohikäärme.

Sen punainen harja kimalteli kauas, silmistä tuprusi tulta, ja ruumis pullistui myrkystä; se sihisi kolmella kielellään, ja sen kita oli varustettu kolmella hammasrivillä. Kun nyt foinikialaiset olivat astuneet luolaan ja upotettu ruukku läiskyi vedessä, ojensi sinertävä lohikäärme äkkiä päänsä kauas esille ja päästi kuuluville kauhean sihinän. Lipit luiskahtivat palvelijain käsistä, ja veri jähmettyi kauhusta heidän suonissaan. Mutta lohikäärme kietoi suomuiset renkaansa niljaiseksi keräksi; sitten se sykertyi kaarevaan hyppyyn ja jälleen suoristuen hyökkäsi foinikialaisia kohti, surmasi toiset puremalla, toiset taas tukehdutti paljaalla hengähdyksellään, ja loput nitisti sen myrkyllinen kuola.

Kadmos ei tiennyt, miksi palvelijat viipyivät asialla niin kauan. Vihdoin hän lähti liikkeelle ottamaan siitä selkoa. Hän verhosi itsensä taljalla, jonka oli nylkenyt jalopeuralta, sieppasi peitsen ja heittokeihään mukaansa, ja lisäksi hänellä oli sellainen sydän, joka oli kaikkia aseita parempi. Metsikköön astuessaan hän kohtasi ensiksi palvelijainsa kuolleet ruumiit, ja niiden päällä hän näki vihollisen pullistuneena nauttivan voitostaan nuollen vainajia verisellä kielellään.

— Toveripoloiset, huusi Kadmos valittaen, — joko olen teidän kostajanne tai kuolintoverinne!

Sen sanottuaan hän tarttui kallionjärkäleeseen ja heitti sen lohikäärmettä kohti. Niin suuri oli tämä kivi, että se olisi varmaankin voinut järkyttää muureja ja torneja, mutta lohikäärme pysyi haavoittumatta, sillä kova musta nahka suomuineen suojeli sitä kuin vaskinen panssari. Nyt sankari yritti heittokeihäällään. Sitä hirviön ruumis ei kestänyt; teräksinen kärki pisti

syvälle sisuksiin. Tuskasta raivoten lohikäärme taivutti päänsä selkää vasten ja sillä tavalla murskasi keihään varren, mutta rauta jäi sen ruumiiseen. Miekanisku kiihotti vielä sen raivoa, nielu laajeni, ja valkoista kuolaa valui ulos kidasta.

Pystympänä kuin puunrunko lohikäärme ryntäsi luolasta ulos monta kertaa, mutta Kadmos väisti aina taitavasti, samalla ahdistaen sitä keihäällään. Vihdoin alkoi veri vuotaa pedon kaulasta ja punasi ympärillä kasvavat vihreät ruohot; mutta haava oli vain lievä, sillä lohikäärme osasi välttää iskuja ja pistoja, niin etteivät ne päässeet tunkeutumaan syvälle. Lopulta kuitenkin Kadmos sysäsi miekan sen kurkkuun niin pitkälle, että se ulottui takana olevaan tammeen ja puhkaisi rungon samalla kuin pedon niskan. Puu taipui käyräksi lohikäärmeen painosta ja huokaili tuntiessaan pyrstön vimmattua pieksemistä. Nyt vihollinen oli kukistettu.

Kadmos tarkasteli tappamaansa lohikäärmettä kauan; kun hän sitten silmäili jälleen ympärilleen, seisoi hänen vierellään Pallas Athene, joka oli laskeutunut taivaasta ja käski hänen heti kylvää möyhennettyyn maahan lohikäärmeen hampaat tulevan kansan vesoiksi. Hän totteli jumalatarta, avasi auralla maahan leveän vaon ja alkoi, kuten oli käsketty, sirotella siihen lohikäärmeen hampaita. Kohta liikahti multakokkare, ja vaosta pistäytyi näkyviin ensin vain keihäänkärki, sitten tuli esille kypärä, jossa huojui värillinen töyhtö, pian kohosivat maasta hartiat ja rinta ja aseistetut kädet, ja vihdoin seisoi hänen edessään täysissä varuksissa soturi, joka oli kasvanut maasta kiireestä kantapäähän. Näin tapahtui monessa paikassa yhtaikaa, ja foinikialaisen silmien edessä kasvoi kokonainen sato aseistettuja miehiä.

Agenorin poika pelästyi ja luuli joutuvansa taistelemaan uutta vihollista vastaan. Mutta eräs näistä maaperän tuottamista miehistä huusi hänelle:

— Älä tartu aseisiin, älä sekaannu sisällisiin sotiin!

Viipymättä hän pisti lähintä vaosta ilmaantunutta velje-

ään miekalla, mutta hänet itsensä kaatoi samalla hetkellä maahan heittokeihäs, joka tuli kaukaa lentäen. Myöskin se, joka oli tuottanut hänelle kuoleman, heitti haavoitettuna vastikään saamansa hengen. Koko miesjoukko riehui pelottavassa, epävakaisessa kamppailussa; melkein kaikki lojuivat vavahdellen maassa, ja maaemo joi juuri äsken syntyneiden poikiensa verta. Vain viisi oli jäänyt jäljelle. Yksi heistä — häntä sanottiin myöhemmin Ekhioniksi — heitti ensimmäisenä Athenen käskystä aseensa maahan ja tarjosi rauhaa; toiset seurasivat hänen esimerkkiään.

Näiden viiden maasta syntyneen soturin avulla foinikialainen muukalainen Kadmos rakensi Foiboksen oraakkelille kuuliaisena uuden kaupungin ja antoi sille nimen Theba, niin kuin oli käsketty.

VIII. Pentheus

Thebassa oli ihmeellisesti syntynyt Bakkhos eli Dionysos, Zeuksen ja Semelen poika, Kadmoksen tyttärenpoika, joka oli hedelmällisyyden jumala ja viiniköynnöksen keksijä. Saatuaan kasvatuksensa Intiassa hän hylkäsi pian luonnottaret, hoitajattarensa, ja kulki pitkin maita sivistääkseen ihmisiä kaikkialla, opettaakseen heille sydäntä ilahduttavan viinin valmistuksen ja laskeakseen pohjan jumaluutensa palvomiselle. Yhtä hyväntahtoinen kuin hän oli ystäviään kohtaan, yhtä ankarasti hän rankaisi niitä, jotka eivät tahtoneet hyväksyä hänen palvelemistaan jumalana. Hänen maineensa oli jo levinnyt Kreikan kaupunkeihin ja myös hänen synnyinseudulleen Thebaan saakka. Mutta siellä hallitsi Pentheus, jolle Kadmos oli jättänyt kuningaskunnan, maasta syntyneen Ekhionin ja Bakkhoksen tädin Agaven poika. Hän halveksi jumalia ja varsinkin sukulaistaan Dionysosta.

Kun jumala nyt lähestyi riemuitsevan seurueensa, niin sanottujen bakkanttien, keralla esiintyäkseen jumalana myös Theban kuninkaalle, ei tämä totellut sokean, iäkkään tietäjän Teiresiaan varoitusta, vaan saatuaan kuulla, että Thebastakin tulvi miehiä, vaimoja ja neitoja kunnioittamaan uutta jumalaa, alkoi vihastuneena soimata:

— Mikä hulluus on teidät villinnyt, te lohikäärmeestä polveutuneet thebalaiset, kun teidät, joita ei ole milloinkaan pelottanut miekka tai sotatorvi, nyt voittaa juopuneiden hullujen ja naisten veltto kulkue? Ja te foinikialaiset, jotka olette

tulleet tänne kaukaa merten takaa ja perustaneet kaupungin vanhoille jumalillenne, oletteko kokonaan unohtaneet, mistä sankarisuvusta olette peräisin? Tahdotteko kärsiä, että aseeton poikanen valloittaisi Theban, hemmoteltu vetelys palsamista märkine hiuksineen, joita koristaa seppele viininlehvistä, sellai-

Zeus ja Semele

nen miekkonen, joka on pukeutunut purppuraan ja kultaan eikä teräkseen, ja joka ei osaa hypitellä ratsua eikä mielellään ryhdy aseelliseen leikkiin? Kunhan te vain tulisitte taas järkiinne, pakotan hänet pian tunnustamaan, että hän on pelkkä ihminen, kuten minäkin, hänen serkkunsa, ettei Zeus ole hänen isänsä ja että tämä suurenmoinen jumalana kunnioittaminen on valehtelemalla saatua. Sitten hän kääntyi palvelijainsa puoleen ja käski heidän ottaa kiinni ja laahata hänen luokseen

kahlehdittuna tuon uuden riivauksen johtaja, missä tahansa he hänet tapaisivat.

Kuninkaan ystävät ja sukulaiset, jotka olivat hänen ympärillään, pelästyivät näin röyhkeästä käskystä. Hänen isoisänsä Kadmos, joka eli vielä hyvin vanhana, pudisti päätänsä ja paheksui jälkeläisensä käytöstä. Mutta Pentheuksen raivo kiihtyi varoituksista kuohuen kaikkien esteiden yli, niin kuin riehuva virta murtaa sulut.

Sillä välin palvelijat tulivat takaisin verissäpäin. — Missä teillä on Bakkhos? huusi Pentheus vihaisesti. — Bakkhosta, he vastasivat, — emme ole missään edes nähneet. Niinpä tuomme tänne hänen seurueestaan vain erään miehen, joka ei näytä vielä kauan olleen hänen luonaan.

Pentheus tuijotti vankiin vimmaisin katsein ja huusi sitten:

— Sinä olet kuoleman oma, sillä sinun täytyy heti kuolla toisille varoittavaksi esimerkiksi! Sano, mitkä ovat sinun ja vanhempiesi ja maasi nimet, ja ilmoita myöskin, miksi kunnioitit noita uusia tapoja?

Vapaasti ja pelkoa tuntematta mies vastasi:

— Nimeni on Akoites; kotimaani on Maionia, ja vanhempani ovat rahvaan ihmisiä. Isäni ei jättänyt minulle perinnöksi peltoja eikä karjaa, hän opetti minulle vain taidon kalastaa onkivavalla, sillä tämä taito oli hänen koko rikkautensa. Pian opin myöskin ohjaamaan laivaa, tuntemaan opastavat tähdet, tuulet ja hyvin sijaitsevat satamat ja aloin harjoittaa laivaliikettä. Kerran matkalla Delokseen jouduin tuntemattomalle rannikolle, missä poikkesimme maihin. Yhdellä hyppäyksellä pääsin kostealle hiekalle, ja vietin vielä yön ilman tovereita rannalla. Seuraavana päivänä lähdin aamun sarastaessa liikkeelle ja kiipesin kukkulalle nähdäkseni, mitä tuuli meille lupasi. Sillä välin myöskin toverini olivat astuneet maihin, ja paluumatkalla laivaan kohtasin heidät, kun he juuri laahasivat mukanaan erästä nuorukaista, jonka olivat ryöstäneet

autiolta rannikolta. Neitseellisen kaunis poika näytti olevan viinistä juovuksissa, hoiperrellen kuin unessa, ja hänen oli työlästä seurata heitä. Kun lähemmältä näin nuorukaisen kasvot, ryhdin ja liikkeet, näytti minusta hänessä ilmenevän jotakin ylimaallista. — En vielä oikein tiedä, mikä jumala pojassa asustaa, puhuin miehilleni, mutta ainakin on varmaa, että hänessä on jokin jumala. Kuka lienetkin, lausuin sitten, ole meille lempeä ja edistä työtämme! Anna myöskin anteeksi niille, jotka ovat sinut ryöstäneet! — Mitä sinä ajattelet, huusi eräs miehistä, lakkaa rukoilemasta! Toisetkin nauroivat minulle saaliinhimon sokaisemina, ja niin he jälleen tarttuivat poikaan laahatakseen hänet laivaan. Turhaan asetuin vastarintaan. Nuorin ja voimakkain joukosta, murhan takia paennut eräästä Tyrrhenan kaupungista, hyökkäsi kiinni kurkkuuni ja paiskasi minut syrjään. Olisin hukkunut mereen, ellen olisi tavoittanut laivan köysistöä.

— Poika oli tällä välin maannut kuin syvässä unessa laivassamme, johon hänet oli tuotu. Äkkiä hän ikään kuin huudon herättämänä ja humalastaan selviten kavahti pystyyn, astui laivamiesten joukkoon ja huusi: Mikä melu! Puhukaa, miehet, mikä kohtalo minut on tuonut tänne? Minne tahdotte viedä minut? — Älä pelkää, poika, vastasi eräs petollisista laivamiehistä, ilmoita vain, mihin satamaan sinut pitää viedä, niin varmasti päästämme sinut maihin, missä tahdot. — No hyvä, sanoi poika, ohjatkaa sitten matka Naksos-saarelle! Siellä on kotimaani.

— Petturit lupasivat sen hänelle kaikkien jumalien nimessä ja käskivät minun kohottaa purjeen. Ja Naksos oli oikealla puolella. Kun nyt halusin pingottaa purjetta oikealle, viittoilivat he kaikki minulle ja murisivat: — Mieletön, mitä sinä teet? Mikä hulluus sinua riivaa? Ohjaa vasemmalle! — Ihmettelin enkä ymmärtänyt heitä. — Ottakoon joku toinen laivan huostaansa, tiuskaisin sitten ja vetäydyin syrjään. — Ikään kuin matkamme onni riippuisi yksin sinusta, huusi minulle eräs raa-

ka veitikka ja ryhtyi toimeen minun sijastani. Niin he antoivat Naksoksen jäädä ja ohjasivat vastakkaiseen suuntaan. Ivallisesti hymyillen, ikään kuin vasta nyt huomaisi petoksen, jumalanuorukainen katseli peräkannelta merta, ja viimein hän puhui, ollen itkevinään: — Voi, ettepä luvanneet viedä minua tälle rannikolle, laivamiehet! Tämä ei ole pyytämäni maa. Onko oikein, että te vanhat miehet näin petätte lasta?

— Mutta tuo jumalansa unohtanut joukkio pilkkasi häneen ja minun kyyneleitäni ja pyrki soutamalla nopeasti maihin. Mutta äkkiä alus seisoi keskellä merta hiljaa, ikään kuin kuivalla laivaveistämöllä. Turhaan pieksivät heidän aironsa merta, turhaan he vetivät purjeet alas ja ponnistivat voimansa kaksinkertaisiksi. Muratti alkoi kiertyä airojen ympärille, ryömi niitä pitkin koukeroisissa kiemuroissa, tarttui paisuvine terttuineen jo purjeisiinkin. Bakkhos itse — sillä hän se oli — seisoi ihanana heidän edessään, otsa seppelöitynä raskailla rypäleillä, heiluttaen viininlehvien kiedottua thyrsossauvaansa. Tiikereitä, ilveksiä ja panttereita oli sijoittunut hänen ympärilleen; tuoksuva viinivirta valui laivaa pitkin.

— Nyt miehet hyppäsivät arkoina ja pelosta mielettöminä pystyyn. Ensimmäiseltä, joka yritti huutaa, koukistuivat suu ja nenä kalankuonoksi, ja ennen kuin toiset ehtivät sitä edes kauhistua, oli heidän käynyt samalla tavalla: heidän ruumiinsa kutistui sinisten suomujen peittoon, selkäranka kaareutui koholle, kädet muuttuivat eviksi, jalat yhtyivät pyrstöiksi. Heistä oli kaikista tullut kaloja, he hyppivät mereen, sukeltaen siellä ylös ja alas. Vain minä olin jäänyt jäljelle kahdestakymmenestä, mutta kaikki jäseneni vapisivat, ja joka hetki odotin samaa muutosta. Bakkhos puhutteli minua kuitenkin ystävällisesti, koska ainoastaan minä olin osoittanut hänelle hyvyyttä. — Älä pelkää, lausui hän, vaan ohjaa minut Naksokseen! Kun olimme nousseet siellä maihin, vihki hän minut juhlallisesti jumaluutensa palvelukseen.

— Olemme jo liian kauan kuunnelleet lörpötystäsi, huusi

nyt kuningas Pentheus. — Tarttukaa häneen, palvelijat, rääkätkää häntä tuhansilla kidutuksilla ja lähettäkää hänet manalaan! — Palvelijat tottelivat ja heittivät laivurin sidottuna syvään tyrmään. Mutta näkymätön käsi vapautti hänet.

Nyt vasta alkoi Bakkhoksen palvojien todellinen vainoaminen. Pentheuksen oma äiti, Agave, ja tämän sisaret olivat ottaneet osaa remuavaan jumalanpalvelukseen. Kuningas lähetti tavoittamaan heitä ja määräsi kaikki bakkantit eli Bakkhosta seuraavat kaupungin tyrmään. Mutta ilman kuolevaisen apua hekin pääsivät irti kahleistaan, heidän vankilansa portit avautuivat, ja he juoksentelivat bakkholaisen hurmauksen valtaamina metsissä.

Palvelija, joka oli lähetetty vangitsemaan itse jumala asevoimalla, palasi perin tyrmistyneenä, sillä Bakkhos oli vapaaehtoisesti ja hymyillen tarjoutunut kahlehdittavaksi. Niinpä hän seisoi nyt vangittuna kuninkaan edessä, joka itsekään ei voinut olla ihailematta hänen nuorekasta, jumalallista kauneuttaan, mutta kuitenkin pysyi sokeudessaan ja kohteli häntä kuin petturia, ikään kuin hän ilman oikeutta käyttäisi Bakkhoksen nimeä. Vangittu jumala pantiin kuninkaan käskystä kahleisiin ja vietiin palatsin takimmaiseen ja syvimpään osaan, hevosseimen läheisyydessä sijaitsevaan pimeään onkaloon. Mutta hänen toimittamansa maanjäristys hajoitti muurit, ja hänen siteensä katosivat. Sitten hän astui terveenä ja entistä ihanampana palvojiensa joukkoon.

Lähetti toisensa jälkeen tuli kuningas Pentheukselle ilmoittamaan, mitä ihmetöitä hurmaantuneet naisparvet suorittivat hänen äitinsä ja tätiensä johtamina. Heidän tarvitsi vain lyödä sauvalla kallioon, niin siitä juoksi vettä tai kuohuvaa viiniä, puroissa virtasi maitoa, ontoista puista valui hunajaa. — Niin, lisäsi eräs sanansaattaja, — jos olisit ollut läsnä, oi herra, ja itse nähnyt jumalan, jota nyt soimaat, olisit heittäytynyt rukoillen hänen jalkojensa juureen!

Tällaisten viestien johdosta Pentheus yhä vihaisempana

komensi koko raskasaseisen sotaväen, kaikki ratsumiehet ja kevytkilpiset liikkeelle riehuvaa naislaumaa vastaan. Silloin ilmestyi itse Bakkhos jälleen, astui omana edusmiehenään kuninkaan eteen ja lupasi näyttää hänelle naispalvojansa aseettomina, jos kuningas suostuisi itsekin ottamaan ylleen naisen puvun, jottei häntä revittäisi kappaleiksi, koska mies ei saanut olla läsnä naisten pyhissä juhlamenoissa. Pentheus alistui tähän ehtoon vastenmielisesti ja epäillen; kuitenkin hän seurasi vihdoin jumalaa ulos kaupungista. Mutta silloin hän joutui kohta sen hulluuden valtaan, jolla mahtava jumala oli hänet riivannut. Hänestä tuntui siltä kuin hän näkisi kaksi aurinkoa, Theban ja jokaisen sen porteista kaksinkertaisena. Bakkhos itse esiintyi hänelle härkänä, joka suuret sarvet päässään asteli hänen edellään. Vastoin tahtoakin hänet huumasi bakkholainen villitys, niin että hän tahtoi saada ja saikin thyrsossauvan ja syöksyi riehaantuneena eteenpäin.

Näin he saapuivat syvään, runsaslähteiseen ja kuusien varjostamaan laaksoon, jossa Bakkhoksen papittaret lauloivat hymnejä jumalalleen, toisten päällystäessä thyrsossauvojaan tuoreella muratilla. Mutta Pentheuksen silmät oli sokaistu, tai hänen opastajansa Bakkhos oli osannut johtaa häntä niin, etteivät ne nähneet hurmaantuneiden naisten joukkoa.

Jumala tarttui nyt ihmeellisesti korkeuteen ylettyvällä kädellään erään kuusen latvaan, taivutti sen alas, kuten taivutetaan pajunoksaa, sijoitti mielettömän Pentheuksen sen päälle ja antoi puun hiljaa ja varovasti vähitellen suoristua entiseen asentoonsa. Kuin ihmeen kautta kuningas jäi lujasti istumaan sinne kuusenlatvaan ja ilmestyi laaksossa pyörivien bakkantien näkyviin, kuitenkaan itse heitä näkemättä. Silloin Dionysos huusi kovalla äänellä alas laaksoon:

— Te tytöt, katsokaa häntä, joka tuolla pilkkaa pyhää juhlaamme; rangaiskaa häntä!

Nyt seurasi tuokioksi hiljaisuus, yksikään lehti ei liikkunut metsässä, eikä kuulunut minkään petoeläimen ääni. Bakkhok-

sen papittaret suoristautuivat, levittivät silmänsä suuriksi ja kuuntelivat tätä huutoa, joka kajahti vielä toisen kerran. Kun he tunsivat näistä sanoista mestarinsa, syöksyivät he eteenpäin nopeammin kuin kyyhkyset; hurja riivaus, jonka jumala oli lähettänyt, ajoi heidät samoamaan tulvivien metsäpurojen poikki. Vihdoin he saapuivat kyllin lähelle nähdäkseen kuninkaansa ja vainoojansa istumassa kuusenlatvassa. Piikivet lensivät nopeasti, samoin taitetut kuusenoksat ja thyrsossauvat ylös onnetonta kohti, nousematta kuitenkaan siihen korkeuteen, jossa hän vavisten huojui. Viimein he myllersivät kovilla tammenoksilla maata kuusen ympäriltä, kunnes juuret paljastuivat, ja sitten Pentheus putosi kauhusta äänekkäästi huutaen kaatuvan kuusen mukana korkeudesta maahan. Hänen äitinsä Agave, joka jumalan sokaisemana ei tuntenut poikaansa, antoi ensimmäisen merkin murhaan. Kuninkaalle itselleen oli äärimmäinen hätä palauttanut täyden järjen.

— Äiti, huusi Pentheus halaten häntä, — etkö enää tunne poikaasi, minua Pentheusta, jonka olet synnyttänyt Ekhionin talossa? Armahda minua, älä ainakaan sinä äiti rankaise omaa lastasi syntieni tähden!

Mutta Bakkhoksen hullaantunut papitar, suu vaahdossa ja silmät selkosen selällään, ei nähnyt Pentheuksessa poikaansa, vaan luuli häntä vuoriston jalopeuraksi, tarttui hänen hartioihinsa ja kiskaisi häneltä oikean käden irti ruumiista; sisaret katkaisivat vasemman käden; raivotarten koko joukko syöksyi hänen kimppuunsa, jokainen tarrautui rikkirevityn johonkin jäseneen. Agave itse kahmaisi verisillä sormilla haltuunsa irti temmatun pään ja kantoi sitä jalopeuran päänä thyrsossauvan kärkeen pistettynä Kithaironin metsien halki.

Niin kosti mahtava jumala Bakkhos jumalanpalveluksensa häpäisijälle.

IX. Perseus

Perseuksen, Zeuksen pojan, sulki hänen isoisänsä Akrisios, Argoksen kuningas, jolle oraakkeli oli ennustanut, että tyttärenpoika riistäisi häneltä sekä hengen että valtaistuimen, yhdessä hänen äitinsä Danaen kanssa laatikkoon ja heitti heidät mereen. Zeus suojeli heitä meren myrskyissä, ja he uivat maihin Serifoksen saarelle. Siellä hallitsi kaksi veljestä, Diktys ja Polydektes. Diktys oli juuri kalastamassa, kun laatikko tuli uiden, ja veti sen rannalle. Molemmat veljekset ottivat hylätyt suopeasti vastaan; Polydektes korotti äidin puolisokseen ja kasvatti Zeuksen poikaa Perseusta huolellisesti.

Kun Perseus oli varttunut mieheksi, kehotti hänen isäpuolensa häntä lähtemään urotöihin ja suorittamaan jotakin suurenmoista. Rohkea nuorukainen osoittautui siihen halukkaaksi, ja pian he olivat yksimielisiä siitä, että Perseuksen pitäisi lyödä poikki Medusan hirmuinen pää ja tuoda se kuninkaalle Serifokseen. Niinpä Perseus aloitti retkensä ja saapui jumalien johtamana sille kaukaiselle seudulle, jossa asusti Forkys, monien kauheiden hirviöiden isä. Siellä hän kohtasi ensiksi kolme Forkyksen tyttäristä, joita nimitettiin graioiksi. He olivat harmaahiuksisia syntymästään saakka; kaikilla kolmella oli yhteisesti vain yksi silmä ja yksi hammas, joita he tarpeen mukaan vuorotellen lainasivat toisilleen. Perseus otti heiltä molemmat pois, ja kun he rukoillen pyysivät häntä antamaan kuitenkin takaisin nuo välttämättömät välikappaleet, ilmoitti

hän suostuvansa luovuttamaan ne vain sillä ehdolla, että heidän piti näyttää hänelle tie luonnottarien luo.

Nämä olivat toisia ihmeolentoja, joilla oli siipikengät, säkki taskussa ja koirannahkainen kypärä. Se, joka sai haltuunsa tällaiset varukset, saattoi lentää minne halusi, näki ketnet halusi, eikä ollut kenenkään näkyvissä. Forkyksen tyttäret näyttivät Perseukselle tien luonnottarien luo ja saivat häneltä takaisin hampaan ja silmän.

Luonnottarien luona Perseus tapasi ja otti mitä halusi, käänsi taskun nurin, kiinnitti siipikengät nilkkoihinsa ja pani kypärän päähänsä. Lisäksi hän sai Hermekseltä vaskisen sirpin, ja näin varustettuna hän lensi valtameren rannalle, missä Forkyksen kolme muuta tytärtä, gorgot, asuivat. Kolmas heistä, nimeltä Medusa, oli yksin kuolevainen; sen tähden Perseus olikin lähetetty noutamaan juuri hänen päänsä. Hänen saapuessaan perille hirviöt makasivat nukuksissa; niiden päät oli siroteltu täyteen lohikäärmeen suomuja ja peitetty käärmeillä hiusten asemesta, ja niillä oli suuret torahampaat kuin sioilla, vaskiset kädet ja kultaiset siivet, joilla ne lensivät. Jokaisen, joka niitä katseli, muutti tämä näky kiveksi. Perseus tiesi sen, ja tästä syystä asettui kasvot poispäin käännettyinä nukkuvien eteen, ottaen niistä kolminkertaisen kuvan vain vaskiseen, loistavaan kilpeensä. Näin hänelle selvisi, kuka niistä oli Medusa-gorgo. Athene ohjasi hänen kättään, ja hän leikkasi nukkuvalta hirviöltä ilman vaaraa pään poikki. Tuskin se oli suoritettu, kun ruhosta putkahti esille siivekäs ratsu, Pegasos, yhdessä Khrysaor-jättiläisen kanssa; molemmat olivat Poseidonin luomia.

Perseus työnsi nyt Medusan pään säkkiin ja loittoni silmät pois käännettyinä, kuten oli tullutkin. Sillä välin olivat Medusan sisaret nousseet makuulta. He näkivät surmatun sisarensa ruhon ja kohosivat siivilleen ajaakseen ryöstäjää takaa. Mutta hänet kätki luonnotarten kypärä niiden silmiltä, eivätkä ne voineet keksiä häntä mistään. Sitten tuulet tarttui-

vat ilmassa Perseukseen ja viskelivät häntä pian sinne tänne kuin sadepilveä. Kun hän leijaili Libyan hiekkaerämaan yläpuolella, tippui Medusan päästä veripisaroita alas maahan, joka imi ne itseensä ja elvytti kirjaviksi käärmeiksi. Siitä lähtien tuo maanpiiri on niin rikas vihamielisistä kyykäärmeistä.

Perseus lensi nyt kauemmaksi länttä kohti ja laskeutui lopulta maahan kuningas Atlaan valtakunnassa hieman levähtääkseen. Siellä vartioitiin jättimäisen lohikäärmeen avulla lehtoa, jossa kasvoi kultaisia hedelmiä. Turhaan gorgon voittaja pyysi kuninkaalta kattoa päänsä päälle. Peläten kultaisen omaisuutensa menetystä Atlas sysäsi hänet säälittä ulos palatsistaan. Silloin Perseus vihastui ja sanoi:

— Sinä et tahdo suoda minulle mitään; ota siis ainakin lahja minulta!

Hän kahmaisi gorgon pään säkistään, kääntyi poispäin ja ojensi sen Atlasta kohti. Kaikessa suuruudessaan kuningas muuttui heti kiveksi ja vuoreksi, parta ja hiukset venyivät metsiksi, hartiat, kädet ja jalat kehittyivät kallioharjanteiksi, ja hänen päänsä kohosi kuin korkea huippu pilviin. Perseus tarttui jälleen siipiinsä, kiinnitti ne jalkapohjiinsa, ripusti säkin vyöhönsä, pani kypärän päähänsä ja kohosi korkeuksiin.

Lentomatkallaan hän saapui nyt Etiopian rannikolle, missä hallitsi kuningas Kefeus. Siellä hän näki neitosen sidottuna mereen pistävälle kallionkielekkeelle. Ellei ilmavirta olisi huojuttanut neidon hiuksia tai ellei hänen silmissään olisi värissyt kyyneleitä, niin Perseus olisi pitänyt häntä marmorikuvana. Hän oli melkein unohtaa räpytellä ilmassa siipiään, kun häntä niin lumosi neidon kauneus.

— Puhu, kaunis neito, sanoi hän, — sinä, joka ansaitsisit ihan toisenlaiset ketjut, miksi olet täällä kahleissa? Sano minulle edes maasi nimi, ja ilmoita myös oma nimesi!

Kahlehdittu tyttö pysyi ujostellen vaiti eikä tohtinut puhutella vierasta miestä, hän olisi mielellään peittänyt kasvonsa käsillään, jos olisi voinut niitä liikuttaa. Mutta nyt hän saattoi

vain täyttää silmänsä pulppuavilla kyynelillä. Vihdoin, jottei vieras luulisi, että hänellä olisi oma syyllisyys salattavana, hän vastasi:

— Minä olen Kefeuksen, Etiopian kuninkaan tytär, ja nimeni on Andromeda. Äitini oli kerskunut Nereuksen tyttärille, merenluonnottarille, olevansa heitä kaikkia kauniimpi. Siitä nereidit suuttuivat, ja heidän ystävänsä, merenjumala, päästi tulvan ja kaikkinielevän haikalan hyökkäämään maan yli. Oraakkelin lause oli luvannut meille vapahduksen vaivasta, jos minut, kuningattaren tytär, heitettäisiin tuolle kalalle ruoaksi. Kansa anoi hartaasti, että isäni käyttäisi tätä pelastuskeinoa, ja epätoivo pakotti hänet sitomaan minut kiinni tähän kallioon.

Hän ei ollut vielä ehtinyt lausua viimeisiä sanoja, kun laineet kohisivat rajusti ja meren syvyydestä sukelsi esiin hirviö, jonka leveä rinta valtasi kaiken näkyvän veden pinnan. Tyttö voihki äänekkäästi, ja samalla nähtiin isän ja äidin rientävän paikalle, molemmat lohduttomina; äidin piirteissä ilmeni kuitenkin lisäksi syyllisyyden tietoisuutta. He syleilivät kahlehdittua tytärtä, mutta eivät tuoneet hänelle mitään muuta kuin kyyneleitä ja voivotuksia.

Silloin vieras alkoi puhua:

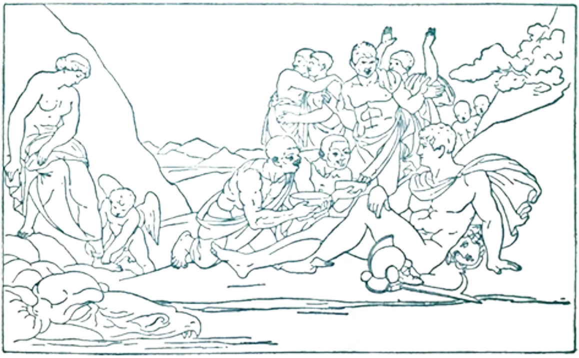
— Valittamiseen jää teille vielä aikaa kylliksi; pelastuksen hetki on lyhyt. Minä olen Perseus, Zeuksen ja Danaen jälkeläinen, olen voittanut gorgon, ja ihmeelliset siivet kantavat minua ilman halki. Vaikka tämä neitsyt olisi vapaa ja saisi itse valita, en olisi halveksittava vävy. Nyt kosin häntä tarjoutumalla pelastamaan hänet. Suostutteko ehdotukseeni?

Kuka olisi sellaisessa tilanteessa epäröinyt? Riemastuneet vanhemmat eivät luvanneet hänelle ainoastaan tytärtään, vaan myötäjäisiksi myöskin oman kuningaskunnan.

Sillä aikaa, kun he käsittelivät tätä asiaa, peto oli uinut likelle kuin nopeasoutuinen alus, ollen enää vain kivenheiton päässä kalliosta. Tällöin nuorukainen äkkiä, polkien maata ja-

lallaan, lennätti itsensä korkealle pilviin. Hirviö näki miehen varjon vedenpinnassa. Samalla kuin se riehuen kävi käsiksi tähän varjoon ikään kuin vihollisen kimppuun, joka uhkasi viedä siltä saaliin, Perseus iski ilmasta alas kuin kotka, laskeutui leijaillen eläimen selälle ja upotti miekan, jolla oli surmannut Medusan, kahvaa myöten haikalan ruumiiseen pään alapuolelle. Tuskin hän oli vetänyt sen jälleen ulos, kun kala milloin hyppi korkealle ilmaan, milloin sukelsi alas aaltoihin, milloin taas temmelsi molemmille sivuille kuin koirien takaa-ajama metsäkarju. Perseus tuotti sille haavan toisensa viereen, kunnes tumma verivirta ryöppysi sen kidasta.

Sillä välin puolijumalan siivet kastuivat, eikä hän enää uskaltanut jättäytyä vedestä painaviksi käyneiden lentimiensä varaan. Onneksi hän huomasi kallioisen riutan, jonka ylin huippu pisti esiin merestä. Hän nojasi tähän kallioseinään vasemmalla kädellään ja työnsi miekan vielä kolme neljä kertaa pedon sisuksiin. Sitten meri vei mennessään tavattoman ruhon, ja pian se oli kadonnut aallokkoon. Perseus oli tällä välin

Andromedan vapauttaminen

palannut maihin, kiivennyt kalliolle ja vapauttanut kahleista neidon, joka tervehti häntä kiitollisuuden ja rakkauden katseella. Hän toi tytön takaisin onnellisille vanhemmille, ja kultainen palatsi otti hänet sulhasena vastaan.

Vielä höyrysi hääateria, ja hetket kuluivat isältä ja äidiltä, sulhaselta ja pelastetulta morsiamelta huolettomassa kiireessä, kun äkkiä kuninkaanlinnan etupihat täyttyivät kumeasta, pauhaavasta metelistä. Fineus, kuningas Kefeuksen veli, joka oli aikaisemmin kosinut veljentytärtään Andromedaa, mutta jättänyt hänet viime hädässä, lähestyi soturijoukon seuraamana ja uudisti vaatimuksensa. Keihästä heiluttaen hän astui hääsaliin ja huusi hämmästyneelle Perseukselle:

— Katsopa minua, joka tulen kostamaan puolisoni ryöstön; nyt eivät siipesi eikä isäsi Zeus pelasta sinua minun käsistäni!

Niin hän huusi valmistautuen jo heittämään keihään. Silloin kuningas Kefeus nousi ruokapöydästä.

— Raivoava veli, huusi hän, — mikä ajatus yllyttää sinua ilkityöhön? Ei Perseus ryöstä sinulta lemmittyä, vaan hänet riistettiin sinulta jo silloin, kun jätimme hänet alttiiksi kuolemalle, ollessasi itsekin katselemassa, kuinka hänet kahlittiin, etkä setänä tai rakastajana tarjonnut hänelle apuasi. Miksi et ole itse noutanut palkintoa kalliolta, johon hän oli taottu kiinni? Jätä siis rauhaan ainakin hänet, joka on sen ansainnut taistelemalla, se mies, joka on lohduttanut vanhuuttani tyttäreni pelastamisella!

Fineus ei vastannut mitään, tarkasteli vain vihaisin katsein vuoroin veljeään, vuoroin kilpailijaansa, ikään kuin harkitsisi, kumpaan ensiksi piti tähdätä. Sitten hän hieman viivyteltyään heitti kaikin voimin, jotka viha hänelle antoi, keihään Perseusta kohti; mutta se meni ohi ja jäi patjaan riippumaan. Nyt Perseus nousi leposijalta ja paiskasi keihäänsä sitä ovea kohti, josta Fineus oli tunkeutunut sisään, ja ase olisi rinnan kohdalta puhkaissut hänen verivihollisensa, ellei tämä olisi pit-

källä hyppäyksellä paennut kotialttarin taakse. Heitto oli osunut erään hänen seuralaisensa otsaan, ja nyt joutui rauhan häiritsijän tuoma miesjoukko käsikähmään jo aikoja pöydästä syöksähtäneiden vieraiden kanssa. Taistelu oli pitkällinen ja murhaava; mutta sisälle tunkeutuneilla oli ylivoima.

Viimein ympäröivät Fineus ja hänen miehensä Perseuksen, jonka vierelle appivanhemmat ja morsian turhaan asettuivat suojaa rukoillen. Nuolet lentelivät heidän ohitseen kuin rakeet myrskyssä. Perseus oli nojannut hartiansa pilariin ja sillä tavalla turvannut selkäpuolensa. Sieltä käsin vihollisten sotalaumaan päin kääntyneenä hän pidätti heidän hyökkäystään ja kaatoi yhden toisensa jälkeen maahan. Vasta sitten, kun hän näki, että urhoollisuuden täytyisi sortua ylenpalttisen joukon edessä, hän päätti käyttää viimeistä, mutta pettämätöntä keinoa, joka oli hänen vallassaan.

— Koska pakotatte minut siihen, puhui hän, — tahdon hakea apua vanhalta ystävältäni! Kääntäköön pois kasvonsa jokainen, joka vielä on ystäväni!

Näin sanoen hän veti taskustaan, joka aina riippui hänen sivullaan, esille gorgon pään ja ojensi sen ensimmäistä vastustajaa kohti, joka juuri nyt karkasi hänen kimppuunsa.

— Etsi käsiisi toisia, huusi tämä halveksivasti, luotuaan ensimmäisen nopean silmäyksen, — joita voit säikytellä mokomalla ihmeelläsi.

Mutta kun hänen kätensä tahtoi kohota heittämään keihästä, kivettyi hän keskellä tätä liikettään kuin kuvapatsas. Ja samoin kävi perätysten toisten miesten. Viimein oli vihollisista vain kaksisataa jäljellä. Silloin Perseus kohotti gorgon pään korkealle ilmaan, niin että kaikki saattoivat sen nähdä, ja muutti nuo kaksisataa yhdellä kertaa kovaksi kiveksi.

Nyt vasta Fineus katui epäoikeudenmukaista taisteluaan. Hän ei nähnyt oikealla eikä vasemmalla muuta kuin kivikuvia mitä moninaisimmissa asennoissa. Hän huusi ystäviään nimiltä, kosketti epäuskoisena lähinnä seisovien ruumiita: kaikki oli

marmoria. Kauhu valtasi hänet, ja hänen uhmansa muuttui nöyräksi rukoilemiseksi.

— Anna minun pitää vain henkeni, olkoon valtakunta ja morsian sinun, huusi hän ja käänsi epätoivoiset kasvonsa poispäin.

Mutta katkeroituneena uusien ystäviensä kuolemasta Perseus ei tuntenut sääliä.

— Petturi, hän huusi vihaisesti, — minäpä tahdon pystyttää sinusta appeni taloon muistomerkin ikuisiksi ajoiksi. Ja niin pontevasti kuin Fineus yrittikin välttää hirmunäkyä, osui kohotettu kauhukuva hänen silmiinsä: hänen kaulansa jähmettyi, hänen kostea katseensa kovettui kiveksi. Niin hän jäi seisomaan pelokkaan näköisenä, kädet riipuksissa, palvelijalle kuuluvaan nöyrään asentoon.

Perseus vei sitten rakastettunsa Andromedan ilman mitään estettä kotiin. Pitkät, onnelliset päivät odottivat häntä, ja hän tapasi jälleen myös äitinsä Danaen. Kuitenkin hänen piti täyttää isoisäänsä Akrisiosta koskeva oraakkelituomio, jota peläten vanhus oli paennut erään vieraan kuninkaan luo pelasgien maahan. Siellä hän juuri auttoi taistelukisojen järjestämisessä, kun saapui Perseus, joka oli lähtenyt matkalle Argokseen, saadakseen tervehtiä isoisäänsä. Tyttärenpojan heittämä kiekko sattui kovaksi onneksi Akrisiokseen, Perseuksen tuntematta häntä tai tahtomatta häneen osua. Pian selvisi nuorelle sankarille, mitä hän oli tehnyt. Syvän surun vallassa hän hautasi Akrisioksen kaupungin ulkopuolelle ja vaihtosopimuksella luopuen isoisän kuoleman jälkeen saamastaan kuningaskunnasta rupesi Tirynsin hallitsijaksi. Mutta kateellinen kohtalo ei enää vaivannut häntä. Andromeda synnytti hänelle monta komeaa poikaa, ja isän maine eli heissä edelleen.

X. Ion

Ateenan kuningas Erekhtheus iloitsi kauniista tyttärestä, nimeltä Kreusa, jonka kanssa Apollo oli isän tietämättä mennyt naimisiin. Synnytettyään pojan Kreusa peläten isänsä vihaa pani hänet vasuun ja vei siihen luolaan, jossa hänellä oli ollut salaiset kohtauksensa jumalan kanssa. Näin hän menetteli siinä toivossa, että jumalat säälisivät hylättyä pienokaista. Mutta jottei tämä jäisi ilman tuntomerkkiä, ripusti äiti hänen ympärilleen sen koristeen, jota oli neitosena pitänyt puvussaan.

Apollo, joka jumalana tietenkin oli selvillä poikansa syntymisestä eikä tahtonut pettää rakastettuaan tai jättää lasta avuttomaksi, kääntyi veljensä Hermeksen puoleen, jonka toimena oli jumalien lähettiläänä huomiota herättämättä liikkua taivaan ja maan välillä.

— Rakas veli, puhui Apollo, — eräs kuolevainen, Ateenan kuninkaan Erekhtheuksen tytär, on synnyttänyt minulle lapsen. Peläten isänsä suuttumusta hän on kätkenyt pienokaisen erääseen onttoon kallioon; auta minua pelastamaan hänet, tuo hänet vasussa, jossa hän makaa, kapaloineen, joihin hänet on kääritty, Delfoihin ja pane hänet siellä oraakkelitemppelini kynnykselle. Muu jätä minun huolekseni, sillä hän on minun lapseni.

Hermes, siivekäs jumala, kiiruhti Ateenaan, löysi pojan osoitetusta paikasta ja kantoi hänet punotussa pajukorissa, johon suljettuna hän lepäsi, Delfoihin, jätti hänet siellä temp-

pelin porttien edustalle ja avasi korin kannen, jotta lapsi huomattaisiin. Tämä tapahtui yöllä.

Seuraavana aamuna, kun aurinko jo nousi, tuli Delfoin papitar kävellen temppeliä kohti, ja kun hän aikoi astua sisälle, huomasi hän korissa nukkuvan lapsen, luullen tätä jonkin rikkomuksen hedelmäksi ja siitä syystä ollen jo taipuvainen sysäämään pienokaisen pois pyhältä kynnykseltä, mutta hänen sielussaan pääsi kuitenkin voitolle sääli, sillä jumala oli muuttanut hänen mielensä ja sillä tavalla puhunut poikansa puolesta. Ennustajatar otti siis lapsen korista ja kasvatti häntä tuntematta hänen isäänsä tai äitiänsä. Poika varttui, isänsä alttarin ympärillä leikkien, eikä tiennyt mitään vanhemmistaan. Hänestä tuli komea nuorukainen. Delfoin asukkaat, jotka olivat jo tottuneet pitämään häntä pienenä temppelinvartijana, ottivat hänet sitten hoitamaan jumalalle tuoduista lahjoista kertyviä varoja, ja niin hän vietti edelleen kunniallista ja pyhää elämää isänsä temppelissä.

Sillä välin Kreusa ei ollut saanut kuulla mitään jumalasta, niin että hän varmaankin uskoi Apollon unohtaneen hänet ja hänen poikansa. Näihin aikoihin ateenalaiset joutuivat naapurisaaren Euboian asukkaiden kanssa sotaan, jota käytiin ihan hävitykseen asti, ja jossa jälkimmäiset jäivät tappiolle. Tällöin oli ateenalaisia erittäin tehokkaasti auttanut eräs muukalainen Akhaiasta, nimeltä Ksuthos, joka oli Deukalionin pojan Hellenin poika. Palkinnoksi avustaan hän pyysi ja sai puolisokseen kuninkaan tyttären Kreusan, mutta näytti siltä kuin tämän kanssa aikaisemmin salaisesti vihitty jumala antaisi lemmityn tuntea vihaansa naimisiin menemisestä toisen kanssa, sillä heidän avioliittoaan ei siunattu lapsilla.

Pitkän ajan kuluttua Kreusan mieleen juolahti ajatus kääntyä Delfoin oraakkelin puoleen ja rukoilla siltä lapsionnea. Juuri tätä Apollo olikin tahtonut, sillä hän ei suinkaan ollut unohtanut poikaansa. Niinpä ruhtinatar lähti liikkeelle puolisonsa kera ja pienen palvelijajoukon saattamana ja teki toi-

vioretken Delfoihin. Kun he saapuivat temppelin edustalle, astui Apollon nuori poika juuri kynnyksen yli koristaakseen tavanmukaisesti ovien pihtipielet laakerinoksilla. Silloin hänen katseensa osui ylevään naiseen, joka kävellen lähestyi temppelin ovea, ja jolta vuoti kyyneliä silmistä hänen nähdessään pyhän paikan. Hän uskalsi kainosti kysyä tulijalta, jonka arvokas ulkomuoto herätti hänen huomiotaan syytä noin ilmeiseen murheeseen.

— Minua ei ihmetytä, oi nuorukainen, vastasi Kreusa huoaten, — että silmäsi havaitsevat surullisuuteni. Onhan minun itkettävä kohtaloita, joiden vaikutuksia nähdään minussa helposti. Jumalat menettelevät usein ankarasti meitä kuolevaisia kohtaan!

— En tahdo enempää häiritä murhettasi, puhui nuorukainen, — mutta sano kuitenkin, jos se on sallittu tietää, kuka olet ja mistä tulet.

— Minä olen Kreusa, vastasi ruhtinatar, — isäni nimi on Erekhtheus, ja isänmaani on Ateena.

Viattomasti iloiten nuorukainen huudahti: — Ah, mistä kuuluisasta maasta, mistä mainiosta suvusta oletkaan! Mutta sano minulle, onko totta, niin kuin meillä nähdään kuvista, että isäsi isoisä Erikhthonios on kasvanut esille maasta niin kuin jokin kasvi ja että jumalatar Athene on sulkenut maasta syntyneen pojan laatikkoon, antanut hänelle kaksi lohikäärmettä vartijoiksi ja jättänyt laatikon Kekropsin tyttärien säilytettäväksi; että he uteliasuudesta avasivat sen ja joutuivat pojan nähdessään mielettömyyden valtaan, sitten syöksyen alas Kekropsin linnan vuorelta?

Kreusa vastasi kysymykseen myöntävästi, pysyen muuten vaiti, sillä hänen esi-isänsä kohtalo muistutti hänelle, kuinka hän oli menettänyt poikansa. Mutta tämä, joka seisoi hänen edessään, jatkoi hilpeästi kyselyään:

— Ja onko myöskin totta, että maanrepeämä on niellyt isäsi Erekhtheuksen, että Poseidonin kolmikärki on saattanut

hänet tuhoon ja että hänen hautansa läheisyydessä on luola, johon herrani, pytholainen Apollo, on niin mielistynyt?

— Oi, vaikene tuosta luolasta, keskeytti hänet Kreusa huoaten. — Siellä on tapahtunut uskottomuus ja suuri rikos.

Ruhtinatar oli hetkisen vaiti, sai takaisin mielenmalttinsa ja kertoi nuorukaiselle, jonka huomasi jumalan temppelinvartijaksi, olevansa ruhtinas Ksuthoksen puoliso ja saapuneensa hänen kanssaan Delfoihin rukoillakseen jumalalta siunausta hedelmättömälle avioliitolleen. — Foibos Apollon, sanoi hän haikealla äänellä, — tietää kyllä syyn lapsettomuuteeni; hän yksin voi minua auttaa.

— Sinä onneton olet siis lapseton, sanoi nuorukainen surullisena.

— Olen jo kauan ollut, vastasi Kreusa, — ja minun täytyy, hyvä nuorukainen, kadehtia äitiäsi, joka voi iloita niin suloisesta pojasta.

— En tiedä mitään äidistä enkä isästä, selitti nuori mies alakuloisesti. — En myöskään tiedä, kuinka olen tänne tullut. Vain sen verran tiedän kasvatusäitini, tämän temppelin papittaren, kertomuksesta, että hän armahti minua ja kasvatti minut suureksi. Jumalan temppeli on siitä alkaen ollut kotini, ja minä olen hänen palvelijansa.

Nämä ilmoitukset kuultuaan ruhtinatar kävi hyvin miettiväiseksi; kuitenkin hän karkotti ajatuksensa takaisin sydämeen ja lausui nämä surulliset sanat:

— Poikaseni, tunnen erään naisen, jolle on tapahtunut samaa kuin äidillenikin; hänen tähtensä olen tullut tänne, ja minun pitää kysyä neuvoa oraakkelilta. Niinpä tahdon uskoa sinulle, jumalan palvelijalle, hänen salaisuutensa, ennen kuin hänen nykyinen puolisonsa, joka on myöskin tehnyt tämän toivioretken, mutta matkalla poikennut tieltä kuullakseen Trofonioksen oraakkelia, astuu temppeliin. Tuo nainen väittää olleensa ennen nykyistä avioliittoaan naimisissa suuren jumalan Foibos Apollonin kanssa ja synnyttäneensä hänelle isänsä tie-

tämättä pojan. Tämän hän luovutti pois hallustaan eikä sen koommin tiedä lapsestaan mitään, ei edes sen vertaa, näkeekö poika vielä auringonvaloa vai ei. Olen tullut tänne ystävättäreni nimessä kyselemään jumalalta tietoja hänen elämästään tai kuolemastaan.

— Kuinka kauan on siitä, kun tuo poika kuoli, kysyi nuorukainen.

— Jos hän vielä eläisi, olisi hän sinun ikäisesi, oi nuorukainen, vastasi Kreusa.

— Voi, kuinka yhtäläinen on ystävättäresi ja minun kohtaloni, huudahti nuorukainen tuskallisin ilmein. — Hän etsii poikaansa, ja minä etsin äitiäni. Kuitenkin se, mitä hän on joutunut kokemaan, on tapahtunut kaukana tästä maasta, ja valitettavasti me kumpikin olemme toisillemme ventovieraita. En myöskään toivo, että jumala kolmijalaltaan antaa sinulle haluamasi vastauksen. Olethan tullut syyttämään häntä ystävättäresi nimessä uskottomuudesta; hän ei tahtone olla itsensä tuomari!

— Lakkaa puhumasta, nuorukainen, huusi nyt Kreusa. — Sen naisen puolison näen lähestyvän tuolla. Älä anna huomata mitään siitä, mitä olen sinulle lörpötellyt, kenties liiankin tuttavallisesti ja hyvässä uskossa.

Ksuthos astui temppeliin ja tuli iloisena puolisoaan kohti. — Vaimo, huusi hän, — Trofonios on antanut onnellisen lausunnon: minun ei tarvitse lähteä täältä ilman lapsia! Mutta sano minulle, kuka on tämä nuori jumalan profeetta.

Nuorukainen astui kainona ruhtinaan eteen, kertoi olevansa vain Apollon temppelipalvelija ja ilmoitti, että kaikkein pyhimmässä arvan kautta valitut ylhäisimmät delfolaiset ympäröivät nyt kolmijalkaa, jolta papitar juuri oli valmiina antamaan oraakkelivastauksia. Sen kuultuaan ruhtinas käski Kreusaa koristamaan itsensä sellaisilla oksilla, joita rukoilevilla oli tapana pitää käsissään, ja rukoilemaan vapaan taivaan alla laakerinlehvillä seppelöidyn jumalan alttarin ääressä Apolloa,

että tämä toimittaisi heille suotuisan lausunnon. Itse hän riensi temppelin pyhäkköön, sillä aikaa kun jumalan nuori varainhoitaja jatkoi etupihalla vahdinpitoaan. Eikä ollut kulunut pitkää aikaa, kun tämä kuuli sisimmän pyhäkön ovien käyvän ja jälleen paukkuen sulkeutuvan, ja sitten hän näki Ksuthoksen kiiruhtavan ulos riemuitsevan hämmästyksen vallassa. Rajusti heittäytyen nuorukaisen kaulaan Ksuthos nimitti häntä moneen kertaan pojakseen ja odotti yhä uudestaan hänen kädenpuristustaan ja lapsensuuteloaan. Mutta nuori mies, joka ei ymmärtänyt tästä kaikesta mitään, piti vanhusta mielettömänä ja sysäsi hänet nuorekkaalla voimalla luotansa. Ksuthos ei kuitenkaan antanut häätää itseään pois.

— Jumala itse on sen minulle ilmaissut, puhui hän. — Hänen lausuntonsa kuului: Ensimmäinen, joka kohtaa minut ulkona, on minun poikani ja jumalan lahja. Kuinka se on mahdollista, en tosin ymmärrä, sillä puolisoni ei ole minulle synnyttänyt lapsia. Mutta sittenkin luotan jumalaan; paljastakoon hän itse salaisuutensa.

Nyt antautui nuorukainenkin ilon valtaan, kuitenkin vain puolittain, ja keskellä isänsä suuteloita ja hyväilyjä hänen täytyi huokailla: — Voi, rakas äiti, kuka sinä olet ja missä olet? Milloin minun sallitaan katsella sinunkin armaita kasvojasi?

Sitä paitsi hänessä heräsi pahoja epäilyksiä siitä, kuinka Ksuthoksen lapseton puoliso, jota hän ei uskonut tuntevansa, ottaisi hänet vastaan yllättävästi saatuna poikapuolena ja voisiko Ateenan kaupunki hyväksyä ruhtinaansa laittoman perillisen. Mutta hänen isänsä käski hänen pysyä hyvällä mielellä, luvaten esittää hänet ateenalaisille ja puolisolleenkin vieraana eikä omana poikanaan ja antaen hänelle nimen Ion, mikä merkitsee "kävijä", koska hän oli tuntenut temppelissä vastaansa käyvän pojakseen.

Sillä välin Kreusa ei ollut poistunut Apollon alttarin luota, jonka eteen hän oli rukoillen heittäytynyt maahan. Hänen hartaan rukoilemisensa keskeyttivät vihdoin palvelijattaret,

jotka lähestyivät häntä valitushuudoin. — Onneton valtiatar, huusivat he hänelle, — puolisosi on tosin peräti iloissaan, mutta sinä et saa milloinkaan kantaa käsivarsillasi omaa lasta ja painaa häntä rintaasi vasten. Totta kyllä, Apollo on antanut ruhtinaalle pojan, täysikasvuisen pojan, jonka ties mikä jalkavaimo on aikoja sitten synnyttänyt hänelle. Kun hän astui ulos temppelistä, tuli tuo poika häntä vastaan, ja nyt hän iloitsee jälleen löytyneestä lapsestaan, mutta sinä saat asua, kuten aikaisemminkin, autiossa talossa lesken lailla.

Ruhtinatarraukka, jonka mielen itse jumala näytti sokaisseen, jottei näin läheinen salaisuus hänelle paljastunut, mietiskeli hetkisen surullista kohtaloaan. Sitten hän kysyi, mikä tämä odottamatta ilmestynyt poikapuoli oli nimeltään ja säädyltään.

— Hän on se nuori temppelinvartija, jonka jo tunnet, vastasivat palvelijattaret, — hänen isänsä on antanut hänelle nimen Ion; emme tiedä, kuka on hänen äitinsä. Nyt puolisosi on mennyt Dionysoksen alttarin luo uhratakseen salaa poikansa puolesta ja sitten juhliakseen hänen löytymistään; meitä hän on kuoleman uhalla kieltänyt paljastamasta tätä tarinaa sinulle, oi valtiatar, mutta suuri rakkautemme sinuun on pakottanut meidät rikkomaan hänen kieltonsa. Ethän sinä anna meitä ilmi.

Nyt astui seurueesta esille vanha palvelija, joka oli sokeasti uskollinen erekhthidien suvulle ja valtiattareensa suurella rakkaudella kiintynyt. Hän soimasi ruhtinas Ksuthosta uskottomaksi aviorikkojaksi, ja hänen intonsa vei hänet vihdoin niin pitkälle, että hän tarjoutui raivaamaan pois tieltä nuorukaisen, tuon äpärän, joka muuten saisi epäoikeuden mukaisesti haltuunsa erekhthidien perinnön. Kreusa luuli, että hänen puolisonsa ja samoin entinen rakastajansa, Apollo-jumala, olivat hänet hylänneet, ja huoltensa järkyttämänä vähitellen kallisti korvansa vanhuksen ilkeille juonille, kertoen hänelle myöskin, millainen suhde hänellä oli ollut jumalaan.

Kun Ksuthos oli jättänyt temppelin, mukanaan Ion, jossa uskoi löytäneensä pojan, niin käsittämätöntä kuin se olikin, lähtivät he yhdessä kaksihuippuiselle Parnassos-vuorelle, missä delfolaiset palvoivat Dionysos-jumalaa yhtä pyhänä kuin itse Apolloa. Kun ruhtinas oli siellä vuodattanut juomauhrin kiitokseksi löytyneestä pojastaan, pystytti Ion ulkoilmaan palvelijain avulla ihanan ja tilavan teltan, jonka hän peitti Apollon temppelistä tuottamillaan kudotuilla korumatoilla. Telttaan sijoitettiin pitkiä ruokapöytiä, joille pantiin hopeisia kulhoja täynnä oivallisia ruokia ja kultaisissa pikareissa mitä jalointa viiniä. Sitten ateenalainen Ksuthos lähetti sanansaattajansa Delfoin kaupunkiin ja kutsui kaikkia asukkaita ottamaan osaa hänen riemuunsa. Pian iso teltta täyttyikin seppelöidyistä vieraista, ja he viettivät mitä iloisinta juhlaa.

Jälkiruokaa syötäessä astui eräs vanha mies keskelle telttaa ja otti kursailematta haltuunsa juomanlaskijan toimen. Ksuthos tunsi hänet puolisonsa Kreusan vanhaksi palvelijaksi, kiitteli vieraille hänen intoaan ja uskollisuuttaan ja mitään epäilemättä salli hänen puuhata mielensä mukaan. Ukko asettui tarjoilupöydän ääreen ja alkoi kerätä huostaansa pikareita ja tarjoilla vieraille.

Kun sitten aterian päättyessä huilut kajahtivat, käski hän palvelijoiden viedä pienet pikarit ruokapöydältä pois ja tuoda vieraille suuria hopeisia ja kultaisia juoma-astioita. Itse hän tarttui kaikkein ihanimpaan pikariin ja astui, ikään kuin haluaisi siten kunnioittaa uutta nuorta herraansa, tarjoilupöydän ääreen, täytti sen kalliilla viinillä, mutta varisti siihen samalla huomaamatta kuolettavaa myrkkyä. Kun hän nyt pidellen lähestyi Ionia ja läikytti muutamia viinipisaroita ikään kuin juomauhriksi maahan, sattui eräs lähellä seisovista palvelijoista kiroamaan.

Ion, joka oli lapsesta asti tottunut temppelin pyhiin tapoihin, huomasi siinä pahan enteen ja määräsi, samalla kun kaatoi pikarin koko sisällyksen maahan, että hänelle tuotaisiin uusi

pikari, josta hän sitten itse vuodatti juhlallisesti juomauhrin, kaikkien vieraiden tehdessä samoin omista pikareistaan. Sillä aikaa kun tämä tapahtui, lensi telttaan liuta pyhiä kyyhkysiä, joita oli hoidettu Apollon temppelissä jumalan suojeluksessa. Kun ne näkivät viinivirrat, joita vuodatettiin joka taholla, laskeutuivat ne halukkaasti maahan ja alkoivat ojennetuin nokin maistella kaikkialta valuvaa viiniä. Eikä juomauhri vahingoittanut muita kyyhkysiä kuin sitä, joka oli asettunut Ionin ensin maahan kaataman pikarillisen kohdalle; se räpytteli siipiään hurjasti, ikään kuin kouristuksessa, heti sen jälkeen kun oli maistanut juomaa, alkoi vieraiden hämmästykseksi surkeasti kirkua ja riehua ja heitti pian henkensä. Silloin Ion nousi istuimeltaan, paljasti vihaisena käsivartensa, heristi nyrkkiin ja huusi:

— Missä on se ihminen, joka tahtoi tappaa minut? Puhu, vanhus, sillä sinä olet sekoittanut minulle tämän juoman.

Samalla hän tarttui ukon hartioihin aikomatta päästää häntä enää irti. Yllätettynä ja pelästyneenä vanhus väitti koko ilkityön Kreusan keksimäksi. Silloin jätti Apollon oraakkelin Ksuthoksen pojaksi selittämä Ion teltan, ja kaikki vieraat seurasivat häntä kiihtymyksen vallassa. Kun hän seisoi ulkona taivasalla, kohotti hän kätensä ylhäisimpien delfolaisten ympäröimänä ja puhui:

— Pyhä maa, sinä olet minun todistajanani siihen, että tuo vieras erekhthidivaimo tahtoo raivata minut pois tieltä myrkyllä.

— Kivittäkää, kivittäkää hänet, kaikui delfolaisten joukosta kuin yhdestä suusta. Ja koko kaupunki lähti Ionin mukaan etsimään rikollista. Myöskin Ksuthos, jolta hirveä paljastus oli riistänyt kaiken harkintakyvyn, yhtyi väkisinkin tähän joukkoon, itse tietämättä, mitä teki.

Kreusa oli Apollon alttarin luona odottanut epätoivoisen työnsä hedelmiä. Mutta nämä versoivat aivan toisin kuin hän oli luullut. Kaukaa kuuluva melu pelästytti hänet hereille la-

maannuksestaan, ja ennen kuin se ehti oikein lähelle, oli eräs hänen puolisonsa palvelijoista, joka oli emännälleen kaikkia muita uskollisempi, kiiruhtanut lauman edelle ja hädin tuskin ehtinyt ilmoittaa hänelle ilkityön paljastumisen ja sen päätöksen, jonka Delfoin kansa oli tehnyt. Kreusan palvelijattaret kerääntyivät nyt hänen ympärilleen.

— Pysy vakaasti alttarin luona, huusivat he, — sillä vaikkei pyhä paikka suojelisi sinua murhaajiltasi, niin he ottavat sinut murhaamalla päälleen sovittamattoman verivelan.

Sillä aikaa tuli Ionin johtama meluava delfolaisjoukko yhä lähemmäksi alttaria. Jo ennen kuin he olivat saapuneet perille kuultiin nuorukaisen vihaiset sanat, joita tuuli kuljetti ilman halki.

— Jumalat ovat tarkoittaneet minulle hyvää, huusi hän äänekkäässä vimmassaan, — jotta tämä ilkityö vapauttaisi minut siitä äitipuolesta, joka odotti minua Ateenassa. Missä on se jumalaton, myrkkykielinen kyykäärme, se lohikäärme, jolla on kuolemaa sylkevät liekkisilmät? Syöskäämme murhaaja korkeimmalta kalliolta alas rotkoon! Häntä seurannut joukko ulvoi suostumustaan.

Nyt he olivat saapuneet alttarin luo, ja Ion tarttui naiseen, joka oli hänen äitinsä ja jossa hän näki vain verivihollisensa, temmatakseen hänet pois turvapaikasta, jonka pyhyyteen ja loukkaamattomuuteen hän vetosi. Mutta Apollo ei tahtonut, että hänen omasta pojastaan tulisi äidinmurhaaja. Hänen viittauksestaan oli huhu Kreusan uhkaavasta rikoksesta ja nyt aiotusta rangaistuksesta nopeasti tunkeutunut temppeliin, ja jumala oli valaissut papittaren mielen, niin että hän heti käsitti kaikkien tapahtumien yhteenkuuluvaisuuden, ja hänelle äkkiä selvisi, ettei hänen hoidokkinsa Ion ollut Ksuthoksen poika, kuten hän itse oli hämärästi ennustanut, vaan Kreusan. Hän jätti kolmijalan ja etsi käsiinsä sen korin, jossa vastasyntynyt poika kerran oli jätetty Delfoin temppelin portin eteen yhdessä muutamien samoin huolellisesti talletettujen tuntomerk-

kien kanssa. Kantaen vasua käsivarrellaan hän kiiruhti ulos alttaria kohti, jonka luona Kreusa henkensä kaupalla taisteli ahdistavaa Ionia vastaan.

Kun Ion näki papittaren lähestyvän, päästi hän heti saaliinsa irti, astui kunnioittavasti kasvattajaansa vastaan ja huusi:

— Ole tervetullut, rakas äiti, sillä niin minun täytyy sinua nimittää, vaikket ole minua synnyttänyt. Kuule, minkä juonen uhriksi olen joutunut. Tuskin olen saanut itselleni isän, kun paha äitipuoli jo suunnittelee kuolemaani. Sano minulle, äiti, mitä minun on tehtävä, sillä sinun kehotustasi haluan noudattaa.

Papitar kohotti varoittaen sormensa ja sanoi:

— Ion, mene tahrattomin käsin ja suopein ennemerkein Ateenaan.

Ion mietti hetkisen ennen kuin vastasi.

— Eikö siis ole tahraton se, joka surmaa vihollisensa, kysyi hän sitten.

— Älä tee niin, ennen kuin olet kuunnellut minua, puhui kunnianarvoisa nainen. — Näetkö tämän vanhan korin, jota kannan käsivarrellani tuoreisiin seppeleisiin kiedottuna? Tähän pantuna sinut kerran jätettiin tänne, ja siitä olen sinut ottanut haltuuni.

Ion hämmästyi.

— Siitä, äiti, puhui hän, — et ole minulle koskaan puhunut. Miksi olet salannut sen minulta tähän asti?

— Sen tähden, että jumala, vastasi papitar, — on näin kauan halunnut pitää sinua pappinaan. Nyt, kun hän on toimittanut sinulle isän, hän päästää sinut Ateenaan.

— Mutta mitä apua minulla on tästä korista, Ion kysyi vielä.

— Siinä on näet ne kapalot, joihin sinut oli kääritty, rakas poika, vastasi papitar.

— Voi kapaloni, toisti Ion kiihkeästi. — No, niistähän

saadaan edes yksi jälki, joka voi johtaa minut oikean äitini luo. Sepä on mainio keksintö!

Papitar piti nyt hänen edessään avonaista koria, ja Ion tarttui siihen innokkaasti ja veti esille siististi kokoon käärityn liinavaatteen. Sillä aikaa kun hän kiinnitti kyyneltyneet silmänsä näihin arvokkaisiin jäännöksiin, oli Kreusan hätä vähitellen tyyntynyt, ja silmäys koriin paljasti hänelle koko totuuden. Yhdellä hyppäyksellä hän jätti alttarin ja riemuissaan huudahtaen: — Poikani! syleili hämmästynyttä Ionia, jonka sydämeen kuitenkin hiipi taas epäluuloja, hän kun pelkäsi vieraan naisen syleilyssä viekkautta, niin että hän harmistuneena koetti vapautua. Mutta Kreusa rohkaisi mielensä, astui muutamia askelia taaksepäin ja puhui:

— Tämä liinavaate todistaa minun puolestani, lapsi. Kehitä se huoleti auki, niin löydät ne merkit, jotka sinulle ilmoitan. Koruompelu, joka sitä somistaa, on silloisen neulani työtä. Kudoksen keskellä on gorgon pää käärmeiden ympäröimänä niin kuin aigiskivessä.

Epäuskoisena Ion avasi kapalot, mutta äkkiä huusi riemastuneena:

— Oi, suuri Zeus, tässä on gorgo ja tässä käärmeet!

— Siinä ei vielä kylliksi, jatkoi Kreusa. — Korissa pitää olla myös pieniä kultaisia lohikäärmeitä, Erikhthonioksen laatikossa olleiden lohikäärmeiden muistoksi: kaulakoriste äskensyntyneelle poikaselle.

Ion tutki koria edelleen, ja ihastuneena hymyillen hän veti pian myös lohikäärmeiden kuvat esiin.

— Viimeinen merkki, huusi Kreusa, — on seppele kuihtumattomista oliiveista, jotka ovat lähtöisin Athenen ensiksi istuttamasta öljypuusta. Sen panin vastasyntyneen poikani päähän.

Ion tarkasteli korin pohjaa, ja hänen kätensä toivat kauniin oliiviseppeleen näkyville.

— Äiti, äiti, huusi nuorukainen nyyhkyttävän itkun kat-

kaisemalla äänellä, halasi Kreusaa ja peitti hänen poskensa suudelmilla. Vihdoin hän hellitti kätensä äidin kaulasta ja kaipasi isäänsä Ksuthosta. Silloin Kreusa paljasti hänelle hänen syntymänsä salaisuuden ja selitti, kuinka hän oli sen jumalan poika, jota oli niin kauan ja uskollisesti palvellut temppelissä. Ionille selvisivät nyt myös Kreusan aikaisemmat harhaluulot ja viimeinen erehdys, ja hän käsitti, että äidin epätoivoinen hanke tuntemattoman pojan henkeä vastaan voitiin antaa anteeksi.

Ksuthos syleili Ionia, vaikka vain poikapuolena, mutta kuitenkin jumalan kalliina lahjana, ja kaikki kolme tulivat jälleen temppeliin kiittääkseen jumalaa. Papitar ennusti kolmijalaltaan, että Ionista saisi alkunsa suuri heimo, jota nimitettäisiin joonialaisiksi hänen nimensä mukaan. Näin iloisesti täyttynein toivein Ateenan ruhtinaspari lähti Delfoista mukanaan onnellisesti löytynyt poika kotimaataan kohti, ja kaikki Delfoin asukkaat saattoivat heitä.

XI. Daidalos ja Ikaros

Myöskin ateenalainen Daidalos oli erekhthidi, Metionin poika, Erekhtheuksen jälkeläinen. Hän oli aikansa taidokkain mies, rakennusmestari, kuvanveistäjä ja kivenhakkaaja. Hänen taitonsa tuotteita ihailtiin maailman kaikilla eri seuduilla, ja hänen kuvapatsaistaan sanottiin, että ne elivät, kävivät ja näkivät eikä niitä ollut pidettävä pelkkinä kuvina, vaan sielullisina olentoina. Sillä kun aikaisempien mestarien kuvapatsailla silmät olivat kiinni ja kädet vartaloiden sivuilta erottamattomina riippuivat veltosti, oli hän ensimmäinen, joka antoi kuvilleen avoimet silmät ja pani ne ojentamaan kätensä ja seisomaan käyntiasennossa. Mutta niin taidokas kuin hän olikin, yhtä itserakas ja kateellinen hän myös oli taidostaan, ja tämä pahe houkutteli hänet rikokseen ja kurjuuteen.

Hänellä oli Talos-niminen sisarenpoika, jolle hän opetti omia taitojaan ja joka osoitti vielä ihanampia luontaisia taipumuksia kuin hänen enonsa ja mestarinsa. Jo poikana Talos oli keksinyt savenvalajan kiertopöydän; hän käytti sahana käärmeen leukaluuta, joka oli sattunut hänen tielleen, ja viilsi sen pykäläisillä hampailla puhki pienen lautapalasen, sitten valmisti raudasta samanlaisen työkalun, jonka reunaan leikkasi sarjan perättäisiä hampaita, ja tuli sillä tavalla sahan ylistetyksi keksijäksi. Samoin hän keksi sorviraudan, liittäen ensiksi yhteen kaksi rautaista tankoa, joista toinen pysyi paikallaan sillä

aikaa kun toinen pyöri. Muitakin taidokkaita työkaluja hän suunnitteli, kaikki ilman opettajansa apua, ja hankki sitten itselleen suuren maineen.

Daidalos alkoi pelätä, että oppilaan nimi tulisi kuuluisammaksi kuin mestarin. Hänet valtasi kateus, ja sen tähden hän kavalasti surmasi pojan sysäämällä hänet alas Athenen linnan huipulta. Mutta ollessaan hautaamisen puuhissa Daidalos yllätettiin ja hän uskotteli kuoppaavansa käärmettä. Kuitenkin häntä syytettiin Areiopagin oikeudessa murhasta, ja hänet havaittiin syylliseksi. Hän pakeni nyt ja aluksi harhaili ympäri Attikaa, kunnes pääsi kauemmas Kreetan saarelle.

Siellä hän sai turvapaikan kuningas Minoksen luona, joka pian otti hänet ystäväkseen ja suuresti kunnioitti häntä kuuluisana taiteilijana. Minos antoi hänen toimekseen hankkia Minotauros-nimiselle hirviölle, kaksoisolennolle, jolla oli päästä hartioihin saakka härän ruumis, mutta muuten ihmisen hahmo, jonkin sellaisen olinpaikan, missä se olisi kokonaan piilossa ihmisten katseilta. Daidaloksen kekseliäs henki kyhäsi sitä varten sokkelorakennuksen, labyrintin. Se oli täynnä perin mutkikkaita käytäviä, jotka lukemattomina sekaantuen toisiinsa eksyttivät sisälle astuneen silmät ja jalat.

Kun työn valmistuttua Daidalos sitä tarkasteli, oli hänen itsensäkin kovin työlästä osata takaisin kynnykselle: niin pettävän sokkelon hän oli rakentanut. Sen sisimpään osaan suljettiin Minotauros, ja sen ruokana oli seitsemän nuorukaista ja seitsemän neitosta, jotka vanhan verovelvollisuuden nojalla täytyi lähettää Ateenasta Kreetan kuninkaalle joka yhdeksäs vuosi.

Mutta pitkällinen maanpako rakkaasta isänmaasta alkoi vähitellen rasittaa Daidalosta, ja lisäksi häntä vaivasi se, että hänen täytyisi viettää koko elämänsä tyrannimaisen ja omaa ystäväänsäkin kohtaan epäluuloisen kuninkaan luona meren joka taholta ympäröimällä saarella. Hänen kekseliäs henkensä mietti pelastusta, ja viimein hän huusi iloisesti:

— Olenpa keksinyt pelastuksen. Ympäröiköön Minos minut kuinka tahansa maalla ja vedellä, ilma jää minulle kuitenkin avoimeksi; niin paljon kuin Minos hallitseekin, se on hänen valtansa ulkopuolella. Ilman halki tahdon päästä täältä pois.

Sanottu ja tehty. Daidalos voitti keksimiskyvyllään luonnonkin. Hän ryhtyi sovittamaan erisuuruisia linnunsulkia sellaiseen järjestykseen, että aloitti pienimmillä ja liitti lyhyempään sulkaan aina pitemmän, niin että saattoi luulla niiden itsestään kasvaneen yhä suuremmiksi. Nämä sulat hän solmi keskeltä liinalangoilla ja yhdisti alhaalta vahalla. Näin koottuja sulkia hän köyristi hiukan, niin että ne saivat oikeiden siipien muodon.

Daidaloksella oli Ikaros-niminen poika. Tämä seisoi hänen vierellään ja pisti lapsenkätensä uteliaana isän taidokkaisiin puuhiin: milloin hän tarttui höyheneen, jonka untuvia ilmanveto liikutteli, milloin vatkasi peukalolla ja etusormella keltaista vahaa, jota taiteilija käytti. Isä salli sen huoleti tapahtua ja hymyili lapsensa kömpelöille yrityksille. Saatuaan työnsä viimeistellyksi Daidalos kiinnitti itseensä siivet, sovittautui niiden varassa tasapainoon ja leijaili kevyesti kuin lintu yläilmoihin. Laskeuduttuaan takaisin maahan hän neuvoi myös pientä poikaansa Ikarosta, jota varten oli valmistanut pienemmän siipiparin.

— Lennä aina, rakas poika, puhui hän, — keskitietä, jotta et, painumalla lennossasi liian alas, koskettaisi siivillä merenpintaa ja märkyydestä raskaana kiskoutuisi väkisinkin aaltojen syvyyteen tai kohoamalla liian korkeisiin ilmapiireihin joutuisi höyheninesi liian lähelle auringonsäteitä ja äkkiä syttyisi tuleen. Lennä auringon ja veden välissä alati seuraten minun uraani.

Näin kehottaen Daidalos sitoi pojalleenkin siipiparin hartioihin; kuitenkin vanhuksen käsi vapisi hänen näin tehdessään, ja huolen kyyneliä tippui hänen kädelleen. Sitten hän sy-

leili poikaa ja antoi hänelle suudelman, joka jäi hänen viimeisekseen.

Sitten he molemmat kohosivat ilmaan siivillään. Isä lensi edellä huolestuneena kuin lintu, joka vie hennon pienokaisensa ensi kerran pesästä ulos. Kuitenkin hän heilutteli maltillisesti ja taidokkaasti höyheniä, jotta poika oppisi tekemään samoin, ja silmäili tuon tuostakin taaksepäin nähdäkseen, kuinka Ikaroksen kävi. Aluksi kaikki luisti mainiosti. Pian Samos-saari oli heistä vasemmalla, pian he olivat lentäneet myös Delos- ja Paros-saarten ohitse. Vielä muidenkin rannikoiden he näkivät häviävän, mutta sitten Ikaros-poika onnellisen lennon rohkaisemana jätti isällisen johtajansa ja uskaliaassa ylimielisyydessään ohjasi siipiparinsa korkeampaan ilmapiiriin. Ennustettu rangaistus ei jäänyt tulematta. Auringon läheisyys pehmensi liian voimakkailla säteillään vahan, joka piti siipiä koossa, ja ennen kuin Ikaros edes huomasi, olivat siivet purkautuneet ja lähteneet hartioiden molemmilta puolilta irti. Onneton nuorukainen seuhtoi vielä paljailla käsivarsillaan, mutta ei saanut ilmaa niiden alle, ja äkkiä hän syöksyi alas syvyyteen. Hänellä oli isänsä nimi avunhuutona huulilla, mutta ennen kuin hän ehti sen huutaa, oli sininen meri ahmaissut hänet.

Tämä kaikki oli tapahtunut niin nopeasti, ettei Daidalos, katsoessaan taakseen poikaansa kohti, kuten oli tavantakaa tehnyt, enää huomannut hänestä jälkeäkään. — Ikaros, Ikaros, huusi hän lohduttomana tyhjään ilmaan, — mistä ilmapiiristä minun on sinua etsittävä? Vihdoin hän kiinnitti tuskallisesti tarkkaavan katseensa syvyyteen. Siellä hän näki höyheniä uiskentelemassa vedenpinnalla. Nyt hän laskeutui maahan ja käveli, pantuaan siivet pois, lohduttomana edestakaisin rannalla, jolle meren aallot pian ajoivat hänen onnettoman lapsensa ruumiin. Näin oli kostettu Taloksen murha. Epätoivoinen isä huolehti poikansa hautaamisesta. Se paikka, jonne hän oli laskeutunut ja ruumis ajautunut, oli eräs saari, ja tämän surkean tapauksen ikuiseksi muistoksi annettiin saarelle nimi Ikaria.

Kun Daidalos oli haudannut poikansa, matkasi hän tältä saarelta edemmäs suurelle Sisilian saarelle. Siellä hallitsi kuningas Kokalos. Kuten kerran Minoksen luona Kreetalla Daidalos sai täälläkin vieraanvaraisen vastaanoton, ja hänen taitonsa pani asukkaat hämmästymään. Vielä kauan myöhemmin näytettiin siellä tekojärveä, jonka hän oli kaivanut ja josta leveä joki virtasi läheiseen mereen; jyrkimmälle kalliolle, jota ei voitu valloittaa ja jolle ei näyttänyt mahtuvan enempää kuin pari kasvavaa puuta, hän sijoitti linnoitetun kaupungin ja johti sinne niin ahtaan ja taidokkaasti mutkittelevan tien, että kolme tai neljä miestä riitti puolustamaan linnoitusta. Tämän voittamattoman linnan kuningas Kokalos valitsi sitten aarteittensa säilytyspaikaksi.

Daidaloksen kolmas Sisiliassa suorittama työ oli syvä luola. Siellä hän sieppasi niin taitavasti kiinni maanalaisen tulen höyryn, että oleskeleminen tavallisesti kosteassa luolassa kävi niin miellyttäväksi kuin lievästi lämmitetyssä huoneessa ja ruumis vähitellen tuli hyvää tekevään hikeen kuumuuden sitä kuitenkaan vaivaamatta. Hän laajensi myös Venuksen temppelin, joka sijaitsi Eryksin vuoriniemellä, ja pyhitti jumalattarelle kultaisen hunajakennon, joka oli valmistettu mitä taidokkaimmin luonnollisen kennon näköiseksi.

Mutta sitten kuningas Minos, jonka saaren rakennusmestari oli salaa jättänyt, sai kuulla hänen lentäneen Sisiliaan ja päätti ajaa häntä takaa valtavalla sotajoukolla. Hän varusti komean laivaston ja purjehti sillä Kreetasta Agrigentumiin. Siellä hän laski maajoukkonsa maihin ja lähetti kuningas Kokaloksen luo edustajia, joiden piti vaatia karkurin luovuttamista. Mutta Kokalos oli suuttunut vieraan tyrannin hyökkäyksestä saarelle ja mietti keinoja hänen tuhokseen. Hän oli täysin suostuvinaan kreettalaisen aikomukseen, lupasi noudattaa vaatimusta ja kutsutti Minoksen sitä varten luokseen. Tämä tulikin ja Kokalos otti hänet hyvin vieraanvaraisesti vastaan, tarjoten aluksi lämpimän kylvyn parantamaan hänet matkaväsy-

myksestä. Mutta kun Minos astui altaaseen, lämmitettiin sitä Kokaloksen käskystä niin kauan, että hän tukehtui kiehuvaan veteen. Sisilian kuningas jätti ruumiin niille kreettalaisille, jotka olivat tulleet hänen seurueenaan, uskotellen heille, että kuningas oli kylpiessään liukastunut ja kaatunut kuumaan veteen. Sitten Minos haudattiin loistavin juhlamenoin Agrigentumiin, ja hänen sotilaansa pystyttivät hänen hautakummulleen avoimen temppelin, joka oli pyhitetty Afroditelle.

Daidalos pysyi kuningas Kokaloksen yhtämittaisessa suosiossa, kasvatti monta kuuluisaa taiteilijaa ja laski perustuksen taiteelleen Sisiliassa. Mutta onnellinen hän ei enää ollut poikansa Ikaroksen putoamisen jälkeen, ja samalla kuin hän antoi maalle, joka oli suonut hänelle turvapaikan, iloisen ja hymyilevän näön kättensä töillä, hän itse vietti murheellista ja mietteliästä vanhuutta. Hän kuoli Sisiliassa ja hänet haudattiin sinne.

XII. Argonautit

1. Jason ja Pelias

Jason polveutui Aisonista, Kretheuksen pojasta. Hänen isoisänsä oli perustanut erääseen Thessalian maan lahteen Jolkoksen kaupungin ja kuningaskunnan ja kuollessaan jättänyt sen pojalleen Aisonille. Mutta nuorempi poika Pelias anasti valtaistuimen haltuunsa; Aison kuoli, ja Jason, hänen poikansa, oli viety turvaan kentauri Kheironin luo, joka oli kasvattanut monta suurta sankaria. Siellä hän kasvoi hyvässä kurissa.

Kun Pelias oli jo vanha, huolestutti häntä eräs hämärä oraakkelin vastaus, joka käski häntä varomaan yksikenkäistä. Turhaan hän mietti tämän sanan merkitystä, kun Jason, joka nyt oli kaksikymmentä vuotta saanut Kheironilta opetusta ja kasvatusta, lähti salaa liikkeelle vaeltaakseen kotimaahansa Jolkokseen ja vaatiakseen perintöoikeutensa mukaan valtaistuinta Peliaalta. Vanhojen sankarien lailla hän oli varustettu kahdella keihäällä, joista toinen oli heittämistä, toinen pistämistä varten. Yllään hänellä oli matkapuku ja sen päällä tappamansa pantterin vuota. Hänen leikkaamattomat hiuksensa riippuivat pitkinä hartioilla.

Matkan varrella hän joutui leveälle joelle ja näki sen rannalla seisovan vanhan naisen, joka rukoillen pyysi apua päästäkseen veden toiselle puolelle. Se oli jumalien äiti Hera, kuningas Peliaan vihollinen. Jason, joka ei tuntenut häntä näin

muuttuneessa hahmossa, otti hänet sääliväisesti käsivarsilleen ja kahlasi hänen kanssaan joen poikki. Silloin häneltä jäi toinen kenkä kiinni liejuun. Kuitenkin hän vaelsi eteenpäin ja saapui Jolkokseen juuri kun hänen setänsä Pelias juhlallisesti kaiken kansan keskellä uhrasi kaupungin torilla merenjumala Poseidonille.

Kaikki ihmettelivät Jasonin kauneutta ja hänen ylevää muotoaan. He luulivat, että Apollo tai Ares oli äkkiä astunut heidän keskuuteensa. Nyt osui myöskin uhraavan kuninkaan katse muukalaiseen, ja kauhukseen hän huomasi, että tuolla miehellä oli vain toisessa jalassa kenkä. Kun pyhä toimitus oli päättynyt, astui Pelias vastatulleen luo ja kysyi, säikähdystään salaten, hänen nimeään ja kotimaataan. Jason vastasi rohkeasti, mutta siivosti: sanoi olevansa Aisonin poika, kasvaneensa Kheironin luolassa ja nyt tulleensa katsomaan isänsä taloa. Viisas Pelias otti hänet tämän ilmoituksen nojalla ystävällisesti vastaan ilmaisematta pelkoaan. Hän käski opastaa vierasta kaikkialla palatsissa, ja Jason katseli kaihoten tätä nuoruutensa ensimmäistä asuinpaikkaa. Viisi päivää hän sitten vietti mitä iloisimpia juhlia serkkujensa ja sukulaistensa kanssa ja jälleennäkemisen kunniaksi.

Kuudentena päivänä he jättivät ne teltat, jotka oli pystytetty vieraita varten, ja astuivat yhdessä kuningas Peliaan eteen. Maltillisesti ja sävyisästi Jason puhui sedälleen:

— Tiedät, oi kuningas, että minä olen laillisen kuninkaan poika ja että kaikki, mitä pidät hallussasi, on minun omaisuuttani. Kuitenkin jätän sinulle lammas- ja nautakarjat ja kaikki pellot, jotka olet riistänyt vanhemmiltani; en vaadi sinulta takaisin mitään muuta kuin kuningasvaltikan ja valtaistuimen, jolla isäni kerran istui.

Pelias harkitsi asiaa nopeasti. Hän vastasi ystävällisesti:

— Olen halukas täyttämään vaatimuksesi, mutta myös sinun pitää täyttää eräs pyyntöni ja suorittaa minulle eräs työ, joka hyvin sopii nuoruudellesi ja johon minun vanhuuteni ei

enää ole kelvollinen. Sillä minulle on jo kauan aikaa yöllisissä unissa näyttäytynyt Friksoksen varjo, ja hän odottaa, että palauttaisin rauhan hänen sielulleen, matkustaisin Kolkhikseen kuningas Aieteen luo ja noutaisin sieltä takaisin hänen luunsa ja kultaisen oinaan taljan. Olen suunnitellut, että sinä saisit tästä hankkeesta johtuvan kunnian. Kun palaat tuoden mukanasi tuon ihanan saaliin, luovutan valtakunnan ja valtikan sinun huostaasi.

2. *Argonauttien retken aihe ja alku*

Kultaisen taljan laita oli näin: Friksos, Boiotian kuninkaan Athamaan poika, oli joutunut paljon kärsimään häijyn äitipuolensa Inon taholta. Suojellakseen häntä tämän juonilta ryösti hänet hänen sisarensa Hellen avulla oma äiti Nefele, sijoittaen molemmat lapset siivekkään oinaan selkään. Tämän ihme-eläimen, jonka talja eli nahka oli puhdasta kultaa, hän oli saanut Hermes-jumalalta lahjaksi. Se lähti kiidättämään heitä ilman halki maiden ja merten yli. Matkalla tyttö pyörtyi, putosi syvyyteen ja kohtasi kuolemansa meressä, joka sai hänen mukaansa nimen Hellen meri eli Hellespontos.

Friksos saapui onnellisesti kolkhilaisten maahan Mustanmeren rannikolle. Täällä hänet otti vierasvaraisesti vastaan kuningas Aietes, joka sitten antoi hänelle puolisoksi Khalkiope-nimisen tyttärensä. Oinaan Friksos uhrasi Zeukselle, pakoretken suosijalle; taljan hän antoi lahjaksi kuningas Aieteelle. Tämä pyhitti sen Areelle ja kiinnitti nauloilla erääseen lehtoon, joka oli omistettu tälle jumalalle. Kultaista taljaa vartioimaan Aietes pani suunnattoman suuren lohikäärmeen; sillä eräs ennustus oli julistanut hänen elämänsä riippuvaiseksi tämän oinaannahan omistuksesta.

Koko maailma piti kuuluisaa taljaa suurena aarteena, ja kauan aikaa oli myöskin Kreikassa oltu siitä tietoisia. Monet

sankarit ja ruhtinaat himoitsivat sitä; niinpä Pelias ei ollut laskenut väärin toivoessaan kiihottavansa veljenpoikaa Jasonia näin ihanan saaliin toivolla. Jason olikin halukas ryhtymään tähän yritykseen; hän ei oivaltanut sitä setänsä tarkoitusta, että hän matkallaan sortuisi moninaisiin vaaroihin, vaan juhlal-

Jason Orfeuksen luona luolassa

lisesti sitoutui lähtemään ehdotetulle uljaalle retkelle, ja Kreikan loistavimmat sankarit kutsuttiin siihen osallisiksi.

Kuuluisaa laulajaa Orfeusta puhuttelemaan meni Jason itse ja tapasi hänet istumassa luolassaan, virittäen kitaraansa. Orfeus noudatti Jasonin kehotusta, tuli hänen mukaansa ja saapui, soitinta kädessään pidellen, muun jo kokoontuneen sankarijoukon luo, joka tervehti häntä riemuiten.

Pelion-vuoren juurella rakensi Kreikan taitavin rakennusmestari Athenen johdolla komean, viisikymmensoutuisen laivan sellaisesta puulajista, joka ei mädännyt meressä. Tämä alus nimitettiin Argoksi rakentajansa Argoksen, Arestorin pojan mukaan. Se oli ensimmäinen pitkä laiva, jolla kreikkalaiset

Argo lasketaan vesille

uskalsivat lähteä aavalle merelle. Jumalatar Athene oli Dodonan oraakkelin puhuvasta tammesta luovuttanut siihen ennustavan laudan, joka sijoitettiin kaarisalvokseen. Laiva oli ulkoapäin koristettu monilla puuveistoksilla, ja kuitenkin se oli niin kevyt, että sankarit jaksoivat kantaa sitä olallaan kahdentoista päivän matkan.

Kun laiva oli valmis ja sankarit olivat koolla, arvottiin

Argon miehistön (argonauttien) paikat. Jason oli koko retken päällikkö; Tifys oli perämies: tarkkasilmäinen Lynkeus luotsasi laivaa. Etuosassa istui komea sankari Herakles, takaosassa Peleus, Akhilleuksen isä, ja Telamon, Aiaan isä. Sisällä olivat toisten ohella Zeuksen pojat Kastor ja Polydeukes (Pollux), Nestorin isä Neleus, hurskaan Alkestiin puoliso Admetos, kalydonialaisen metsäsian voittaja Meleagros, ihmeellinen laulaja Orfeus, Patroklosen isä Menoitios, Theseus, sittemmin Ateenan kuningas, ja hänen ystävänsä Peirithoos, Herakleen nuori toveri Hylas, Poseidonin poika Eufemos ja nuoremman Aiaan isä Oileus. Jason oli pyhittänyt laivansa Poseidonille, ja ennen lähtöä tarjottiin tälle ja kaikille merenjumalille juhlallinen uhri rukouksineen.

Kun kaikki olivat sijoittuneet alukseen, nostettiin ankkurit, viisikymmentä soutajaa aloitti säännöllisen tahtinsa, suotuisa tuuli pullisti purjeet, ja pian jäi Jolkoksen satama taakse. Orpheus elähdytti argonauttien rohkeutta suloisilla harpunsävelillä ja innostavilla lauluilla, ja iloisesti he purjehtivat niemien ja saarien ohi; vasta toisena päivänä nousi myrsky ja ajoi heidät Lemnos-saaren satamaan.

3. Argonautit Lemnoksessa

Tällä saarella olivat naiset vuotta aikaisemmin mustasukkaisuudesta ja Afroditen vihan kiihottamina surmanneet kaikki miehensä, vieläpä koko miehisen suvun, koska nämä olivat tuoneet itselleen jalkavaimoja Traakiasta. Vain Hypsipyle oli säästänyt isänsä, kuningas Thoaan, ja heittänyt hänet laatikossa meren pelastettavaksi. Siitä alkaen he pelkäsivät alinomaa hyökkäystä traakialaisten, kilpailijattariensa sukulaisten, taholta ja tähyilivät usein tuskallisin katsein aavalle merelle. Nytkin, nähdessään Argo-laivan lähestyvän, he kaikki syöksyivät pelästyneinä ulos porteista ja ryntäsivät rannalle

aseilla varustettuina kuin amatsonit. Sankarit ihmettelivät kovasti nähdessään pelkkiä aseistettuja naisia ilman ainoatakaan miestä. He lähettivät tämän joukon luo veneessä airuen, jolla oli merkkinään rauhansauva ja jonka naiset veivät naimattoman kuningattarensa Hypsipylen eteen. Siellä hän sävyisin sanoin esitti argonauttien pyynnön, että heille suotaisiin vieraanvaraista lepoa. Kuningatar kokosi naiskansansa kaupungin torille, istuutuen siellä isänsä kiviselle valtaistuimelle; hänen viereensä asettui sauvaan nojaten vanha imettäjä, ja tästä oikealle ja vasemmalle istui pareittain vaaleahiuksisia, sieviä neitsyitä.

Selitettyään kokoukselle argonauttien rauhallisen pyynnön kuningatar puhui seisaalle nousten:

— Rakkaat sisaret, olemme tehneet suuren rikoksen ja hulluudessa saattaneet itsemme miehettömiksi; meidän ei sovi työntää luotamme hyviä ystäviä, kun he tarjoutuvat meille. Mutta meidän täytyy myös pitää huoli siitä, etteivät he saa mitään tietää ilkityöstämme. Sen tähden neuvon, että vieraille viedään laivaan ruokaa, viiniä ja kaikkia tarveaineita ja sellaisen avuliaisuuden nojalla pidetään heitä kaukana muureistamme.

Kuningatar istuutui jälleen, ja vanha imettäjä nousi vuorostaan. Vaivoin hän kohotti päätänsä ja puhui:

— Lähettäkää vain vieraille lahjoja, sen on viisasta. Mutta ajatelkaa myöskin, mikä teitä odottaa, jos traakialaiset tulevat. Ja jos jokin suosiollinen jumala pitää näitä loitolla, oletteko silti turvassa kaikelta pahalta? Tosin vanhat naiset, kuten minä, voivat olla rauhallisia, sillä me kuolemme, ennen kuin hätä käy pakottavaksi, ennen kuin kaikki varastomme ovat lopussa. Mutta te nuoremmat, miten aiotte sen jälkeen elää? Valjastavatko härät itsensä teidän tähtenne ikeen alle ja vetävät auraa peltojen halki? Leikkaavatko ne teidän puolestanne kypsät tähkäpäät, kun vuosi on kulunut? Ettehän te itse halua tai jaksa yksin suorittaa näitä ja muita kovia töitä. Niinpä neuvon, ettei sovi hylätä näin suotuisaa turvaa, jota teille nyt tar-

jotaan, vaan uskokaa omaisuutenne ja kaikkenne jalosukuisten vieraiden haltuun ja antakaa heidän hoitaa kaunista kaupunkianne.

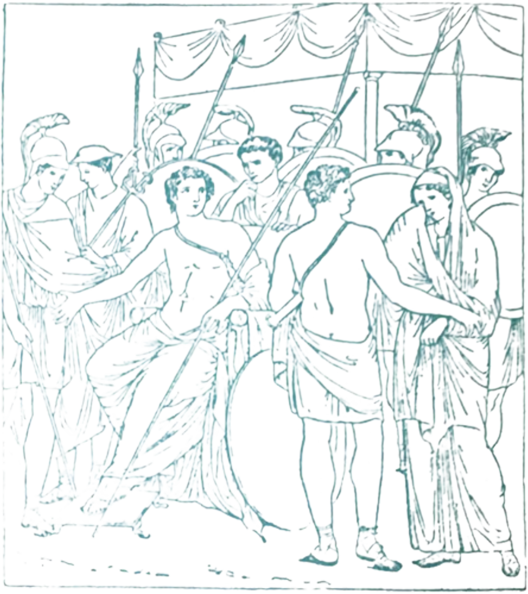
Tämä neuvo miellytti Lemnoksen kaikkia naisia. Kuningatar lähetti erään läsnäolevista neitsyistä airuen kanssa laivaan ilmoittamaan naisten kokouksen suosiollisen päätöksen. Sankarit iloitsivat siitä suuresti eivätkä osanneet luulla muuta kuin että Hypsipyle oli isänsä kuoleman jälkeen laillisesti ja rauhallisesti perinyt vallan.

Jason heitti hartioilleen purppuraisen viitan, Athenen lahjan, ja vaelsi kaupunkiin kimaltavan tähden kaltaisena. Kun hän astui sisään portista, tulvivat naiset hänen jäljessään äänekkäästi tervehtien ja vieraastaan riemuiten. Mutta tämä loi aran häveliäästi katseensa maahan ja kiiruhti kuningattaren palatsiin. Palvelustytöt avasivat korkean oven sepposelälleen hänen edessään, ja neitsyt johti hänet valtiattarensa huoneeseen. Jason istuutui upealle tuolille vastapäätä kuningatarta. Hypsipyle loi silmänsä lattiaan, ja hänen neitseelliset poskensa punastuivat. Kainosti hän kääntyi Jasonin puoleen mairittelevin sanoin:

— Muukalaiset, miksi viivytte niin arastellen porttiemme ulkopuolella? Eihän tässä kaupungissa asu miehiä, joita teidän tarvitsisi pelätä. Puolisomme ovat olleet meille uskottomia. He ovat lähteneet sodassa ottamiensa traakialaisten jalkavaimojen kera näiden kotimaahan, vieden mukanaan myös poikansa ja miehiset palvelijansa ja me olemme jääneet turvattomiksi. Niinpä jos teitä miellyttää, poiketkaa tänne kansamme luo, ja jos haluat, saat hallita isäni Thoaan sijasta omaa väkeäsi ja meitä. Varmaankaan et saa aihetta moittia tätä maata, joka on hedelmällisin saari koko meressä. Mene siis, hyvä päällikkö, ilmoittamaan ehdotukseni tovereillesi, älkääkä enää jääkö kaupungin ulkopuolelle.

Näin hän puhui ja salasi vain miesten murhaamisen. Jason vastasi:

— Kuningatar, sen avun, jonka meille apua tarvitseville tarjoat, otamme kiitollisin sydämin vastaan; kun olen vienyt tovereilleni tiedon, palaan kaupunkiinne, mutta pidä sinä itse

Jason ja Hypsipylen lähetti

valtikka ja saari. Eipä silti, että halveksisin niitä, mutta minua odottavat ankarat taistelut kaukaisessa maassa.

Hän ojensi kuninkaalliselle neitsyelle kätensä hyvästiksi ja

kiiruhti sitten takaisin rannalle. Pian tulivat sinne naisetkin tuoden nopeilla vaunuilla vieraslahoja. Vaivatta he suostuttivat sankarit, jotka olivat jo kuulleet johtajansa viestin, astumaan kaupunkiin ja poikkeamaan taloihinsa. Jason sai asua itse kuninkaanlinnassa, toiset siellä täällä; vain Herakles, naisellisen elämän vihaaja, jäi muutamien valittujen toveriensa kanssa laivaan.

Nyt täyttivät iloiset ateriat ja tanssit kaupungin; tuoksuvia uhrisavuja kohosi taivaaseen; asukkaat ja vieraat kunnioittivat saaren suojelusjumalaa Hefaistosta ja hänen puolisoaan Afroditea. Lähtö lykättiin päivästä toiseen, ja vielä kauan sankarit olisivat viipyneet ystävällisten emäntiensä luona, ellei Herakles olisi tullut laivalta ja koonnut tovereita ympärilleen naisten tietämättä.

— Te kurjat, hän soimasi, — eikö teillä ollut tarpeeksi naisia omassa maassa, oletteko tulleet tänne häitä himoiten, haluatteko talonpoikina kyntää peltoja Lemnoksessa? Kaiketi uskotte, että jokin jumala noutaa meille taljan ja levittää sen jalkaimme juureen. No niin, palatkaamme jokainen kotimaahamme; menköön tuo naimisiin Hypsipylen kanssa, kansoittakoon Lemnoksen saaren pojillaan ja kuulkoon vieraiden sankaritöistä!

Kukaan ei kehdannut kohottaa silmiään näin puhuvaa sankaria kohti tai tohtinut vastustaa häntä. Viipymättä he valmistautuivat lähtemään. Mutta Lemnoksen asukkaat, arvaten heidän aikomuksena, parveilivat heidän ympärillään kuin surisevat mehiläiset valittaen ja pyydellen. Kuitenkin he lopulta mukaantuivat sankarien päätökseen. Hypsipyle astui kyyneleet silmissä esille joukosta, tarttui Jasonin käteen ja puhui:

— Mene, ja antakoot jumalat sinulle ja tovereillesi kultaisen taljan, niin kuin haluat. Jos tahdot palata luoksemme, odottaa sinua tämä saari ja isäni valtikka. Mutta hyvin tiedän, ettei se ole tarkoituksesi. Soisin sinun edes muistelevan minua siellä kaukana.

Jason erosi ihmetellen tästä jalosta kuningattaresta ja astui ensiksi laivaan, hänen jälkeensä kaikki toiset sankarit. He päästivät irti köydet, joilla laiva oli kiinnitetty maihin, soutajat alkoivat liikutella airojaan, ja lyhyessä ajassa he olivat jättäneet Hellespontoksen kauas taaksensa.

4. Argonautit dolionien maassa

Traakiasta päin puhaltavat tuulet ajoivat täällä laivan Fryygian rannikon lähelle, missä kesyttömän villit, maasta syntyneet jättiläiset ja rauhaa rakastavat dolionit asuivat vieretysten Kytsikos-saarella. Edellisillä riippui ruumiista kuusi käsivartta, kaksi voimakkailta hartioilta ja neljä molemmilta kupeilta; jälkimmäiset polveutuivat merenjumalasta, joka myöskin suojeli heitä noita hirviöitä vastaan. Heidän kuninkaanaan oli hurskas Kytsikos. Hän ja hänen kansansa menivät ystävällisesti kohtaamaan argonautteja kuultuaan laivan tulosta ja miesten sukuperästä, ottivat heidät vieraanvaraisesti vastaan ja suostuttivat soutamaan vielä kauemmas ja ankkuroimaan kaupungin satamaan.

Kuningas oli aikoja sitten saanut oraakkelilta tallaisen lausunnon: kun sankarien jumalainen joukko tulisi, pitäisi hänen ottaa heidät ystävällisesti vastaan ryhtymättä sotaan. Niinpä hän luovutti heille runsaskätisesti viiniä ja teuraskarjaa. Hän itse oli vielä nuori, niin että hänen partansa oli tuskin vielä kasvanut. Kuninkaantalossa makasi hänen vaimonsa ensimmäisissä synnytystuskissa; kuitenkin hän lähti tämän luota pois ottaakseen jumalan puheelle kuuliaisena osaa ateriaan vieraiden kanssa. Silloin he kertoivat hänelle matkansa päämäärästä ja tarkoituksesta, ja kuningas neuvoi heille reitin, jota pitkin heidän piti kulkea.

Seuraavana aamuna he nousivat korkealle vuorelle tarkastellakseen saaren asemaa ja merta. Sillä välin olivat jättiläiset

tulleet saaren toiselta puolelta ja tukkineet sataman kivilohkareilla. Siellä oli Argo-laiva Herakleen vartioimana, joka ei tälläkään kertaa ollut noussut maihin. Kun hän näki hirviöiden ryhtyvän pahanilkiseen työhönsä, ampui hän heistä useita

Jason ja Kytsikos

nuolillaan kuoliaiksi. Samaan aikaan palasivat myöskin toiset sankarit ja tuottivat nuolillaan ja keihäillään jättiläisille hirvittävän tappion, niin että he makasivat ahtaassa satamassa kuin hakattu metsä, toisilla pää ja rinta vedessä, jalat rantahiekalla, toisilla jalat meressä, pää ja rinta rannalla, kaikki määrättyinä kalojen ja lintujen ruoaksi.

Suoritettuaan tämän onnellisen taistelun sankarit irrotti-

vat suotuisan tuulen vallitessa ankkuriköydet ja purjehtivat avoimelle merelle. Yöllä tuuli tyyntyi; mutta pian nousi myrsky vastakkaiselta suunnalta, ja heidän oli pakko laskea vielä kerran ankkuri dolionien vieraanvaraisen maan edustalle siitä mitään tietämättä; sillä he luulivat joutuneensa Fryygian rannikolle. Yhtä vähän dolionit, jotka olivat yörauhastaan heränneet maihinnousun aiheuttaman melun takia, tunsivat ystäviänsä, joiden kanssa eilen olivat niin iloisesti pitäneet juominkeja. He tarttuivat aseisiin, ja niin sukeutui onneton taistelu vierasystävien kesken. Jason itse työnsi keihäänsä keskelle hyväntahtoisen kuninkaan Kytsikoksen rintaa, kummankaan tuntematta vastustajaansa. Dolionit ajettiin vihdoin pakosalle, ja he sulkeutuivat kaupunkiensa muurien sisäpuolelle. Seuraavana aamuna kävi erehdys molemmille puolille ilmeiseksi.

Katkera tuska valtasi argonauttien johtajan Jasonin ja kaikki hänen sankarinsa, kun he näkivät dolionien hyvän kuninkaan makaavan verissään. Kolme päivää surivat sankarit ja dolionit rauhallisessa seurustelussa, repivät tukkaansa ja järjestivät kaatuneiden kunniaksi yhteisiä surukisoja; sitten vieraat sankarit purjehtivat edelleen. Klite, dolionien kaatuneen kuninkaan puoliso, kuristi epätoivoisena itsensä nuoralla, ennen kuin oli synnyttänyt lapsen.

5. *Herakles jätetään pois joukosta*

Myrskyisän matkan jälkeen sankarit nousivat maihin eräässä Bithynian lahdessa Kios-kaupungin luona. Täällä asuvat myysialaiset ottivat heidät vastaan hyvin ystävällisesti, kasasivat kuivia puita lämmittäväksi nuotioksi, tekivät vastatulleille vihreistä lehvistä pehmeitä leposijoja ja tarjosivat heille vielä iltahämärässä viiniä ja ruokaa riittävästi. Herakles, joka halveksi kaikkia matkan mukavuuksia, jätti toverinsa aterioimaan ja teki partioretken metsään vuollakseen itselleen kuusesta paremman airon seuraavaa aamua varten. Pian hän löysi kuusen, jo-

ka oli hänelle sovelias; ilman liiallista määrää oksia se oli suuruudeltaan ja ympärysmitaltaan samanlainen kuin solakan poppelin oksa. Niinpä hän laski viinen ja jousen maahan, otti yltään jalopeurantaljansa, heitti vaskisen nuijansa pois ja veti rungon, johon oli tarttunut molemmin käsin, juurineen ja niissä riippuvine multineen irti, niin että kuusi makasi maassa kuin myrskyn kaatamana.

Sillä välin oli Herakleen nuori ystävä Hylas myöskin kadonnut toverien piiristä. Hän oli noussut pöydästä ja lähtenyt liikkeelle, mukanaan vaskinen ruukku ammentaakseen juomavettä herralleen ja ystävälleen ja valmistaakseen kaiken muunkin kuntoon, kunnes hän tulisi takaisin. Herakles oli retkellään dryooppeja vastaan surmannut sanakiistassa hänen isänsä, mutta ottanut sieltä huostaansa pojan ja kasvattanut hänestä itselleen palvelijan ja ystävän. Kun kaunis nuorukainen nyt ammensi vettä lähteestä, paistoi täysikuu, ja hänen kumartuessaan ruukkuineen vedenkalvon ylle huomasi hänet lähteen luonnotar, joka hänen kauneutensa hurmaamana kietoi vasemman kätensä hänen ympärilleen, oikealla tarttuen kyynärpäähän ja niin kiskoen hänet alas syvyyteen. Eräs sankareista, nimeltään Polyfemos, joka odotti Herakleen paluuta lähellä lähdettä, kuuli pojan avunhuudon, mutta ei löytänyt häntä enää. Sen sijaan hän kohtasi Herakleen, joka oli tulossa metsästä.

— Onneton, huusi hän tälle, — täytyykö minun olla ensimmäinen ilmoittaakseni sinulle surusanoman? Hylaasi on mennyt lähteelle eikä palaa enää. Rosvot vievät hänet vangiksi tai villit eläimet repivät hänet; itse kuulin hänen hätähuutonsa.

Herakleelta valui hiki otsalta, kun hän sen kuuli, ja veri syöksyi hänen sydämeensä. Vihaisena hän heitti kuusen maahan ja juoksi, niin kuin paarman pistämänä härkä jättää paimenet ja lauman, vihlovan huudon päästäen tiheikön lävitse lähteelle.

Nyt oli aamutähti vuorenhuipun yläpuolella, ja tuuli puhalsi suotuisana. Perämies kehotti sankareita käyttämään sitä hyväkseen ja nousemaan laivaan. He olivat jo iloisina matkalla aamun sarastaessa, kun heidän mieleensä liian myöhään juolahti, että kaksi heidän tovereistaan, Polyfemos ja Herakles, oli jäänyt rannalle. Myrskyisesti kiisteltiin sankarien kesken siitä, pitikö purjehtia edelleen ilman urhoollisimpia tovereita. Jason ei puhunut yhtään sanaa, istui vain hiljaa, huolien raastaessa hänen sydäntään; mutta Telamonin valtasi suuttumus.

— Kuinka kehtaat istua noin rauhallisena, hän huusi johtajalle, — kaiketi pelkäät, että Herakles himmentäisi maineesi. Mutta mitäpä sanat auttavat, ja jos kaikki toverit olisivat yhtä mieltä sinun kanssasi, niin tahdon yksin palata maihin jääneiden sankarien luo.

Näin sanoen hän tarttui perämies Tifyksen rinnuksiin; hänen silmänsä säkenöivät kuin liekit, ja varmasti hän olisi pakottanut kääntämään laivan takaisin myysialaisten rannikkoa kohti, elleivät Boreaan molemmat pojat, Kalais ja Tsethes, olisi hyökänneet kiinni hänen käteensä ja soimaten pidättäneet häntä. Samalla kohosi vaahtoavasta aallokosta esille merenjumala Glaukos, tarttui lujalla kädellä laivan perään ja huusi kiiruhtaville:

— Sankarit, mitä te riitelette? Miksi haluatte vastoin Zeuksen tahtoa viedä urhoollisen Herakleen mukananne Aieteen maahan? Hänelle kohtalo on määrännyt aivan toiset tehtävät. Hylaan ryösti rakastunut luonnotar luokseen, ja häntä kaivaten Herakles jäi maihin.

Ilmoitettuaan heille tämän Glaukos sukelsi takaisin syvyyteen, ja tumma vesi vaahtosi pyörteinä hänen ympärillään. Telamon oli häpeissään, astui Jasonin luo, pisti kätensä sankarin käteen ja puhui:

— Älä ole minulle vihainen, Jason, tuska houkutti minut päästämään suustani järjettömiä sanoja. Jätä virheeni tuulille, ja vallitkoon välillämme hyvä tahto kuten aikaisemminkin.

Jason suostui mielellään sovintoon, ja niin he purjehtivat sieltä voimakkaan ja suotuisan tuulen vieminä. Polyfemos viihtyi myysialaisten luona ja rakensi heille kaupungin, mutta Herakles vaelsi edelleen, minne Zeuksen määräys häntä kutsui.

6. Polydeukes ja bebrykiläiskuningas

Seuraavana aamuna he auringon noustessa ankkuroivat kauas mereen ulottuvan niemen vierelle. Siellä sijaitsivat villin bebrykiläiskuninkaan Amykoksen tallit ja maatalo. Hän oli säätänyt kaikille muukalaisille sen kiusallisen lain, ettei kukaan saanut poistua hänen alueeltaan, ennen kuin oli mitellyt hänen kanssaan voimiaan nyrkkitaistelussa. Tällä tavalla hän oli ottanut hengiltä jo useita naapureitaan. Nytkin hän halveksivia sanoja lausuen lähestyi maihin laskevaa alusta:

— Kuulkaa, te merenkulkurit, huusi hän, — mitä teidän on tarpeellista tietää! Kukaan muukalainen ei saa lähteä pois maastani ottelematta ensin minun kanssani. Niinpä valitkaa paras sankarinne ja pankaa hänet minua vastaan; muutoin teidän käy huonosti!

Argonauttien joukossa sattui olemaan Kreikan paras nyrkkeilijä, Polydeukes (Pollux), Ledan poika. Tätä suututti moinen haaste, ja hän huusi kuninkaalle:

— Älä rähise, kyllä me muutenkin haluamme noudattaa lakejasi, ja minusta saat vastustajan!

Kuningas tarkasteli rohkeaa sankaria silmiensä pyöriessä, kuten vuoriston haavoittunut jalopeura sitä, joka on siihen ensin osunut. Mutta kreikkalainen, nuorekas sankari, näytti hilpeältä kuin tähti taivaalla; hän huitoi käsillään ilmassa koetellakseen, olivatko ne jäykistyneet pitkäaikaisesta soutamisesta.

Kun sankarit olivat astuneet laivasta maihin, asettuivat molemmat ottelijat toisiaan vastapäätä. Eräs kuninkaan orja

heitti kaksi paria miekkailuhansikkaita heidän väliinsä maahan.

— Valitse, minkä parin haluat, kehotti Amykos. — En halua kuluttaa aikaa arvan heittämiseen! Saat sitten sanoa ko-

Polydeukes ja Amykos

kemuksesta, että minä olen hyvä nahkuri ja osaan jaella verisiä korvapuusteja.

Polydeukes hymyili ääneti, otti lähimmän hansikasparin ja antoi ystäviensä kiinnittää sen käsiinsä. Samoin tehtiin kuninkaalle. Nyt alkoi nyrkkitaistelu. Kuin meren aalto, joka vyöryy laivaa vasten ja jonka perämiehen taito vaivoin torjuu, syöksyi vieras taistelija kreikkalaista vastaan antamatta hänel-

le vähääkään rauhaa. Mutta tämä väisti hänen hyökkäyksensä vahingoittumatta ja taitavasti. Hän oli pian saanut selville vastustajansa heikon kohdan ja sai monta iskua onnistumaan. Kuitenkin valvoi myöskin kuningas etujaan, ja nyt rytisivät leukaluut ja narskuivat hampaat molemminpuolisista sivalluksista, eivätkä he levänneet ennen kuin kumpikin oli peräti hengästynyt. Silloin he astuivat syrjään vetämään sisäänsä raitista ilmaa ja kuivaamaan ruumiistaan virtaavaa hikeä. Uudistetussa ottelussa Amykos iski harhaan tarkoittaessaan lyödä vastustajansa päähän, ja hänen kätensä osui ainoastaan hartiaan, mutta Polydeukes läimäytti vastustajaansa korvalle, niin että luut murtuivat hänen päässään ja hän vaipui tuskasta polvilleen.

Silloin argonautit päästivät riemuhuudon, mutta bebrykit kiirehtivät kuninkaansa avuksi, käänsivät nuijansa ja metsästyskeihäänsä kreikkalaista kohti ja hyökkäsivät hänen kimppuunsa. Hänen eteensä asettuivat toverit suojellen häntä välkkyvin miekoin. Siitä kehittyi verinen kahakka; bebrykit lyötiin pakoon, ja heidän täytyi väistyä maan sisäosiin. Sankarit ryntäsivät heidän talleihinsa, tavoittivat nautakarjaa ja ottivat runsaan saaliin. Yön he viipyivät rannalla, sitoivat haavansa, uhrasivat jumalille ja valvoivat pikarien ääressä. He seppelöivät otsansa rantalaakereilla, jota kierrettiin myös laivan köysistöön, ja lauloivat Orfeuksen kitaran säestyksellä kaikuvan hymnin. Vaikeneva ranta tuntui kuuntelevan halukkaasti, mutta heidän laulunsa ylisti Polydeukesta, Zeuksen voitokasta poikaa.

7. *Fineus ja harpyiat*

Aamu teki lopun juhla-ateriasta, ja he matkasivat edelleen. Muutamien seikkailujen jälkeen he heittivät ankkurin vastapäätä Bithyniaa erään rannikkoalueen likelle, missä asusti ku-

ningas Fineus, Agenor-sankarin poika. Tätä oli kohdannut suuri onnettomuus. Koska hän oli käyttänyt väärin ennustamisen kykyä, jonka Apollo oli hänelle lahjoittanut, oli hän tullut vanhoilla pävillään sokeaksi, eivätkä harpyiat, hirveät ihmelinnut, antaneet hänen rauhassa nauttia mitään ruokaa. Ne ryöstivät kaikki, mitä voivat; jäljelle jääneen ne pilasivat niin, ettei siihen iljennyt koskea, eipä edes sietää sellaisen ruoan läheisyyttä.

Zeuksen oraakkeli oli kuitenkin antanut Fineukselle lohduttavan lupauksen: — Kun Boreaan pojat tulevat kreikkalaisten merimiesten kera, saa hän jälleen nauttia ruokaa. — Niinpä vanhus, saatuaan ensimmäisen tiedon laivan saapumisesta, heti lähti asunnostaan. Luita myöten laihtuneena hän näytti varjolta, hänen jäsenensä vapisivat vanhuuden heikkoudesta, maailma pyöri hänen silmissään, hänen täytyi sauvalla tukea horjuvia askeliaan, ja kun hän oli päässyt argonauttien luo, vaipui hän uupuneena maahan. He ympäröivät onnettoman ukon ja kauhistuivat hänen ulkomuotoaan.

Kun ruhtinas oli havainnut heidän läsnäolonsa ja hänen tajuntansa oli palannut, puhkesi hän rukoileviin pyyntöihin:

— Oi, kalliit sankarit, jos tosiaankin olette niitä, jotka ennustus on minulle ilmoittanut, niin auttakaa minua, sillä kostonjumalattaret eivät ainoastaan ole riistäneet silmieni valoa, ruoankin vievät minulta ne hirveät linnut, joita he lähettävät luokseni! Eikä teidän tarvitse antaa apuanne muukalaiselle. Minä olen Fineus, kreikkalaisen Agenorin poika. Aikoinani olen hallinnut traakialaisia, ja Boreaan pojat, joiden täytyy olla mukana retkellänne ja joiden on määrä pelastaa minut, ovat silloisen puolisoni Kleopatran nuoria veljiä.

Tämän paljastuksen kuultuaan heittäytyi Zethes, Boreaan poika, hänen syliinsä ja lupasi vapauttaa hänet harpyiain kidutuksesta veljensä avulla. Ja kohta he valmistivat hänelle aterian, jonka piti olla ryöstävien lintujen viimeinen. Tuskin kuningas oli koskenut ruokaan, kun linnut äkillisen myrskyn lailla

tulivat pilvistä syöksyen alas hurjasti lepattaen ja istuutuivat ahneina ruoan päälle. Sankarit huusivat kovaa, mutta harpyiat eivät siitä häiriintyneet; ne pysyivät paikoillaan, kunnes olivat syöneet kaikki. Sitten ne pyrähtivät ylös ilmaan ja jättivät jälkeensä sietämättömän hajun.

Kuitenkin Zethes ja Kalais, Boreaan pojat, seurasivat niitä paljastetuin miekoin. Ja Zeus antoi heille siivet ja väsymättömän voiman, kuten hyvin tarvittiinkin, sillä harpyiat ennättivät lennossaan nopeimman länsituulen edelle. Mutta Boreaan pojat pysyivät reippaasti niiden jäljessä ja usein jo luulivat voivansa tarttua hirviöihin käsillään. Vihdoin he pääsivät niin lähelle, että epäilemättä olisivat ne tappaneet, ellei Zeuksen sanansaattajatar Iris olisi äkkiä laskeutunut yläilmoista ja puhunut sankariparille näin:

— Ei ole luvallista teille, Boreaan pojat, tappaa miekalla harpyioita, suuren Zeuksen metsästyskoiria. Kuitenkin vannon teille jumalien suuren valan Styksin kautta, etteivät nuo petolinnut enää vaivaa Agenorin poikaa.

Boreaan pojat peräytyivät tämän valan takia ja palasivat laivalle.

Sillä välin kreikkalaiset sankarit hoitelivat Fineus-vanhuksen ruumista, valmistivat uhriaterian ja kutsuivat nälkiintyneen siihen osalliseksi. Hän söi ahneesti puhdasta ja runsasta ruokaa, ja hänestä tuntui kuin hän tyydyttäisi nälkäänsä unessa. Heidän odottaessaan koko yön Boreaan poikien paluuta vanha kuningas ennusti kiitokseksi heille. — Ennen kaikkea, niin kuului hänen puheensa, — kohtaatte kapeassa salmessa symplegadit; ne ovat kaksi jyrkkää kalliosaarta, joiden alimmat juuret eivät ulotu merenpohjaan saakka, vaan jotka uiskentelevat meressä; usein ne ajautuvat toisiaan vasten, ja silloin meren aallokko paisuu pelottavasti pauhaten. Ellette halua rusentua kaikkinenne, soutakaa niiden välitse niin nopeasti kuin kyyhkynen lentää. Sitten saavutte mariandynien rannikolle, missä on tuonelaan johtava portti. Sen jälkeen matkaatte

monien niemien, jokien ja rantojen ohitse, sivuuttaen myös amatsonien naiskaupungin ja khalybien maan, missä asukkaat kaivavat rautaa maasta otsansa hiessä. Vihdoin saavutatte Kolkhiin rannikon, jolla Fasis lähettää leveän pyörrevirtansa mereen. Siellä näette kuningas Aieteen torneilla varustetun linnan; siellä nukkumaton lohikäärme vartioi kultataljaa, joka riippuu levitettynä tammen latvaan.

Sankarit kuuntelivat vanhusta tuntien jonkin verran kauhua ja halusivat juuri kysellä enemmän, kun Boreaan pojat laskeutuivat yläilmoista heidän keskuuteensa ja ilahduttivat kuningasta Iriin lohdullisella viestillä.

8. Symplegadit

Fineus lausui kiitollisena ja liikuttuneena jäähyväiset pelastajilleen, jotka matkasivat edelleen kohtaamaan monenlaisia uusia seikkailuja. Alussa heitä pidätti kaksi viikkoa kestänyt luoteistuuli, kunnes kaikille kahdelletoista jumalalle omistetut uhrit ja rukoukset auttoivat heitä pääsemään taas liikkeelle. He olivat parhaillaan purjehtimassa, kun heidän korviinsa jo kaukaa kuului kovaa pauhinaa. Se oli alati yhteen syöksyvien ja jälleen erilleen ponnahtavien symplegadien ryskettä, rantojen vastaiskua ja yhteen puristetun meren sihisemistä. Tifys, perämies, asettui valppaasti peräsimen ääreen. Sankari Eufemos nousi laivassa seisaalle ja piti oikean kätensä kämmenellä kyyhkystä.

Jos tämä, niin oli Fineus heille ennustanut, lentäisi pelottomasti kallioiden välitse, sopisi heidänkin uskaltaa rohkeasti yrittää läpimenoa. Kalliot avautuivat juuri, Eufemos päästi kyyhkysen lentämään, ja kaikki kohottivat päänsä odottaen pystyyn. Kyyhkynen lensi keskeltä lävitse, mutta kalliot lähestyivät toisiaan jälleen, vaahtoava meri kohosi pilven lailla, ja kalliot törmäsivät vastakkain, rutistaen kyyhkyseltä viimeiset

pyrstösulat poikki, mutta se oli joka tapauksessa päässyt lävitse.

Tifys rohkaisi soutajia kovalla äänellä, mutta silloin kalliot avautuivat jälleen, ja väliin virtaava aallokko veti laivan mukanaan. Nyt päilyi tuho heidän päänsä yllä: heitä vastaan vyöryi tornin korkuinen aalto, jonka nähdessään jokainen taivutti päänsä. Mutta perämies komensi lakkaamaan soutamasta, ja vaahtoava laine vyöryi vahingoittamatta emäpuun alle ja kohotti laivan yhteen uivien kallioiden yläpuolelle. Sankarit ponnistivat niin, että airot vääntyivät; sitten tempasi pyörre laivan jälleen alas kallioiden keskelle. Ne painoivat jo molemmilta puolilta laivan kylkiä; silloin suojelusjumalatar Athene sysäsi sitä näkymättömänä, niin että se pääsi onnellisesti lävitse, ja vastatusten törmäävät kalliot musersivat vain peräpuolen takimmaisia lautoja.

Vasta nähdessään jälleen edessään vapaan ilman ja avoimen meren sankarit vapautuivat kuolemantuskasta, ja heistä tuntui siltä kuin he olisivat sukeltaneet tuonelasta ylös meren pinnalle.

— Tämä ei ole tapahtunut omasta voimastamme, huusi Tifys. — Hyvin tunsin takanani Athenen jumalallisen käden, joka sysäsi laivan joustavasti kallioiden välitse! Meillä ei ole enää mitään pelättävää; Fineus on kuvaillut helpoiksi kaikki muut työt tämän vaaran jälkeen.

Mutta Jason pudisti surullisena päätänsä ja puhui:

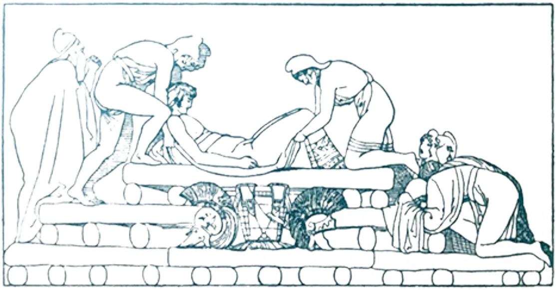
— Hyvä Tifys, olen kiusannut jumalia ottaessani Peliaalta vastaan tämän tehtävän; minun olisi mieluummin pitänyt antaa hänen lyödä itseni kappaleiksi. Nyt vietän huokaillen yöt ja päivät, ei niin, että olisin huolissani itsestäni, ei, vaan ajatellen teidän elämäänne ja terveyttänne, ja kuinka voisin viedä teidät takaisin kotimaahan näin kauheista vaaroista.

Näin puhui sankari koetellakseen tovereitaan. Mutta nämä tervehtivät häntä iloisesti riemuhuudoilla ja tahtoivat päästä kauemmaksi.

9. Lisää seikkailuja

Monenlaisia kohtaloita kokien sankarit purjehtivat edelleen. Matkalla sairastui heidän uskollinen perämiehensä Tifys, kuoli, ja hänet täytyi haudata vieraalle rannalle. Hänen tilalleen he valitsivat sankareista sen, joka oli taitavin peränpitäjäksi. Hänen nimensä oli Ankaios, ja hän epäili kauan ottaa vastaan niin vaikeata tointa, kunnes jumalatar Hera valoi hänen sydämeensä rohkeutta ja luottamusta. Mutta sitten hän tarttui peräsimeen ja ohjasi laivaa niin hyvin, kuin Tifys itse vielä hoitaisi tointansa.

Kahdentoista päivän kuluttua he saapuivat täysin purjein Kallikhoros-joen suulle. Siellä he näkivät kukkulalla Stheneloksen hautapatsaan; tämä sankari oli lähtenyt Herakleen mukana amatsonisotaan ja kuollut täällä merenrannalla nuolen satuttamana. He aikoivat juuri purjehtia eteenpäin, kun näkyviin tuli tämän sankarin surkea aave, jonka Persefone oli päästänyt ulos tuonelasta, ja silmäili kaihoisasti heimolaisiaan. Hän seisoi hautakumpunsa korkeimmalla paikalla sellaisena kuin oli mennyt taisteluun: hänen kypärässään huojui purppu-

Tifys kuoli ja haudattiin vieraalle rannalle

rainen töyhtö, jossa oli neljä kaunista sulkaa. Hän oli kuitenkin vain vähän aikaa näkyvissä ja painui pian jälleen alas mustaan syvyyteen. Sankarit antoivat pelästyneinä airojen vaipua. Ainoastaan ennustaja Mopsos ymmärsi yksinäisen sielun kaipuun; hän neuvoi tovereitaan sovittamaan kaatuneen miehen hengen juomauhrilla. Nopeasti he laskivat purjeet, sitoivat laivan rantaan, ja samalla kuin he asettuivat hautakummun ympärille he kostuttivat sitä juomauhrilla ja polttivat teurastettuja lampaita. Sitten he jatkoivat matkaansa yhä kauemmaksi ja saapuivat vihdoin Thermodon-joen suulle.

Tämä ei ollut minkään muun joen kaltainen koko maailmassa: saatuaan alkunsa yhdestä ainoasta vuorten alla pulppuavasta lähteestä se jakaantui pian joukoksi pienempiä haaroja ja virtasi niin monena suuhaarana mereen, että vain neljä puuttui sadasta. Leveimmällä suistolla asui amatsonien naiskansa, joka polveutui Ares-jumalasta ja rakasti sodan töitä. Jos argonautit olisivat laskeneet siellä maihin, he olisivat epäilemättä joutuneet naisten kanssa veriseen taisteluun, sillä nämä olivat taistelussa urheimpien sankarien veroisia. He eivät asuneet kaupunkiin kasaantuneina, vaan hajallaan ympäri maata eri heimoina.

Suotuisa länsituuli piti argonautteja kaukana tästä sodanhaluisesta naiskansasta. Vuorokauden matkan jälkeen he saapuivat, kuten Fineus oli heille ennustanut, khalybien maahan. Nämä eivät kyntäneet maakamaraa, eivät istuttaneet hedelmiä kantavia puita, eivät paimentaneet karjaa kasteisilla niityillä, vaan kaivoivat vaskea ja rautaa vuorisesta maasta ja vaihtoivat niillä itselleen elintarvikkeita. Aurinko ei noussut heille kertaakaan heidän olematta raskaassa työssä; synkässä yössä ja paksussa savussa he viettivät työtä tehden kaiket päivänsä.

Vielä he kulkivat monien muiden kansojen ohi. Kun he olivat vastapäätä Aretia-nimistä eli Ares-saarta, lensi heitä vastaan voimakkain siiveniskuin lintu, yksi tämän saaren asukkaista. Kun se leijaili laivan yläpuolella, se ravisti siipiään ja

pudotti alas terävän sulan, joka jäi törröttämään Oileus-sankarin hartiaan. Haavoittuneena sankari päästi irti airon: toverit hämmästyivät nähdessään siivekkään nuolen, joka oli tarttunut hänen olkapäähänsä. Häntä lähinnä istuva veti sulan pois ja sitoi haavan. Kohta näkyi toinen lintu; sen ampui lennosta Klytios, joka oli pitänyt jousta jännitettynä, niin että satutettu putosi keskelle laivaa.

— Saari lienee lähellä, sanoi Amfidames, kokenut sankari, — mutta älkää uskoko noihin lintuihin. Varmasti niitä on niin paljon, että jos laskemme maihin, meillä ei olisi kylliksi nuolia niitä tappaaksemme. Miettikäämme jokin keino karkottaaksemme nuo taistelunhaluiset eläimet. Pankaa kaikki päähänne kypärät, joissa on pitkät, huojuvat töyhdöt; sitten soutakaa vain puolella miesmäärällä, toinen puoli koristakoon laivaa välkkyvillä peitsillä ja kilvillä. Sitten korotamme kaikki hirveän huudon: kun linnut kuulevat sen ja huomaavat lisäksi hulmuavat kypärätöyhdöt, pystyyn nostetut peitset ja välkkyvät kilvet, he pelästyvät ja lentävät tiehensä.

Ehdotus miellytti sankareita, ja kaikki kävi, kuten Klytios oli neuvonut. Yksikään lintu ei näyttäytynyt niin kauan kuin he soutivat saarta kohti, ja kun he tulivat lähemmäksi sitä rämisyttäen kilpiä, lensi niitä lukemattomia rannalta pelästyneenä ilmaan, pyrkien hirmuisella vauhdilla pois laivan päällitse. Mutta niin kuin talossa suljetaan ikkunaluukut raekuuron edessä, kun nähdään sen ryntäävän, samoin sankarit olivat kilpien peitossa, niin että pistävät sulat putosivat heitä vahingoittamatta. Linnut itse, pelottavat stymfalidit, lensivät meren yli kauas toiselle rannalle. Argonautit laskivat maihin tälle saarelle ennustavan Fineus-kuninkaan neuvon mukaan.

Heidän osakseen tuli löytää täältä ystäviä ja seuralaisia, joita he eivät olleet odottaneet. Sillä tuskin he olivat astuneet rannalla ensimmäiset askeleet, kun kohtasivat neljä nuorukaista mitä kurjimmassa ulkoasussa, ilman mitään vaatteita. Yksi heistä kiiruhti lähestyviä sankareita vastaan ja puhutteli heitä.

— Olkaapa keitä tahansa, hyvät miehet, sanoi hän, — auttakaa kurjia haaksirikkoisia! Antakaa meille vaatteita, jotta voisimme peittää alastomuutemme, ja ruokaa nälkämme tyydyttämiseksi!

Jason lupasi heille ystävällisesti kaikkea apua ja tiedusti heidän nimiään ja sukuperäänsä.

— Olette kai kuulleet Friksoksesta, Athamaan pojasta, vastasi nuorukainen, — joka toi kultaisen taljan Kolkhiiseen. Kuningas Aietes antoi hänelle vanhimman tyttärensä aviopuolisoksi. Me olemme hänen poikiaan, ja minun nimeni on Argos. Isämme Friksos kuoli hiljakkoin, ja hänen viimeisen tahtonsa mukaan olimme nousseet laivaan noutaaksemme ne aarteet, jotka hän oli jättänyt Orkhomenoksen kaupunkiin.

Sankarit olivat kovasti iloissaan, ja Jason tervehti heitä serkkuinaan, sillä isoisät Athamas ja Kretheus olivat olleet veljeksiä. Nuorukaiset kertoivat edelleen, kuinka heidän laivansa oli rajussa myrskyssä murskaantunut ja yksi ainoa lauta tuonut heidät tälle epäystävälliselle saarelle. Kun sankarit puolestaan kertoivat heille hankkeestaan ja kehottivat heitä osallistumaan siihen, he eivät peittäneet kauhuaan.

— Isoisämme Aietes on hirmuinen mies; hän kuuluu olevan auringonjumalan poika ja sen tähden varustettu yli-inhimillisellä voimalla; hänellä on vallassaan lukemattomia kolkhislaisia heimoja, ja taljaa vartioi hirmuinen lohikäärme.

Monet sankarit kalpenivat nämä tiedot kuultuaan. Kuitenkin Peleus, yksi heistä, nousi ja puhui:

— Älkää uskoko, että meidän täytyisi joutua häviölle Kolkhiin kuningasta vastaan taistellessamme; olemmehan mekin jumalien poikia! Ellei hän anna meille taljaa hyvällä, niin riistämme sen häneltä väkisin kaikkien kolkhislaisten uhalla!

Sitten he puhelivat keskenään vielä kauan runsaan aterian ääressä. Seuraavana aamuna Friksoksen pojat tulivat heidän kanssaan laivaan vaatetettuina ja voimistuneina, ja matka jatkui eteenpäin. Soudettuaan vuorokauden he näkivät Kauka-

sus-vuorten huippujen kohoavan merenpinnan yläpuolelle. Kun jo pimeni, kuulivat he kohinaa päittensä päällä. Siellä lensi Prometheuksen kotka aterialleen korkealla laivan päällitse, ja kuitenkin sen siiveniskut olivat niin voimakkaita, että kaikki purjeet liikkuivat kuin tuulen pullistaessa. Sillä jättiläislintu pieksi ilmaa siivillään kuin suurilla purjeilla. Pian sen jälkeen he kuulivat kaukaa Prometheuksen äänekkään voihkinan linnun jo raastaessa hänen maksaansa. Jonkin ajan kuluttua voihkiminen vaikeni, ja he näkivät kotkan taas halkovan ilmaa paluumatkalla korkealla päittensä yläpuolella.

Vielä samana iltana he saapuivat perille Fasis-joen suulle. Iloisina he kiipesivät purjeraakoihin ja purkivat laivan taklauksen; sitten he työnsivät sen airoilla joen leveään uomaan, jonka aallot näyttivät arasti vetäytyvän taaksepäin näin valtavan ainemäärän edestä. Vasemmalla puolellaan heillä oli korkea Kaukasus ja Kytaia, Kolkhiin maan pääkaupunki; oikealla levisi keto ja Areen pyhä lehto, jossa lohikäärme tarkoilla silmillään vartioi korkean tammen runsaslehtisillä oksilla riippuvaa kultaista taljaa.

Nyt Jason nousi laivan partaalle, heilutti viinillä täytettyä kultaista pikaria korkealla ilmassa ja vuodatti joelle, maaemolle, tämän kansan jumalille ja matkalla kuolleille sankareille juomauhrin. Hän pyysi niitä kaikkia olemaan heidän luonaan armeliaasti auttaen ja vartioimaan laivaa, jonka he juuri aikoivat kiinnittää rantaan.

— Niinpä olemme onnellisesti saapuneet Kolkhiiseen, puhui perämies Ankaios, — ja nyt on aika vakavasti neuvotella siitä, onko meidän mentävä sovinnossa kuningas Aieteen luo vai pitäisikö toteuttaa hankkeemme jollakin toisella tavalla.

Tuskin hän oli ehtinyt näin puhua, kun sankarit näkivät Aietes-kuninkaan lähestyvän vaunuissaan; hänen vieressään istuivat hänen molemmat tyttärensä Khalkiope ja Medeia. Kuninkaan oli ilkeä unennäkö pelästyttänyt kiirehtimään Fasiin rannalle. Kovalla äänellä hän huusi:

— Keitä te olette? Mitä puuhaatte täällä minun alueellani? Oletteko tulleet riistämään minulta valtaistuimen? Vai tekeekö mielenne sotia minua ja urheita kolkhislaisiani vastaan, jotka eivät väistä edes sodanjumala Aresta? Tuoko on päällikkönne? Ja hän viittasi vihaisesti Jasoniin.

— Kyllä minä se olen, vastasi Jason.

— Niinpä odotan sinua huomenna palatsissani, jatkoi kuningas. — Siellä saat tehdä selkoa aikeistasi. Melkeinpä uskon sinun kuuluvan niihin, joita jumalat ovat rangaisseet hulluudella, ja haluavan monen muun yhtä mielettömän lailla ryöstää kultaisen taljan. Siinä tapauksessa tiedä joutuvasi koviin seikkailuihin, sinä korea, voiteilta tuoksuva nuorukainen! No niin, palatsissani odotan sinua huomenna. Sen sanottuaan hän ohjasi vaunut takaisin kaupunkiin, mieli täynnä kavaluutta.

Mutta Jason sanoi tovereilleen: — Menkää makuulle, hyvät ystävät. Huomenna neuvotellaan siitä, mitä on tehtävä.

Laiva ankkuroitiin erääseen joen varjoisaan poukamaan. Väsyneet sankarit vaipuivat virkistävään uneen; ainoastaan Jason valvoi vielä jonkin aikaa, lähettäen hartaita rukouksia suojelijalleen, jumalatar Heralle. Sitten hänkin antautui vahvistavan unen valtaan.

10. Jason Aieteen palatsissa

Varhainen aamu kokosi sankarit neuvotteluun. Jason nousi ja puhui:

— Jos teitä, sankarit ja toverit, miellyttää minun tuumani, niin te kaikki muut jäätte rauhallisina laivaan, kuitenkin aseet käsissä; vain minä, Frisoksen pojat ja kaksi teidän keskuudestanne lähdemme kuningas Aieteen palatsiin. Siellä koetan ensiksi tiedustaa häneltä kohteliaasti, suostuuko hän hyvällä luovuttamaan meille kultaisen taljan. En epäile sitä, että hän torjuu luotaan pyytäjät ylvästellen voimillaan, kuten jo illalla

saimme huomata. Mutta sillä tavalla meille selviää hänen omista sanoistaan, mitä nyt on tehtävä. Ja kuka voi mennä takuuseen siitä, etteivät meidän sanamme saattaisi häntä ehkä sentään suosiolliseksi meille? Onhan aikaisemminkin puhe pystynyt häneen, niin että hän otti vieraanvaraisuutensa turviin viattoman Friksoksen, joka pakeni äitipuoltaan!

Kaikki nuoret sankarit hyväksyivät Jasonin puheen. Niinpä hän itse tarttui Hermeksen rauhansauvaan ja lähti laivasta mukanaan Friksoksen pojat ja toverinsa Telamon ja Augeias. He astuivat salavia kasvavalle kedolle ja näkivät siellä kauhukseen joukon ketjuihin ripustettuja ruumiita. Kuitenkaan ne eivät olleet rikollisia tai surmattuja muukalaisia; mutta Kolkhiissa pidettiin ilkityönä miesten ruumiiden polttamista tai maahan hautaamista, ja ne ripustettiin karkeisiin härännahkoihin käärittyinä puihin kauas kaupungista, niin että ne jäivät ilman kuivattaviksi. Ainoastaan naiset haudattiin maahan, jottei sekään jäisi osattomaksi.

Kolkhislaiset olivat hyvin lukuisa kansa. Sitä varten, etteivät Jason ja hänen toverinsa nyt joutuisi heidän puoleltaan ja kuningas Aieteen epäluulon takia mihinkään vaaraan, ripusti argonauttien suojelijatar Hera siksi aikaa, kun he olivat matkalla, tiheän sumupilven kaupungin ylle ja hajotti sen vasta sitten, kun he olivat onnellisesti saapuneet kuninkaan palatsiin. He seisoivat sitten etupihalla ja ihmettelivät kuninkaanlinnan paksuja muureja, korkealle kaareutuvia portteja, mahtavia pilareita, joita siellä täällä ulkoni muureista.

Hiljaisina he astuivat etupihan kynnyksen yli, edeten korkeiden viiniköynnösten välitse, joiden seassa solisi neljä alati virtaavaa suihkulähdettä. Yksi pursutti maitoa, toinen viiniä, kolmas hyvänhajuista öljyä ja neljäs vettä, joka oli talvella lämmintä, kesällä jääkylmää. Taidokas Hefaistos oli luonut nämä oivalliset laitokset. Hän oli myös valmistanut omistajalle vaskesta häränkuvia, joiden suusta tuli pelottava tulihenkäys, ja takonut auran puhtaasta raudasta, kaikki kiitokseksi

Aieteen isälle, auringonjumalalle, joka oli kerran jättiläisten taistelussa ottanut Hefaistoksen vaunuihinsa ja niin pelastanut hänet.

Keskipihan toisella puolella oli kaksi pääpalatsia, joista toisessa asui kuningas Aietes itse, toisessa hänen poikansa Absyrtos. Muita huoneita pitivät hallussaan palvelijattaret ja kuninkaan tyttäret Khalkiope ja Medeia. Nuorempi tytär Medeia oli muuten harvoin nähtävissä; melkein kaiken aikansa hän vietti Hekaten temppelissä, jonka papitar hän oli. Mutta tällä kertaa oli kreikkalaisten suojelusjumalatar Hera johdattanut hänen mieleensä halun jäädä palatsiin. Hän oli juuri lähtenyt huoneestaan ja aikoi mennä sisarensa luo, kun odottamatta kohtasi linnaan astuvat sankarit. Nämä komeat miehet nähdessään hän päästi kovan huudon. Sen kuultuaan syöksyi Khalkiope kaikkien palvelijoittensa seuraamana ulos huoneestaan. Tämäkin sisar puhkesi äänekkääseeen riemuhuutoon ja kiittäen ojensi kätensä taivasta kohti, sillä hän tunsi neljä nuorista sankareista omiksi lapsikseen, Friksoksen pojiksi, jotka nyt vaipuivat äitinsä syliin, niin ettei tervehdyksistä ja kyyneleistä pitkään aikaan tullut loppua.

11. Medeia ja Aietes

Vihdoin saapui myöskin kuningas Aietes puolisonsa Idyan kanssa, sillä hänen tytärtensä riemuhuudot ja kyyneleet olivat houkuttaneet heidät esille. Heti täyttyi koko piha kiireisestä hyörinästä: tuolla orjat olivat teurastamassa komeaa härkää vieraille, täällä toiset halkoivat kuivia puita tulisijaa varten toisten lämmittäessä vettä sangoissa tulen ääressä; ei ollut ketään, joka ei olisi löytänyt jotakin tehtävää kuninkaan palvelemiseksi. Mutta kaikkien heidän huomaamatta leijaili korkealla ilmassa lemmenjumala, viritti tuskaa tuottavan nuolen, laskeutui se mukanaan näkymättömänä maan päälle ja ampui Jaso-

nin taakse kyyristyneenä viristetystä jousesta nuolen Medeiaan, niin että se, vaikkei hän itsekään ollut sen lentoa huomannut, pian poltti kuin liekki hänen rintaansa. Ikään kuin pahasti sairastuneena hänen täytyi henkäistä syvään monta kertaa perätysten, ja tavan takaa hän loi salaisia katseita komeaan Jason-sankariin; kaikki muu oli hävinnyt hänen ajatuksistaan; yksi ainoa suloinen tuska täytti hänen sielunsa; kalpeus vaihteli hänen kasvoillaan purppuranpunan kanssa.

Keskellä iloista hälinää kukaan ei ollut huomannut sitä muutosta, joka oli neidossa tapahtunut. Palvelijat kantoivat valmistuneet ruoat esiin, ja argonautit, jotka olivat lämpimässä kylvyssä puhdistaneet itsensä soutamisen hiestä, virkistivät itseään hyvillä mielin ruoalla ja juomalla pöydän ääressä istuen. Aterian aikana kertoivat Aieteelle hänen tyttärenpoikansa siitä kohtalosta, joka oli matkalla tullut heidän osakseen, ja nyt hän myöskin kysyi heiltä hiljaa, keitä nämä vieraat olivat.

— En halua salata sitä sinulta, kuiskasi hänelle Argos. — Nämä miehet tulevat pyytämään sinulta isämme Friksoksen kultaista taljaa. Eräs kuningas, joka mielellään haluaisi karkottaa heidät isänmaasta ja kuluttaa heidän omaisuutensa, on antanut heille tämän vaarallisen tehtävän. Hän toivoo, etteivät he voi välttää Zeuksen suuttumusta ja Friksoksen kostoa, ennen kuin pääsevät talja mukanaan takaisin kotimaahan. Pallas Athene on auttanut heitä laivan rakentamisessa; se on peräti toisenlainen kuin ne, jollaisia me kolkhislaiset käytämme, ja joista me, sinun, lapsenlapsesi, saimme varmaankin huonoimman, sillä ensimmäisessä tuulenpuuskassa se meni pirstaksi. Niin, näillä vierailla on niin lujaksi rakennettu alus, että kaikki myrskyt turhaan taistelevat sitä vastaan, ja he itse istuvat lakkaamatta soutamassa. Kreikan urhoollisimmat sankarit ovat kerääntyneet tähän laivaan.

Ja sitten hän mainitsi etevimpien nimet, ilmoittaen myöskin Jasonin, serkkunsa suvun.

Kun kuningas sen kuuli, pelästyi hän ja vihastui lapsenlap-

silleen, sillä hän luuli heidän olevan syynä vieraiden saapumiseen tänne. Hänen silmänsä paloivat tuuheiden kulmakarvojen alla, ja hän sanoi kaikkien kuullen:

— Hävitkää näkyvistäni vehkeinenne, ilkiöt! Ette ole tulleet noutamaan taljaa, vaan ryöstämään minulta valtikan ja kruunun! Ellette istuisi vieraina pöydässäni, olisin kiskottanut teiltä jo aikoja sitten kielen suustanne ja hakkauttanut poikki käsivartenne ja jättänyt teille vain jalat, päästäksenne pois täältä!

Kun Aiakoksen poika Telamon, joka istui lähinnä, kuuli nämä sanat, vimmastui hän hengessään, tahtoi nousta pystyyn ja maksaa kuninkaalle samalla mitalla. Mutta Jason pidätti häntä ja vastasi itse sävyisästi:

— Malta mielesi, Aietes! Emme ole tulleet kaupunkiisi ja palatsiisi ryöstääksemme sinulta. Kuka kulkisikaan niin laajan ja vaarallisen meren yli noutaakseen toisen omaisuutta! Vain kohtalo ja pahan kuninkaan julma käsky saattoivat minut tekemään tämän päätöksen. Luovuta meille pyynnöstämme kultainen talja kuin hyvänä työnä; sinua ylistetään siitä koko Kreikanmaassa. Me olemme myös valmiit antamaan nopean kiitoksen: jos sota on lähellä, jos haluat kukistaa jonkin naapurikansan, niin ota meidät liittolaisiksesi; me haluamme lähteä sotaan sinun apunasi.

Näin Jason puhui lepyttäen, mutta kuningas epäröi sydämessään, pitikö hänen heti surmata nuo miehet vai ensin panna koetukselle heidän voimansa. Hetken miettimisen jälkeen näytti hänestä jälkimmäinen paremmalta, ja hän vastasi äskeistä rauhallisemmin:

— Mitäpä tässä tarvitaankaan kiisteleviä sanoja, muukalainen! Jos tosiaankin olette jumalien poikia tai jollette muutoin ole minua huonompia ja jos haluatte vierasta omaisuutta, niin saatte ottaa mukaanne kultaisen taljan, koska urhoollisille miehille suon kaikki. Mutta sitä ennen teidän pitää antaa minulle näyte ja suorittaa eräs tehtävä, joka minulla on tapana it-

se suorittaa: niin vaarallinen se on. Areen kedolla paimennetaan kahta vaskijalkaista härkääni, jotka pärskyvät liekkejä. Niillä kynnän karheaa maaperää, mutta muokattuani pellon valmiiksi en kylvä vakoihin Demeterin keltaisia jyviä, vaan lohikäärmeen kamalia hampaita: niistä kasvaa minulle miehiä, jotka ympäröivät minut joka taholta ja jotka kaikki tapan keihäälläni. Varhain aamulla valjastan härät, illalla myöhään levähdän elonkorjuusta. Kun olet suorittanut tämän saman, oi johtaja, niin saat ottaa vielä samana päivänä taljan mukaasi viedäksesi sen kuninkaasi linnaan, mutta et aikaisemmin, koska ei ole kohtuullista, että urhoollinen mies väistyy huonomman tieltä.

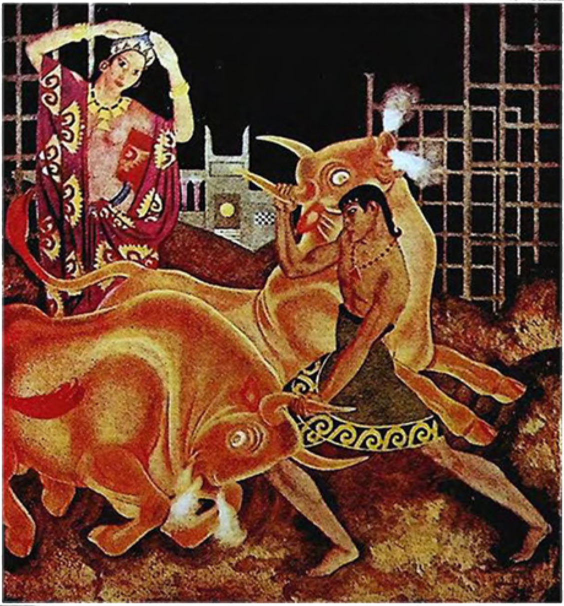
Jason istui mykkänä ja epäröiden näitä sanoja kuunnellessaan. Hän ei heti uskaltanut rohkeasti lupautua niin vaaralliseen työhön. Kuitenkin hän malttoi mielensä ja vastasi:

— Niin suuri kuin tuo urakka onkin, tahdon sen kuitenkin suorittaa, oi kuningas, vaikkapa minun täytyisi siihen sortua. Kuolemaa pahempi ei voi kuolevaista odottaa; niinpä tottelen pakkoa, joka on tuonut minut tänne.

— Hyvä, sanoi kuningas. — Mene nyt joukkosi luo, mutta harkitse asiaa! Ellet aio sitä kaikkea suorittaa, niin jätä se minulle ja lähde täältä tiehesi!

12. Argoksen neuvo

Jason ja hänen kaksi sankariaan nousivat istuimiltaan; Friksoksen pojista seurasi heitä vain Argos, sillä hän oli viitannut veljilleen, että nämä pysyisivät sisällä. Edelliset poistuivat palatsista, Aisonin pojan säteillessä kauneutta ja suloutta. Medeia-neito antoi katseensa harhailla hunnun lävitse hänen jälkeensä, ja hänen mielensä seurasi miehen jalanjälkiä kuin unessa. Kun hän jälleen oli yksin neitsytkammiossaan, alkoi hän itkeä; sitten hän puhui itsekseen:

Jason ja Medeia

Ennenkuin Jason saisi haltuunsa kultaisen taljan, hänen oli kynnettävä pelto Aieteen tulisilla härillä. Aieteen tytär Medeia antoi Jasonille voidetta, joka teki sankarin tulen ja miekankestäväksi, ja niin he taltuttivat härät (s. 141).

— Miksi riudutan itseäni tuskalla? Mitä tuo sankari minua liikuttaa? Jos hän on kaunein kaikista puolijumalista tai huonoin joutuessaan perikatoon, niin olkoon! Ja kuitenkin — jospa hän välttyisi tuhosta! Salli hänen, kunnianarvoisa jumalatar Hekate, palata kotiin! Mutta jos härkien pitää voittaa hänet, niin tietäköön hän sitä ennen, etten ainakaan minä iloitse hänen surullisesta kohtalostaan!

Sillä aikaa, kun Medeia näin tuskaili, sankarit olivat matkalla laivaan, ja Argos sanoi Jasonille:

— Kenties soimaat neuvoani; kuitenkin haluan ilmaista sen sinulle. Tunnen erään neidon, joka osaa käsitellä taikajuomia, sillä manalan jumalatar Hekate on häntä opettanut niitä valmistamaan. Jos voisimme houkuttaa hänet puolellemme, niin en epäile, että suoriutuisit voittajana taistelusta. Jos haluat, niin menen hänen luokseen saadakseni hänet suostumaan.

— Jos se sinua miellyttää, rakas ystävä, vastasi Jason, — niin en vastusta aiettasi. Kuitenkin on laitamme huonosti, jos kotimatkamme riippuu naisista.

Näin puhellen he saapuivat laivalle ja takaisin toverien luo. Jason ilmoitti, mitä häneltä oli vaadittu ja mitä hän oli kuninkaalle luvannut tehdä. Vähän aikaa toverit istuivat mykkinä toisiaan katsellen; vihdoin Peleus nousi ja puhui:

— Sankari Jason, jos uskot voivasi täyttää mitä lupasit, niin valmistu siihen. Mutta jollei sinulla ole täyttä luottamusta itseesi, niin pysy siitä kaukana äläkä myöskään etsi avuksesi ketään näistä miehistä, sillä mitäpä heillä olisi muuta odotettavana kuin kuolema!

Nämä sanat kuultuaan hypähtivät Telamon ja neljä muuta sankaria pystyyn kaikki täynnä taistelumieltä. Mutta Argos tyynnytti heitä ja puhui:

— Tunnen erään neidon, joka osaa keittää taikajuomia. Hän on äitimme sisar. Sallikaa minun nyt mennä äitini luo suostuttaakseni hänet siihen, että hän taivuttaisi tuon neidon

meille suosiolliseksi. Vasta sitten voidaan jälleen puhua siitä seikkailusta, johon Jason on lupautunut.

Tuskin hän oli lopettanut puheensa, kun ilmassa nähtiin enne. Haukan ahdistama kyyhkynen pakeni Jasonin syliin, mutta jäljestä syöksyvä petolintu putosi laivan peräkannelle. Nyt muistutti eräs sankareista heille, että myöskin vanha Fineus oli ennustanut Afrodite-jumalattaren auttavan heitä paluumatkalle. Kaikki sankarit hyväksyivät sen tähden Argoksen ehdotuksen; vain Afareuksen poika Idas nousi pahastuneena istuimeltaan ja lausui:

— Jumalien nimessä, olemmeko tulleet tänne naistenrengeiksi ja huudammeko avuksi Afroditea, sen sijaan että kääntyisimme Areen puoleen? Pitääkö haukan ja kyyhkysen näkemisen pidättää meidät taistelusta? Hyvä, unohtakaa sitten taistelu ja menkää pettämään heikkoja neitoja!

Niin hän puhui vihaisena, ja monet sankareista murisivat hiljaa. Mutta Jason asettui Argoksen puolelle, laiva kiinnitettiin rantaan, ja sankarit odottivat lähettiensä palaamista.

Aietes oli sillä välin pitänyt palatsinsa ulkopuolella kokouksen kolkhislaisten kanssa. Hän kertoi heille vieraiden tulosta, heidän pyynnöstään ja siitä tuhosta, jonka oli heille valmistanut. Niin pian kuin härät olisivat tappaneet johtajan, aikoi hän repiä maahan kokonaisen metsän ja polttaa laivan yhdessä noiden miesten kanssa. Myöskin tyttärensä pojille, jotka muka olivat tuoneet nämä seikkailijat tänne, hän suunnitteli hirmuista rangaistusta.

Kotiin palannut Argos kääntyi äitinsä puoleen rukoilevin sanoin, että tämä koettaisi taivuttaa sisarensa Medeian auttamaan heitä. Khalkiope oli myös tuntenut sääliä muukalaisia kohtaan, mutta ei ollut uskaltanut vastustaa isänsä julmaa vihaa. Niinpä hän oli suopea poikansa pyynnöille ja lupasi auttaa.

Medeia itse makasi levottomassa unessa vuoteellaan ja näki huolestuttavan unen. Hänestä näytti siltä kuin sankari olisi

jo ryhtynyt taisteluun härkien kanssa, mutta ei kultaisen taljan vuoksi, vaan saadakseen viedä hänet puolisonaan kotimaahansa. Nyt hänestä tuntui unessa siltä kuin hän itse kamppailisi härkiä vastaan, mutta vanhemmat eivät tahtoneet pitää lupaustaan ja antaa Jasonille palkintoa, koska ei hän, vaan Jason oli saanut käskyn valjastaa härät. Siitä oli syttynyt kiivas riita hänen isänsä ja muukalaisen välillä, ja molemmat puolet valitsivat hänet erotuomariksi. Silloin hän valitsi unessa muukalaisen; katkera tuska valtasi vanhempien mielen, he huusivat kovasti — ja tähän huutoon Medeia heräsi.

Sellainen uni ajoi häntä sisaren luo, mutta kauan aikaa pidätti häpeä häntä astumasta sisälle. Neljä kertaa hän poistui sieltä ja neljä kertaa tuli takaisin. Vihdoin hän heittäytyi itkien jälleen omalle vuoteelleen. Siinä tilassa hänet tapasi eräs hänen uskollisista nuorista palvelijattaristaan, joka tunsi sääliä valtiatartaan kohtaan ja ilmoitti Medeian sisarelle, mitä oli nähnyt. Khalkiope otti tämän tiedon vastaan poikiensa ympäröimänä, juuri neuvotellessaan heidän kanssaan siitä, miten neito olisi voitettava heidän puolelleen. Hän kiiruhti sisarensa huoneeseen ja näki hänet raapimassa poskiaan ja kovasti itkemässä.

— Mitäs sinulle on tapahtunut, sisarrukka, hän puhui hartaasti säälien. — Mikä tuska vaivaa sieluasi? Onko taivas lähettänyt sinulle äkillisen sairauden vai onko isä puhunut minusta ja pojistani sinulle hirveitä asioita? Voi, jospa olisin kaukana vanhempieni kodista, siellä missä ei kuule mainittavan kolkhislaisten nimeä!

13. Medeia lupaa apua argonauteille

Neito punastui näiden sisarensa kysymysten takia, ja häpeä esti häntä vastaamasta; milloin sanat olivat hänen kielensä kärjellä, milloin ne lensivät takaisin sydämen pohjaan. Vih-

doin rakkaus teki hänet rohkeaksi, ja hän vastasi viekkaasti:

— Khalkiope, sydämeni on murheellinen poikiesi puolesta, sillä isä saattaa heti surmata heidät yhdessä muukalaisten kanssa. Sellaista ilmoittaa minulle raskas uni. Estäköön jokin jumala sitä täyttymästä!

Sietämätön hätä valtasi nyt sisaren.

— Juuri siksi tulenkin luoksesi, hän sanoi, — ja vannotan sinua auttamaan minua isäämme vastaan. Jos kieltäydyt, tulen surmattujen poikieni kanssa vielä manalasta käsin leijailemaan ympärilläsi raivottarena!

Hän syleili molemmin käsin Medeian polvia ja painoi päänsä hänen syliinsä; molemmat sisaret itkivät katkerasti. Sitten Medeia sanoi:

— Mitä sinä puhut raivottarista, sisar? Taivaan ja maan nimessä vannon sinulle: teen mielelläni kaikki, mitä voin, pelastaakseni poikasi.

— No niin, jatkoi sisar, — sinun pitää lasteni vuoksi keksiä myös muukalaiselle jokin petos, jotta hän onnellisesti suoriutuisi tuosta hirveästä taistelusta, sillä hänen lähettämänään rukoilee poikani Argos minua pyytämään vierasystävälleen apuasi.

Sydän hypähti ilosta neidon rinnassa, kun hän sen kuuli; hänen kauniit kasvonsa punastuivat, hänen säkenöiviä silmiään himmensi hetkisen pyörrytys, ja hän puhkesi sanoihin:

— Khalkiope, aamurusko ei enää saa nousta silmiini, ellei sinun ja poikiesi henki ole ensimmäinen huoleni. Olethan sinä, kuten äiti minulle usein kertoi, imettänyt minua yhdessä heidän kanssaan, kun olin pikku lapsi; niinpä en rakastakaan sinua ainoastaan sisarena, vaan myöskin tyttärenä. Aamulla varhain menen Hekaten temppeliin noutaakseni sieltä muukalaiselle sellaiset rohdot, jotka rauhoittavat härät.

Khalkiope poistui sisarensa huoneesta ja ilmoitti pojilleen toivotun tiedon.

Koko yön Medeia oli ankarassa taistelussa itsensä kanssa.

— Enkö ole kenties luvannut liian paljoa, kyseli hän sydämessään, — saanko tehdä niin paljon muukalaisen hyväksi? Nähdä hänet kahden kesken, koskettaa häntä, niin kuin kuitenkin täytyy tapahtua, jotta petos onnistuu? Niin, minä haluan pelastaa hänet; menköön hän vapaasti täältä, minne haluaa; kuitenkin tahdon kuolla sinä päivänä, jolloin hän onnellisesti suorittaa taistelun. Nuora tai myrkky vapauttaa minut vihatusta elämästä. — Mutta pelastaako se minut, eikö minua tule seuraamaan ilkeä jälkipuhe kolkhislaisten koko maan yli ja sanomaan, että kuolin vieraan miehen mieliksi?

Näin ajatellen hän meni noutamaan pienen lippaan, jossa oli terveyttä ja kuolemaa tuottavia lääkkeitä. Hän pani sen polvilleen ja oli jo avannut maistaakseen kuolettavaa myrkkyä; silloin väikkyivät hänen mielessään kaikki suloiset elämänsurut, kaikki elämänriemut, kaikki leikkitoverit; aurinko näytti hänestä kauniimmalta kuin aikaisemmin, hänet valtasi vastustamaton pelko kuolemaa kohtaan, ja hän laski lippaan maahan. Hera, Jasonin suojelijatar, oli muuttanut hänen sydämensä. Tuskin hän malttoi odottaa aamuruskoa noutaakseen luvatut taikalääkkeet ja astuakseen ne mukanaan rakastetun sankarin eteen.

14. Jason ja Medeia

Sillä aikaa kun Argos onnellista viestiä vieden riensi takaisin laivaa kohti, aamuruskon jo hiukan kirkastaessa taivasta, oli neito hypähtänyt vuoteestaan, sitoi vaaleat hiuksensa, jotka olivat tähän asti riippuneet surupalmikkoina, huuhtoi kyyneleet ja mielipahan pois poskiltaan ja voiteli itsensä kallisarvoisella nektariöljyllä. Hän puki ylleen ihanan puvun, jota pitivät koossa kauniisti taivutetut, kultaiset neulat, ja heitti valkoisen hunnun peittämään säteilevää päätänsä. Kaikki tuskat olivat unohtuneet; kevyin askelin hän riensi palatsin lävitse ja käski

kahdentoista nuoren palvelijattarensa kiireimmiten valjastaa muulit vaunujen eteen, jotka veisivät hänet Hekaten temppeliin.

Sillä välin hän otti lippaasta esiin voiteen, jota sanottiin Prometheuksen öljyksi. Sitä henkilöä, joka manalan jumalatarta rukoiltuaan voiteli sillä ruumiinsa, ei voitu sinä päivänä haavoittaa millään miekaniskulla eikä vahingoittaa millään tulella; vieläpä hän oli koko sen päivän voimiltaan jokaista vastustajaansa etevämpi. Tämän voiteen valmistukseen käytetty musta mehu oli peräisin yrtistä, joka oli versonut Prometheuksen verestä, sitten kun sitä oli Kaukasuksessa valunut maahan hänen raastetusta maksastaan. Medeia itse oli saanut tämän kasvin mehua siepatuksi haltuunsa näkinkengässä.

Vaunut olivat valmiina lähtöön, ja niihin nousi kaksi tyttöä valtiattarensa kera, joka itse tarttui ohjiin ja piiskaan ja ajoi kaupungin lävitse toisten palvelijattarien seuratessa jalkaisin. Kaikkialla väistyi kansa kunnioittavasti kuninkaantyttären tieltä. Kun he olivat saapuneet avoimen kedon halki temppelin eteen, lensi Medeia reippaalla hyppäyksellä vaunuista ja puhui tytöilleen viekkaita, teeskenneltyjä sanoja:

— Ystävättäret, olen kai tehnyt suuren synnin, kun en ole pysynyt kaukana muukalaisista, jotka ovat saapuneet maahamme. Nyt toivovat sisareni ja hänen poikansa Argos, että ottaisin lahjoja heidän johtajaltaan, joka on luvannut lannistaa härät, ja tekisin hänet taikalääkkeillä haavoittumattomaksi. Mutta minä olen vain näön vuoksi myöntynyt ja kutsunut johtajan tänne temppeliin, jossa minun pitää yksin puhutella häntä. Siellä otan häneltä vastaan lahjat, jotka sitten jaamme keskenämme. Hänelle itselleen annan turmiota tuottavan lääkkeen, jotta hän sitä varmemmin joutuisi tuhon omaksi. Poistukaa niin pian kuin hän tulee, jottei hän epäilisi mitään ja jotta voisin ottaa hänet yksin vastaan, kuten olen luvannut.

Tämä ovela suunnitelma miellytti tyttöjä. Sillä aikaa kun he viipyivät temppelissä, lähti Argos ystävänsä Jasonin ja

merkkienselittäjä Mopsoksen kanssa liikkeelle. Koskaan aikaisemmin ei yksikään kuolevaisista, eipä edes jumalien pojista ollut esiintynyt niin kauniina kuin millaiseksi Zeuksen puoliso nyt oli varustanut suojattinsa Jasonin kaikilla sulouden jumalattarien lahjoilla. Vieläpä hänen molempien toveriensa täytyi ihmetellä hänen suloisuuttaan joka kerta, kun matkalla häntä katselivat.

Medeia oli sillä välin tyttöineen temppelissä, ja vaikka he lyhensivät aikaa lauluilla, oli ruhtinattaren mielessä ihan toisia ajatuksia, eikä yksikään laulu miellyttänyt häntä pitkää aikaa; hänen katseensa ei pysynyt tyttöjensä piirissä, vaan harhaili temppelin oven kautta kaihoten tielle. Askelia tai tuulenhenkäyksen kuullessaan hän kohotti uteliaana päätänsä. Pian sitten Jason astui temppeliin seuralaisineen, lähestyen juhlallisesti ja kauniina kuin valtamerestä nouseva Sirius. Silloin tuntui neidosta kuin sydän putoaisi hänen rinnastaan; pimeys verhosi hänen silmänsä ja kuuma puna peitti hänen poskensa. Kaikki palvelijattaret olivat poistuneet hänen luotaan. Kauan aikaa sankari ja kuninkaantytär seisoivat äänettä toisiaan vastapäätä solakoiden syvälle juurtuneiden tammien tai kuusien kaltaisina, jotka vuorilla toistensa lähellä seisovat liikkumattomina tyynessä ilmassa. Mutta äkkiä tulee myrsky, ja kaikki lehdet vapisevat suhisten; niin hekin joutuivat rakkauden henkäyksen koskettamina vaihtamaan vilkkaita sanoja.

— Miksi arastelet minua, puhui Jason ensiksi keskeyttäen hiljaisuuden, — nyt, kun olen yksin luonasi? En ole samanlainen kuin muut kerskailevat miehet enkä ollut kotonakaan sellainen. Älä pelkää kysyä ja puhua, niin kuin mielesi tekee; mutta älä unohda, että olemme pyhässä paikassa, jossa petos olisi ilkityö! Niinpä älä petä minua suloisilla sanoilla; tulen turvaa rukoilevana ja pyydän sinulta niitä rohtoja, jotka olet sisarellesi luvannut minua varten. Ankara välttämättömyys pakottaa minua etsimään apuasi; pyydä kiitokseksi, mitä haluat, ja tiedä, että sinä avullasi karkotat mustat murheet sankariemme

äideiltä ja vaimoilta, jotka kenties jo itkevät meitä rannalla istuen, ja saavutat kuolemattomuuden koko Kreikassa.

Neito, joka oli antanut hänen puhua loppuun, loi nyt katseensa maahan suloisesti hymyillen; hänen sydämensä riemuitsi Jasonin ylistyksestä, hän kohotti jälleen katseensa, sanat tungeskelivat hänen huulillaan, ja mielellään hän olisi sanonut kaikki yhdellä kertaa. Mutta sittenkin hän jäi sanattomaksi ja irrotti vain hyvätuoksuisen kääreen lippaan ympäriltä, jonka Jason kiireesti ja iloisena otti vastaan hänen käsistään. Medeia olisi riemuiten luovuttanut sydämensäkin rinnastaan, jos Jason olisi sitä halunnut: niin suloisia liekkejä lemmenjumala puhalsi häntä kohti Jasonin vaaleilta hiuksilta; hänen sielunsa oli lämminnyt niin kuin ruusujen kaste hehkuu aamuauringon säteiden vaikutuksesta. Molemmat katsoivat kainosti maahan; sitten he jälleen suuntasivat silmänsä toisiaan kohti ja lähettivät toisilleen kaihoisia katseita silmäripsiensä alta. Vasta pitkän ajan kuluttua ja työläästi neito alkoi puhua:

— Kuule nyt, kuinka aion auttaa sinua. Kun isäni on sinulle antanut turmiolliset lohikäärmeen hampaat, kylve yksin joen vedessä, pue päällesi mustat vaatteet ja kaiva pyöreä kuoppa. Pystytä siihen rovio, teurasta naaraskaritsa ja polta se kokonaan roviolla. Tiputa sitten Hekatelle juomauhriksi makeaa hunajaa maljasta ja lähde pois rovion luota; älä anna askelien tai koiranhaukunnan käännyttää itseäsi, muutoin uhri käy mitättömäksi. Seuraavana aamuna voitele itseäsi tällä taikalääkkeellä, jonka nyt olen tuonut sinulle; siinä asustaa mittaamaton väkevyys ja ylhäinen voima: saat tuntea olevasi jopa kuolemattomien jumalien veroinen. Sinun pitää voidella myös keihääsi, miekkasi ja kilpesi: silloin ei ihmiskäden rautainen ase eikä ihmekärkien liekki voi sinua vahingoittaa tai vastustaa. Kuitenkaan et pysy sellaisena kauan, vaan ainoastaan tuona yhtenä päivänä; älä silti suinkaan luovu taistelusta. Haluan antaa sinulle toisenkin apuneuvon. Kun näet olet valjasta-

nut valtavat härät, kyntänyt lakean tasangon ja kylvämäsi lohikäärmeen hampaat ovat jo nousseet oraalle, heitä niiden joukkoon hyvin iso kivi. Nuo raivoisat soturit alkavat siitä kiistellä kuin koirat leipäpalasesta; silloin voit hyökätä niiden kimppuun ja hakata ne kaikki maahan. Sitten voit kenenkään estämättä viedä kultaisen taljan mukanasi Kolkhiista; silloin voit mennä — niin, mene vain, minne sinua haluttaa!

Niin hän puhui, ja salaiset kyyneleet vierivät hänen poskiaan pitkin; sillä hän ajatteli, että jalo sankari menisi kauas merien yli. Surullisena hän puhui Jasonille, jonka oikeaan käteen hän samalla tarttui, sillä tuska pani hänet unohtamaan, mitä hän teki:

— Kun tulet kotiin, älä unohda Medeian nimeä; minäkin tahdon ajatella sinua, kaukaista. Sano minulle myöskin, missä on sinun isänmaasi, jonne sinä palaat kauniilla laivallasi.

Neidon näin puhuessa valtasi vastustamaton viehätys sankarinkin, ja hän puhkesi näihin sanoihin:

— Usko minua, ylhäinen ruhtinatar, että jos vältän kuoleman, en unohda sinua yhtenäkään päivänä ja yön hetkenä. Kotimaani on Jolkos Haimoniassa, jonne hyvä Deukalion, Prometheuksen poika, on perustanut monta kaupunkia ja rakentanut temppeleitä. Siellä ei tunneta teidän maanne nimeäkään.

— Asut siis Kreikassa, muukalainen, vastasi neito. — Siellä ihmiset lienevät vieraanvaraisempia kuin täällä meillä; siksi älä kerro, minkälaisen vastaanoton sait täällä, vaan ajattele hiljaisuudessa ainoastaan minua. Aina ajattelen sinua, vaikka kaikki muut sinut täällä unohtaisivat. Mutta jos saattaisit unohtaa minut, voi, jospa silloin tuuli toisi luokseni Jolkoksesta linnun, jonka kautta voisin muistuttaa sinulle, että olet päässyt täältä pois juuri minun avullani! Tai vielä mieluummin olisin itse silloin talossasi, jotta voisin sitä muistuttaa! Niin hän puhui itkien.

— Oi, sinä hyvä, vastasi Jason, — anna tuulien leijailla ja

linnunkin, sillä sinä puhut tarpeetonta! Mutta jos itse tulisit Kreikkaan ja kotimaahani, oi, kuinka naiset ja miehet kunnioittaisivatkaan sinua, jopa palvoisivat jumalallisena olentona, koska heidän poikansa, veljensä ja puolisonsa ovat sinun avullasi välttäneet kuoleman ja iloisina palanneet kotimaahansa! Ja minulle, minulle sinä sitten kuuluisit kokonaan, eikä mikään muu kuin kuolema erottaisi rakkauttamme.

Näin hän puhui, ja Medeian sielu suli, kun hän sellaista kuuli. Samalla hän näki hengessään kaiken sen kauheuden, jolla ero isänmaasta uhkasi, ja kuitenkin hän tunsi ihmeellistä vetovoimaa Kreikkaa kohtaan, sillä Hera oli sen pannut hänen sydämeensä, tahtoen toimittaa niin, että kolkhislainen Medeia jättäisi isänmaansa ja saapuisi Jolkokseen Peliaan turmioksi.

Sillä välin palvelijattaret odottivat kaukana hiljaa ja suruissaan; sillä jo kauan sitten oli mennyt se aika, jolloin ruhtinattaren piti palata kotiin. Hän itse olisi kokonaan unohtanut lähteä kotiin, sillä hänen sielunsa iloitsi suloisista sanoista, ellei varovaisempi Jason, vaikka hänkin kovin myöhään olisi puhunut näin: — Nyt on jo aika erota, ettei auringonvalo poistuisi ennen meitä ja huomaisi kaikkea. Kohdatkaamme toisemme jälleen tässä paikassa.

15. Jason täyttää Aieteen vaatimuksen

Niin he erosivat. Jason palasi iloisena toveriensa luo laivalle. Medeia lähti tavoittamaan palvelijattariaan. Nämä kaikki kiiruhtivat häntä vastaan, mutta hän ei huomannut sitä, sillä hänen sielunsa leijaili korkealla pilvissä. Kevyin jaloin hän nousi vaunuihin, huusi kehotussanoja muuleille, jotka juoksivat itsestään kotia kohti, ja saapui takaisin palatsiin. Khalkiope oli kauan odottanut häntä täällä sydän täynnä pelokasta huolta poikiensa puolesta. Hän istui jakkaralla, nojaten kumaraista päätänsä vasempaan käteen; hänen silmänsä olivat kosteat sil-

märipsien alla, sillä hän ajatteli, millaisen pahan kätyriksi oli sotkeutunut.

Sillä välin Jason kertoi tovereilleen, kuinka neito oli hänelle antanut ihanan taikalääkkeen, ja näytti heille voidetta. Kaikki iloitsivat; vain sankari Idas istui syrjässä ja kiristeli suuttumuksesta hampaitaan.

Seuraavana aamuna he lähettivät kaksi miestä pyytämään lohikäärmeen siemeniä Aieteelta, joka ei suinkaan epäröinyt. Hän antoi heille sen lohikäärmeen hampaita, jonka Kadmos oli surmannut Theban luona, ja uskoi saavansa niin tehdä ihan huoleti, sillä hän ei pitänyt mahdollisena, että Jason pääsisi urakassaan hampaiden kylvämiseen asti.

Tätä päivää seuranneena yönä Jason kylpi ja uhrasi Hekatelle, kuten Medeia oli käskenyt. Jumalatar kuuli hänen rukouksensa ja tuli itse esiin syvästä luolastaan, tuo kauhistuttava olento ympärillään hirveitä lohikäärmeitä, jotka kantoivat kidoissaan palavia tammenoksia. Manalan koirat parveilivat haukkuen hänen eri puolillaan. Tanner vapisi niiden astunnasta, ja Fasis-joen luonnottaret ulvoivat. Jasoninkin valtasi kauhu, kun hän palasi kotiin, mutta hän ei katsonut taakseen, pysyen rakastettunsa käskylle uskollisena, kunnes oli jälleen toveriensa luona. Ja silloin kimmelsi jo aamurusko Kaukasuksen lumihuipulla.

Nyt Aietes pukeutui lujaan panssariinsa, joka oli ollut hänen yllään taistelussa jättiläisiä vastaan; päähänsä hän pani kultaisen kypärän, jossa oli neljä töyhtöä, ja tarttui nelinahkaiseen kilpeensä, jota ei yksikään muu sankari kuin Herakles olisi jaksanut kohottaa maasta. Hänen poikansa piteli nopeita hevosia vaunujen edessä. Noustuaan niihin Aietes lensi ohjakset käsissään kaupungista ulos, jäljessään lukematon kansanjoukko. Hän halusi olla läsnä näytöksessä sellaisena kuin itse olisi varustautunut taisteluun.

Jason oli Medeian neuvon mukaan voidellut keihäänsä, miekkansa ja kilpensä taikaöljyllä. Hänen ympärillään toverit

koettelivat aseitaan hänen keihääseensä, mutta se piti puolensa, eivätkä he kyenneet sitä vähääkään taivuttamaan; se oli Jasonin lujassa kädessä muuttunut ikään kuin kiveksi Afareuksen poika Idas suuttui siitä ja suuntasi iskunsa keihään alapuolelle kädensijaan; mutta teräs kimmahti takaisin kuin vasara alasimelta, ja sankarit riemuitsivat iloisen voiton toivossa.

Nyt vasta Jason voiteli ruumiinsa; silloin hän tunsi hirmuista voimaa kaikissa jäsenissään; hänen molemmat kätensä paisuivat väkevyydestä ja pyrkivät taisteluun. Niin kuin sotaratsu ottelun edellä hirnuen tömistelee, nostaen päätänsä ja heristäen korviaan, samoin nyt Aisonin jälkeläinen suoristautui taistelukelpoisuutensa tunnossa ja kohotteli jalkojaan, heiluttaen vaskikilpeä ja keihästä käsissään.

Sitten sankarit soutivat johtajansa kera Areen kentälle saakka ja tapasivat siellä kuningas Aieteen ynnä suuren joukon Kaukasuksen kalliokielekkeille leiriytyneitä kolkhislaisia. Kun laiva oli sidottu kiinni rantaan, hyppäsi Jason keihäällä ja kilvellä varustettuna siitä ja sai heti välkehtivän, terävillä lohikäärmeen hampailla täytetyn vaskikypärän. Sitten hän hihnalla ripusti miekan hartioittensa ympärille ja astui esiin komeana kuin Ares tai Apollo. Katsellen ympärilleen lakealla tasangolla hän näki härkien malmiset ikeet lojumassa maassa ja niiden likellä auran ja aurankärjen, kaikki pelkästä raudasta taottuna. Tarkastettuaan lähemmin näitä työkaluja hän ruuvasi rautakärjen kiinni keihäänsä lujaan kahvaan ja laski kypärän maahan. Sen jälkeen hän astui kilpensä suojaamana edelleen, tutkien eläinten jälkiä.

Mutta härät tulivat odottamatta toiselta taholta maanalaisesta holvista, jossa oli niiden luja navetta, molemmat pärskyen tulenliekkejä ja paksun savun peittäminä. Jasonin ystävät vavahtivat kauhusta, kun heidän katseensa osui hirviöihin. Mutta hän seisoi hajalla säärin pitäen kilpeä edessään ja odotti niiden hyökkäystä, kuten kallio merenrannalla nousuvettä. Ne

ryntäsivätkin hänen kimppuunsa puskien sarvillaan eikä niiden hyökkäys kuitenkaan kyennyt järkyttämään hänessä edes yhtä jäsentä. Niin kuin puhalluspalkeet mouruavat pajoissa ja milloin tupruttavat valtavia liekkejä, milloin pidättävät hengitystään, samoin härät toistivat puskemistaan mylvien ja tulta sylkien, niin että hehku valaisi sankarin kuin kirkkaat salamat. Mutta häntä suojeli neidon taikalääke.

Vihdoin hän tarttui toiseen härkään sarvenkärjestä ja kiskoi kaikin voimin, kunnes oli laahannut eläimen sille paikalle, jossa vaskinen ies lojui. Nyt hän potkaisi sitä vaskisiin jalkoihin ja heitti sen polvilleen maahan. Samalla tavalla hän nujersi yhdellä iskulla toisenkin, joka juoksi häntä vastaan. Sitten hän heitti pois kilpensä ja piti molempia maahan heitettyjä härkiä molemmin käsin kiinni. Aieteen täytyi ihmetellä vieraan tavatonta voimaa.

Kastor ja Polydeukes ojensivat nyt Jasonille ikeet, kuten oli sovittu, ja hän kiinnitti ne lujasti eläinten niskaan. Sitten hän kohotti vaskiset väliaisat ja kytki ne ikeen renkaaseen. Kaksoisveljekset poistuivat nyt kiireesti tulen luota, sillä heitä ei ollut suojattu taikavoimalla niin kuin Jasonia. Mutta tämä otti jälleen kilven käteensä ja heitti sen selkänsä taakse riippumaan hihnasta. Sitten hän tarttui uudestaan myöskin kypärään, joka oli täynnä lohikäärmeen hampaita, ja keihääseensä ja pakotti sen pistoilla vihaiset ja tulta tupruttavat härät vetämään auraa. Niiden ja mahtavan kyntäjän voimalla maa revittiin syvältä auki, ja valtavia multakokkareita sortui rymisten vakoihin. Jason itse seurasi lujin askelin ja kylvi hampaat kynnettyyn maahan, vilkuen varovaisesti taakseen, nousisiko itävä jättiläiskylvö häntä vastaan; mutta eläimet jatkoivat taivallusta vaskisin sorkin.

Kun päivästä oli jäljellä vielä kolmasosa, kirkas iltapuoli, silloin väsymätön kyntäjä oli jo kääntänyt nurin koko tasangon, vaikka se oli neljän auranalan suuruinen, ja nyt härät vapautettiin auran edestä; sankari säikäytti niitä aseillaan, niin

että ne pakenivat avoimen kedon poikki, ja itse hän palasi laivalle, niin kauan kuin näki vaot tyhjiksi maasyntyisistä.

Toverit ympäröivät hänet äänekkäästi huutaen, mutta hän ei puhunut mitään, vaan täytti kypäränsä jokivedellä ja sammutti polttavan janonsa. Sitten hän koetteli polviniveleitään, ja hänen mielensä täyttyi uudesta taistelunhalusta, kuten vaahtoava metsäkarju hioo hampaitaan metsämiehen varalta. Sillä koko kenttää pitkin oli jo versonut jättiläisiä; Areen tanterella törrötti kilpiä ja teräviä keihäitä ja loisti kypäriä, niin että kimmellys säteili ilman halki taivaaseen asti. Silloin Jason muisti ovelan Medeian sanat: hän tarttui suureen pyöreään kiveen, jota neljä voimakasta miestä ei olisi jaksanut kohottaa maasta; mutta Jason tarttui siihen kädellään kevyesti ja hypähtäen heitti sen maasta nousseiden soturien keskelle. Itse hän polvilleen heittäytyen kätkeytyi rohkeana ja varovaisena kilpensä alle.

Kolkhislaiset huusivat kovaa, niin kuin meri kohisee murtuessaan teräviin kallioihin. Maasta nousseet alkoivat äkkiä hyppiä kiven ympärillä kuin hätäiset koirat, kävivät toistensa kimppuun ja riistivät toisiltaan hengen kumeasti kirskuen. Keihäiden puhkomina he kaatuivat maaemon syliin kuin joukko kuusia tai tammia, jotka pyörremyrsky on temmannut irti maasta. Kun taistelu riehui kuumimmillaan, hyökkäsi Jason heidän keskelleen kuin putoava tähti, joka ihmemerkin lailla kiitää pimeän yön halki. Nyt hän veti huotrasta miekkansa, jakeli haavoja sinne ja tänne, iski maahan useita, jotka olivat jo nousseet jaloilleen, niitti kuin ruohoa toisia, jotka olivat kasvaneet esille vasta hartioihin saakka. Toisilta hän halkaisi pään heidän rientäessään taisteluun. Vaoissa juoksi verta kuin syöksypurossa; haavoittuneita ja kuolleita kaatui joka puolelle, ja moni vaipui verisin päin takaisin maahan yhtä syvälle kuin mistä oli kohonnut.

Kuningas Aieteen sielua kalvoi kuluttava viha; sanaakaan puhumatta hän kääntyi ja palasi kaupunkiin miettien vain sitä,

kuinka voisi tehokkaammin toimia Jasonia vastaan. Tällöin päivä oli kulunut loppuun, ja sankari lepäsi työstään ystäviensä onnittelujen ilahduttamana.

16. Medeia ryöstää kultaisen taljan

Koko yön halki kuningas Aietes piti kansansa päämiesten kanssa palatsissa kokousta ja neuvotteli siitä, kuinka argonautit voitaisiin viekkaudella pettää, sillä hän oli varmaankin havainnut, että kaikkea sitä, mitä edellisenä päivänä oli tapahtunut, ei ollut saatu toimeen ilman hänen tyttäriensä myötävaikutusta. Jumalatar Hera näki vaaran, jossa Jason oli. Siksi hän täytti Medeian sydämen epäröivällä pelolla, niin että hän vapisi kuin syvässä metsässä kauris, jota metsästyskoirien haukunta on säikähdyttänyt. Heti hän aavisti, ettei hänen apunsa ollut jäänyt isältä huomaamatta; hän pelkäsi myöskin, että palvelustytöt tiesivät asiasta. Sen tähden hänen silmiänsä polttivat kyyneleet ja hänen korvissaan suhisi.

Hän antoi hiuksiensa riippua kuin suruaikana, ja ellei kohtalo olisi määrännyt toisin, niin hän olisi myrkyllä heti tehnyt tuskistaan lopun. Hänellä oli täytetty malja jo kädessään, kun Hera herätti uudestaan hänen rohkeutensa, ja mieltään muuttaen hän kaatoi myrkyn takaisin säiliöön. Nyt hän kokosi ajatuksensa; hän päätti paeta kotoa, peitti vuoteensa ja ovenpielet jäähyväissuudelmilla, kosketteli käsillään vielä kerran huoneen seiniä, leikkasi päästään hiussuortuvan ja laski sen äitiään varten muistoksi vuoteelle.

— Voi hyvin, rakas äiti, hän puhui itkien, — voi hyvin, sisar Khalkiope ja rakas koti! Oi, muukalainen, jospa sinut olisi meri niellyt, ennen kuin tulit Kolkhiiseen!

Palatsin portit aukenivat hänen taikasanojensa pakottamina; hän juoksi paljain jaloin kapeita syrjäteitä pitkin, vasemmalla kädellä vetäen huntua poskille saakka, oikealla suojellen

yöpukuaan tien loalta. Pian hän oli vartijoiden tuntematta häntä kaupungin ulkopuolella ja valitsi temppeliin johtavan jalkapolun, sillä velhona ja myrkkyjuomain sekoittajana hän oli paljon liikkunut hakemassa yrttejä ja tunsi hyvin kaikki metsän tiet. Luna (kuu), joka näki hänen vaeltavan, puhui itsekseen, hymyillen katsoessaan alas maan päälle:

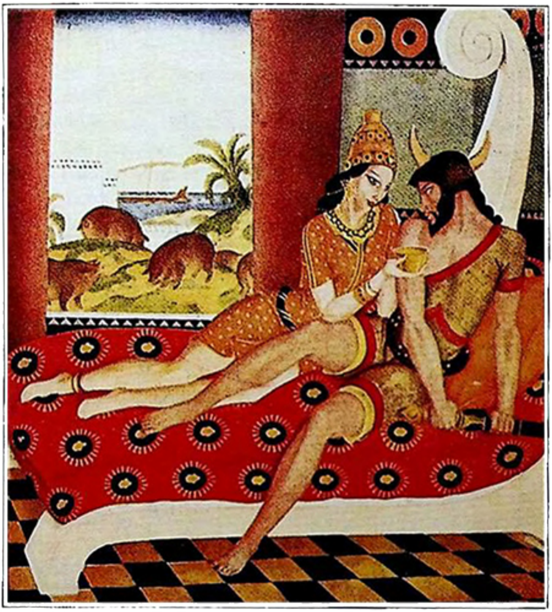
— Niinpä ei yksin minua kiusaa rakkaus kauniiseen Endymioniin! Usein sinä olet taikasanoillasi loihtinut minut pois taivaalta; nyt kärsit itse jonkun Jasonin takia katkeria tuskia. No niin, mene vain, mutta niin ovela kuin oletkin, älä toivo voivasi paeta vihlovinta tuskaa!

Medeiaa veivät hänen jalkansa nopeasti eteenpäin; vihdoin hänen askeleensa kääntyivät merenrantaa kohti, johtotähtenä se riemunuotio, jonka sankarit antoivat koko yön loimuta Jasonin voiton kunniaksi. Saavuttuaan vastapäätä laivaa hän huusi kovalla äänellä nuorempaa sisarenpoikaansa Frontista. Tämä, joka yhdessä Jasonin kanssa tunsi hänen äänensä, huusi vastaan kolme kertaa. Sankarit, jotka kuulivat kaiken tämän, hämmästyivät aluksi; sitten he soutivat Medeiaa vastaan. Ennen kuin laiva oli sidottu kiinni vastakkaiseen rantaan, hyppäsi Jason etukannelta maihin, Frontis ja Argos hänen kintereillään.

— Pelastakaa minut, huusi neito syleillen sisarenpoikiensa polvia, — viekää minut mukananne ja paetkaa isääni! Kaikki on tullut ilmi, eikä mitään apua enää ole; paetkaamme laivalla ennen kuin hän on noussut nopeiden hevosten selkään. Kultaisen taljan hankin teille nukuttamalla lohikäärmeen. Mutta sinä, muukalainen, vanno minulle jumalien nimessä toveriesi edessä, ettet minua turvattomaksi jäävää häpäise vieraassa maassa!

Nämä surulliset sanat panivat Jasonin sydämen iloitsemaan. Hän kohotti polvilleen vaipuneen lempeästi pystyyn, syleili häntä ja puhui:

— Rakas tyttö, olkoot Zeus ja Hera, avioliiton suojelijat,

Kirke

Velhojumalatar Kirke polveutui auringonjumalasta ja oli Medeian isän sisar (s. 154). Tunnetumpana hän esiintyy Odysseiassa, missä hän kohtaa Odysseyksen.

todistajinani siihen, että Kreikkaan palattuani otan sinut laillisena puolisona kotiini!

Niin hän vannoi ja liitti kätensä Medeian käteen. Sitten Medeia käski sankarien vielä sinä yönä soutaa laivan pyhän lehdon likelle, viedäkseen sieltä kultaisen taljan. Niinpä he lähtivät liikkeelle, ja sitten Jason ja neito menivät niittypolkua pitkin lehtoon. Siellä he tapasivat korkean tammen, jonka oksilla kultainen talja riippui loistaen yön halki aamupilven lailla, kun nouseva aurinko sitä valaisee. Mutta vastapäätä ojensi nukkumaton lohikäärme, katsellen terävillä silmillään kaukaisuuteen, pitkän kaulansa lähestyviin päin ja sihisi niin pelottavasti, että joen rannat ja suuri lehto kaikuivat. Niin kuin liekit vyöryvät palavan metsän yli, samoin peto kieri säteilevin suomuin heitä kohti, tehden lukemattomia kiemuroita. Mutta Medeia astui rohkeasti sitä vastaan, vienolla äänellä kutsuen mahtavinta jumalista, unta, nukuttamaan tuon hirviön. Hän pyysi manalan mahtavalta kuningattarelta siunausta hankkeelleen; Jason seurasi häntä pelokkaasti. Mutta loihdun nukuttamana lohikäärme ojensi jo selkänsä kaarrokset, ja sen kiemurainen ruumis suoristui pitkin pituuttaan. Vain hirveä pää oli vielä koholla, ja avoin kita uhkasi niellä heidät molemmat. Silloin Medeia ripotti katajanvarvulla, loitsuja lausuen, sen silmiin taikajuomaa, jonka tuoksu vaivutti sen uneen; nyt se sulki kitansa ja nukkuen antoi koko ruumiinsa painua lepoon.

Medeian kehotuksesta Jason veti nyt kultaisen taljan alas tammesta, ja sillä aikaa pirskotettiin edelleen taikaöljyä lohikäärmeen päähän. Sitten molemmat jättivät kiireesti Areen varjoisan lehdon, ja riemuissaan Jason piteli jo kaukaa koholla suurta oinaantaljaa, jonka heijastamina hänen otsansa ja vaaleat hiuksensa loistivat kultaisessa hohteessa, samalla kuin se laajalti valaisi yöllistä polkua. Niin hän käveli kantaen sitä vasemmalla hartiallaan; kultainen kuorma riippui hänellä kaulasta jalkoihin saakka. Sitten hän kääri sen jälleen kokoon, sillä

hän pelkäsi yhä, että joku ihminen tai jumala kohtaisi hänet ja ryöstäisi häneltä aarteen.

Aamun sarastaessa he astuivat laivaan; toverit ympäröivät johtajan ja ihmettelivät taljaa, joka säkenöi kuin Zeuksen sala-

Jason tuo kultaisen taljan

ma, ja jokainen halusi tunnustella sitä kädellään, mutta Jason ei sallinut, vaan heitti vastavalmistuneen viitan sen päälle. Neidon hän sijoitti laivan peräkannelle ja sitten puhui ystävilleen näin:

— Nyt, rakkaat miehet, palatkaamme kiireesti isänmaahamme. Tämän neidon neuvon avulla on matkamme päämäärä saavutettu; palkinnoksi vien hänet laillisena puolisona kotiini, ja te puolestanne auttakaa minua suojelemaan häntä

koko Kreikan auttajana. Sillä en epäile: Aietes on pian täällä ja haluaa kaikkine joukkoineen estää lähtöämme pois joesta. Siksi pitää toisen puolen teistä vuoroittain soutaa, ja toisten on suojeltava paluutamme pitäen mahtavia naudannahkaisia kilpiämme vihollista vastaan. Sillä meidän käsissämme on nyt kotiinpaluu omaistemme luo ja Kreikan kunnia tai häpeä!

Näin sanoen hän irrotti köydet, joilla laiva oli kiinnitetty, pukeutui täysiin varuksiin ja sitten istuutui neidon viereen perämies Ankaioksen rinnalle. Alus kiiti airojen avulla virransuuta kohti.

17. Takaa-ajetut argonautit ja Medeia pelastuvat

Sillä välin olivat Aietes ja kaikki kolkhislaiset saaneet selville Medeian rakastumisen, työt ja paon. He kokoontuivat aseistettuina torille, ja pian nähtiin heidän kulkevan kovasti meluten joen rantaa alaspäin. Aietes ajoi lujatekoisissa, auringonjumalan lahjoittamien hevosten vetämissä vaunuissa; vasemmassa kädessään hän kantoi pyöreää kilpeä, oikeassa pitkää pikisoihtua; hänen kupeeseensa nojasi valtava keihäs. Hevosten ohjaksia hoiteli hänen poikansa Absyrtos. Mutta kun he olivat saapuneet joen suulle, meni laiva jo kaukana merellä väsymättömien soutajien työntämänä. Soihtu ja kilpi heltisivät kuninkaalta; hän kohotti molemmat kätensä taivasta kohti, kutsui Zeusta ja auringonjumalaa rikosten todistajiksi ja selitti vihaisena alamaisilleen: elleivät he tavoittaisi tytärtä mereltä tai maalta ja toisi häntä takaisin, jotta hän voisi sydämensä halua seuraten kostaa, niin heidän kaikkien täytyisi se sovittaa päänsä menetyksellä. Pelästyneet kolkhislaiset kiskoivat vielä samana päivänä laivansa vesille, levittivät purjeet ja lähtivät merelle; heidän laivastonsa, komentajanaan kuninkaan poika Absyrtos, muistutti ääretöntä lintuparvea, joka pimentäen ilman viuhuu meren yllä.

Argonauttien purjeisiin puhalsi mitä suotuisin tuuli, sillä Heran tahto oli, että kolkhislaisen Medeian piti niin pian kuin mahdollista tuottaa turmio Peliaan taloon. Jo kolmannen aamuruskon noustessa he sitoivat laivan kiinni Halys-joen suulle paflagonien rannikolla. Siellä he Medeian käskystä uhrasivat Hekatelle, joka oli heidät pelastanut.

Silloin juolahti heidän johtajansa ja toistenkin sankarien mieleen, että vanha ennustaja Fineus oli neuvonut heille paluumatkaa varten uuden tien, mutta ne seudut olivat kaikille tuntemattomia. Nyt neuvoi heille Friksoksen poika Argos, joka oli saanut tietonsa pappien kirjoituksista, että heidän piti ohjata Ister-jokea kohti, jonka lähteet solisevat kaukana Rhipaian vuoristossa ja joka vuodattaa runsaan vetensä puoleksi Joonian, puoleksi Sisilian mereen. Kun Argos oli sen neuvonut, näkyi sateenkaaren leveä raita sillä suunnalla, jonne heidän piti kulkea, eikä suotuisa tuuli lakannut puhaltamasta tai taivaanmerkki loistamasta, ennen kuin he olivat onnellisesti saapuneet Ister-joen Joonianmeren puoleiselle suulle.

Mutta kolkhislaiset eivät luopuneet takaa-ajostaan, vaan pääsivät nopeammin purjehtien kevyillä laivoillaan vielä aikaisemmin kuin sankarit Isterin suulle. Siellä he asettuivat väijyksiin suistomaan lahtiin ja saariin ja tukkivat sankareilta pakotien, kun nämä olivat ankkuroineet joen suulle. Kolkhislaisten paljoutta peläten argonautit nousivat maihin ja heittäytyivät eräälle joen saarelle. Kolkhislaiset seurasivat, ja ottelu oli tulossa. Silloin ahdistetut kreikkalaiset ryhtyivät neuvotteluihin, ja molemmin puolin sovittiin, että kreikkalaiset saisivat joka tapauksessa viedä mukanaan kultaisen taljan, jonka kuningas oli luvannut Jasonille hänen työstään; mutta kuninkaantytär Medeia heidän piti viedä toiselle saarelle ja jättää siellä Artemiin temppeliin, kunnes oikeamielinen naapurikuningas ratkaisisi erotuomarina pitikö hänen palata isänsä luo vai seurata sankareita Kreikkaan. Katkera suru valtasi neitsyeen, kun hän sen kuuli, ja hän vei heti rakastettunsa syrjään

eräälle paikalle, missä kukaan Jasonin tovereista ei voinut kuulla heitä; sitten hän puhui kyyneleiden vallassa:

— Jason, mitä olette päättäneet minun osakseni? Onko onni upottanut sinulta unohduksiin kaikki, mitä pyhästi lupasit minulle hädässäsi? Tässä toivossa minä kevytmielinen, kunniani unohtanut, olen jättänyt isänmaan, kodin ja vanhemmat, kaikki, mikä oli minulle korkeinta. Sinun pelastamisesi palkinnoksi kuljeskelen nyt kanssasi merellä; uhkarohkeuteni on hankkinut sinulle kultaisen taljan; sinun takiasi olen tuottanut naisennimelle häpeää, sen tähden seuraan sinua nyt tyttönäsi, vaimonasi, sisarenasi Kreikanmaalle. Mutta samasta syystä suojele minua myös, älä jätä minua yksin tänne, älä luovuta minua kuninkaiden tuomittavaksi. Jos tuo tuomari lupaa minut isäni omaksi, niin olen hukassa; kuinka olisi sinulle silloin paluumatka mieluinen, kuinka voisi Zeuksen puoliso Hera siihen myöntyä, hän, josta olet kerskaillut? Niin, jos minut jätät, saat kerran muistella minua vaivuttuasi kurjuuteen. Kuin uni häviää silloin kultainen talja sinulta manalaan! Kostonhenkeni ajavat sinut pois isänmaastasi, niin kuin minä olen joutunut karkotetuksi isänmaastani sinun nurinkurisuutesi takia!

Näin hän puhui rajun intohimon vallassa ja ajatteli sytyttää laivan tuleen polttaakseen kaikki ja itse syöksyäkseen liekkeihin. Jason kävi araksi hänen katseestaan, hänen omaatuntoansa kolkutti, ja hän puhui rauhoittavia sanoja:

— Malta mielesi, enhän itsekään ole ottanut tuota sopimusta vakavalta kannalta! Koetamme vain lykätä taistelun tuonnemmaksi sinun tähtesi, koska kokonainen vihollispilvi ympäröi meitä. Sillä kaikki, jotka asuvat täällä, ovat kolkhislaisten ystäviä ja tahtovat auttaa veljeäsi Absyrtosta, jotta hän veisi sinut vangittuna takaisin isällesi. Meidät taas surmattaisiin kurjasti kaikki, jos aloittaisimme nyt taistelun, ja sinun tilasi käy vielä toivottomammaksi, kun me olemme kuolleet ja jättäneet sinut vihollisten saaliiksi. Mutta tuo sopimus onkin vain väijytys, joka syöksee Absyrtoksen turmioon, ja kun hän

on menettänyt henkensä, eivät naapurit enää tahdo antaa kolkhislaisille minkäänlaista apua, koska heillä ei silloin ole johtajaa.

Näin hän puhui hyväillen, ja Medeia antoi hänelle kauhean neuvon:

— Kuule minua! Olen kerran tehnyt syntiä ja kohtalon sokaisemana tuottanut paljon pahaa. Takaisin en voi enää mennä: niinpä minun täytyy astua eteenpäin rikoksen tiellä. Torju kohtaamisen aikana kolkhislaisten keihäät; minä hullaannutan veljeni niin, että hän antautuu sinun käsiisi. Ota hänet sitten vastaan loistavalla aterialla; jos saan airuet suostutetuiksi jättämään hänet yksin minun puheilleni, silloin — en voi sitä vastustaa — surmaat hänet ja ryhdyt taisteluun kolkhislaisten kanssa.

Tällä tavalla he molemmat virittivät Absyrtokselle häijyn ansan. He lähettivät hänelle paljon vieraslahjoja, niiden joukossa ihanan purppuravaatteen, jonka Lemnoksen kuningatar oli antanut Jasonille ja suloudenjumalattaret itse olivat valmistaneet Dionysokselle; siihen oli imeytynyt taivaallista tuoksua, koska nektarista juopunut jumala oli nukkunut pitäen sitä allaan.

Ovela neito puhui airueille, että Absyrtoksen piti yön pimeydessä tulla toiselle saarelle Artemiin temppeliin; siellä he yhdessä keksivät juonen, kuinka Absyrtos saisi kultaisen taljan takaisin voidakseen palauttaa sen isälleen kuninkaalle; sillä hänet itsensä, uskotteli Medeia, olivat Friksoksen pojat väkisin luovuttaneet muukalaisille.

Siinä kävi, kuten hän oli toivonut. Juhlallisten lupausten pettämänä Absyrtos lähti pimeässä yössä pyhälle saarelle. Jäätyään siellä yksin sisarensa kanssa hän koetteli tämän ovelan mieltä, hautoiko hän tosiaankin petosta muukalaisia kohtaan; mutta se oli samanlaista kuin jos heikko poikanen tahtoisi kahlata tulvivan vuorivirran poikki, mihin tehtävään voimakkain mies ei voi rankaisematta ryhtyä. Sillä kun he parhaillaan kes-

kustelivat ja sisar lupasi Absyrtokselle kaikki, ryntäsi Jason äkkiä salaisesta piilopaikasta esille, paljastettu miekka kädessään. Silloin neito käänsi silmänsä toisaalle ja peitti itsensä hunnulla, jottei hänen tarvitsisi nähdä veljensä murhaamista. Kuin uhrieläin sortui kuninkaanpoika Jasonin iskuihin roiskuttaen veljenverta poispäin kääntyneen Medeian puvulle ja hunnulle. Mutta kostonjumalatar, jolta ei mitään jää näkemättä, katseli piilopaikastaan synkin silmin kauheata tekoa, joka täällä suoritettiin.

Sitten kun Jason oli puhdistanut itsensä murhan jälkeen ja haudannut ruumiin, antoi Medeia soihdulla argonauteille sovitun merkin. Nämä, jotka olivat neuvottelujen ajaksi palanneet laivalleen, laskivat nyt maihin Artemiin saarelle ja hyökkäsivät kuin haukat kyyhkysparveen tai kuin jalopeurat lammaslaumaan Absyrtoksen seuralaisten kimppuun, joilta oli riistetty johtaja. Kukaan ei välttänyt kuolemaa. Jason, joka tahtoi tulla omilleen avuksi, saapui liian myöhään, sillä taistelu oli jo ratkaistu.

18. Argonauttien kotimatka jatkuu

Peleuksen neuvon mukaan sankarit soutivat nyt nopeasti joen suulta merelle, ennen kuin jäljelle jääneet kolkhislaiset ehtivät tointua. Kun nämä huomasivat, mitä oli tapahtunut, aikoivat he ensin ajaa takaa vihollista, mutta Hera säikäytti heitä varoittavilla salamilla taivaalta, ja kun he pelkäsivät kotona kuninkaan vihaa, koska eivät tuoneet takaisin hänen poikaansa ja tytärtään, he jäivät Artemiin saarelle Ister-joen suulle ja asettuivat sinne asumaan.

Mutta argonautit purjehtivat monenlaisten rannikoiden ja saarien ohi, sivuuttaen myöskin sen saaren, missä asui kuningatar Kalypso, Atlaan tytär. He luulivat jo näkevänsä kotoisen mantereen korkeimpien vuorenhuippujen kohoavan kau-

kana, kun Hera, joka pelkäsi vihastuneen Zeuksen suunnitelmia, kohotti heitä vastaan myrskyn, joka ajoi heidän laivansa rajusti Elektris-saaren kolkolle rannalle. Nyt alkoi puhua myöskin se ennustava puu, jonka Athene oli liittänyt keskelle köliä, ja kauhea pelko valtasi kuulijat.

— Ette voi välttää Zeuksen vihaa ja harhailemista merellä, kaikui ontosta laudasta, — ennen kuin velhojumalatar Kirke on puhdistanut teidät Absyrtoksen kauheasta murhasta. Kastorin ja Polydeukeen pitää rukoilla jumalia, että he avaavat teille meritiet voidaksenne löytää Kirken, auringonjumalan ja Persen tyttären.

Niin puhui Argo-laivan puinen suu illan hämärässä. Sankarit olivat kauhuissaan, kun täytyi kuulla harvinaisen profeetan ilmoittavan noin pelottavia asioita. Kaksoset Kastor ja Polydeukes hypähtivät yksin pystyyn, ja ainoastaan heillä oli rohkeutta rukoilla kuolemattomilta jumalilta suojelusta; mutta laiva työntyi edelleen Eridanoksen sisimpään lahteen, jonka aaltoihin Faethon kerran putosi sytyttyään palamaan auringonvaunuissa.

Eridanoksen rantoja pitkin he saapuivat Rhodanoksen suulle ja olisivat purjehtineet sinne, mistä eivät olisi palanneet elävinä, ellei Hera olisi äkkiä näyttäytynyt eräällä kallionkielekkeellä ja pelottavalla jumalanäänellä kieltänyt sitä heiltä. Hän verhosi laivan suojaavaan mustaan sumuun, ja niin he purjehtivat monta päivää ja yötä lukemattomien kelttiläiskansojen ohi, kunnes vihdoin näkivät Tyrrhenan rannikon ja sitten pian laskivat onnellisesti Kirken saaren satamaan.

Siellä he tapasivat velhojumalattaren, kun hän merenrannalla seisten pesi hiuksiaan aalloissa. Hän oli nähnyt sellaista unta, että huone ja koko talo ui veressä ja liekit ahmivat kaikki taikalääkkeet, joilla hän muutoin oli noitunut muukalaiset, mutta että hän itse ammensi verta kouraansa ja sammutti sillä palon. Tämä kauhea uni oli karkottanut hänet vuoteesta jo aamun sarastaessa ja ajanut merenrannalle; siellä hän pesi

vaatteensa ja hiuksensa, ikään kuin ne olisivat veren tahrimat. Häntä seurasi navetasta, ikään kuin naudat paimentaan, lauma hirveitä petoja, jotka eivät olleet toisten eläinten kaltaisia, vaan mitä erilaisimmista jäsenistä kokoonpantuja. Sankarit

Jason ja Medeia Kirken luona

valtasi kamala pelko, varsinkin kun heidän tarvitsi vain katsoa Kirkeä kasvoihin ollakseen varmat siitä, että hän oli julman Aieteen sisar. Hälvennettyään yöllisen kauhunsa jumalatar kääntyi nopeasti, kutsui eläimiä luokseen ja silitteli niitä niin kuin koiria.

Jason käski koko miehistön jäädä laivaan, mutta itse hyppäsi Medeian kanssa maihin ja veti vastustelevan neidon mukaansa Kirken palatsia kohti. Kirke ei tiennyt, mitä vieraat

häneltä tahtoivat. Hän pyysi heitä istuutumaan kauniille jakkaroille. Mutta he väistyivät hiljaa ja surullisina lieden luo ja jäivät sinne. Medeia nojasi päätänsä molempiin käsiin, ja Jason työnsi lattiaan miekkansa, jolla oli tappanut Absyrtoksen ja painoi kätensä sen päälle kohottamatta silmiään. Silloin Kirke huomasi, että he olivat suojaa rukoilevia, ja ymmärsi samalla, että asia koski maanpaon tuskaa ja murhan sovitusta. Hän piti arvossa Zeusta, rukoilevien suojelijaa, ja toimitti halutun uhrin teurastamalla naaraskoiran, joka juuri oli poikinut. Hänen palvelijattariensa, aallottarien, täytyi kantaa sovitusainekset talosta mereen: hän itse sijoittui lieden ääreen ja poltti pyhiä uhrileipiä juhlallisesti rukoillen, lepyttääkseen raivotarten vihan ja saadakseen isäjumalalta anteeksiannon murhan tahrimille.

Vasta sitten, kun kaikki oli toimitettu, hän salli vieraiden istuutua loistaville tuoleille, ja istuutui itsekin heitä vastapäätä, alkaen kysellä tietoja heidän asiastaan ja matkastaan, mistä he tulivat, miksi he olivat nousseet täällä maihin ja mitä varten he olivat pyytäneet hänen suojaansa, sillä hänen verinen unensa oli jälleen johtunut hänen mieleensä. Kun neito nyt kohotti päätänsä ja katsoi hänen kasvoihinsa, herätti hän silmillään erikoista huomiota, sillä Medeiahan polveutui, kuten Kirke itsekin, auringonjumalasta, ja kaikilla tämän jumalan jälkeläisillä on kultaloisteiset silmät. Nyt Kirke halusi kuulla maanpakolaisen äidinkieltä, ja neito alkoi totuuden mukaisesti kertoa Kolkhiin murteella kaikesta, mitä oli tapahtunut Aieteelle, sankareille ja hänelle itselleen; vain veljensä Absyrtoksen murhaa hän ei tahtonut tunnustaa. Mutta velhojumalatar Kirkeltä ei voinut salata mitään; kuitenkin hän sääli veljensä tytärtä ja puhui:

— Voi sinua raukkaa! Kunniattomasti olet paennut ja tehnyt suuren rikoksen. Varmasti isäsi tulee Kreikkaan kostamaan sinulle poikansa murhan. Minun puoleltani et kuitenkaan joudu kärsimään enempää pahaa, koska olet turvaa ru-

koileva ja lisäksi sukulaiseni. Mutta älä myöskään toivo minulta apua. Poistu vieraan miehen kanssa, olkoonpa hän kuka tahansa. En voi hyväksyä aikeitasi enkä häpeällistä pakoasi!

Ääretön tuska valtasi neidon, kun hän kuuli nämä sanat. Heittäen hunnun päänsä yli hän itki katkerasti, kunnes sankari tarttui hänen käteensä ja vei horjahtelevan mukanaan pois Kirken palatsista.

Hera sääli kuitenkin suojattejaan. Hän lähetti sanansaattajattarensa Iriin kirjavaa sateenkaarta pitkin merenjumalatar Thetiin luo, kutsutti tämän luokseen ja kehotti häntä suomaan apuaan sankarien laivalle. Kohta kun Jason ja Medeia olivat palanneet toisten seuraan alkoi vieno länsituuli puhaltaa; rohkein mielin sankarit kohottivat ankkurit ja levittivät purjeet. Laiva keinui hiljaisessa tuulessa eteenpäin, ja pian näkyi heidän edessään kaunis kukoistava saari, petollisten seireenien asuinpaikka; näiden oli tapana houkutella laulullaan ohikulkevia luokseen ja tuhota heidät. Puoleksi lintuina, puoleksi neitoina ne istuivat alati vartiopaikallaan, eikä yksikään vieras, joka kulki niiden ohitse, jäänyt niiltä huomaamatta.

Nytkin ne lauloivat argonauteille kauneimpia laulujaan, ja sankarit olivat jo aikeissa heittää köydet rannalle ja laskea maihin, kun traakialainen laulaja Orfeus kohosi istuimeltaan ja alkoi soittaa jumalallista lyyraansa niin pontevasti, että sen ääni oli seireenien laulua voimakkaampi; samalla puhalsi jumalan lähettämä länsituuli laivan takaa niin, että houkutteleva laulu kokonaan häipyi ilmaan. Vain yksi tovereista, Teleonin poika Butes, ei ollut voinut vastustaa seireenien heleää ääntä: hän hyppäsi soututuhdolta mereen ja ui saarta kohti. Hän olisi joutunut turmion omaksi, ellei häntä olisi huomannut Afrodite, Sisiliassa sijaitsevan Eryks-vuoren valtiatar. Temmattuaan Buteen ylös pyörteen keskeltä jumalatar heitti hänet eräälle tämän saaren niemekkeistä, jonne hän sitten jäi asumaan.

Argonautit surivat häntä vainajana ja purjehtivat uusia vaaroja kohti, sillä he saapuivat kapeaan salmeen, jossa toisel-

la puolella kohosi merestä Skyllan jyrkkä kallio murskatakseen laivan, toisella Kharybdis-pyörre veti vesiä syvyyteen ja uhkasi niellä aluksen. Niiden välissä harhaili aaltojen alla pohjasta irtautuneita kallioita, joilla muutoin on Hefaistoksen

Matka Skyllan ja Kharybdiin välitse

hehkuva työpaja; mutta nyt se vain savusi ja täytti ilman pimeydellä. Täällä he kohtasivat joka taholla merenneitoja, Nereuksen tyttäriä; laivan takana tarttui heidän ruhtinattarensa Thetis itse peräsimeen. Kaikki liehuivat laivan ympärillä, ja kun se pyrki lähestymään uivia kallioita, sysäsivät merenneidot sitä edestakaisin toisilleen niin kuin tytöt, jotka pelaavat palloa. Se nousi aaltojen mukana korkealle pilviä kohti tai syöksyi jälleen alas syvyyteen.

Erään kallion huipulta katseli Hefaistos tätä näytelmää, vasara olallaan, ja tähtiseltä taivaalta Zeuksen puoliso Hera, mutta tämä tarttui sitten Athenen käteen, sillä hän ei voinut pyörtymättä katsella, mitä alhaalla tapahtui. Vihdoin argonautit olivat onnellisesti päässeet näistä vaaroista ja kulkivat edelleen aavalla merellä, kunnes tulivat eräälle saarelle, missä asuivat hyvät faiaakit ja heidän hurskas kuninkaansa Alkinoos.

19. Kolkhislaisten uusi takaa-ajo

Siellä heidät otettiin vastaan mitä vieraanvaraisimmin, ja he aikoivat juuri oikein herkutella, kun rannikolle äkkiä ilmestyi kolkhislaisten peloittava sotajoukko, jonka laivasto oli toista reittiä pitkin edennyt tänne asti. He vaativat haltuunsa kuninkaantytärtä Medeiaa, viedäkseen hänet takaisin isän kotiin, tai uhkasivat kreikkalaisia verilöylyllä jo nyt ja vielä pahemmalla, jahka Aietes itse saapuisi jäljestä mahtavammalla sotajoukolla. Mutta hyvä kuningas Alkinoos pidätti sankareita, kun he jo olivat menossa taisteluun, ja Medeia halasi hänen puolisonsa Areten polvia, puhuen näin:

— Hallitsijatar, rukoilen sinua, älä anna viedä minua isälleni, jos kuulut ihmissukuun, joka kevyen erehdyksen takia syöksyy nopeaan onnettomuuteen. Niinpä minäkin olen menettänyt malttini. Minua ei ole kuitenkaan ajanut pakomatkalle tämän miehen kanssa kevytmielisyys, vaan yksinomaan hirveä pelko. Hän vie minut neitsyenä kotimaahansa. Sen tähden sääli minua, ja jumalat antakoot sinulle pitkän iän ja lapsia ja kaupungillesi kuolemattoman maineen.

Hän heittäytyi rukoillen myöskin muutamien sankarien jalkojen juureen, ja jokainen, jota hän huusi avuksi, kehotti häntä olemaan rohkealla mielellä, pudisteli keihästään, paljasti miekkansa ja lupasi auttaa häntä, jos Alkinoos aikoisi luovuttaa hänet.

Yöllä kuningas neuvotteli puolisonsa kanssa kolkhislaisesta tytöstä. Arete rukoili tämän puolesta ja kertoi, että suuri sankari Jason tahtoi ottaa tytön lailliseksi puolisokseen. Alkinoos oli lempeä mies, ja hänen mielensä heltyi vielä lisää, kun hän tämän kuuli.

— Halukkaasti, vastasi hän puolisolleen, — karkottaisin kolkhislaiset aseillakin sankarien ja neidon mieliksi, mutta pelkään loukata vieraanvaraisuuden pyhää oikeutta; myöskään ei ole viisasta ärsyttää mahtavaa Aietes-kuningasta, sillä niin kaukana kuin hän asuukin, hän kykenisi hyökkäämään sotavoimalla Kreikkaan. Kuule siis se päätös, jonka olen tehnyt. Jos tyttö vielä on vapaa neitsyt, pitää hänet antaa takaisin isälleen; mutta jos hän on sankarin puoliso, en riistä häntä aviomieheltään, jolla on häneen parempi oikeus kuin isällä.

Arete pelästyi kuullessaan kuninkaan päättäneen tällä tavalla. Vielä yöllä hän lähetti Jasonin luo airuen, joka salaa ilmoitti hänelle kaikki ja neuvoi häntä jo ennen aamun tuloa menemään naimisiin Medeian kanssa. Sankarit, joille Jason teki selkoa odottamattomasta ehdotuksesta, olivat kaikki siihen tyytyväisiä, ja niin vihittiin neito juhlallisesti Jasonin puolisoksi pyhässä luolassa Orfeuksen laulujen kaikuessa.

Seuraavana aamuna, kun saaren rannat ja kasteinen keto loistivat ensimmäisistä auringonsäteistä, liikuskeli faiaakkien koko kansa kaupungin kaduilla, ja saaren toisessa päässä olivat kolkhislaiset jo myöskin aseissa. Alkinoos astui lupauksensa mukaan esille palatsistaan, kädessä kultainen valtikka, lausuakseen päätöksensä tytön kohtalosta. Hänen jaljestään tuli joukoittain ylhäisimpiä faiaakkeja. Myöskin naiset olivat kokoontuneet nähdäkseen komeita kreikkalaisia sankareita, ja paljon maalaisiakin oli saapuvilla, sillä Hera oli levittänyt huhua laajalti. Niinpä kaikki oli kaupungin muurien edustalla valmiina, ja uhrit höyrysivät taivasta kohti.

Jo kauan sankarit olivat odottaneet täällä ratkaisua. Kun nyt kuningas oli sijoittunut valtaistuimelleen, astui Jason esille

ja selitti valallisella vahvistuksella, että kuninkaantytär Medeia oli hänen laillinen puolisonsa. Kun Alkinoos kuuli sen ja vihkiäisten todistajat olivat esiintyneet, lausui hän juhlallisesti vannoen sen tuomion, ettei Medeiaa saanut luovuttaa, ja vakuutti suojelevansa vieraitaan. Turhaan kolkhislaiset väittivät vastaan; kuningas käski heitä joko asumaan maassaan rauhallisina vieraina tai poistumaan laivoineen hänen satamastaan. Mutta he valitsivat edellisen ehdon peläten maansa hallitsijan vihaa, jos palaisivat ilman hänen tytärtään. Seitsemäntenä päivänä argonautit jatkoivat matkaansa Alkinooksen erottua heistä vastahakoisesti ja annettua heille upeita lahjoja.

20. *Sankarien viimeiset seikkailut*

Jälleen he olivat purjehtineet monenlaisten rantojen ja saarien ohi ja saivat jo nähdä kaukana Pelopsinmaan (Peloponnesoksen) kotoisen rannikon, kun hirmuinen pohjoismyrsky tarttui laivaan ja kuljetteli sitä kokonaista yhdeksän päivää ja yötä Libyan meren keskitse tuntematonta reittiä pitkin. Vihdoin he ajautuivat Afrikan puolelle, Syrttien hietaerämaan rannalle, erääseen lahteen, jonka vesi hautui kuin suo tiheän meriruohon ja liikkumattoman vaahdon peittämänä. Joka taholla levisi hiekkatasankoja, joilla ei ollut nähtävänä yhtään eläintä tai lintua. Siellä aallokko vei laivan niin rajusti rantaan, että emäpuu joutui kokonaan hietikolle. Pelon vallassa sankarit hyppäsivät pois aluksesta, ja kauhistuen he katselivat leveää maanselkää, joka niin kuin ilma ulottui vaihtelutta loppumattomiin. Missään ei näkynyt vesilähdettä, polkua tai paimenmajaa; kaikkialla vallitsi kuollut hiljaisuus.

— Voi meitä, mikä on tämän maan nimi? Minne ovat myrskyt meidät kuljettaneet? Niin toverit kyselivät toisiltaan. — Jospa olisimme ennemmin ajautuneet uiviin kallioihin! Mie-

luummin olisimme tehneet jotakin Zeuksen tahtoa vastaan ja niin tuhoutuneet jossakin suuressa yrityksessä!

— Niin, sanoi perämies Ankaios, — aallokko on jättänyt meidät pulaan eikä halua noutaa meitä täältä. Kaikki toiveet lähdöstä pois ja kotiinpaluusta on meiltä riistetty; ohjatkoon nyt kuka voi ja tahtoo!

Näin sanoen hän antoi peräsimen luisua kädestään ja kyyristyi itkien laivan kannelle. Niin kuin miehet ruton saastuttamassa kaupungissa katsovat turmiota silmiin toimettomina haamujen lailla, samoin sankarit surivat hiipien autiota rantaa pitkin.

Kun ilta oli tullut, he ojensivat surullisina kätensä toisilleen jäähyväisiksi, heittäytyivät ravintoa nauttimatta hiekalle, yksi sinne, toinen tänne, ja odottivat viittoihinsa kietoutuneina unettoman yön halki päivää ja kuolemaa. Toisella puolella huokailivat hallitsijattarensa ympärille keräytyneinä faiaakkilaiset neitsyet, jotka Medeia oli saanut lahjaksi kuningas Alkinookselta; he voihkivat kuin kuolevat joutsenet, korottaen viimeisen laulunsa yläilmoihin. Ja varmasti he olisivat kaikki, miehet ja naiset, joutuneet tuhon omiksi kenenkään heitä surematta, elleivät Libyan hallitsijattaret, joina oli kolme puolijumalatarta, olisi heitä armahtaneet. Nämä näyttäytyivät kiireestä kantapäähän vuohennahkoihin verhoutuneina keskipäivän kuumana hetkenä Jasonille ja vetivät hiljaa hänen ohimoiltaan viitan, jolla hän oli peittänyt päänsä. Pelästyneenä hän hypähti pystyyn ja käänsi katseensa kunnioittavasti pois puolijumalattarista.

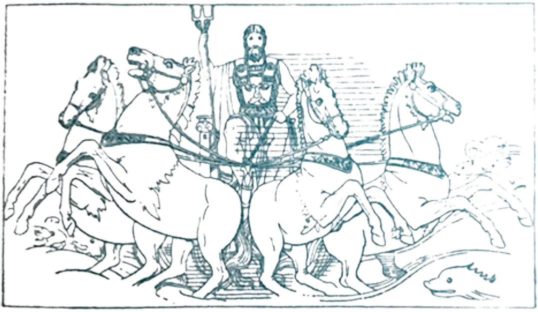
— Onneton, puhuivat he, — me tunnemme kaikki vaivasi, mutta älä enää murehdi! Kun merenjumalatar on päästänyt valjaista Poseidonin vaunut, lausukaa kiitokset äidillenne, joka on kauan kantanut teitä kohdussaan; sitten voitte palata autuaalliseen Kreikkaan.

Jumalattaret katosivat, ja Jason kertoi tovereilleen lohdullisen, mutta arvoituksellisen lausunnon. Sillä aikaa kun kaikki

sitä vielä hämmästyneinä miettivät, tapahtui toinen yhtä kummallinen ihme. Tavattoman suuri merihepo, jonka molemmilta puolin valuivat niskan yli kultaiset harjat, hyppäsi merestä maalle ja pudisti ruumiistaan vedenvaahtoa, joka siitä roiskui kuin tuulen siivillä. Riemuissaan korotti nyt Peleus-sankari äänensä ja huusi:

— Arvoituksen toinen puoli on täyttynyt: merenjumalatar on päästänyt valjaista vaununsa, joita tuo hevonen on vetänyt; se äiti, joka on kauan kantanut meitä kohdussaan, on laivamme Argo; sille meidän pitää nyt suoda asianmukainen kiitos. Ottakaamme se siis hartioillemme ja kantakaamme sitä hiekkaerämaan halki seuraten merihevon jälkiä. Eihän tuo eläin pujahda maan sisään, vaan näyttää meille tien jollekin tapulipaikalle.

Sanottu ja tehty. Sankarit ottivat laivan olkapäilleen ja huokailivat kaksitoista päivää ja kaksitoista yötä kuormansa alla vaeltaen. Retki jatkui yhä autioiden, vedettömien hiekkaaavikoiden poikki. Ellei heitä olisi eräs jumala ihmeellisesti vahvistanut, olisivat he, miehet ja naiset, jo ensimmäisenä päivänä menehtyneet. Mutta näin he saapuivat vihdoin onnel-

Poseidon vaunuissaan

lisesti Tritonin merenlahdelle. Siellä he laskivat taakan hartioiltaan ja etsivät kuin raivokkaat koirat janon kiusaamina lähdettä.

Matkalla laulaja Orfeus kohtasi hesperidit, suloisesti laulavat luonnottaret, istumassa sillä pyhällä kedolla, jolla lohikäärme Ladon oli vartioinut kultaisia omenia. Heitä laulaja rukoili näyttämään nääntyville lähteen. Luonnottaret säälivät, ja ylhäisin heistä, Aigle, alkoi kertoa:

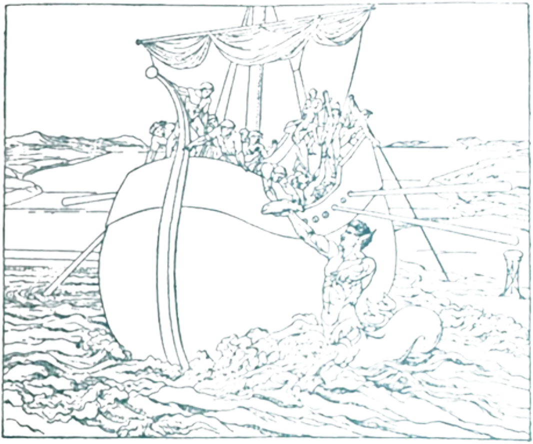
— Varmaankin se rohkea rosvo, joka eilen näyttäytyi täällä ja riisti lohikäärmeeltä hengen ja meiltä kultaiset omenat, on tullut teidän onneksenne, te muukalaiset. Hän oli raju mies; hänen silmänsä säkenöivät vihaisen otsan alla. Raaka jalopeurantalja riippui hänen hartioillaan; kädessään hän kantoi nuijaa ja nuolia, joilla surmasi hirviön. Hänkin tuli tänne janoisena hiekkaerämaasta. Kun hän ei löytänyt mistään vettä, potkaisi hän kantapäällään kalliota. Kuin taikaiskusta juoksi siitä runsaasti vettä, ja pelottava mies painui rähmälleen maahan, nojasi molemmin käsin kallioon ja joi ahneesti, kunnes jäi loikomaan maassa kuin kylläinen härkä.

Niin puhui Aigle ja näytti heille kalliolähdettä, jonka ympärillä kaikki sankarit pian tungeksivat. Virvoittava juoma teki heidät jälleen iloisiksi. — Totisesti, puhui yksi heistä kostutettuaan polttavia huuliaan vielä kerran, — vielä meistä erotettunakin Herakles on pelastanut toverinsa! Jospa tapaisimme hänet matkatessamme eteenpäin!

Niinpä he lähtivät liikkeelle, yksi sinne, toinen tänne, sankaria etsimään. Kun he olivat kerääntyneet jälleen yhteen, luuli ainoastaan teräväsilmäinen Lynkeus nähneensä hänet kaukaa, mutta vain jokseenkin samoin kuin talonpoika kuvittelee näkevänsä uudenkuun pilvien takaa, ja vakuutti, ettei kukaan saavuttaisi harhailevaa.

Viimein he nousivat jälleen laivaansa, siten kun olivat onnettomien sattumien takia menettäneet kaksi toveriaan ja heitä surreet. Kauan he turhaan koettivat päästä Tritonin lahdesta

ulos avoimelle merelle. Tuuli puhalsi heitä vastaan, ja laiva luovaili satamassa levottomasti sinne tänne kuin käärme, joka turhaan yrittää pujahtaa piilopaikastaan ja sihisten ja leimuavin silmin kääntelee päätänsä joka taholle.

Argo ja Triton

Tietäjä Orfeuksen neuvosta he astuivat sen tähden vielä kerran maihin ja pyhittivät kotoisille jumalille suurimman uhrikolmijalan, mitä heillä oli laivassa ja jonka he jättivät rannalle. Paluumatkalla heidät kohtasi merenjumala Triton nuorukaisen hahmossa. Hän nosti maasta multamöhkäleen ja tarjosi sen vierasystävyyden merkiksi sankari Eufemokselle, joka kätki sen poveensa.

— Isäni, puhui merenjumala, — on pannut minut tämän

merentienoon suojelijaksi. Katsokaa, tuolla, missä vesi kuohuu mustana syvyydestä, siellä on kapea pääsytie lahdesta avoimelle merelle: soutakaa sinne ja minä lähetän teille hyvän tuulen. Sitten ette ole kaukana Pelopsin saaresta.

Iloisina he nousivat laivaan. Triton otti kolmijalan hartioilleen ja katosi laineisiin. Nyt he saapuivat muutamien päivämatkojen jälkeen häiritsemättä Karpathoksen kalliosaarelle ja aikoivat sieltä purjehtia ihanaa Kreetaa kohti. Mutta tämän saaren vartijana oli pelottava jättiläinen Talos. Hän yksin oli vielä jäljellä ihmisten muinaisesta vaskisesta sukukunnasta; hänen koko ruumiinsa oli vaskesta, niin että hän oli haavoittumaton, mutta toisessa nilkassa hänellä oli lihainen jänne ja suoni, jossa virtasi verta. Se, joka tiesi tämän kohdan ja osasi satuttaa siihen, sai uskoa voivansa surmata hänet, sillä hän ei ollut kuolematon.

Kun sankarit soutivat Kreetan saarta kohti, hän seisoi eräällä uloimmista kallionkielekkeistä vahtitoimessaan. Kohta kun hän huomasi heidät, hän murenteli kallionjärkäleitä ja alkoi lingota niitä lähestyvään laivaan. Pelästyneinä argonautit soutivat poispäin. He olisivat menneet kauniin Kreetan ohi, vaikka jano heitä uudelleen kiusasi, ellei Medeia olisi noussut ja puhunut säikähtyneille näin:

— Kuulkaa minua, miehet! Minä tiedän, kuinka tuo hirviö voidaan kukistaa. Pitäkää vain laivaa kauempana kuin kivenheiton päässä hänestä!

Sitten hän kohotti purppuraisen pukunsa liepeitä ja nousi jalkaportaille, Jasonin käden häntä taluttaessa. Hirveillä loitsuluvuilla hän kolmesti kutsui elämää riistäviä moiria, kohtalottaria, manalan nopeita koiria, jotka ilmassa asuen joka taholla vaanivat elollisia olentoja. Sitten Medeia noitui vaskisen Taloksen silmäluomet menemään umpeen, jolloin mustia unikuvia astui hänen sielunsa eteen. Talos lyyhistyi nukuksissa maahan ja satutti lihaisen nilkkansa terävään kallionreunaan, niin että veri valui haavasta kuin sula lyijy. Tuskan herättämä-

nä hän koetti uudelleen nousta pystyyn. Mutta niin kuin puoleksi poikki hakattua kuusta ensimmäinen tuulenpuuska vapisuttaa ja se vihdoin syöksyy rytisten rotkoon, samoin hän horjui vielä hetkisen jaloillaan ja suistui sitten huumaavasti molskahtaen kuolleena meren syvyyteen.

Nyt sankarit voivat vaaratta nousta maihin ja lepäsivät siunatulla saarella aamuun asti. Tuskin he olivat purjehtineet sieltä pois, kun heitä pelästytti uusi seikkailu. Heidän vaivakseen tuli kauhea yö, jota ei valaissut yksikään kuun säde tai tähti; ilma oli niin musta kuin kaikki pimeys olisi päästetty irti hornasta. He eivät tienneet, purjehtivatko he merellä vai Tartaroksen aalloilla. Kohotetuin käsin Jason rukoili Feibos Apollonia, jotta tämä vapauttaisi heidät hirvittävästä pimeydestä. Tuskan kyyneliä tippui hänen poskiltaan, ja hän lupasi jumalalle mitä ihanimpia uhrilahjoja. Jumala kuuli hänen rukouksensa, tuli alas Olympoksesta, hyppäsi eräälle luodolle ja pitäen korkealla käsissään kultaista jousta ampui hopeisia valonuolia tienoon halki. Äkillisessä hohteessa he näkivät pienen saaren, ohjasivat sinne ja ankkurin heitettyään odottivat rannalla lohduttavaa aamunsarastusta.

Kun he sitten taas kirkkaimmassa auringonpaisteessa kulkivat aavalla merellä, muisti sankari Eufemos erään yöllisen unensa. Hänestä oli näyttänyt siltä kuin Tritonin multamöhkäle, jota hän oli pitänyt povellaan, alkaisi elää ja vyöryä pois hänen poveltaan; sitten se muuttui neidonkuvaksi, joka puhui näin:

— Minä olen Tritonin ja Libyan tytär; usko minut Nereuksen tyttärien haltuun jotta asuisin meressä Anafen luona; sitten tulen jälleen auringonvaloon jälkeläisillesi määrättynä.

Eufemos tuli nyt ajatelleeksi tätä unta sen tähden, että se saari, jolla he olivat odottaneet aamua, oli nimeltään Anafe. Jason, jolle sankari kertoi unensa, ymmärsi tarkoituksen heti: hän neuvoi ystäväänsä heittämään mereen sen multamöhkäleen, jota hän oli kantanut sydämensä kohdalla. Näin tapah-

tuikin, ja purjehtivien ihmeeksi kasvoi meren pohjasta esille kukoistava saari hedelmällisine harjanteineen. Sille annettiin nimi Kalliste, s.o. *Kaunein*, ja Eufemos asutti sen myöhemmin lapsineen.

Se oli viimeinen sankarien osaksi tullut ihme. Pian sen jälkeen otti Aiginan saari heidät vastaan. Sieltä kotimaahan ohjattuna kiiti Argo-laiva ilman enempiä kommelluksia sankareineen onnellisesti Jolkoksen satamaan. Jason pyhitti laivan Korinthoksen salmessa Poseidonille, ja kun se jo aikoja sitten oli hajonnut tomuksi, loisti se vielä eteläisellä taivaanlaella kirkkaana tähtenä, sillä se oli kohotettu taivaalle.

21. *Jasonin loppu*

Jason ei päässyt Jolkoksen valtaistuimelle, jonka vuoksi hän oli suorittanut vaarallisen retken, ryöstänyt Medeian tämän isältä ja pannut toimeen hänen veljensä Absyrtoksen häpeällisen murhan. Hänen täytyi luovuttaa kuningaskunta Peliaan pojalle Abastokselle ja paeta nuoren puolisonsa kanssa Korinthokseen. Siellä he asuivat yhdessä kymmenen vuotta, ja Medeia synnytti kolme poikaa. Heistä vanhemmat olivat kaksosia, ja heidän nimensä olivat Thessalos ja Alkimenes; kolmas, Tissander, oli paljon nuorempi. Näinä aikoina Jason rakasti ja kunnioitti Medeiaa sekä kauneuden että erityisesti hänen jalon mielensä ja muiden hyvien ominaisuuksiensa tähden. Mutta kun vuodet myöhemmin vähitellen hävittivät Medeian naisellisen viehätyksen, ihastui ja hullaantui Jason erään nuoren tytön, Korinthoksen kuninkaan Kreonin Glauke-nimisen tyttären, kauneuteen. Puolisonsa tietämättä hän kosi tätä neitoa, ja vasta kun isä oli suostunut ja hääpäivä määrätty, hän yritti taivuttaa Medeiaa vapaaehtoisesti luopumaan avioliitosta. Hän vakuutti myöskin, ettei aiheena uusiin naimisiin ollut kyllästyminen Medeian rakkauteen, vaan halu päästä lasten tule-

vaisuudesta huolehtiessa ylhäisen kuningasperheen sukulaisuuteen. Mutta Medeia vimmastui tästä ehdotuksesta ja huusi jumalia Jasonin ennen vannomien valojen todistajiksi. Jälkimmäinen ei kuitenkaan välittänyt siitä, vaan vihitytti itsensä kuninkaantyttären kanssa. Epätoivoissaan Medeia harhaili puolisonsa palatsissa.

— Voi minua, hän huusi. — Jospa tuli taivaasta iskisi päähäni! Miksi eläisin kauemmin? Jospa kuolema minua armahtaisi! Oi, isä, oi, isänmaa, jotka olen häpeällisesti jättänyt! Oi, veli, jonka murhasin ja jonka veri nyt tulee päälleni! Mutta puolisollani Jasonilla ei ollut oikeutta rangaista minua, sillä hänen tähtensä olen tehnyt syntiä! Oikeamielisyyden jumalatar, soisin sinun tuhoavan hänet ja Glauken!

Hän valitteli yhä näin, kun Kreon, Jasonin uusi appi, kohtasi hänet palatsissa.

— Sinä synkkäkatseinen, joka olet vihastunut puolisoosi, hän puhui Medeialle, — tartu poikiesi käsiin ja poistu heti maastani! En palaa kotiini, ennen kuin olen karkottanut sinut rajojeni toiselle puolelle.

Vihaansa hilliten Medeia vastasi levollisesti:

— Miksi pelkäät pahaa minun taholtani, Kreon? Mitä pahaa sinä olet minulle tehnyt, mihin olet edessäni syyllinen? Sinä olet antanut tyttäresi sille miehelle, joka on sinua miellyttänyt. Mitäpä sinä välitit minusta! Vain puolisoani minä vihaan, joka on kaikkeen syyllinen. Kuitenkin se on tapahtunut: eläkööt he kaksi siis puolisoina! Mutta anna minun asua tässä maassa; sillä vaikka minua on kovasti loukattu, tahdon kuitenkin pysyä vaiti ja alistua mahtavampien valtaan.

Mutta Kreon näki vihaa hänen silmissään eikä luottanut häneen, vaikka nöyrästi pyytävä syleili hänen polviaan ja koetti häntä hellyttää hänen oman tyttärensä Glauken nimessä.

— Mene, vastasi kuningas, — ja vapauta minut huolista!

Silloin Medeia pyysi vain yhden ainoan päivän lykkäystä, ehtiäkseen valita pakotien ja lapsilleen turvapaikan.

— Sieluni ei ole tyrannimainen, puhui nyt kuningas. — Väärästä säälistä olen monta kertaa tehnyt hupsuja myönnytyksiä. Nytkin tunnen, etten toimi viisaasti; kuitenkin olkoon se sinulle myönnetty, vaimo.

Kun Medeia oli saanut haluamansa lykkäyksen, hänet valtasi mielettömyys, ja hän ryhtyi suorittamaan erästä tekoa, joka aikaisemmin oli ehkä häilynyt vain hämäränä hänen ajatuksissaan, mutta jonka mahdollisuuteen hän ei ollut itsekään oikein uskonut. Kuitenkin hän teki ensin viimeisen yrityksen todistaakseen puolisolleen joutuneensa vääryyden ja ilkeyden uhriksi. Hän astui Jasonin eteen ja puhui:

— Voi sinua kehnointa kaikista miehistä! Sinä olet pettänyt minut, mennyt uusiin naimisiin, vaikka sinulla on lapsia. Jos olisit lapseton, tahtoisin antaa sinulle anteeksi; sinulla olisi silloin jokin puolustus. Nyt sinua ei voi vapauttaa syytöksestä. Luuletko, että jumalat, jotka silloin hallitsivat, kun lupasit minulle uskollisuutta, eivät enää ole vallassa tai että ihmisille on säädetty uusia lakeja heidän toimiansa varten, kun uskot saavasi ruveta valapatoksi? Sano minulle, tahdon kysyä sinulta ikään kuin olisit ystäväni: minne neuvot minua menemään? Lähetätkö minut takaisin isäni kotiin, vaikka olen mieliksesi pettänyt häntä ja surmannut häneltä pojan? Tai minkä muun pakopaikan tiedät minulle? Totisesti koituu siitä sinulle suurenmoinen maine, sinulle vastanaineelle, kun ensimmäinen puolisosi omien poikiesi kanssa kulkee kerjäten pitkin maailmaa!

Jason oli kuitenkin taipumaton. Hän lupasi antaa Medeialle ja lapsille runsaasti rahaa ja kirjeellisesti suosittaa heitä kaukaisille vierasystävilleen, jotta nämä ottaisivat heidät hyvin vastaan. Mutta Medeia hylkäsi kaikki.

— Mene ja nai, vastasi hän, — mutta uudet hääsi tuottavat sinulle vielä tuskaa!

Poistuttuaan puolisonsa luota hän katui viimeisiä sanojaan, ei siksi, että olisi muuttanut mieltään, vaan koska hän

pelkäsi Jasonin pitävän silmällä hänen askeliaan ja estävän hänet ilkityön toimeenpanosta. Sen tähden hän lähetti pyytämään toista keskustelua Jasonin kanssa ja puhui sitten muuttunein ilmein:

— Jason, anna anteeksi, mitä olen sanonut; sokea viha on

Medeia rukoilee Jasonilta rakkautta

johtanut minut harhaan! Nyt käsitän, että kaikki, mitä olet tehnyt, koituu meidän omaksi parhaaksemme. Köyhinä pakolaisina tulimme tänne, ja sinä haluat uuden avioliittosi avulla huolehtia itsestäsi, lapsista ja lopuksi minustakin. Kun poikasi ovat jonkin aikaa olleet täältä poissa, kutsut heidät takaisin ja annat heidän osallistua uudesta liitostasi syntyvien sisarustensa onneen. Tulkaa tänne, tulkaa lapset, syleilkää isäänne, tehkää sovinto hänen kanssaan, niin kuin minäkin olen sopinut!

Jason luotti tähän mielenmuutokseen ja iloitsi siitä, luva-

ten Medeialle ja lapsille kaikkein parasta, ja Medeia alkoi vielä vahvistaa hänen uskoaan. Hän pyysi Jasonia pitämään lapsia luonaan ja antamaan hänen yksin lähteä. Jotta uusi puoliso ja hänen isänsä sallisivat sen, käski hän noutaa varastohuoneestaan kallisarvoisia kultaisia vaatteita ja pyysi Jasonia toimittamaan ne morsiuslahjoiksi kuninkaantyttärelle. Hetkisen epäröityään Jason mukautui siihen, ja palvelija lähetettiin viemään nämä lahjat morsiamelle. Mutta ne olivat taikakeinoin myrkytettyjä pukuja, ja kun Medeia oli lausunut puolisolleen teeskennellyt jäähyväiset, hän odotti hetkestä hetkeen lahjojensa vastaanotosta tietoa, joka luotettavan lähetin piti hänelle tuoda. Tämä tulikin vihdoin ja huusi hänelle jo kaukaa:

— Nouse laivaasi, Medeia, pakene, pakene! Vihaamasi nainen ja hänen isänsä ovat kuolleet! Kun poikasi ja heidän isänsä astuivat morsiamen kotiin, iloitsimme me palvelijat kaikki siitä, että epäsopu on kadonnut ja sovinto on täydellinen. Nuori kuningatar otti puolisosi vastaan iloisen näköisenä, mutta kun hän huomasi lapset, hän peitti silmänsä, käänsi kasvonsa poispäin ja inhosi heidän läsnäoloaan. Jason lepytti kuitenkin hänen vihansa, puhui muutaman hyvän sanan sinun puolestasi ja levitti lahjat hänen eteensä. Kun Glauke näki ihanat lahjat, hurmaantui hänen sydämensä loistosta, hänen mielensä muuttui, ja hän lupasi myöntyä kaikessa sulhasensa tahtoon. Puolisosi lähdettyä poikineen hänen luotaan hän tarttui himokkaasti näihin uusiin koruvaatteisiin, puki ylleen kultaviitan, pani kultaisen seppeleen hiuksiinsa ja mielihyvin katseli itseään kirkkaasta kuvastimesta. Sitten hän käveli huoneiden lävitse ja iloitsi kuin pieni tyttö ihanuudestaan. Mutta pian tuli muutos. Hän horjui kalpeana taaksepäin, kaikkien jäsentensä vapistessa, ja ennen kuin hän oli ehtinyt istuimelleen, hän kaatui lattialle, alkoi pyörittää silmiään, ja vaahtoa tuli hänen suustaan. Palatsissa kajahti valitushuuto, toiset palvelijat kiiruhtivat hänen isänsä, toiset hänen tulevan puolisonsa luo. Sillä välin leimahti noiduttu seppele tuleen hänen päässään;

myrkky ja liekit kuluttivat häntä kilpaa, ja kun hänen isänsä valittaen hyökkäsi sisään, tapasi hän vain tyttärensä muodottoman ruumiin. Hän heittäytyi epätoivoissaan syleilemään kuollutta, ja murhaavan puvun myrkyn tartuttamana hänkin menetti pian henkensä. Jasonista en tiedä mitään.

Kertomus näistä kauheuksista kiihotti Medeiaa yhä enemmän, sen sijaan että olisi hillinnyt hänen vihaansa, ja pelkäksi koston raivottareksi yltyneenä hän juoksi pois antaakseen puolisolleen ja itselleen kuolettavan iskun. Hän kiiruhti siihen huoneeseen, jossa hänen poikansa nukkuivat, sillä yö oli tullut.

— Pysy lujana, sydämeni, hän puhui matkalla itsekseen. — Miksi epäröit suorittaa kauheata ja välttämätöntä tekoa? Unohda, onneton, että ne ovat sinun omia lapsiasi, että itse olet heidät synnyttänyt! Vain tänä yhtenä hetkenä unohda se! Itke heitä sitten koko elämäsi halki! Teet heille vain hyvän palveluksen. Jollet nyt surmaa heitä, niin he saavat kuolemansa vihamielisestä kädestä.

Kun Jason kiitäen saapui kotiinsa tavoittaakseen nuoren morsiamensa murhaajan ja uhratakseen hänet kostolleen, kaikui häntä vastaan hänen lastensa hätähuutoja, murha-aseen juuri vuodattaessa heidän vertaan. Hän astui auki työnnettyyn kamariin ja löysi sieltä poikansa surmattuna kuin vihauhrit, mutta Medeiaa ei näkynyt missään. Sitten epätoivoisena poistuessaan talostansa, hän kuuli korkealta päänsä yläpuolelta kohinaa. Katsoessaan ylöspäin hän näki ilmassa hirvittävän murhaajattaren, kun tämä ajoi avaruuden halki lohikäärmeen vetämissä vaunuissa, jotka hänen taitonsa oli loihtinut esiin, ja sillä tavalla jätti kostonsa näyttämön. Jason oli menettänyt toivonsa saada rangaista häntä ilkityöstä. Epätoivo valtasi hänen sielunsa, Absyrtoksen murha palasi taas hänen mieleensä; hän heittäytyi miekkaansa vasten ja kaatui oman talonsa kynnykselle.

XIII. Meleagros ja metsäkarjunajo

Kalydonin kuningas Oineus uhrasi erikoisen runsaasti siunatun vuoden ensi hedelmät jumalille: Demeterille pellontuotteita, Bakkhokselle viiniä, Athenelle öljyä ja niin kullekin jumaluudelle jotakin erikoisesti mieluista. Vain Artemiin hän unohti, ja tämän jumalattaren alttari jäi ilman uhrisavua. Se suututti näin laiminlyötyä, ja hän päätti kostaa halveksijalleen. Hän päästi jättiläiskokoisen metsäkarjun kuninkaan niityille ja vainioille. Sen punaiset silmät suitsuttivat tulta, niska törrötti jäykkänä; pörröiset harjakset kohosivat kuin vallipaalut, vaahtoavasta kidasta välähteli salamia, ja torahampaat olivat niin valtavat kuin norsulla. Sellaisena se tömisti kylvöjen ja viljapeltojen halki, tuhoten kaikki, niin että puimatanner ja riihi turhaan odottivat luvattua satoa. Se ahmi viinirypäleet köynnöksineen, öljypuunmarjat oksineen. Lammaspaimenet ja paimenkoirat eivät kyenneet puolustamaan karjojaan eivätkä rohkeimmatkaan sonnit nautojaan tätä hirviötä vastaan.

Vihdoin nousi kuninkaan poika, uljas sankari Meleagros, ja kokosi metsästäjiä ja koiria tappamaan kauhean metsäkarjun. Koko Kreikan kuuluisimmat sankarit saapuivat kutsuttuina suureen metsästykseen, heidän joukossaan myöskin sankarillinen neito Atalante Arkadiasta, Jasioksen tytär. Hänet oli pikku lapsena jätetty metsään, missä karhu oli häntä imettänyt, ja sitten metsästäjät olivat hänet löytäneet ja kasvattaneet, mutta tämä kaunis miestenvihaajatar tahtoi edelleen asua

vain metsässä ja hankkia elatuksensa metsästyksellä. Kaikki miehet hän torjui luotaan ja oli surmannut nuolillaan kaksi kentauria, jotka ahdistelivat häntä tässä yksinäisyydessä. Nyt houkutti hänet rakkaus metsästykseen ulos tyyssijastaan miesten seuraan. Hän tuli hiukset sidottuina yhteen ainoaan solmuun; hänen hartioillaan riippui norsunluinen viini, ja vasen käsi piteli jousta. Hänen kasvonsa olisivat muistuttaneet pojilla tytönkasvoja, tytöillä pojankasvoja. Kun Meleagros näki hänet kaikessa luontevassa kauneudessa, hän puhui itsekseen: — Onnellinen se mies, jonka tuo katsoo arvoisekseen puolisoksi! Aika ei sallinut hänen ajatella enempää, sillä vaarallista metsästystä ei saanut lykätä kauemmaksi.

Metsästäjien joukko meni ikivanhoja puita kasvavaa metsikköä kohti, joka tasangolta alkaen kohosi vuorenrinteelle. Kun miehet olivat saapuneet sinne, virittivät toiset verkkoja, toiset päästivät koirat irti ketjuista, toiset taas seurasivat jo jälkiä. Pian jouduttiin jyrkästi viettävään laaksoon, jonka tulvineet metsäpurot olivat kovertaneet. Sen pohjalla rehotti ruohoja, suoheiniä, pajupensaita ja kaisloja. Siellä oli metsäkarju piilossa ja puhkaisi nyt koirien ajamana metsikön kuin salama ukkospilven, rynnäten vimmatusti vihollistensa keskelle. Nuorukaiset huusivat kovaa ja pitivät keihäittensä rautaisia kärkiä ojossa, mutta peto väisti ja syöksyi koirien läpi eteenpäin. Nuolia lennätettiin parvittain sen jälkeen, mutta ne vain hipaisivat sitä ja lisäsivät sen raivoa. Leimuavin silmin ja suustaan huuruten se kääntyi ympäri, lensi kuin heittokoneen linkoama kivijärkäle metsästäjien vasenta sivustaa vasten ja tempasi heistä kolme kuolettavasti haavoitettuina maahan. Neljäs, myöhemmin niin kuuluisa sankari Nestor, pelastautui nopeasti kiipeämällä tammeen, jonka runkoa vasten metsäkarju vihaisenana hioi torahampaitaan.

Siellä olisivat siihen ulottuneet keihäillään kaksosveljekset Kastor ja Polydeukes, jotka istuivat korkealla lumivalkoisten ratsujen selässä, ellei tuo harjaksinen hirmuotus olisi paennut

läpipääsemättömään tiheikköön. Nyt Atalante sovitti jouseensa nuolen ja lennätti sen pensaikkoon eläimen jälkeen. Se osui metsäkarjun korvan juureen, ja ensimmäisen kerran veri punasi sen harjaksia. Meleagros näki haavan ensin ja osoitti sitä riemuiten tovereilleen.

— Totisesti, oi neito, huudahti hän, — palkinto urhoollisuudesta kuuluu sinulle!

Siinä häpesivät miehet, että nainen näin saisi viedä voiton heidän käsistään, ja kaikki heittivät yhtaikaa keihäänsä; mutta juuri keihäiden paljous esti heittoja osumasta petoon.

Ylpein sanoin kohotti nyt arkadialainen Ankaios kaksiteräisen tapparansa molemmilla käsillään ja valmistui lyöntiin nousemalla varpailleen ottaakseen vauhtia. Mutta karju iski molemmat torahampaat hänen kupeisiinsa, ennen kuin hän ehti huitaista, ja hän suistui nurin veressä kylpien ja suolet ulkona. Sitten heitti Jason[1] keihäänsä, mutta sen ohjasi sattuma viattoman verikoiran niskaan. Vihdoin Meleagros heitti kaksi keihästä perätysten. Edellinen osui maahan, mutta toinen keskelle pedon selkää. Silloin eläin alkoi riehuen kieppua ympyrässä. Sen suusta valui vaahtoa ja verta; Meleagros iski metsästyskeihäällään uuden haavan kaulaan, ja kohta lensi sen ruumiiseen joka taholta keihäitä. Metsäkarju kaatui maahan ja piehtaroi kuolevana veressään. Meleagros polki jalallaan surmatun päätä, leikkasi miekallaan harjaksisen selkänahan irti ja ojensi sen yhdessä poikkihakatun pään kanssa, jossa mahtavat torahampaat välkkyivät, urhoolliselle arkadialaiselle neidolle Atalantelle.

— Ota tämä saalis, lausui hän, — joka oikeuden mukaan kuuluisi minulle; sillä osa maineesta pitää sinunkin saada.

Tätä kunniaa miehet eivät olisi suoneet naiselle, ja kaikkialta joukosta kuului murinaa. Kädet nyrkissä ja kovaäänisinä

[1] Tämä metsästys suoritettiin ennen argonauttien retkeä.

astuivat Atalanten eteen Meleagroksen enot, Thestioksen pojat.

— Laske heti, huusivat he, — saalis maahan, nainen, äläkä koeta anastaa, mikä kuuluu meille; kauneutesi ei muuten auttane sinua paljoakaan, eikä myöskään rakastunut lahjanantajasi!

Näin sanoen he ottivat Atalantelta lahjan pois ja kielsivät sankarilta oikeuden päättää siitä. Tätä Meleagros ei sietänyt. Kiukusta hampaitaan kiristellen hän huusi:

— Te vieraan ansion riistäjät! Oppikaa minusta, kuinka kaukana tyhjät uhkaukset ovat teoista!

Ja samalla hän työnsi miekan toisen enonsa rintaan, samoin toisen, ennen kuin tämä ehti väistää.

Meleagroksen äiti Althaia oli matkalla jumalien temppeliin uhratakseen kiitosuhrin poikansa voiton johdosta, kun näki veljiensä ruumiita tuotavan. Hän raastoi valittaen rintaansa, kiiruhti takaisin palatsiinsa, puki päälleen kultaisen ilopuvun sijaan mustat vaatteet ja täytti koko kaupungin ruikutuksillaan. Mutta kun hän sai tietää, että murhien tekijä oli hänen oma poikansa Meleagros, silloin hänen kyyneleensä kuivuivat, hänen surunsa muuttui murhanhimoksi, ja hän näytti äkkiä muistavan jotakin, mikä oli aikoja sitten hävinnyt hänen ajatuksistaan. Sillä kun Meleagros oli vasta muutaman tunnin ikäinen, olivat moirat, kohtalottaret, näyttäytyneet hänen äitinsä Althaian lapsivuoteen ääressä.

— Pojastasi tulee urhoollinen sankari, ilmoitti hänelle ensimmäinen. — Pojastasi tulee jalomielinen mies, puhui toinen. — Poikasi saa elää niin kauan, jatkoi kolmas, — kuin juuri nyt takassa hehkuva kekäle ei kulu tulessa loppuun.

Tuskin kohtalottaret olivat poistuneet, kun äiti otti kirkkaasti loimuavan kekäleen ulos tulesta, sammutti sen vedellä ja pitääkseen hellää huolta poikansa elämästä säilytti sitä mitä salaisimmin huoneessaan. Koston kiihdyttämänä hän nyt muisti jälleen tämän puupalan ja riensi huoneeseen, jossa se oli huolel-

lisesti suojeltuna salaisessa kätkössään. Hän käski koota tervaksia ja risuja ja sytytti loimuavan tulen. Sitten hän tarttui esille hakemaansa sammutettuun kekäleeseen. Mutta hänen sydämessään taistelivat äiti ja sisar; kalpea tuska ja hehkuva viha vaihtelivat hänen kasvoillaan. Monta kertaa hän aikoi pistää puupalan liekkeihin ja yhtä monta kertaa veti kätensä takaisin. Vihdoin sisarenrakkaus voitti äidin tunteet.

— Kääntäkää tänne kasvonne, puhui hän, — te kostonjumalattaret, tähän raivottaren uhriin! Ja te, veljieni äsken eronneet henget, tuntekaa, mitä teen puolestanne, voittakaa ja ottakaa vastaan kalliisti lunastettuna kuolinlahjana oman ruumiini kirottu hedelmä! Itseltäni murtuu sydän äidinrakkaudesta, ja pian seuraan tätä lohdutusta, jonka teille lähetän.

Niin hän puhui ja kääntäen kasvonsa poispäin heitti vapisevalla kädellä puupalan liekkien keskelle.

Meleagros, joka myöskin oli sillä välin palannut kaupunkiin ja hautoi mielessään voittoansa, rakkauttansa ja murhatyötänsä vaihtelevin tuntein, sai äkkiä kokea, että jokin salaperäinen poltto tarttui hänen sisäelimiinsä, ja kalvavat tuskat heittivät hänet vuoteelle. Hän kesti ne sankarin voimin; mutta hänestä oli kovin surkeata, että hänen osakseen tulisi maineeton ja veretön kuolema. Hän kadehti tovereita, jotka olivat kaatuneet metsäkarjua vastaan taisteltaessa, huusi luokseen veljensä, molemmat sisarensa, iäkkään isänsä ja kutsui voihkivalla äänellä myöskin äitiään, joka yhä seisoi tulen ääressä ja jäykin silmin katseli vähitellen loppuun kuluvaa kekälettä. Hänen poikansa tuska yltyi tulen mukana, mutta kun hiili vihdoin kätkeytyi kalpenevaan tuhkaan, sammui myöskin Meleagroksen tuska, ja hän heitti henkensä samalla kun viimeinen kipinä hävisi ilmaan. Hänen ruumiinsa vieressä valittivat isä ja sisarukset, ja koko Kalydon suri; vain äiti oli loitolla. Sitten tavattiin Althaian ruumis, nuora kaulan ympärille sidottuna, pitkänään sen lieden edessä, jolla poltetun kekäleen sammunut tuhka lepäsi.

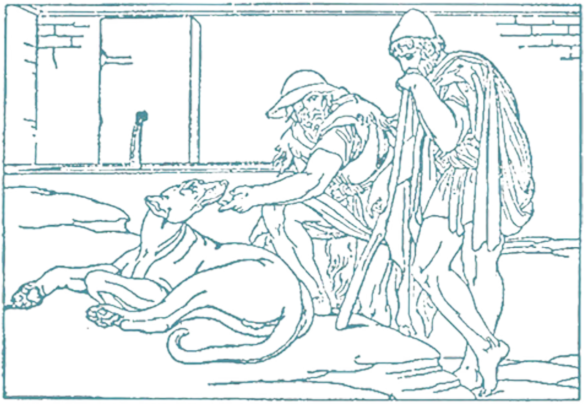
XIV. Tantalos

Zeuksen poika Tantalos hallitsi Fryygian Sipyloksessa ja oli tavattoman rikas ja kuuluisa. Jos Olympoksen jumalat koskaan ovat kunnioittaneet jotakin kuolevaista miestä, niin hän se oli. Korkean syntyperänsä vuoksi korotettiin hänet heidän tuttavalliseen ystävyyteensä; lopulta hän sai aterioida Zeuksen pöydässä ja kuulla kaikki, mitä kuolemattomat puhelivat keskenään. Mutta hänen turhamielinen ihmishenkensä ei jaksanut kantaa tätä ylimaallista onnea, vaan hän alkoi monella tapaa tehdä syntiä jumalia vastaan.

Hän paljasti kuolevaisille taivaallisten salaisuuksia, hän anasti heidän pöydästään nektaria ja ambrosiaa ja jakeli saalistaan maallisten toveriensa kesken; hän piilotti kallisarvoisen kultaisen koiran, jonka eräs toinen oli varastanut Zeuksen temppelistä Kreetan saarella, ja kun tämä vaati sitä takaisin, hän julkesi vannoen kieltää ottaneensa sitä vastaan.

Viimein hän ylimielisyydessään kutsui jumalat vieraikseen ja teurastutti ja valmistutti heille ruoaksi oman poikansa Pelopsin pannakseen heidän kaikkitietäväisyytensä koetukselle. Vain Demeter, joka oli tyttärensä Persefonen takia syvimmän surun vallassa, söi kauheasta ateriasta palasen lapaa, mutta muut jumalat huomasivat ilkityön, heittivät pojan paloitetut jäsenet kattilaan, ja kohtalotar Klotho veti hänet siitä esille uudistetussa kauneudessa. Syödessä vioittuneen lapaluun sijalle pantiin norsunluinen.

Nyt Tantalos oli täyttänyt ilkitöittensä mitan, ja jumalat sulkivat hänet manalaan, jotta raastavat tuskat vaivaisivat häntä siellä. Hän seisoi keskellä lammikkoa, ja vesi läikkyi hänen leukansa ympärillä; kuitenkin hän kärsi mitä polttavinta janoa eikä voinut milloinkaan ulottua siihen juomaan, joka oli

Tantalos anasti kultaisen koiran, jonka toinen oli varastanut

häntä niin likellä. Joka kerta kun hän kumartui ja aikoi ahnaasti painaa suunsa veteen, katosi tämä kuivuen hänen edestään, ja pimeä pohja näkyi hänen jalkojensa juuressa; jokin paholainen näytti kuivattaneen lammen. Samalla hän kärsi mitä kiduttavinta nälkää. Hänen takanaan kasvoi rannalla ihania hedelmäpuita, huojuttaen oksiaan hänen päänsä päällä. Kun hän suoristautui, hymyilivät hänen silmiinsä mehukkaat päärynät, punaposkiset omenat, hehkuvat granaatit, suloiset viikunat ja vihreät öljymarjat. Mutta niin pian kuin hän kurotti kä-

tensä tarttuakseen niihin, tempasi myrskytuuli, joka tuli äkkiä lentäen, oksat korkealle pilviin. Näihin helvetinvaivoihin liittyi alituinen kuolemanpelko, sillä suuri kivijärkäle riippui ilmassa hänen päänsä kohdalla, alati uhaten sieltä romahtaa hänen surmakseen. Niin annettiin jumalien halveksijalle kunnottomalle Tantalokselle manalassa kolminainen tuska, joka ei päättynyt milloinkaan.

XV. Pelops

Yhtä raskaasti kuin isä oli tehnyt syntiä jumalia vastaan, yhtä suuresti kunnioitti heitä hänen poikansa Pelops. Sen jälkeen kun hänen isänsä oli tuomittu manalaan, oli hänet sodassa Troijan naapurikuninkaan kanssa karkotettu fryygialaisesta valtakunnastaan, ja hän vaelsi pois Kreikkaan. Nuorukainen sai leukaansa vasta ensimmäiset tummat partahaivenet, mutta hän oli sydämessään jo valinnut itselleen puolison. Se oli Eliin kuninkaan Oinomaoksen kaunis tytär Hippodameia, joka soveltui ainoastaan perin vaikeasti saavutettavan voiton palkinnoksi. Oraakkeli oli näet ennustanut hänen isälleen kuolemaa, jos hänen tyttärensä joutuisi naimisiin. Sen tähden pelästynyt kuningas teki kaikkensa pitääkseen kosijoita loitolla tyttärestään, lähettäen eri maihin kuulutuksia, että hänen tyttärensä annettaisiin puolisoksi vain sille miehelle, joka voittaisi hänet itsensä vaunukilpailussa. Mutta sen, jonka hän, kuningas, voittaisi, täytyisi menettää henkensä.

Kilparata alkoi Pisasta ja jatkui Poseidonin alttarin luo, joka sijaitsi salmen rannalla Korinthoksen lähellä, ja hän määräsi vaunujen lähtöajan näin: hän itse tahtoi ensin kaikessa rauhassa uhrata oinaan Zeukselle sillä aikaa kun kosija lähtisi nelivaljakolla liikkeelle; vasta uhraamisen päätyttyä hän itse aloittaisi ajon ja seuraisi kosijaa keihäs kädessä vaununohjaaja Myrtiloksen ollessa ajurina. Jos hänen onnistuisi saavuttaa

edellä kiitävät vaunut, olisi hänellä oikeus lävistää kosija keihäällään.

Kun monet kosijat, joita Hippodameialla oli kauneutensa vuoksi, kuulivat nämä ehdot, olivat he kaikki turvallisella mielellä. He pitivät kuningas Oinomaosta iän heikontamana van-

Pohjatuulta nopeammat hevoset

huksena, joka tietäen, ettei voisi kilpailla nuorten miesten kanssa, tahallaan antoi heille näin suuren etumatkan voidakseen selittää todennäköisen häviönsä tästä ylevämielisyydestä johtuneeksi. Sen tähden tuli yksi toisensa jälkeen Eliiseen, ilmestyi kuninkaan eteen ja pyysi hänen tytärtään vaimokseen. Kuningas otti heidät aina ystävällisesti vastaan, antoi heille ajoa varten kauniin nelivaljakon ja meni uhraamaan Zeukselle oinaan, jossa puuhassa hänellä ei näkynyt olevan lainkaan kiirettä. Vasta sitten hän nousi kevyihin vaunuihin, joiden eteen

oli valjastettu hänen molemmat pohjoistuulta nopeammin kiitävät hevosensa Fylla ja Harpinna. Niillä hänen vaununohjaajansa saavutti kosijat aina jo hyvän matkaa ennen radan loppua, ja julman kuninkaan keihäs lävisti heidät äkkiarvaamatta takaapäin. Sillä tavalla hän oli surmannut enemmän kuin kaksitoista kosijaa, sillä hän tavoitti heidät joka kerta nopeilla hevosillaan.

Nyt oli Pelops saapunut matkallaan lemmittynsä luo sille niemimaalle, jonka piti myöhemmin saada hänestä nimensä. Pian hän sai kuulla, kuinka onnettomasti kosijoiden kävi Eliissä. Niinpä hän meni yöllä merenrannalle ja rukoili suojelusjumalaansa mahtavaa kolmikärjen heiluttajaa Poseidonia, joka kohisten nousi hänen jalkojensa juureen meren aalloista.

— Mahtava jumala, anoi Pelops, — jos rakkaudenjumalattaren lahjat ovat itsellesi mieluisia, niin suuntaa Oinomaoksen keihäs pois minusta, lähetä minut nopeimmilla vaunuilla Eliiseen ja auta minua voittoon! Sillä hän on syössyt tuhoon jo kolmetoista rakastunutta miestä, ja yhä hän lykkää tyttärensä häitä toistaiseksi. Epäsotaisa mies ei kelpaa suureen vaaraan, mutta minä olen päättänyt sen kestää. Miksi odottaisi pimeässä istuen maineetonta vanhuutta osattomana kaikista jaloista töistä se, jonka kuitenkin kerran täytyy kuolla? Siksi haluan suorittaa sen taistelun, anna sinä minulle toivomani menestys!

Niin Pelops rukoili, eikä se jäänytkään turhaksi. Sillä vesi kohahti uudestaan, ja aalloista nousivat loistavat kultaiset vaunut ja neljä nuolennopeata siivekästä hevosta. Pelops hypähti vaunuihin ja lensi kilpaa tuulen kanssa Eliiseen, ohjaten jumalaisia hevosia mielensä mukaan.

Kun Oinomaos näki hänen tulevan, hän pelästyi, sillä jo ensi silmäyksellä hän tunsi merenjumalan loistavan valjakon. Kuitenkaan hän ei kieltänyt muukalaiselta kilpaottelua tavallisilla ehdoilla; hänkin luotti omien hevostensa ihmevoimaan, ne kun nopeudessa voittivat tuulen.

Sitten kun Pelopsin hevoset olivat levähtäneet niemimaan halki tehdyn matkan jälkeen, astui hän niiden kera kilparadalle. Hän oli jo ihan lähellä päätekohtaa, kun kuningas, joka oli tapansa mukaan toimittanut oinasuhrin, ehti ilmavilla hevosillaan äkkiä ihan selkänsä taakse, ja kohottaen keihäänsä antaakseen rohkealle kosijalle kuolettavan iskun. Silloin Poseidon, joka suojeli Pelopsia, sai toimeen, että kuninkaan vaunujen pyörät keskellä juoksua heltisivät liitoksistaan ja vaunut menivät rikki. Oinomaos syöksyi maahan ja loukkaantui kuoliaaksi. Samalla hetkellä Pelops saapui nelivaljakollaan päämääräänsä. Taakseen katsoessaan hän näki kuninkaan palatsin olevan tulessa; salama oli sytyttänyt sen ja tuhosi sen perustuksia myöten, niin ettei siitä jäänyt muuta kuin patsas jäljelle. Mutta Pelops riensi siivekkäällä valjakollaan palavaa rakennusta kohti ja nouti morsiamensa ulos liekeistä.

XVI. Niobe

Niobe, Theban kuningatar, ylpeili monesta asiasta. Hänen puolisonsa Amfion oli runottarilta saanut ihanan lyyran, jonka soitosta kivet Theban kuninkaanlinnassa asettuivat itsestään paikoilleen; hänen isänsä oli Tantalos, jumalien vieras, ja hän itse oli mahtavan kuningaskunnan valtiatar, jolle oli runsaasti suotu hengen suuruutta ja majesteetillista kauneutta. Mutta mikään tästä kaikesta ei mairitellut häntä niin paljon kuin hänen neljäntoista kukoistavan lapsensa uhkea lukumäärä; heistä oli toinen puoli poikia ja toinen tyttäriä. Niobea sanottiinkin äideistä onnellisimmaksi, ja se olisi pitänyt paikkansa, ellei hän vain itse olisi ollut siinä luulossa, mutta nyt tietoisuus omasta onnesta kääntyi hänen turmiokseen.

Kerran kutsui ennustajatar Manto, tietäjä Teiresiaan tytär, jumalien lähettämän innoituksen pakottamana keskellä katuja Theban naisia koolle kunnioittamaan Letoa ja hänen kaksoislapsiaan Apolloa ja Artemista, käskien heidän seppelöidä hiuksensa laakerinlehvillä ja lausua hurskaita rukouksia pyhitysuhrin ohella. Kun Theban-naiset nyt tulvivat kokoon, ilmestyi Niobe äkkiä komeillen paikalle kuninkaallisen seurueen saattamana, yllään kullalla kirjailtu puku. Hän loisti kauneudesta, mikäli suuttumus sen salli; hänen komea päänsä liikahteli yhdessä hartioille valuvien hiusten kanssa. Niin hän seisoi taivasalla uhrimenoissa puuhailevien naisten keskellä, silmäili täynnä ylhäisyyttä kokoontuneiden piiriä ja huusi:

— Ettekö ole mielettömiä kunnioittaessanne jumalia, joista teille on puhuttu perättömiä, sillä aikaa kun keskuudessanne näette taivaalta suurempaa suosiota saaneita olentoja? Jos pystytätte alttarin Letolle, niin miksi minun jumalainen nimeni jää ilman suitsutusta? Onhan isäni Tantalos kuitenkin ainoa kuolevainen, joka on istunut taivaallisten juhlapöydässä; äitini Dionen sisaria ovat plejadit, jotka loistavat taivaalla kirkkaina tähtinä; eräs esi-isistäni on mahtava Atlas, joka niskallaan kannattaa taivaan lakea; isoisäni on Zeus, jumalien isä; vieläpä Fryygiankin kansat tottelevat minua; minun ja puolisoni vallan alaisiksi on laskettu Kadmoksen kaupunki ja ne muurit, jotka Amfionin soitto on liittänyt yhteen; jokaisessa palatsini osassa minulla on mittaamattomia aarteita; lisäksi tulevat sellaiset kasvot, jotka ovat jumalattaren arvoiset, ynnä lapsijoukko, jollaista yksikään äiti ei voi näyttää: seitsemän kukoistavaa tytärtä, seitsemän voimakasta poikaa, piakkoin yhtä monta vävyä ja miniää. Kysykää nyt, eikö minulla myös ole syytä ylpeillä! Uskallatteko vielä kauemmin pitää Letoa, tuntematonta titaanintytärtä, minua parempana, tuota vaivaista, jolle laaja maa kerran ei suonut sen vertaa tilaa, että hän voisi Zeukselle synnyttää lapsensa, kunnes Deloksen uiva saari säälistä tarjosi harhailevalle epävarman tyyssijan? Siellä hänestä, vaivaisesta, tuli kahden lapsen äiti! Sehän on vain seitsemännes minun äidinilostani! Kuka kieltää, että minä olen onnellinen, kuka epäilee sitä, että myös pysyn onnellisena? Kohtalolla olisi paljon tekemistä, jos se tahtoisi perinpohjin vahingoittaa omistustani. Ottakoon se minulta tämän tai tuon, vieläpä lapsieni joukosta, milloinkaan heidän määränsä ei supistu Leton kaksosten luvuksi. Niinpä poistukaa uhreinenne, pois hiuksistanne laakerinlehvät! Hajaantukaa kotiinne älkääkä antako tavata itseänne toista kertaa noin hulluista puuhista!

Naiset riistivät pelästyneinä seppeleet päästään, jättivät uhrit kesken ja hiipivät kotiinsa, kunnioittaen loukattua jumaluutta hiljaisilla rukouksilla.

Leto seisoi kaksosineen Delos-saaren Kynthos-vuorella ja katseli jumalansilmillään, mitä kaukaisessa Thebassa tapahtui.

— Katsokaa lapset, kuinka minua, teidän äitiänne, joka olen syntymästänne niin ylpeä enkä väistä ketään muuta jumalatarta kuin Heraa, tuolla nyt parjaa röyhkeä kuolevainen ja minut sysätään pois vanhoilta pyhiltä alttareilta, jollette auta minua, lapseni! Niin, teitäkin Niobe soimaa; hän pitää teitä omaa lapsijoukkoaan huonompina!

Leto aikoi liittää selitykseensä vielä rukouksia, mutta Foibos keskeytti hänet ja puhui:

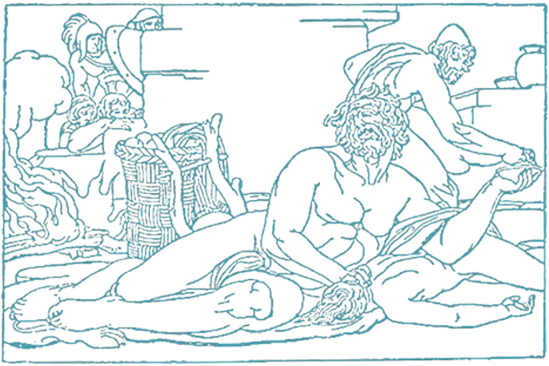
— Lakkaa valittamasta, äiti! Se vain viivyttää rangaistusta!

Hänen sisarensa yhtyi häneen. Molemmat verhoutuivat pilvipeittoon ja vinhasti ilman halki lentäen saapuivat Kadmoksen kaupunkiin ja linnaan. Siellä levisi muurien ulkopuolella laaja tasanko, jota ei ollut määrätty kylvölle, vaan jolla pidettiin kilpa-ajoja ja harjoituksia hevosilla ja vaunuilla.

Tällä kentällä huvittelivat paraikaa Amfionin kaikki seitsemän poikaa; toiset nousivat uljaiden hevosten selkään, toiset nauttivat painista. Vanhin, Ismenos, ajoi juuri ratsuaan nelissä kentän ympäri, hilliten suu vaahdossa juoksevaa, kun äkkiä, parahtaen kovaa, päästi ohjat lamaantuvista käsistään ja hitaasti vaipui hevosen oikealle kyljelle, saatuaan nuolen keskelle rintaansa. Hänen veljensä Sipylos, joka hääräsi lähinnä häntä oli kuullut viinen ratinaa ilmasta ja pakeni ohjakset höllinä, kuten perämies ennen rajuilmaa kokoaa purjeisiin jokaisen tuulenhengähdyksen ehtiäkseen satamaan. Kuitenkin hänet saavutti ilman halki suhiseva heittokeihäs, vapisten takertui varsi hänen niskaansa, ja paljas rauta pisti hänen kaulastaan ulos. Kuolettavasti satutettu luisui hevosen harjan yli maahan ja pirskotti ympärilleen höyryävää verta. Kaksi muuta — toinen oli kuten isoisä nimeltään Tantalos, toisen nimi oli Faidimos — paini rinta rintaa vasten lujasti toisiinsa kietoutuneina. Silloin jousi napsahti uudestaan, ja nuoli lävisti nuo

kaksi yhtynyttä veljestä yhdellä kertaa. He huokasivat yhtaikaa, koukistivat tuskan värisyttämiä jäseniään maassa, pyörittivät sammuvia silmiään ja heittivät henkensä tomussa.

Viides poika, Alfenor, näki heidän kaatuvan; rintaansa lyöden hän riensi heidän luokseen ja tahtoi syleillyllään eläh-

He heittivät henkensä tomussa

dyttää veljien kylmeneviä jäseniä, mutta tämän hurskaan toimituksen aikana hänkin vaipui maahan, sillä Foibos Apollon lennätti hänelle kuolettavan raudan syvälle sydänkammioon, ja kun hän veti sen ulos, tunkeutuivat kuolevasta hengityksen mukana myös veri ja sisälmykset esille. Damasikhthoniin, hentoon kuudenteen nuorukaiseen, jolla oli pitkät kiharat, osui nuoli polvitaipeeseen, ja sillä aikaa kun hän kumartui taaksepäin vetääkseen odottamattoman ammuksen ulos haavasta, painui toinen nuoli sulkaa myöten avoimen suun lävitse kaulaan, ja veriryöppy syöksyi kuin suihkulähteestä hänen nielus-

taan. Viimeinen ja nuorin poika, Ilioneus, joka oli nähnyt kaiken tämän, heittäytyi polvilleen, levitti käsivartensa ja alkoi rukoilla: — Oi te kaikki jumalat yhdessä, säästäkää minua! Pelottava jousimies heltyi itsekin, mutta lennätettyä nuolta ei enää voinut palauttaa. Kuitenkin poika sai kaatua helpoimmasta haavasta, joka tuskin ulottui sydämeen saakka.

Tieto näin moninaisesta onnettomuudesta levisi pian kaupunkiin. Kun isä Amfion kuuli kauhusanoman, hän lävisti rintansa miekalla. Hänen palvelijainsa ja kaiken kansan äänekäs valitus tunkeutui pian myöskin naistenhuoneisiin. Niobe ei pitkään aikaan kyennyt käsittämään kauheata tapahtumasarjaa. Hän ei tahtonut uskoa, että taivaallisilla oli kyllin paljon etuoikeuksia uskaltaakseen tai julјetakseen noin tehdä. Mutta sitten hän ei voinut enää epäillä. Ah, kuinka toisenlainen Niobe nyt oli kuin äsken, hän, joka oli pelottanut kansan pois mahtavan jumalattaren alttareilta ja asteli pää pystyssä kaupungin lävitse! Silloin hän näytti rakkaimmista ystävistäkin kadehdittavalta, mutta nyt hän oli vihollisenkin silmissä surkuteltava. Hän tuli rientäen kentälle, heittäytyi kylmenneiden ruumiiden päälle, jakeli viimeiset suudelmansa pojille, milloin tälle, milloin tuolle. Sitten hän kohotti uupuneet kätensä taivasta kohti ja huusi:

— Nauti nyt tuskastani, tyydytä julma sydämesi, hirveä Leto! Näiden seitsemän kuolema heittää minut hautaan. Riemuitse, vihollinen, joka olet voittanut!

Nyt olivat saapuneet myöskin kaikki hänen seitsemän tytärtään, jo surupuvuissa, ja seisoivat liehuvin hiuksin kaatuneiden veljiensä ympärillä. Vahingonilon välkähdys kirkasti Nioben kalpeita kasvoja, kun hän huomasi heidät. Hän unohti itsensä, loi pilkallisen katseen taivasta kohti ja jatkoi:

— Kuule, sinä voittajatar, onnettomuudessanikin jää minulle enemmän kuin sinulle onnessasi! Näin monien ruumiiden ääressä olen kuitenkin vielä sinusta voitolla!

Tuskin hän oli sen sanonut, kun kuultiin jänteen napsahta-

van ikään kuin kireästi viritetystä jousesta. Kaikki pelästyivät, ainoastaan Niobe ei vapissut, sillä onnettomuus oli tehnyt hänet pelottomaksi. Silloin vei yksi sisarista äkkiä kätensä sydämelleen; hän veti rinnastaan ulos nuolen, joka oli uponnut hänen sisäelimiinsä. Vaipuen tajuttomana maahan hän painoi kuolevat kasvonsa lähinnä makaavan veljen ruumiille. Toinen sisar kiiruhti onnettoman äidin luo lohduttamaan; mutta salaisen haavan käperryttämänä hän mykistyi äkkiä. Kolmas suistui paetessaan nurin, toiset kaatuivat kumartuessaan kuolevien sisartensa puoleen. Jäljellä oli enää viimeinen, joka oli turvautunut äitinsä syliin ja kietoutui lapsekkaasti kiinni häneen poimuisen puvun verhoamana. — Vain tämä ainoa jätä minulle, huusi Niobe valittaen taivasta kohti; — suo minulle edes tämä nuorin niin monesta! Mutta sillä aikaa kun hän vielä rukoili, vaipui lapsi maahan hänen sylistään. Sitten Niobe istui yksin puolisonsa, poikiensa ja tyttäriensä ruumiiden keskellä.

Hän jäykistyi murheesta; yksikään tuulenhenkäys ei liikuttanut hänen päänsä hiuksia; veri väistyi hänen kasvoistaan; silmät olivat liikkumattomat surullisten poskien yläpuolella; koko hahmossa ei enää ollut elämää; suonet lakkasivat sykkimästä, niska ei enää kääntynyt, käsi ei kohonnut, jalka ei hievahtanut, myöskin ruumiin sisus oli muuttunut kylmäksi kiveksi. Hänessä ei elänyt enää mikään muu kuin kyyneleet: ne valuivat lakkaamatta kivisistä silmistä. Pian tarttui tähän kiveen väkevä tuulenpuuska, kiidätti sitä nopeasti ilman halki ja laski sen vasta Nioben vanhassa kotimaassa, Lyydiassa, autioon vuoristoon, Sipyloksen kalliokielekkeen alle. Siellä Niobe tarttui marmorikalliona vuoren huipulle, ja vielä nytkin tämä marmoripatsas valuttaa kyyneliä.

XVII. Bellerofontes

Aioloksen poika Sisyfos, ovelin kaikista kuolevaisista, rakensi ja hallitsi Korinthoksen komeaa kaupunkia kahden meren ja kahden maan välisellä kapealla kannaksella. Kaikenlaisista petoksistaan hän sai manalassa osakseen sen rangaistuksen, että hänen täytyi vierittää tasangolta kukkulalle raskasta marmorikiveä, käsillään ja jaloillaan ponnistaen. Mutta kun hän jo luuli työntäneensä sen huipulle, kääntyi kuorma ympäri ja ilkivaltaisena vieri takaisin alas syvyyteen. Niinpä kiusatun rikollisen oli pakko yhä uudestaan kierittää valtavaa järkälettä ylös niin että tuskan hiki valui hänen jäsenistään.

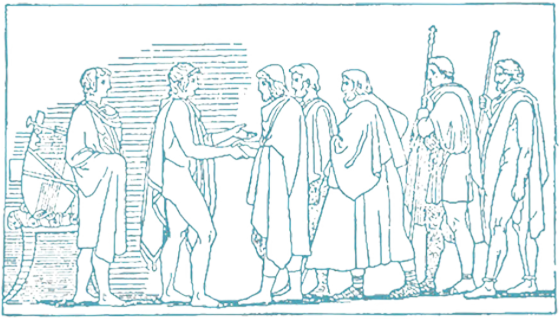
Hänen jälkeläisensä oli Bellerofontes, Korinthoksen kuninkaan Glaukoksen poika. Jouduttuaan pakolaiseksi vahingossa tapahtuneen miestapon takia nuorukainen lähti Tirynsiin, jossa hallitsi kuningas Proitos. Tämä soi hänelle ystävällisen vastaanoton ja puhdisti hänet murhasta. Bellerofontes oli kuolemattomilta saanut kauniin muodon ja miehekkäät hyveet. Sen tähden kuninkaan puoliso Anteia rakastui häneen luvattomasti ja tahtoi viekoitella hänet pahaan. Mutta jaloluontoinen Bellerofontes ei totellut häntä. Silloin kuningattaren rakkaus muuttui kostonhimoiseksi vihaksi; hän päätti valheella tuhota rakkautensa halveksijan, ilmestyi puolisonsa eteen ja puhui näin:

— Surmaa Bellerofontes, oi puolisoni, jottei sinua itseäsi kohtaa häpeällinen kuolema, sillä tuo kunnoton on tunnusta-

nut minulle rikollisen kiintymyksensä ja tahtoo houkutella minua uskottomuuteen sinua kohtaan.

Kun kuningas sai kuulla tällaista, valtasi hänet sokea mustasukkaisuus. Mutta koska hän oli niin mieltynyt ymmärtäväiseen nuorukaiseen, hylkäsi hän sen ajatuksen, että pitäisi ryhtyä murhatyöhön, sillä se kauhistutti häntä. Kuitenkin Proitos mietti vieraansa tuhoamista. Niinpä hän lähetti viattoman Bellerofonteen appensa, Lyykian kuninkaan Jobateen luo ja antoi hänen haltuunsa kokoon taitetun levyn, joka hänen piti Lyykiaan saavuttuaan esittää Jobateelle suosituskirjeenä. Tälle levylle oli piirretty tiettyjä merkkejä, joihin sisältyi viittaus surmauttaa sen tuoja.

Pahaa aavistamatta Bellerofontes lähti matkalle, mutta kaikkivaltiaat jumalat ottivat hänet suojelukseensa. Kun hän meren yli Aasiaan kuljettuaan oli päässyt kauniille Ksanthosvirralle ja siten myös Lyykiaan, hän astui kuningas Jobateen eteen. Mutta tämä hyväntahtoinen ja vanhan tavan mukaan vieraanvarainen ruhtinas otti jalon muukalaisen vastaan kysymättä, kuka hän oli tai mistä hän tuli. Arvokas ulkomuoto ja

Bellerofontes ja Jobates

ruhtinaallinen käyttäytyminen riittivät kuninkaalle todistamaan, ettei hän pitänyt luonaan alhaista vierasta. Hän kunnioitti nuorukaista kaikin tavoin, järjesti hänelle joka päivä juhlia ja tarjosi jumalille aamusta toiseen uuden härkäuhrin.

Näin kului yhdeksän päivää, ja vasta kun kymmenes aamunsarastus kohosi taivaalle, hän kysyi vieraaltaan hänen syntyperäänsä ja aikeitaan. Silloin Bellerofontes ilmoitti tulevansa hänen vävynsä Proitoksen luota ja näytti hänelle todistuksenaan pienoista levyä. Kun kuningas Jobates sai selin hirveiden merkkien tarkoituksesta, hän pelästyi sydänjuuriaan myöten, sillä hän oli kovin mieltynyt jaloon nuorukaiseen. Kuitenkaan hän ei saattanut ajatella, että hänen vävypoikansa oli ilman tärkeitä syitä määrännyt onnettomalle kuolemanrangaistuksen, eikä siis osannut kuvitella muuta kuin että Bellerofontes oli tehnyt peräti kuoleman ansaitsevan rikoksen. Mutta hänkään ei hirvinnyt suorastaan surmata ihmistä, joka oli kauan ollut hänen vieraanaan ja koko käyttäytymisellään pystynyt voittamaan puolelleen hänen myötätuntonsa. Sen tähden hän päätti vain antaa nuorukaisen suoritettaviksi kamppailuja, joissa hänen välttämättä täytyisi joutua tuhon omaksi.

Ensiksi Bellerofontes määrättiin tekemään loppu hirviö Khimairasta, joka hävitti Lyykiaa ja oli varttunut jumalalliseen eikä inhimmilliseen tapaan. Sen oli siittänyt kauhea Tyfon-jättiläiskäärme Ekhidnan kanssa. Edestä se oli jalopeura, takaa lohikäärme, keskeltä ruumistaan vuohi; sen kidasta syöksyi tulta ja hirmuista hehkua. Jumalat itse tunsivat sääliä viatonta nuorukaista kohtaan nähdessään, mille vaaralle hänet pantiin alttiiksi.

He lähettivät hänelle tällä matkalla hirviön luo kuolemattoman, siivekkään ratsun, Pegasoksen, jonka Poseidon oli siittänyt Medusan kanssa. Mutta kuinka se voi häntä auttaa? Jumalainen hevonen ei koskaan ollut kantanut kuolevaista ratsastajaa selässään. Se ei sallinut ottaa itseään kiinni ja kesyt-

tää. Väsyneenä turhista ponnistuksistaan nuorukainen oli nukahtanut Peirenen lähteen reunalle, mistä oli hevosen tavannut. Silloin ilmestyi hänelle unessa hänen suojelijattarensa Athene, seisten hänen edessään, kädessään kallisarvoiset, kultaisilla soljilla koristetut suitset, ja puhui:

— Miksi nukut, Aioloksen jälkeläinen? Ota nämä hevosta taltuttavat välineet, uhraa Poseidonille kaunis härkä ja käytä suitsia.

Niin hän tuntui puhuvan sankarille unessa, pudisti synkkää aigiskilpeään ja katosi. Mutta nuorukainen heräsi unesta, hypähti pystyyn ja tarttui kädellään suitsiin. Ja niin ihmeellisesti siinä kävi, että valveilla oleva tosiaankin piti kädessään suitsia, joita oli unessa tavoitellut.

Bellerofontes haki nyt käsiinsä tietäjä Polyeidoksen ja kertoi hänelle unensa samoin kuin sen ihmeen, joka hänelle oli siinä tapahtunut. Tietäjä neuvoi häntä viivyttelemättä täyttämään jumalattaren pyynnön, teurastamaan Poseidonille härän ja pystyttämään suojelusjumalattarelleen Athenelle alttarin. Kun se kaikki oli toimitettu, otti Bellerofontes kiinni ja taltutti ilman vaivaa siivekkään ratsun, pisti kultaiset suitset sen suuhun ja nousi sen selkään vaskisissa varuksissa. Sitten hän ampui ilmasta alas ja nuolillaan surmasi Khimairan.

Sen jälkeen Jobates lähetti hänet solymien sotaista heimoa vastaan, joka asui Lyykian rajoilla, ja kun hän vastoin odotuksia oli onnellisesti kestänyt erittäin ankaran taistelun näiden kanssa, kuningas määräsi hänet hyökkäämään amatsonien miesmäistä joukkoa vastaan. Myöskin tästä taistelusta hän palasi haavoittumatta ja voittajana. Nyt kuningas, täyttääkseen vihdoinkin vävynsä toivomuksen, valmisti juuri tällä paluumatkalla hänelle väijytyksen, valiten siihen Lyykian urhoollisimmat miehet. Mutta kukaan heistä ei tullut takaisin, sillä Bellerofontes tuhosi viimeiseen mieheen saakka kaikki, jotka olivat käyneet hänen kimppuunsa. Silloin kuningas älysi, ettei vieras, jota hän oli pitänyt luonaan, ollutkaan rikollinen, vaan

jumalien suosikki. Sen sijaan että olisi vainonnut häntä Proitos pidätti hänet kuningaskunnassaan, otti hänet hallituskumppanikseen ja antoi hänelle puolisoksi kukoistavan tyttärensä Filonoen. Lyykialaiset luovuttivat hänelle kauneimmat pellot ja istutukset viljeltäviksi. Hänen puolisonsa synnytti hänelle kolme lasta: kaksi poikaa ja tyttären.

Mutta nyt oli Bellerofonteen onni lopussa. Hänen vanhin poikansa Isander varttui tosin voimakkaaksi sankariksi, mutta kaatui taistelussa solymeja vastaan itse Areen surmaamana. Hänen tyttärensä Laodameian surmasi Artemiin nuoli sen jälkeen, kun hän oli synnyttänyt Zeukselle Sarpedon-sankarin. Vain hänen nuorempi poikansa Hippolokhos saavutti kunniakkaan vanhuuden ja lähetti troijalaisten sodassa heidän avukseen komean lyykialaisjoukon kera sankarillisen poikansa Glaukoksen, jota seurasi myös hänen serkkunsa Sarpedon.

Ylpeänä kuolemattoman, siivekkään ratsun omistamisesta Bellerofontes itse tahtoi lentää sillä ylös Olympokseen ja tunkeutua, vaikka oli kuolevainen, kuolemattomien seuraan. Mutta jumalainen ratsu vastusti tätä röyhkeää yritystä, nousi ilmassa takajaloilleen ja paiskasi maasyntyisen ratsastajan alas maan päälle. Tosin Bellerofontes toipui näin huikeasta putoamisesta, mutta taivaallisten siitä alkaen vihaamana ja ihmisiä häpeillen hän harhaili yksin siellä täällä, vältteli kuolevaisten polkuja ja riutui maineettomassa ja huolien täyttämässä vanhuudessa.

XVIII. Salmoneus

Eliin hallitsija Salmoneus oli rikas, kohtuuton ja sydämessään ylimielinen ruhtinas. Hän oli perustanut komean, Salmonea-nimisen kaupungin ja meni ylpeydessään niin pitkälle, että vaati alamaisiltaan jumalallisia kunnianosoituksia ja uhreja ja tahtoi, että häntä pidettäisiin Zeuksena. Hän kulki myös Zeuksen lailla maansa halki ja kreikkalaisten kansakuntien joukossa vaunuillaan, joiden piti olla samanlaiset kuin ilmojen jylisyttäjällä. Lisäksi hän jäljitteli Zeuksen salamaa ilmaan heitetyillä soihduilla ja ukkosenjyrinää villien hevosten kavioiden töminällä ajaessaan niillä vaskisten siltojen poikki. Hän hakkautti ihmisiä maahan ja uskotteli, että salama oli heidät tappanut.

Zeus näki Olympoksesta nämä hullut hankkeet. Hän sieppasi synkistä pilvistä oikean salaman ja lennätti sen kieppuvana hullussa ylimielisyydessä rehentelevää kuolevaista kohti. Salama murskasi kuninkaan ja samalla tuhosi hänen rakentamansa kaupungin kaikkine asujaimineen.

XIX. Herakles-taruista

1. Herakles pienokaisena

Herakles oli Zeuksen ja Alkmenen poika; Alkemene oli Perseuksen jälkeläinen. Herakleen isäpuoli oli nimeltään Amfitryon; hänkin oli Perseuksen jälkeläinen ja Tirynsin kuningas, mutta oli jättänyt tämän kaupungin asuakseen Thebassa. Zeuksen puoliso Hera vihasi kilpailijatartaan Alkmeneä eikä olisi suonut hänelle poikaa, jonka tulevaisuudesta Zeus itse oli puhunut jumalille suuria. Sen tähden Alkmene synnytettyään Herakleen ei uskonut hänen olevan varmasti turvattuna jumalien äidiltä palatsissa, vaan jätti hänet eräälle paikalle, jonka nimi vielä myöhäisinä aikoina oli Herakleen keto.

Siellä pienokainen olisi epäilemättä menehtynyt, ellei ihmeellinen sattuma olisi toimittanut niin, että itse Hera, hänen vihollisensa, vaelsi sitä tietä pitkin Athenen saattamana.

Jälkimmäinen katseli ihaillen lapsen kaunista muotoa, sääli häntä ja taivutti seuralaisensa tarjoamaan pienokaiselle jumalaista rintaansa. Mutta lapsi imi rintaa paljon voimakkaammin kuin hänen ikäiseltään saattoi odottaa, niin että Hera tunsi tuskaa ja suuttuneena heitti lapsen maahan. Silloin Athene sääliväisenä nosti hänet syliinsä, kantoi läheiseen kaupunkiin ja vei hänet kuningatar Alkmenelle kurjana löytölapsena, pyytäen armeliaisuudesta kasvattamaan häntä. Näin oli oma äiti peläten äitipuolta ollut, luonnollisen rakkautensa velvollisuu-

den laiminlyöden, valmis jättämään lapsensa varmaan perikatoon, ja äitipuolen, joka tunsi luontaista vihaa lasta kohtaan, täytyi tietämättään pelastaa vihollisensa kuolemasta. Eikä siinä kaikki: Herakles oli imaissut vain pari kertaa Heran rinnasta, mutta nämä muutamat pisarat jumalattaren maitoa riittivät valamaan häneen kuolemattomuuden.

Alkmene oli kuitenkin ensi näkemältä tuntenut lapsensa ja ilomielin laskenut sen kehtoon. Mutta jumalattareltakaan ei jäänyt salatuksi, kuka oli levännyt hänen rintaansa vasten ja kuinka kevytmielisesti hän oli päästänyt koston käsistään. Niinpä hän siekailematta lähetti liikkeelle kaksi hirveätä käärmettä, jotka matelivat avoimista ovista Alkmenen makuuhuoneeseen, käskyn mukaan surmatakseen lapsen, kapusivat kehdon reunalle, ennen kuin palvelijat ja uinaileva äiti sitä havaitsivat, ja alkoivat kietoutua pojan kaulan ympärille. Pienokainen heräsi päästäen huudon ja kohotti päätänsä. Outo kaulanauha oli hänestä epämukava. Silloin hän antoi ensimmäisen näytteen jumalaisesta voimastaan: hän otti käärmeen kumpaankin käteensä niskasta ja tukehdutti molemmat yhdellä ainoalla puristuksella. Hoitajattaret olivat tosin huomanneet käärmeet, mutta voittamaton pelko piti heitä loitolla.

Alkmene oli herännyt poikansa kirkaisuun. Paljain jaloin hän hyppäsi vuoteestaan ja syöksyi apua huutaen käärmeiden luo, mutta sai huomata, että lapsi oli jo kuristanut ne pikku kourillaan. Pian astuivat myöskin thebalaisten ruhtinaat avunhuudon pelästyttäminä ja aseistautuneina makuuhuoneeseen. Kuningas Amfitryon, joka piti ja rakasti kasvattipoikaansa Zeuksen lahjana, riensi säikähtyneenä paikalle, paljastettu miekka kädessään. Siinä hän seisoi kehdon ääressä, näki ja kuuli mitä oli tapahtunut; hänet täytti kauhunsekainen riemu siitä, että vastasyntyneessä pojassa ilmeni näin valtava, ennen kuulumaton voima. Hän piti käärmeiden kuristusta suurena ihmetyönä ja kutsui luokseen suuren Zeuksen tietäjän, näkijä Teiresiaan. Tämä ennusti kuninkaalle, kuningattarelle ja kai-

kille läsnäoleville pojan elämänjuoksun: kuinka monta hirviötä hän vastedes raivaisi pois maan päältä, kuinka monta petoa merestä, kuinka hän ottelisi jättiläisten kanssa ja voittaisi heidät ja kuinka häntä rasittavan elämänsä lopussa odottaisi ikuinen elämä jumalien luona, taivaallisena puolisona Hebe, ikuinen nuoruus.

2. *Herakleen kasvatus*

Kun Amfitryon oli tietäjän suusta kuullut pojan loistavan kohtalon, päätti hän, että Herakleen piti saada arvoisensa sankarikasvatus, ja kaikkien tienoiden urhot kokoontuivat opettamaan poikaa kaikissa taidoissa. Hänen ottoisänsä itse opetti hänelle taidon ohjata vaunuja; Eurytos harjoitti häntä jännittämään jousta ja tähtäämään nuolella; Harpalyksokselta hän oppi painijain ja nyrkkeilijäin taidon; Komolkos opetti häntä laulamaan ja sirosti soittamaan lyyraa, Zeuksen ja Ledan poika Kastor taistelemaan kentällä raskaasti aseistettuna ja järjestelmällisesti, Linos taas, Apollon iäkäs poika, kirjoittamaan.

Herakles oli hyvin oppivainen, mutta töykeyttä hän ei sietänyt. Vanha Linos oli äreä opettaja ja kuritti häntä kerran selkäsaunalla, jota hän ei ole ansainnut. Silloin hän tarttui lyyraansa ja viskasi sen kotiopettajansa päähän niin vimmatusti, että ukko kaatui kuolleena lattialle. Herakles katui tätä mielenpurkaustaan vilpittömästi, mutta hänet haastettiin silti tuomioistuimen eteen syytettynä murhasta. Oikeutta harrastava tuomari Rhadamanthys vapautti hänet, julistaen sellaisen lain, ettei verikosto seuraa miestaposta, joka on tehty itsepuolustuksessa. Kuitenkin Amfitryon pelkäsi, että ylen väkevä poika joutuisi uudestaan syypääksi moiseen tekoon, ja lähetti hänet maalle, missä hänellä oli suuria härkälaumoja. Siellä hän varttui ja tuli ennen kaikkia muita huomatuksi suuruutensa ja voimansa vuoksi. Hän oli pelottavan näköinen kuten ainakin

Zeuksen poika, neljä kyynärää pitkä, ja hänen silmistään säihkyi tulenloiste. Hän ei milloinkaan ampunut nuolta tai heittänyt keihästä harhaan. Kun hän oli täyttänyt kahdeksantoista vuotta, hän oli Kreikan kaunein ja väkevin mies, ja nyt oli tullut se aika, jolloin nähtäisiin, käyttäisikö hän tätä voimaansa hyvään vai pahaan.

3. Herakles tienhaarassa

Herakles lähti näihin aikoihin paimenten ja karjojen luota yksinäiselle seudulle ja harkitsi, mille elämänuralle hänen pitäisi kääntyä. Miettiväisenä istuessaan hän äkkiä näki kahden yksinäisen naisen tulevan luokseen. Toinen oli koko olemukseltaan säädyllinen ja jalosukuinen, puhtaus kaunisti hänen ruumistaan, katseessa ilmeni kainoutta, ja hänen ryhtinsä oli siveä ja puku tahrattoman valkoinen. Toinen oli rehevä ja hyvin ravittu, hän oli peittänyt luonnollisen ihonvärinsä valkoisella ja punaisella maalilla, ja hänen ryhtinsä oli sellainen, että hän näytti tavallista pystymmältä; hänen silmänsä olivat hyvin avoimet, ja puku oli valittu niin, että hänen sulonsa kuulsivat lävitse niin paljon kuin mahdollista. Hän loi tulisia silmäyksiä itseensä, katsoi sitten jälleen ympärilleen, eivätkö toisetkin huomanneet häntä, ja usein hän katseli omaa varjoansa.

Kun molemmat ehtivät lähemmäksi, jatkoi edellinen rauhallisesti käyntiään, mutta toinen juoksi päästäkseen häntä pikemmin nuorukaisen luo ja puhui:

— Herakles, näen sinun yrittävän epätietoisena päätellä, mille tielle sinun pitäisi elämässäsi kääntyä. Jos tahdot valita minut ystävättäreksesi, johdatan sinua mukavimpia ja mieluisimpia teitä pitkin. Mikään nautinto ei jää sinulta maistamatta, jokaisen epämiellyttävyyden saat välttää. Sinun ei tarvitse välittää sodasta tai muista ikävistä puuhista, vaan sinun sopii virvoittaa itseäsi suloisimmilla ruuilla ja juomilla, ilahdut-

taa silmiäsi, korviasi ja muita aistejasi mitä miellyttävimmillä tunteilla, nukkua pehmoisella vuoteella ja hankkia itsellesi kaikki nämä nautinnot ilman työtä ja vaivaa. Jos sinulta joskus puuttuisi varoja siihen, niin älä pelkää, että panisin sinulle taakaksi ruumiillisia tai henkisiä ponnistuksia; päinvastoin saisit silloin nauttia toisten ahkeruuden hedelmiä luopumatta mistään, mikä voi sinulle tuottaa voittoa. Sillä ystävilleni annan oikeuden käyttää kaikkea hyväkseen.

Kuultuaan nämä houkuttelevat tarjoukset Herakles lausui ihmetellen:

— Oi nainen, mikä onkaan nimesi?

— Ystäväni, vastasi nainen, — sanovat minua *Nautinnoksi*, mutta vihollíseni, jotka tahtovat minua halventaa, antavat minulle nimen *Hekuma*.

Sillä välin oli myös toinen nainen saapunut paikalle:

— Minäkin, sanoi hän, — tulen luoksesi, rakas Herakles, koska tunnen vanhempasi, lahjasi ja kasvatuksesi. Tämän kaiken nojalla toivon, että sinusta tulisi, jos haluaisit seurata minua, mestari kaikessa hyvässä ja suuressa. Kuitenkaan en tahdo uskotella sinulle mitään nautintoja, vaan esittää asiat sellaisina kuin jumalat ovat säätäneet. Tiedä siis, että kaikesta, mikä on hyvää ja tavoiteltavaa, jumalat eivät suo ihmisille mitään ilman työtä ja vaivaa. Jos toivot, että jumalat ovat sinulle armollisia, sinun pitää kunnioittaa jumalia; jos haluat, että ystäväsi sinua rakastavat, tarvitsee sinun olla hyödyksi ystävillesi; jos tavoittelet sitä, että sinua kunnioitetaan jossakin valtiossa, sinun on suoritettava sille palveluksia; jos haluat, että koko Kreikka ihailisi sinua hyveittesi vuoksi, sinun täytyy ruveta Kreikan hyväntekijäksi; jos tahdot niittää, tarvitsee sinun myöskin kylvää; jos tahdot sotia ja voittaa, on sinun opittava sotataitoa; jos tahdot säilyttää ruumiisi voimakkaana, on sinun karaistava sitä työllä ja hiellä.

Tässä puuttui Hekuma puheeseen: — Näethän kai, rakas Herakles, sanoi hän, — kuinka pitkää ja rasittavaa tietä pitkin

tämä nainen johtaa sinua tyytyväisyyteen? Minä sitä vastoin ohjaisin sinut lyhyintä ja mukavinta polkua myöten autuuteen.

— Kurja, vastasi Hyve, — kuinka sinulla voisi olla jotakin hyvää? Tai mitä tyydytystä sinä tunnet, joka aina ehkäiset sen kyllästymisellä? Sinä syöt, ennen kuin sinun on nälkä, juot, ennen kuin sinun on jano. Ruokahalua kiihottaaksesi etsit käsiisi kokkeja, halukkaasti juodaksesi hankit kalliita viinejä ja kesäisin kiertelet etsimässä lunta; mikään vuode ei voi olla sinulle kyllin pehmoinen; ystäviesi annat mässätä yökaudet ja nukkua parhaimman osan päivästä: siksi he hypähtelevätkin huolettomina ja koristeltuina nuoruutensa halki ja laahustavat työläästi ja likaisina vanhuuden läpi, häveten sitä mitä ovat tehneet, rasituksesta melkein sortuen sen alle, mitä heidän täytyy tehdä. Ja sinä itse, vaikka olet kuolematon, olet kuitenkin jumalien hylkäämä ja hyvien ihmisten halveksima. Koskaan et ole kuullut itseäsi kiitettävän, mikä kuitenkin kuuluu suloisimmalta. Et ole milloinkaan nähnyt omaa hyvää työtäsi, josta silmä riemuitsee enemmän kuin mistään muusta. — Minä sitä vastoin seurustelen jumalien ja kaikkien hyvien ihmisten kanssa. Minussa on taiteilijoilla tervetullut liittolainen, perheenisillä kelpo vartijatar ja palvelusväellä herttainen auttajatar. Minä otan rehellisesti osaa rauhan toimiin ja olen luotettava seuralainen sodassa, uskollisin toveri ystävyydessä. Ruoka, uni ja juoma maistuvat paremmilta ystävistäni kuin laiskoista. Nuoremmat iloitsevat vanhojen suosiosta, vanhemmat nuorten kunnioituksesta; mielihyvin he muistelevat aikaisempia puuhiaan ja tuntevat itsensä onnellisiksi nykyisissä tehtävissään; minun ansiostani jumalat ja ystävät heitä rakastavat ja isänmaa kunnioittaa. Ja kun loppu tulee, eivät he lepää maineettomina ja unohdettuina haudoissaan, vaan kukoistavat kaikkien aikojen muistossa jälkimaailman juhlimina. Päätä ryhtyä sellaiseen elämään, Herakles, niin edessäsi on autuain kohtalo.

4. *Herakleen ensimmäiset urotyöt*

Naishahmot olivat kadonneet, ja Herakles oli jälleen yksin. Hän oli päättänyt vaeltaa hyveen tietä pitkin ja pian saikin tilaisuuden tehdä hyvää. Kreikka oli siihen aikaan vielä täynnä metsiä ja soita, ja siellä kuljeskeli jalopeuroja, raivoisia villisikoja ja muita hirviöitä. Vanhojen sankarien suurimpana ansiona oli maan puhdistaminen näistä pedoista ja vapauttaminen rosvoista, jotka väijyivät kulkijaa erämaissa. Myöskin Herakleelle oli kohtalo määrännyt tällaisen tehtävän.

Palattuaan omaistensa luo hän kuuli, että hirveä jalopeura asusti Kithaironin vuorella, jonka juurella kuningas Amfitryonin karjat kävivät laitumella. Nuori sankari teki heti päätöksensä, nousi ase kädessä villiin metsävuoristoon, nujersi jalopeuran, kietoi nylkemänsä nahan ympärilleen ja pani pedon kidan kypäräksi päähänsä.

Hänen ollessaan paluumatkalla kotiin tältä metsästysretkeltä kohtasivat hänet minyläiskuningas Erginoksen airuet, joiden piti periä thebalaisilta häpeällinen ja kohtuuton vuosivero. Herakles, joka tunsi, että Hyve oli vihkinyt hänet kaikkien sorrettujen puolustajaksi, suoriutui pian näistä airueista, jotka olivat juljenneet tehdä kaikenlaisia ilkitöitä, ja lähetti heidät silvottuina, kullakin nuora kaulan ympäri köytettynä, takaisin kuninkaansa luo. Erginos vaati rikollisen luovuttamista, ja Kreon, thebalaisten kuningas, oli uhkaavan vaaran pelosta taipuvainen täyttämään hänen tahtonsa.

Silloin Herakles suostutti joukon rohkeita nuorukaisia lähtemään kanssaan vihollista vastaan. Mutta nyt ei voitu yhdestäkään kaupunkitalosta löytää aseita, sillä minyläiset olivat riisuneet koko kaupungin aseista, jottei thebalaisille johtuisi mieleen nousta vastarintaan. Avuksi tuli kuitenkin Athene, joka kutsui Herakleen temppeliinsä ja varusti hänet omilla aseillaan, ja nuorukaiset tarttuivat temppelissä riippuviin varusteisiin, jotka esiisät olivat saaneet saaliiksi ja pyhittäneet juma-

lalle. Näin varustettuna sankari marssi vähälukuisine tovereineen lähestyviä minyläisiä vastaan eräälle vuorisolalle saakka.

Siellä sotavoiman suuruus ei lainkaan hyödyttänyt vihollista. Erginos itse kaatui taistelussa ja melkein koko hänen sotajoukkonsa tuhottiin. Mutta ottelussa oli saanut surmansa myöskin Herakleen isäpuoli Amfitryon, joka oli uljaasti taistellut mukana. Herakles hyökkäsi taistelun jälkeen nopeasti minyläisten pääkaupunkia Orkhomenosta vastaan, tunkeutui portista sisään, poltti kuninkaanlinnan ja hävitti kaupungin.

Koko Kreikka ihaili tätä erinomaista urotyötä, ja kunnioittaakseen Herakleen suurta ansiota — Theban kuningas Kreon antoi hänelle puolisoksi tyttärensä Megaran, joka synnytti hänelle kolme poikaa. Hänen äitinsä Alkmene meni uusiin naimisiin tuomari Rhadamanthyksen kanssa. Itse jumalatkin antoivat lahjoja voittoisalle puolijumalalle: Hermes antoi hänelle miekan, Apollo nuolia, Hefaistos kultaisen viinen ja Athene asetakin.

5. Herakles taistelussa jättiläisten kanssa

Sankari sai pian loistavan tilaisuuden kiittää jumalia niin suurista kunnianosoituksista. Gigantit, hirveänaamaiset jättiläiset, joilla oli pitkät hiukset ja parrat ja jalkojen asemesta suomuiset lohikäärmeenpyrstöt, ja jollaiset hirviöt Gaia eli Maa oli synnyttänyt Uranokselle eli Taivaalle, yllytti heidän äitinsä kapinaan uutta maailmanhallitsijaa Zeusta vastaan, koska tämä oli syössyt hänen vanhemmat poikansa titaanit alas Tartarokseen. He ryntäsivät Ereboksesta (manalasta) Flegran laajalle kentälle Thessaliassa. Heidät nähdessään kalpenivat tähdet pelosta, ja Foibos käänsi auringonvaunut ympäri.

— Menkää kostamaan minun ja vanhojen jumalaisten lasten puolesta, puhui äiti Maa. — Prometheusta raatelee kotka, Tityosta kalvaa toinen, Atlaan täyty kantaa taivasta, titaanit

ovat kahleissa. Menkää, kostakaa, pelastakaa heidät! Käyttäkää omia jäseniäni, vuoria, portainanne ja aseinanne! Vallatkaa väkirynnäköllä korkeat linnat! Sinä, Tyfoeus, riistä valtikka ja salama sortovaltiaan kädestä, ja sinä, Enkelados, ota meri valtaasi ja karkota Poseidon! Rhoitoksen pitää riistää ohjakset auringonjumalalta, Porfyrion valloittakoon Delfoin oraakkelin!

Jättiläiset iloitsivat näistä sanoista, ikään kuin olisivat jo saavuttaneet voiton, ikään kuin jo laahaisivat Poseidonia tai Aresta voittokulussa ja kiskoisivat Apolloa ihanista kiharoista; eräs heistä nimitti jo Afroditea vaimokseen, toinen tahtoi kosia Artemista, kolmas Athenea. Sitten he nousivat Thessalian vuorille hyökätäkseen sieltä taivaaseen.

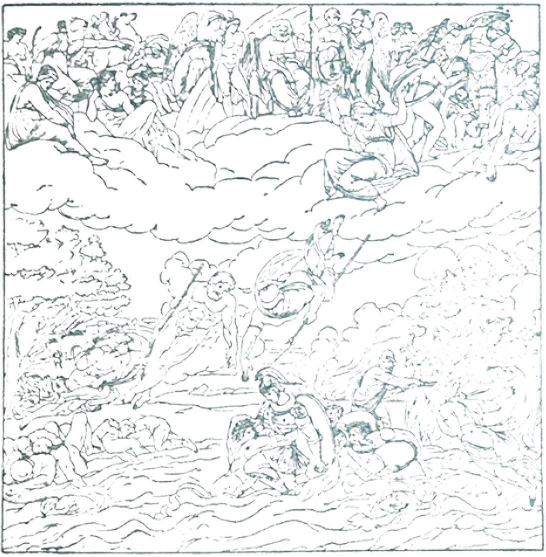
Sillä välin Iris, jumalien airut, kutsui kaikki taivaalliset koolle, myös kaikki jumalat, jotka asuvat vedessä ja virroissa, manasipa esille vainajienkin sielut manalasta. Niinpä Persefone jätti varjoisan valtakuntansa, ja hänen puolisonsa, vaikenevien kuningas, ajoi valoa arastelevilla hevosillaan ylös säteilevään Olympokseen. Niin kuin asukkaat piiritetyssä kaupungissa joka taholta juoksevat kokoon varjellakseen linnaansa, samoin kokoontuivat nyt monimuotoiset jumaluudet kotilieden ääreen.

— Kokoontuneet jumalat, puhui heille Zeus, — te näette, kuinka Maaemo on noussut kapinaan meitä vastaan uusien sikiöittensä avulla. Ryhtykää toimeen, lähettäkää hänelle alas niin monta ruumista kuin hän lähettää meille poikiaan tänne ylös!

Kun jumalien isä oli lopettanut puheensa, kajahti ukkospasuuna taivaasta, ja Gaia vastasi siihen alhaalta jylisevällä maanjäristyksellä. Luonto joutui sekasortoon kuin ensimmäisessä luomisessa, sillä jättiläiset tempasivat vuoren toisensa jälkeen juuriltaan, laahasivat sille Ossan, Pelionin, Oitan ja Athoksen, katkaisivat Rhodopen vuoren ja puolet sen Hebroslähteestä ja kiivettyään näitä vuoritikkaita myöten ylös juma-

lien tyyssijalle alkoivat ahdistaa Olymposta tammisilla kekäleillä ja tavattoman suurilla kalliojärkäleillä.

Jumalille oli annettu sellainen oraakkelin lausunto, etteivät

Luonto joutui sekasortoon

taivaalliset voisi omin neuvoin tuhota ainoatakaan jättiläistä ja että nämä kuolisivat vasta silloin, kun joku kuolevainen taistelisi mukana. Gaia oli saanut sen tietoonsa ja etsi sen tähden jotakin taikalääkettä, joka varjelisi hänen poikiaan haavoittu-

masta myöskin kuolevaisia vastaan taistellessa. Ja sellainen yrtti olikin kasvanut, mutta Zeus ehti hänen edelleen, kieltäen aamuruskoa, kuuta ja aurinkoa paistamasta, ja sillä aikaa, kun Gaia haki pimeässä, hän itse leikkasi nopeasti lääkeyrtit poikki ja kutsutti Athenella poikansa Herakleen ottamaan osaa kamppailuun.

Tällä välin oli taistelu jo alkanut Olympoksessa. Ares oli ohjannut hirnuvien hevosten vetämät sotavaununsa hyökkäävien vihollisten tiheimpään parveen. Hänen kultainen kilpensä loisti kirkkaampana kuin tuli; välkkyen liehui hänen kypäränsä töyhtö. Vimmatussa melskeessä hän lävisti Peloreus-jättiläisen, jonka jalkoina oli kaksi elävää käärmettä. Sitten hän ruhjoen ajoi vaunuillaan kaatuneen koukistuneiden jäsenten yli. Mutta vasta nähdessään kuolevaisen Herakleen, joka juuri oli noussut Olympoksen ylimmälle portaalle, hirviö heitti kolme henkeänsä. Herakles katsoi taistotantereella ympärilleen ja valitsi jouselleen päämäärän: hänen nuolensa kaatoi Alkyoneuksen, joka heti suistui alas syvyyteen, mutta nousi jälleen pystyyn uudistunein voimin, kun oli koskettanut kotoista maaperää. Athenen neuvosta Herakleskin laskeutui maan päälle ja laahasi hänet synnyinmaansa rajojen ulkopuolelle. Kohta kun jättiläinen näin oli joutunut vieraalle alueelle, heitti hän henkensä.

Nyt hyökkäsi jättiläinen Porfyrion uhkaavassa asennossa samalla kertaa Herakleen ja Heran kimppuun taistellakseen yksin heitä vastaan. Mutta Zeus herätti hänessä äkkiä halun katsoa jumalattaren taivaallisiin kasvoihin, ja sillä aikaa, kun hän kiskoi Heraa verhoavaa huntua irti, Zeus satutti häneen salamansa, ja sitten Herakles surmasi hänet lopullisesti nuolellaan. Pian juoksi jättiläisten taistelurintamasta esiin Efialtes jättiläissilmiensä säihkyessä. — Ne ovat kirkkaita maalitauluja nuolillemme, virkkoi Herakles nauraen vieressään taistelevalle Foibos Apollonille, ja silloin jumala ampui viholliselta vasemman ja puolijumala oikean silmän pois päästä.

Eurytoksen iski Dionysos kuoliaaksi thyrsossauvallaan; Hefaistoksen lennättämä ryöppy hehkuvaa raudankuonaa nujersi Klytioksen; pakenevan Enkeladoksen niskaan Pallas Athene viskasi Sisilian saaren; jättiläinen Polybotes, jota Poseidon ajoi takaa meren yli, pyrki Kos-saarelle, mutta merenjumala repäisi siitä kappaleen ja peitti hänet sillä. Hermes, päässään Haadeen kypärä, surmasi Hippolytoksen, ja kahteen muuhun osuivat kohtalotarten vaskiset nuijat. Jäljelle jääneet Zeus paiskasi nurin ukkosellaan, ja Herakles ampui heidät nuolillaan kuoliaiksi.

Näillä urotöillään puolijumala saavutti taivaallisten suuren suosion. Zeus nimitti jumalista ne, jotka olivat avustaneet tässä taistelussa, olympolaisiksi, erottaakseen tällaisella kunnianimellä urohoolliset pelkureista, ja sama nimitys suotiin myös kahdelle kuolevaisten vaimojen pojalle, Dionysokselle ja Herakleelle.

6. Herakles ja Eurystheus

Jo ennen Herakleen syntymää Zeus oli jumalien neuvostossa selittänyt, että Perseuksen ensimmäisestä lapsenlapsesta tulisi tämän mainion sankarin kaikkien muiden jälkeläisten hallitsija, ja sellainen kunnia oli aiottu Zeuksen ja Alkmeneen pojalle. Mutta Hera, jonka kavaluus ei suonut tätä onnea kilpailijattaren pojalle, teki tuon aikeen tyhjäksi sallimalla Eurystheuksen, joka myöskin oli Perseuksen jälkeläinen, syntyä aikaisemmin, vaikka hänen olisi pitänyt tulla maailmaan myöhemmin kuin Herakleen. Sen nojalla Eurystheus hallitsi kuninkaana Mykenessä Argoliin tasangolla, ja myöhemmin syntynyt Herakles oli hänen alamaisensa. Edellinen huomasi huolestuneena nuoren sukulaisen kasvavan maineen ja kutsui hänet luokseen antaakseen hänelle erilaisia tehtäviä.

Kun Herakles ei totellut, lähetti Zeus itse, joka ei tahto-

nut toimia vastoin omaa päätöstään, pojalleen käskyn palvella Argoliin kuningasta. Mutta puolijumala ei mielellään tahtonut ruveta kuolevaisen palvelijaksi; hän meni Delfoihin ja kysyi siitä oraakkelin neuvoa. Se vastasi hänelle näin: Jumalat ovat supistaneet Eurystheukselle joutunutta yliherruutta niin, että Herakleen tarvitsee suorittaa vain kymmenen työtä, jotka kuningas hänelle määrää ja kun ne on tehty, tulee hän osalliseksi kuolemattomuudesta.

Mutta Herakles vaipui sen kuultuaan syvään synkkämielisyyteen: hänen itsetuntonsa nousi vähäarvoisemman palvelemista vastaan, jollaiseen alennukseen hänen ei sopisi mukaantua; samalla tuntui Zeuksen, isän, vastusteleminen hänestä sekä mahdottomalta että turmiolliselta. Tätä ristiriidan hetkeä käytti hyväkseen Hera, jonka sielusta Herakleen ansiot jumalien auttamisessa eivät olleet voineet karkottaa vihaa, ja muutti hänen synkän alakuloisuutensa villiksi raivoksi. Hän menetti niin kokonaan järkensä, että aikoi surmata rakastetun veljenpoikansa Jolaoksen, ja kun tämä pakeni, hän ampui omat, Megaran hänelle synnyttämät lapsensa siinä harhaluulossa, että hänen jousensa oli suunnattu jättiläisiä kohti. Kesti kauan, kunnes hän vapautui tästä mielettömyydestä; kun hän sitten tuli tietoiseksi erehdyksestään, hän suri syvästi raskasta onnettomuuttaan, sulkeutui taloonsa ja vältti kaikkea seurustelua ihmisten kanssa. Ajan vihdoin lievitettyä hänen murhettaan hän päätti ottaa vastaan Eurystheuksen tehtävät ja saapui kuninkaan luo Tirynsiin, joka myöskin kuului hänen kuningaskuntaansa.

7. Herakleen kolme ensimmäistä työtä

Ensimmäinen tehtävä, jonka kuningas määräsi, oli sellainen, että Herakleen piti tuoda hänelle nemealaisen jalopeuran talja. Tämä hirviö asusti Peloponnesoksessa, Argoliin maakunnassa,

Kleonain ja Nemean välisissä metsissä, eikä sitä voitu haavoittaa millään inhimillisillä aseilla. Toiset sanoivat, että se oli jättiläisen Tyfonin ja käärme Ekhidnan poika, toiset väittivät sen pudonneen kuusta maan päälle.

Herakles lähti tavoittamaan jalopeuraa ja saapui matkallaan Kleonaihin, missä hänet otti vieraanvaraisesti vastaan köyhä päiväpalkkalainen, nimeltään Molorkhos. He kohtasivat toisensa juuri silloin, kun jälkimmäinen aikoi teurastaa Zeukselle uhrieläimen.

— Hyvä mies, puhui Herakles, — säästä eläintäsi vielä kolmetoista päivää hengissä. Jos siihen mennessä palaan onnellisesti metsästysmatkaltani, niin teurasta se Zeukselle, pelastajalle. Mutta jos sorrun, sinun tulee pyhittää se minulle kuolinuhriksi kuten ainakin kuolemattomuuteen menneelle sankarille.

Sitten Herakles vaelsi eteenpäin, selässään viinikotelo, toisessa kädessään jousi, toisessa nuija villin öljypuun rungosta, jonka hän itse oli tavannut Helikonin vuoristossa ja repinyt maasta juurineen. Saavuttuaan Nemean metsään hän antoi silmiensä tähystellä joka taholle havaitakseen saaliinhimoisen pedon ennen kuin se saisi hänet näkyviinsä. Silloin oli keskipäivä, eikä hän voinut missään huomata jalopeuran jälkiä, mitenkään selvittää polkua sen makuupaikalle, sillä hän ei kohdannut ainoaakaan ihmistä kedolla härkien luona tai metsässä puiden seassa; pelko piti kaikkia etäisiin taloihinsa sulkeutuneina.

Hän harhaili koko iltapäivän tiheälehväisessä metsikössä päättäneenä panna koetukselle voimansa kohta kun huomaisi hirviön. Vihdoin illansuussa jalopeura tuli juosten metsätietä pitkin palatakseen pyyntimatkaltaan maaluolaansa. Se oli syönyt kyllikseen lihaa ja verta, pää, harja ja rinta tihkuivat murhaa, kielellään se nuoli leukapieliään. Sankari, joka kaukaa näki sen tulevan, kätkeytyi tiheään pensaikkoon, odotti, kunnes peto ehti lähemmäksi, ja sitten ampui nuolen sen kupeeseen, kylkiluiden ja lonkan väliin. Mutta ammus ei tunkeutunut li-

haan, vaan kimmahti takaisin kuin kivestä ja putosi sammaleiseen maahan. Peto kohotti kumaraan painuneen verisen päänsä ylös, pyöritteli silmiään tutkivasti joka suunnalle ja näytti kauheita hampaitaan avoimessa kidassa. Sitten se pullisti rintaansa puolijumalaa kohti, ja tämä lennätti nopeasti toisen nuolen osatakseen keskelle hengityksen tyyssijaa. Mutta tälläkään kertaa nuoli ei tunkeutunut nahan alle, vaan ponnahti rinnasta takaisin hirviön jalkojen juureen.

Nyt Herakles oli juuri tarttumassa kolmanteen nuoleen, kun jalopeura huomasi hänet kääntäesssään silmänsä sivulle. Se veti pitkän häntänsä takimmaisiin polvitaipeisiin asti, koko niska paisui vihasta, muristen se kohotti harjansa, ja selkä käyristyi kuin jousen kaari. Se halusi taistella ja hyökkäsi vimmatulla loikkauksella vihollisensa kimppuun. Mutta Herakles heitti nuolet kädestään ja oman jalopeurantaljan selästään, heilautti oikealla kädellään nuijaa eläimen pään yläpuolella ja iski sitä niskaan, niin että se kesken hyppyään suistui takaisin maahan ja jäi seisomaan vapisevin jaloin, pään kallistuessa puolelta toiselle. Ennen kuin se ehti jälleen hengähtää, Herakles ennätti sen edelle: heitti maahan myöskin jousensa ja viinikotelon ollakseen täysin esteetön, lähestyi petoa takaapäin, kiersi molemmat käsivartensa sen niskan ympärille ja puristi sitä kurkusta, kunnes se tukehtui ja lähetti kauhistuttavan sielunsa Hadekseen.

Turhaan Herakles kauan yritti kiskoa kaatuneen nahkaa irti; siihen ei pystynyt rauta eikä kivi. Vihdoin juolahti hänen mieleensä nylkeä se pedon omilla kynsillä, mikä heti onnistuikin. Myöhemmin hän valmisti tästä komeasta jalopeurantaljasta itselleen panssarin ja kitaluusta uuden kypärän. Mutta tällä kertaa hän otti taas haltuunsa ne varukset, jotka hänellä oli sinne tullessaan, ja lähti paluumatkalle Tirynsiin, kantaen nemealaisen jalopeuran taljaa käsivarrellaan.

Nähdessään hänen tulevan, mukanaan kauhean eläimen kuono, kuningas Eurystheus joutui sankarin jumalallisen voi-

man vuoksi sellaisen pelon valtaan, että ryömi suureen vaskiseen ruukkuun. Myöskään hän ei enää sallinut Herakleen tulla silmiensä eteen, vaan toimitti hänelle käskynsä muurien ulkopuolelle Pelopsin pojan Kopreuksen kautta.

Sankarin toisena työnä oli surmata hydra, joka niin ikään oli Tyfonin ja Ekhidnan sikiö. Se oli kasvanut Lernan suossa Argoliin maakunnassa, nousi vedestä maalle, raateli karjaa ja hävitti peltoja. Hydra oli tavattoman suuri käärme, jolla oli yhdeksän päätä; näistä kahdeksan oli kuolevaista, mutta keskimmäinen oli kuolematon.

Herakles ryhtyi rohkeasti myöskin tähän taisteluun, nousten heti vaunuihin; hänen rakas veljenpoikansa Jolaos, jonka isä oli hänen velipuolensa Ifikles ja joka kauan pysyi hänen erottamattomana toverinaan, asettui hevosten ohjaajana hänen rinnalleen, ja niin mentiin täyttä lentoa Lernaa kohti. Vihdoin he näkivät hydran eräällä kukkulalla Amymonen lähteiden likellä, missä sen luola sijaitsi. Siellä Jolaos pysähdytti hevoset; Herakles hyppäsi vaunuista maahan ja pakotti palavia nuolia ampumalla monipäisen käärmeen jättämään piilopaikkansa.

Se tuli sihisten esiin, ja sen yhdeksän kaulaa huijuivat kohotettuina sen ruumiista kuin puun oksat myrskyssä. Herakles astui pelottomasti sitä vastaan, tarttui siihen lujasti ja piteli sitä kiinni. Mutta käärme kietoi itsensä hänen toisen jalkansa ympärille ryhtymättä enempään vastarintaan. Nyt sankari alkoi lyödä sen päitä poikki käyrällä miekallaan, mutta ei voinut sillä tavalla saavuttaa päämääräänsä. Kun yksi pää oli lyöty poikki, kasvoi heti kaksi sen sijaan. Samalla tuli hydralle avuksi jättiläisrapu, joka kipeästi nipisti Heraklesta säärestä. Sen hän kuitenkin surmasi nuijallaan ja sitten huusi Joalosta avukseen.

Tämä oli jo pannut kuntoon soihdun, sytytti sillä osan läheistä metsää tuleen ja hiveli kekäleillä käärmeen uudestaan kasvavia päitä heti niiden alkaessa ilmestyä, siten estäen niitä

varttumasta täyteen kokoon. Siten sankari pystyi nujertamaan nuo keskeneräisiksi jääneet päät ja löi hydralta viimein poikki myöskin kuolemattoman pään, jonka hän hautasi tien viereen, kierittäen raskaan kiven sen peitoksi. Hydran ruumiin hän leikkasi kahdeksi kappaleeksi ja kastoi nuolensa sen vereen, joka oli myrkyllistä. Siitä alkaen sankarin nuolet tekivät parantumattomia haavoja.

Eurystheuksen antama kolmas tehtävä oli ottaa elävänä kiinni Keryneian vuoristossa oleskeleva erikoinen naarashirvi, jolla oli kultaiset sarvet ja vaskiset jalat. Se oli ollut yksi niistä viidestä otuksesta, joita ajamalla Artemis-jumalatar oli suorittanut ensimmäisen metsästysyrityksensä. Vain tämän yhden viidestä jumalatar oli päästänyt juoksemaan takaisin metsiin, koska kohtalo oli määrännyt, että Herakleen piti kerran väsyttää itsensä sitä tavoittaessaan.

Hän ajoi sitä takaa kokonaisen vuoden, joutui tällä metsästysmatkallaan hyperborealaisten luo ja Ister-joen lähteille ja viimein saavutti tuon naarashirven Ladon-virran rannalla, lähellä Oinoen kaupunkia. Hän ei kuitenkaan osannut muulla tavalla taltuttaa saalistaan kuin ampumalla siihen nuolen, niin että se herpaantui, ja sitten hän kantoi sen hartioillaan Arkadian halki. Siellä hänet kohtasi Artemis-jumalatar Apollon kanssa, soimasi häntä aikomuksesta surmata eläin, joka oli hänelle pyhitetty, ja valmistui riistämään häneltä kantamuksen. — En ole ryhtynyt tähän ilkivaltaisuudesta, suuri jumalatar, puolustautui Herakles, — vaan välttämättömyys on pakottanut minut näin tekemään: kuinka muutoin voisin mennä Eurystheuksen eteen? Sitten hän lepytti jumalattaren suuttumuksen ja toi naarashirven elävänä Mykeneen.

8. Herakleen neljäs, viides ja kuudes työ

Viipymättä alkoi neljäs yritys. Siinä piti elävänä tuoda Mykeneen erymantholainen metsäkarju, joka samaten oli pyhitetty Artemiille ja hävitti Erymantshos-vuoren seutuja. Matkallaan tähän seikkailuun Herakles poikkesi Silenoksen pojan Foloksen luo, joka ollen kuten muutkin kentaurit puoleksi ihminen, puoleksi hevonen otti vieraansa vastaan ystävällisesti ja pani hänen eteensä paistettua lihaa samalla kuin itse söi sitä raakana. Mutta Herakles pyysi hienon aterian lisäksi myöskin hyvää juotavaa.

— Rakas vieras, puhui Folos, — tosin on kellarissani tynnyri, mutta se kuuluu kaikille kentaureille yhteisesti, ja minua epäilyttää sen avaaminen, tietäessäni, kuinka vähän kentaurit välittävät vieraista.

— Avaa se kuitenkin huoletta, vastasi Herakles, —lupaan puolustaa sinua kaikkia heidän hyökkäyksiään vastaan. Minua janottaa!

Mutta tämän viinitynnyrin oli itse viininjumala Bakkhos luovuttanut eräälle kentaurille käskien hänen avata sen vasta sitten, kun neljän ihmisiän jälkeen Herakles poikkeaisi tälle seudulle. Folos meni nyt kellariin, mutta tuskin hän oli avannut tynnyrin, kun kentaurit haistoivat vanhan viinin tuoksun ja ympäröivät Foloksen luolan saapuen joukoittain paikalle kalliojärkäleillä ja kuusenrungoilla aseistettuna. Ensimmäiset, jotka uskalsivat tunkeutua sisään, Herakles karkotti heittämillään tulisilla kekäleillä, toisia hän vainosi nuolillaan Maleaan asti, jossa asui hyvä kentauri Kheiron, Herakleen vanha ystävä. Tämän luo pakenivat hänen heimolaisensa.

Mutta Herakles nyt oli tähdännyt heitä jousellaan juuri silloin, kun he kohtasivat Kheironin, ja lennätti nuolen, joka lävistettyään toisen kentaurin käsivarren sattui onnettomuudeksi Kheironin polveen ja jäi siihen törröttämään. Nyt vasta Herakles tunsi aikaisemman ystävänsä, juoksi huolestuneena

hänen luokseen, veti nuolen ulos ja pani haavalle lääkettä, jota Kheiron oli hänelle antanut. Mutta haava oli parantumaton; kentauri kannettiin luolaansa, ja siellä hän toivoi saavansa kuolla ystävänsä sylissä. Turha toivo! Onneton ei ollut ajatellut, ettei mikään tuska voinut tehdä hänestä loppua, niin kuin kuolevaisesta ihmisestä. Herakles lausui kidutetulle jäähyväiset kyynelivä vuodattaen ja lupasi lähettää vapauttavan kuoleman, maksakoonpa se mitä tahansa ja tiedämme hänen pitäneen sanasa.

Palattuaan ahdistamasta muita kentaureja Herakles tapasi ystävänsä luolassa Foloksen, kelpo kestitsijänsä, myöskin kuolleena. Tämä oli vetänyt kuolettavan nuolen ulos erään kentaurin ruumiista, ja hänen ihmetellessään, kuinka niin pieni kapine oli voinut nujertaa niin suuria olentoja, putosi myrkytetty nuoli hänen kädestään, osui hänen jalkaansa ja surmasi hänet heti. Herakles oli kovasti suruissaan ja toimitti hänelle kunniallisen hautauksen sijoittamalla hänet sen vuoren alle, jota siitä lähtien nimitettiin Foloeksi. Sitten hän vaelsi eteenpäin tavoittaakseen metsäkarjun; hän ajoi sen huutamalla ulos metsän tiheiköstä, seurasi sitä kauas lumikentälle, sai siellä uupuneen eläimen kiinni nuoralla ja vei sen elävänä Mykeneen, kuten oli määrätty.

Sitten kuningas Eurystheus lähetti hänet viidenteen työhön, joka ei juuri ollut sankarin arvon mukainen. Hänen piti korjata Augeiaan karjapihalta yhdessä ainoassa päivässä kaikki lanta pois. Augeias oli Eliin kuningas ja omisti suuria karjalaumoja, joita vanhan tavan mukaan pidettiin suuressa karja-aitauksessa palatsin edustalla. Kolmetuhatta nautaa oli siinä oleskellut pitkän ajan, ja näin oli monien vuosien kuluessa kerääntynyt ääretön joukko lantaa, joka Herakleen piti nyt häpeäkseen toimittaa pois, vieläpä yhdessä päivässä, niin mahdottomalta kuin se näyttikin.

Kun Herakles astui kuningas Augeiaan eteen ja tarjoutui mainittuun palvelukseen virkkamatta mitään kuningas Eurys-

theuksen määräyksestä, mittaili kuningas jalopeuran nahkaan kietoutunutta komeaa miestä ja tuskin kykeni pidättämään nauruaan ajatellessaan, että noin jalolla soturilla saattoi olla halu ryhtyä niin alhaiseen rengintyöhön. Mutta hän päätteli itsekseen: — Omanvoiton pyyntö on jo viekoitellut monta kunnon miestä, ja mahdollisesti tuo tahtoo rikastua minun kustannuksellani. Siitä ei hänelle kuitenkaan lähde suurta hyötyä. Minun sopii joka tapauksessa luvata hänelle hyvä palkka, jos hän tyhjentää lannasta koko tarhan, sillä hän ei ehdi päivässä paljoakaan kantaa pois. Sen tähden hän lausuikin levollisesti:

— Kuule, muukalainen, jos voit sen tehdä ja toimittaa yhdessä päivässä pois kaiken lannan, luovutan sinulle kymmenennen osan karjastani.

Herakles suostui tähän ehtoon, eikä kuningas ajatellut muuta kuin että hän alkaisi lapioida. Mutta sankari, otettuaan ensin Augeian pojan Fyleuksen tämän sopimuksen todistajaksi, repi auki karjatarhan toisen sivun, ohjasi lähellä juoksevat Alfeios- ja Peneios-virrat sinne kanavaa pitkin ja antoi niiden huuhtoa lannan pois ja virrata toista reittiä myöten takaisin uomiinsa. Näin hän suoritti häpeällisen tehtävän alentumatta sellaiseen työhön, joka olisi ollut kuolemattomalle arvoton.

Saatuaan tietää, että Herakles oli suorittanut sen Eurystheuksen määräyksestä, Augeias kieltäytyi maksamasta palkkaa, jopa kielsi sitä luvanneensakaan. Kuitenkin hän selitti olevansa valmis alistamaan riita-asian tuomioistuimen ratkaistavaksi. Kun tuomarit olivat kokoontuneet, astui Herakleen kehoituksesta Fyleus esille, todisti omaa isäänsä vastaan ja selitti, että palkasta oli tosiaankin sovittu Herakleen kanssa. Augeias ei odottanut päätöstä; vihastuneena hän käski poikansa ja muukalaisen heti poistua kuningaskunnasta.

Herakles palasi nyt uusia seikkailuja kokien Eurystheuksen luo. Mutta tämä ei tahtonut pitää viimeksi suoritettua työ-

tä pätevänä, koska Herakles oli vaatinut siitä palkkaa. Kuitenkin hän lähetti sankarin heti kuudenteen seikkailuun ja määräsi hänen tehtäväkseen karkottaa stymfalidit. Nämä olivat tavattoman suuria petolintuja, yhtä kookkaita kuin kurjet ja niillä oli rautaiset siivet, nokat ja kynnet. Ne asustivat Arkadiassa Stymfaloksen järven seudulla ja kykenivät ampumaan sulkiaan kuin nuolia ja puhkaisemaan nokallaan rautaisenkin panssarin; sillä tavalla ne tekivät ympäristössä ihmisten ja karjan kesken suurta tuhoa ja ovat meille jo tuttuja argonauttien retkeltä.

Vaeltamiseen harjaantunut Herakles saapui lyhyessä ajassa järvelle, joka lepäsi tiheän metsikön varjostamana. Ja tähän metsään oli juuri lentänyt suunnaton liuta näitä lintuja pelätessään joutuvansa susien ryöstettäväksi. Herakles seisoi neuvottomana nähdessään tavattoman joukon eikä tiennyt, kuinka voittaisi niin lukuisat viholliset. Äkkiä hän tunsi kevyen lyönnin olallaan; taaksensa katsahtaeesaan hän huomasi Athenen jättiläishahmon, joka antoi hänen käsiinsä kaksi mahtavaa, Hefaistoksen valmistamaa vaskista kalistinta ja neuvoi häntä käyttämään niitä stymfalideja vastaan kadoten heti sen sanottuaan. Herakles nousi nyt järven läheiselle kukkulalle ja pelästytti lintuja paukauttamalla kalistimia vastakkain. Siivekkäät eivät kestäneet niin räikeätä pauhua, vaan lensivät säikähtyneinä ulos metsästä. Silloin Herakles tarttui jouseensa, ampui nuolen toisensa jälkeen ja surmasi niistä monta lennosta. Toiset poistuivat seudulta eivätkä tulleet takaisin.

9. Herakleen seitsemäs, kahdeksas ja yhdeksäs työ

Kreetan kuningas Minos oli Poseidon-jumalalle luvannut uhrata hänen kunniakseen, mitä ensiksi sukeltaisi esille merestä, sillä Minos oli väittänyt, ettei hänellä ollut yhtään sellaista eläintä, joka olisi kyllin arvokas niin ylhäiseksi uhriksi. Niinpä

jumala salli erinomaisen kauniin härän nousta merestä. Mutta kuninkaan houkutti härän ihana muoto pistämään sen salaa oman karjansa sekaan ja petollisesti ottamaan Poseidonille uhriksi toisen. Siitä vihastuneena merenjumala oli antanut lahjoittamansa härän tulla raivoisaksi, ja nyt se sai Kreetan saarella toimeen suurta hävitystä.

Tämän härän lannistaminen ja Eurystheukselle tuominen määrättiin Herakleen seitsemänneksi työksi. Kun hän tässä aikeessa saapui Kreetaan Minoksen luo, tämä oli hyvin iloinen toivoessaan pääsevänsä eroon saaren hävittäjästä, auttoipa itsekin raivoisan eläimen kiinni ottamisessa, ja Herakleen sankarivoima lannisti härän niin perinpohjaisesti, että hän tuodessaan sitä Peloponnesokseen antoi sen ikään kuin laivan kantaa itseään koko matkan meren poikki.

Eurystheus oli tyytyväinen tähän saavutukseen, mutta päästi eläimen pian jälleen valloilleen tarkasteltuaan sitä mielihyvin vähän aikaa. Kun härkä ei enää ollut Herakleen lumouksen alainen, sen entinen raivo palasi, niin että se harhaili koko Lakonian ja Arkadian halki, samosi Korinthoksen kannaksen poikki Attikan Marathoniin ja hävitti täällä maata niin kuin aikaisemmin Kreetan saarella. Vasta Theseuksen onnistui myöhemmin voittaa se.

Kahdeksanneksi työkseen Herakles sai sukulaiseltaan käskyn tuoda traakialaisen Diomedeen tammat Mykeneen. Diomedes oli Areen poika ja bistonien hyvin sotaisen kansan kuningas. Hänellä oli tammoja, jotka olivat niin villejä ja väkeviä, että ne sidottiin vaskisiin seimiin rautaisilla ketjuilla. Niillä ei ollut ruokana kauraa, vaan muukalaiset, jotka onnettomuudekseen joutuivat kuninkaan kaupunkiin, heitettiin niiden eteen, ja heidän lihansa oli hevosten ravintona.

Sinne saavuttuaan Herakles tarttui ensi työkseen kiinni julmaan kuninkaaseen ja heitti hänet omien tammojensa eteen, kun ensin oli voittanut seimen luo sijoitetut vartijat. Tästä ruoasta eläimet tulivat kesyiksi, ja hän ajoi ne meren rannalle.

Mutta bistonit tulivat ase kädessä hänen kintereillään, niin että hänen täytyi kääntyä ja taistella heitä vastaan. Hän jätti eläimet suosikkinsa ja seuralaisensa, Hermeksen pojan Abderoksen vartioitaviksi.

Kun Herakles oli poissa, himoitsivat tammat jälleen ihmislihaa, ja palatessaan ottelusta sen jälkeen, kun bistonit oli ajettu pakoon, sankari tapasi ystävänsä hevosten repimänä. Hän suri henkensä menettänyttä ja perusti hänen kunniakseen kaupungin, joka sai hänestä nimen Abdera. Sitten hän kesytti tammat uudelleen ja saapui onnellisesti ne mukanaan Eurystheuksen luo, joka pyhitti hevoset Heralle. Niiden jälkeläisiä eli vielä kauan myöhemmin, ratsastipa vielä Makedonian kuningas Aleksanteri eräällä niistä polveutuneella hevosella.

Sitten kun Herakles oli selvinnyt tästä urakasta, hän lähti purjehdusretkelle Kolkhista kohti Jasonin sotajoukon mukana, jonka piti noutaa kultainen talja, kuten jo olemme kertoneet.

Palattuaan pitkiltä harhailuilta sankari ryhtyi sotaretkeen amatsoneja vastaan suorittaakseen yhdeksännen seikkailunsa ja tuodakseen amatsoni Hippolyten vyön kuningas Eurystheukselle, jonka tytär Admete halusi sitä omakseen. Amatsonit asuivat Thermodon-joen seuduilla Pontoksessa ja olivat suuri naiskansa, joka teki yksinomaan miesten töitä. Lapsistaan he kasvattivat ainoastaan ne, jotka olivat naissukupuolta. Yhtenäisinä joukkoina he lähtivät sotaan. Hippolyte, heidän kuningattarensa, piti hallitsija-arvonsa merkkinä mainittua vyötä, jonka itse sodanjumala oli antanut hänelle lahjaksi.

Herakles kokosi sotaretkeään varten vapaaehtoisia taistelutovereita laivaan, kulki monia seikkailuja kokien Mustallemerelle ja laski lopulta Thermodon-joen suulle ja amatsonien kaupungin Themiskyran satamaan. Siellä tuli amatsonin kuningatar häntä vastaan. Sankarin komea ulkomuoto herätti hänessä kunnioitusta, ja saatuaan tietää hänen tulonsa tarkoituksen Hippolyte lupasi antaa hänelle halutun vyön. Mutta Hera, Herakleen leppymätön vihollinen, sekaantui amatsonin

muodossa toisten joukkoon ja levitti sellaista huhua, että vieras aikoi ryöstää heidän kuningattarensa. Silmänräpäyksessä kaikki naissoturit hyppäsivät hevosten selkään ja hyökkäsivät puolijumalan leiriin, jonka hän oli pystyttänyt kaupungin edustalle.

Alempisäätyiset amatsonit taistelivat sankarin sotureiden kanssa, mutta ylhäisimmät asettuivat häntä itseään vastaan ja toimittivat hänelle vaikean taistelun. Ensimmäinen, joka häntä ahdisti, oli nopeutensa vuoksi nimeltään Aella eli tuulenmorsian, mutta hän tapasi Herakleessa vielä nopeamman vastustajan, niin että hänen täytyi väistyä, ja sitten sankari saavutti hänet tuulennopeassa paossa ja iski hänet maahan. Toinen kaatui ensimmäisessä hyökkäyksessään, sitten kolmas, Prothoe, joka oli seitsemän kertaa voittanut kaksintaistelussa. Hänen jälkeensä surmattiin kahdeksan muuta, heidän joukossaan kolme Artemiin metsästystoveria, jotka muutoin aina olivat niin varmasti satuttaneet keihäillään, mutta tällä kertaa heittivät niitä harhaan ja saivat surmansa sankarin nuolista, turhaan yrittäen peittäytyä kilpiensä suojaan. Myöskin kaatui Alkipo, joka oli vannonut pysyvänsä naimattomana; hän täyttikin valansa mutta henkiin hän ei jäänyt.

Kun oli vangittu myöskin Melanippe, amatsonien urhoollinen johtajatar, lähtivät kaikki hurjaan pakoon, ja kuningatar Hippolyte luovutti vyönsä, niin kuin oli luvannut jo ennen taistelua. Herakles otti sen vastaan lunnaiksi ja päästi Melanippen vapaaksi.

Paluumatkalla sankari joutui uuteen seikkailuun Troijan rannikolla. Siellä oli Laomedonin tytär Hesione kahlehdittu kallioon ja jätetty hirveän pedon syötäväksi. Poseidon oli rakentanut hänen isälleen Troijan muurit eikä ollut saanut siitä palkkaa. Sen tähden hävitti eräs merihirviö Troijan aluetta niin kauan, kunnes epätoivoinen Laomedon uhrasi sille oman tyttärensä. Kun Herakles kulki ohitse, valitteleva isä kutsui häntä avukseen ja lupasi antaa hänelle palkaksi tyttären pelasta-

misesta ne mainiot hevoset, jotka hänen isänsä oli saanut lahjaksi Zeukselta. Herakles laski maihin ja odotti hirviötä. Kun se tuli ja avasi kitansa nielläkseen neidon, sankari hyppäsi itse eläimen kitaan, raateli rikki sen sisälmykset ja astui surmatun ruumiista jälleen esille kuin murhahaudasta. Mutta Laomedon ei tälläkään kertaa täyttänyt lupaustaan, ja Herakles lähti sieltä uhkaillen pois.

10. Herakleen kolme viimeistä työtä

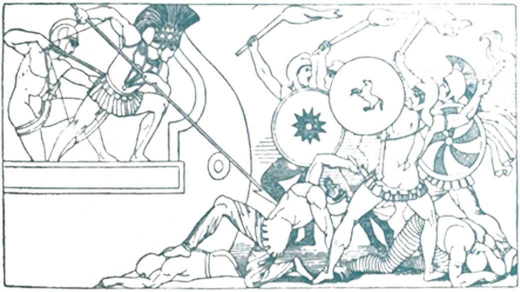
Kun sankari oli laskenut kuningatar Hippolyten vyön Eurystheuksen jalkojen juureen, ei tämä suonut hänelle vähääkään lepoa, vaan lähetti hänet heti taas liikkeelle; nyt piti noutaa jättiläisen Geryoneen naudat Erytheian saarelta Gadeiran (Cadizin) merenlahdesta. Ne olivat kauniita ruskeanpunaisia eläimiä, ja vartijana oli toinen jättiläinen ja kaksipäinen koira, Orthos. Geryones itse oli suunnattoman kookas; hänellä oli kolme ruumista, kolme päätä, kuusi käsivartta ja kuusi jalkaa. Yksikään maasyntyinen mies ei ollut uskaltanut käydä hänen kimppuunsa; Herakles käsitti hyvinkin, että tällainen rasittava yritys vaati monia valmistuksia. Kaikkialla tiedettiin, että Geryoneen isä, Khrysaor, jota rikkauksiensa vuoksi sanottiin kultamiekaksi, oli koko Iberian (Espanjan) kuningas ja että paitsi Geryonesta taisteli kolme urhoollista jättiläispoikaa hänen puolestaan, ja jokaisella pojalla oli komennossaan lukuisa sotajoukko taistelunhaluisia miehiä.

Juuri sen tähden Eurystheus olikin Herakleelle määrännyt tämän työn, sillä hän toivoi sukulaisensa vihdoin menettävän vihatun henkensä sotaretkellä sellaiseen maahan. Kuitenkaan Herakles ei mennyt näitä vaaroja vastaan pelokkaampana kuin kaikkiin aikaisempiinkaan tehtäviinsä. Hän kokosi sotajoukkonsa Kreetan saarelle, jonka oli vapauttanut petoeläimistä, ja laski ensiksi maihin Libyassa. Siellä hän taisteli jätti-

läinen Antaioksen kanssa, jonka voimat uudistuivat joka kerta kun hän kosketti maata. Mutta Herakles piti häntä koholla ilmassa ja puristi hänet siinä kuoliaaksi. Hän puhdisti pedoista Libyankin, sillä hän vihasi niitä ja häijyjä ihmisiä, ollen näkevinään heissä kaikissa sen ylimielisen ja kohtuuttoman hallitsijan kuvan, jota hänen oli niin kauan täytynyt palvella.

Pitkän vaelluksen jälkeen vedettömien seutujen halki hän saapui vihdoin hedelmälliselle alueelle, jonka läpi virtasi jokia. Siellä hän perusti tavattoman suuren kaupungin ja antoi sille nimen Hekatompylos (Sataportti). Viimein hän joutui Atlantin valtameren rannalle, Gadeiraa vastapäätä, ja pystytti sinne molemmat kuuluisat Herakleen patsaat. Aurinko poltti hirveästi, Herakles ei kestänyt enempää, hän kohotti silmänsä taivaalle ja uhkasi kohotetulla jousellaan ampua auringonjumalan kuoliaaksi. Tämä ihaili hänen rohkeuttaan ja lainasi hänelle matkan jatkamista varten kultaisen, maljamaisen purtensa, jossa hän itse suorittaa yöllisen retkensä auringonlaskusta nousuun.

Siinä Herakles kulki vierellä purjehtivan laivastonsa kera Iberiaan ja kohtasi Khrysaorin kolme poikaa kolmine suurine sotajoukkoineen, jotka olivat leiriytyneet lähelle toisiaan.

Herakles tulee Erytheiaan

Mutta hän surmasi kaikki johtajat kaksintaistelussa ja valloitti maan.

Sitten hän saapui Erytheian saarelle, missä Geryones karjalaumoineen asusti. Kohta kun kaksipäinen koira huomasi hänen tulonsa, se hyökkäsi hänen kimppuunsa. Mutta Herakles otti sen vastaan nuijallaan, löi sen kuoliaaksi ja lisäksi jättimäisen karjapaimenen, joka oli rientänyt koiran avuksi. Nyt hän lähti viemään nautoja pois, mutta Geryones saavutti hänet, ja siitä alkoi ankara ottelu. Hera itse ilmestyi auttamaan jättiläistä, mutta Herakles ampui nuolen syvälle hän rintaansa, niin että jumalattaren täytyi haavoittuneena paeta. Myöskin jättiläisen kolmiosainen ruumis, joka liittyi yhdeksi vatsan kohdalla, sai tällöin kuolettavan nuolen, ja hänen täytyi kuolla.

Maineikkaita urotöitä tehden Herakles suoritti paluumatkansa, ajaen karjaa maitse Iberian ja Italian halki. Regiumin lähellä Ala-Italiassa karkasi yksi hänen häristään, kiiti merensalmen poikki ja pääsi Sisiliaan. Silloin Herakles ajoi toisetkin härät veteen ja ui samalla saarelle pitäen kiinni erään härän sarvista. Monenlaisia seikkailuja kokien sankari saapui viimein onnellisesti Italian, Illyrian ja Traakian kautta takaisin Kreikkaan Korinthoksen kannakselle.

Nyt Herakles oli suorittanut kymmenen työtä, niin kuin ensin oli määrätty, mutta koska Eurystheus ei pitänyt kahta niistä pätevinä, täytyi hänen mukautua vielä kahteen urakkaan.

Kerran, Zeuksen ja Heran juhlallisissa häissä, kun kaikki jumalat toivat ylhäiselle parille lahjojaan, ei myöskään Gaia (Maa) tahtonut jäädä muita huonommaksi; niinpä hän antoi suuren valtameren länsirannikolla kasvaa monioksaisen puun, joka oli täynnä kultaisia omenoita. Tämän pyhän puiston vartijattarina oli neljä neitsyettä, joita nimitettiin hesperideiksi, yön tyttäriä, ja lisäksi sitä vartioi satapäinen lohikäärme Ladon, joka oli monen hirviön kuuluisan isän Forkyksen ja

maasyntyisen Keton jälkeläinen. Koskaan ei tullut unta tämän pedon silmiin, ja kamala sähinä ilmaisi sen olevan lähellä, sillä jokainen sen sadasta kurkusta päästi erilaisen äänen. Moiselta hirviöltä, niin kuului Eurystheuksen käsky, Herakleen piti riistää hesperidien kultaiset omenat.

Puolijumala lähti pitkälle ja seikkailukkaalle matkalle, jättäen itsensä sokean sattuman varaan, sillä hän ei tiennyt, missä hesperidit asuivat. Ensiksi hän saapui Thessaliaan; siellä asusti jättiläinen Termeros, joka kovalla pääkuorellaan kolhaisi jokaisen vastaantulevan matkustajan kuoliaaksi. Mutta jumalaisen Herakleen pääkalloa vasten jättiläisen pää meni sittenkin murskaksi.

Itonissa osui hänen tielleen toinen hirviö, Kyknos, Areen ja Pyrenen poika. Kun puolijumala kysyi häneltä, missä päin oli hesperidien puisto, Kyknos vaati vastauksen asemesta hänet kaksintaisteluun ja sai siinä surmansa. Sitten ilmestyi itse Ares-jumala kostamaan poikansa puolesta, eikä Herakleella ollut muuta neuvoa kuin taistella hänen kanssaan. Mutta Zeus ei tahtonut, että hänen poikansa vuodattaisivat veljesverta, ja molempien väliin singottu salama erotti taistelijat. Herakles vaelsi nyt edelleen Illyrian halki, kiiruhti Eridanos-joen poikki ja tuli Zeuksen ja Themiin luonnotarten luo, jotka asuivat tämän virran rannoilla. Myöskin heille sankari kohdisti kysymyksensä.

— Mene vanhan virranjumalan Nereuksen puheille, kuului vastaus; — hän on tietäjä ja kaikista asioista selvillä. Hyökkää hänen kimppuunsa hänen nukkuessaan ja köytä hänet, niin että hänen on pakko ilmoittaa sinulle oikea tie.

Herakles seurasi tätä neuvoa ja nujersi virranjumalan, vaikka tämä tapansa mukaan muutteli hahmoaan monenlaiseksi. Sankari ei päästänyt häntä irti ennen kuin oli kuullut, mistä maailman äärestä löytäisi hesperidien kultaiset omenat. Saatuaan siitä tiedon hän samosi edelleen Libyan ja Egyptin halki.

Jälkimmäistä maata hallitsi Busiris, Poseidonin ja Lysianassan poika. Hänelle oli yhdeksän vuotta kestäneen nälänhädän aikana eräs kyprolainen tietäjä lausunut sen julman ennustuksen, että maan hedelmättömyys lakkaisi, jos Zeukselle vuosittain teurastettaisiin jokin muukalainen mies. Kiitokseksi Busiris aloitti tietäjällä itsellään. Vähitellen raakalainen mieltyi tähän tottumukseen ja teurasti kaikki muukalaiset, jotka tulivat Egyptiin. Niinpä otettiin Herakleskin kiinni ja laahattiin Zeuksen alttarille. Mutta hän repäisi poikki ne nuorat, joilla hänet oli sidottu, ja löi kuoliaaksi Busiriksen yhdessä hänen poikansa ja papillisen airuensa kanssa.

Vaihtelevia seikkailuja kestäen sankari matkasi edelleen, vapautti, kuten on jo kerrottu, Kaukasuksen vuoreen kytketyn titaani Prometheuksen ja saapui vihdoin kahleista päästetyn neuvon mukaan siihen maahan, jossa Atlas kantoi taivaan taakkaa ja jonka lähellä vartioitiin hesperidien kultaisia omenia tuottavaa puuta.

Prometheus oli antanut puolijumalalle sen neuvon, ettei hän itse ryhtyisi kultaisten hedelmien ryöstämiseen, vaan jättäisi sen Atlaan toimitettavaksi. Niinpä Herakles teki Atlaalle tällaisen ehdotuksen ja tarjoutui sillä aikaa itse kantamaan taivasta. Atlas ilmoitti suostuvansa, ja Herakles jännitti voimakkaat hartiansa taivaanholvin alle. Sen sijaan Atlas lähti matkalle, nukutti puun ympärille kietoutuneen lohikäärmeen, surmasi sen, petti vartijattaret ja palasi onnellisesti Herakleen luo, mukanaan kolme poimimaansa omenaa.

— Mutta, puhui hän, —hartiani ovat nyt kerrankin saaneet kokea, miltä tuntuu, kun vaskinen taivas ei paina minua. Enpä otakaan sitä enää kannettavakseni.

Sitten hän heitti omenat nurmikolle puolijumalan eteen ja jätti hänet seisomaan oudon, sietämättömän kuorman alle. Herakleen täytyi keksiä jokin ovela juoni päästäkseen vapaaksi.

— Salli minun, pyysi hän taivaankantajalta, — vain kietoa nuorista pehmike pääni ympärille, jottei hirveä taakka musertaisi aivojani.

Atlas piti tätä pyyntöä kohtuullisena ja asettui jälleen taivaan alle, luulonsa mukaan vain muutamiksi tuokioiksi. Mutta hän sai odottaa kauan, ennen kuin Herakles hänet vapautti, ja niin pettäjästä tuli petetty. Sillä Herakles oli tuskin poiminut omenat nurmikolta, kun jo oli häipynyt kultaiset hedelmät mukanaan. Hän toi ne Eurystheukselle, joka antoi ne lahjana takaisin sankarille, kun ei ollut toivonsa mukaan saanut raivatuksi Heraklesta pois tieltään. Sankari laski ne Athenen alttarille; mutta jumalatar tiesi, että niiden säilyttäminen jossakin muualla oli vastoin näiden jumalaisten hedelmien pyhää tarkoitusta, ja sen tähden vei omenat takaisin hesperidien puutarhaan.

Sen sijaan, että Eurystheuksen Herkuleelle tähän asti määräämät tehtävät olisivat tuhonneet vihatun kilpailijan, ne olivat korottaneet hänet kunniaan siinä toimessa, jonka kohtalo oli hänelle säätänyt. Hän oli niissä kunnostautunut kaiken maanpäällisen epäinhimillisyyden hävittäjänä ja kuolevaisten aito inhimmillisenä hyväntekijänä. Mutta hänen täytyi suorittaa viimeinen seikkailunsa sellaisella tienoolla, jonne häntä — niin toivoi kavala kuningas — hänen sankarivoimansa ei voisi seurata. Hänen edessään oli näet taistelu manalan pimeitä voimia vastaan, ja hänen piti tuoda Haadeesta helvetinkoira Kerberos.

Tällä pedolla oli kolme koiranpäätä kauheine kitoineen, joista lakkaamatta valui myrkyllistä kuolaa; sen ruumiista riippui lohikäärmeen pyrstö, ja päiden ja selän karvat olivat sihiseviä, kiemurtelevia käärmeitä. Kyetäkseen lähtemään tälle kauhua herättävälle matkalle Herakles meni ensin Eleusikseen, kaupunkiin, Attikan alueelle, missä oppineet papit säilyttivät salaoppia ylä- ja alamaailman jumalaisista asioista, ja sai

pappi Eumolpoksen opastamana perehtyä sikäläisiin salaisuuksiin, sitten kun hänet oli pyhäkössä puhdistettu kentaurien murhasta.

Näin varustettuna salaisella voimalla kohdatakseen manalan kauhuja hän vaelsi Peloponnesokseen ja Tainaronin lakonialaiseen kaupunkiin, jossa oli manalan suuaukko. Siellä hän laskeutui Hermeksen, sielujen seuraajan, ohjaamana syvään kuiluun ja saapui manalaan kuningas Haadeen (Pluton) kaupungin edustalle. Varjot, jotka surullisina vaelsivat Haadeen kaupungin porttien lähellä — sillä manalassa ei ole mitään iloista elämää kuten auringonvalossa — riensivät pakoon nähdessään lihaa ja verta elävän ihmisen hahmossa. Ainoastaan gorgo Medusa ja Meleagroksen henki jäivät paikoilleen. Herakles aikoi iskeä edellistä miekallaan, mutta Hermes tarttui hänen käsivarteensa ja huomautti hänelle, että kuolleiden sielut olivat tyhjiä varjokuvia, joita ei voinut haavoittaa miekalla. Meleagroksen sielun kanssa sitä vastoin Herakles keskusteli ystävällisesti ja sai häneltä vietäväksi kaihoisia terveisiä ylämaailmaan hänen rakkaalle sisarelleen Deianeiralle.

Edettyään ihan likelle Haadeen portteja Herakles tunsi ystävänsä Theuseksen ja Peirithooksen; jälkimmäinen oli toisen seuraamana saapunut manalaan kosiakseen Persefonea, ja Haades oli tämän röyhkeän yrityksen johdosta kahlehtinut hei-

Hermes johdattaa sieluja Haadekseen

dät molemmat kiinni siihen kiveen, jolle he olivat uupuneina heittäytyneet. Kun he nyt näkivät ystävänsä puolijumalan, he kurottivat rukoillen käsiään häntä kohti ja vapisivat siitä toivosta, että voisivat hänen voimiensa avulla jälleen kiivetä ylämaailmaan. Herakles tarttuikin Theuseuksen käteen, irrotti hänestä kahleet ja kohotti hänet pystyyn makuuasnnosta, johon hänet oli kahlehdittu. Kun hän sitten tahtoi vapauttaa myöskin Peirithooksen, epäonnistui tämä yritys, sillä maa alkoi vapista hänen jalkojensa alla.

Edelleen vaeltaessaan Herakles tunsi myöskin Askalafoksen, joka kerran oli luvattomasti ilmaissut, että Persefone oli syönyt Haadeesta palaamasta estäviä granaattiomenia. Herakles väänsi pois sen kiven, jonka Demeter oli vierittänyt Askalafoksen päälle epätoivoissaan tyttärensä menetyksestä. Sitten hän hyökkäsi Haadeen karjalaumojen sekaan ja teurasti yhden naudoista juottaakseen sieluille verta. Sitä ei näiden nautojen paimen Menoitios tahtonut sallia, vaan haastoi sen tähden sankarin painiotteluun. Mutta Herakles tarttui häneen keskeltä ruumista, katkaisi häneltä kylkiluita ja päästi hänet jälleen vapaaksi vain manalan ruhtinattaren Persefonen pyynnöstä.

Kuolleiden kaupungin portilla seisoi kuningas Haades ja kielsi häneltä pääsyn sisälle. Mutta sankarin nuoli lävisti jumalan hartian, niin että hän tunsi kuolevaisten tuskia eikä puolijumalan säädyllisesti pyytäessä helvetinkoiran luovuttamista enää tehnyt vastarintaa. Kuitenkin hän pani ehdoksi, että Herakleen piti ottaa se haltuunsa käyttämättä niitä aseita, jotka hänellä oli mukanaan. Niinpä sankari meni tavoittamaan petoa yksistään rintahaarniskansa suojaamana ja jalopeurantaljaan kääriytyneenä. Hän tapasi sen kyyristyneenä Akheronin suulle ja välittämättä kolmipäisen koiran haukunnasta, joka kaikui moninkertaisena, kumeana ukkosena, tarttui sen jalkoihin, kiersi käsivartensa sen kaulan ympärille eikä päästänyt irti, vaikka eläimen häntä, joka oli elävä käärme, ojentautui

häntä kohti ja pureutui kiinni kupeiseen. Hän kiristi petoa niskasta niin kauan, kunnes lannisti rajun luonnon, kohotti eläimen sitten ylös maasta ja putkahti onnellisesti jälleen ylmaailmaan Haadeen toisesta, Argoliissa Troizenin lähellä sijaitsevasta suuaukosta.

Nähdessään päivänvalon helvetinkoira kauhistui ja alkoi sylkeä kuolaa suustaan; se kasvatti maasta esille myrkyllisen ukonhatun. Herakles toi hirviön kahlehdittuna oitis Tirynsiin ja näytti sitä hämmästyneelle Eurystheukselle, joka ei oikein uskonut silmiään. Nyt kuningas tajusi, ettei ollut mahdollista koskaan vapautua vihatusta Zeuksen pojasta, alistui kohtaloonsa ja päästi palveluksestaan sankarin, joka vei helvetinkoiran takaisin manalaan omistajalleen.

11. Herakles ja Eurytos

Kaikkien näiden rasittavien urotekojen jälkeen vihdoinkin vapautettuna Eurystheuksen palveluksesta Herakles palasi Thebaan. Hän ei voinut enää elää puolisonsa Megaran kanssa, jolta oli hulluudenpuuskassaan surmannut lapset, vaan toimitti niin, että Megara oman suostumuksensa mukaan meni puolisoksi hänen rakkaalle sukulaiselleen Jolaokselle. Samalla Herakles aikoi itsekin naida uudestaan, tuntien mieltymystä kauniiseen Joleen; tämän isä oli Euboian saarella Oikhaliassa asuva kuningas Eurytos, jolta Herakles oli poikana oppinut nuolella ampumisen taitoa. Mainittu kuningas oli luvannut tyttärensä sille kilpataistelijalle, joka voittaisi hänet ja hänen poikansa jousella ampumisessa. Sellaisen kuulutuksen houkuttamana Herakles kiiruhti Oikhaliaan ja astui kosijoiden joukkoon. Sitten saatiin kilpailussa nähdä, ettei hän ollut vanhan Eurytoksen arvoton oppilas, sillä hän voitti sekä kuninkaan että tämän pojat.

Eurytos kunnioitti vierastaan kaikin tavoin; mutta sydä-

messään hän säikähti kovasti Herakleen voittoa, sillä hänen täytyi ajatella Megaran kohtaloa, ja nyt hän pelkäsi, että hänen tyttärensä osaksi tulisi sama onnettomuus. Hän selitti sen tähden, sankarin tiedustellessa asiaa, haluavansa vielä ajatella jonkin aikaa tuon avioliiton solmimista.

Sillä välin oli Eurytoksen vanhin poika Ifitos, Herakleen ikätoveri, joka tunsi vilpitöntä iloa vieraansa väkevyyden ja sankarillisuuden takia, ruvennut hänen hartaaksi ystäväkseen ja käytti kaikkia houkuttelukeinoja taivuttaakseen isänsä suopeammaksi jaloa muukalaista kohtaan. Mutta Eurytos pysyi kiellossaan. Loukkaantuneena Herakles jätti kuninkaanlinnan ja harhaili kauan vierailla mailla. Mitä hänelle silloin tapahtui kuningas Admetoksen luona, kerrotaan seuraavassa luvussa. Tällä välin tuli lähetti kuningas Eurytoksen luo ilmoittamaan, että jokin rosvo oli käynyt käsiksi kuninkaan nautakarjaan. Sen oli tehnyt viekas ja petollinen Autolykos, jonka rosvoukset olivat laajalti tunnettuja. Mutta katkeroitunut kuningas sanoi:

— Sitä ei ole tehnyt kukaan muu kuin Herakles; tuollaiseen alhaiseen kostoon hän ryhtyy, kun olen kieltänyt tyttäreni häneltä, lastensa murhaajalta.

Ifitos puolusti ystäväänsä lämpimin sanoin ja tarjoutui itse menemään Herakleen luo ja hänen kanssaan hankkimaan varastetut naudat takaisin. Herakles otti kuninkaanpojan vieraanvaraisesti vastaan ja selitti olevansa halukas lähtemään tälle retkelle hänen mukanaan. Kuitenkin he palasivat tyhjin toimin, ja kun he olivat nousseet Tirynsin muureille voidakseen tähystää pitkin seutua ja jossakin huomata varastetut naudat, valtasi onneton mielipuolisuus taas sankarin hengen: Heran vihan yllyttämänä Herakles piti uskollista ystäväänsä Ifitosta Eurytoksen salaisena liittolaisena ja syöksi hänet Tirynsin kaupungin korkealta muurilta alas.

12. *Herakles Admetoksen luona*

Siihen aikaan, kun sankari vihastuneena poistuttuaan Oikhalion kuninkaan luota harhaili maailmalla, oli tapahtunut seuraavaa: Feraissa, Thessalian maakunnassa, eli jalo kuningas Admetos kukoistavien lasten ja onnellisten, alttiiden alamaisten ympäröimänä nuoren ja kauniin puolisonsa Alkestiin kanssa, joka rakasti häntä yli kaiken. Aikaisemmin, kun Apollo, joka oli surmannut kykloopit, oli paennut Olympoksesta ja huomasi olevansa pakotettu palvelemaan jotakin kuolevaista, oli hänet ottanut suopeasti vastaan Admetos, Fereen poika, ja hän paimensi orjana tämän nautoja. Siitä lähtien kuningas oli myöhemmin isänsä Zeuksen suosioon jälleen päässeen jumalan tehokkaassa varjeluksessa.

Kun nyt Admetoksen elinaika oli kulunut loppuun ja kohtalo määrännyt hänelle kuoleman lähestymisen, sai hänen ystävänsä Apollo, joka jumalana oli tästä pian tulevasta lopusta tietoinen, kohtalottarien kesken toimeen sen, että he vakuuttivat Admetoksen voivan pelastua joutumasta Haadeeseen, joka häntä uhkasi, jos joku toinen ihminen tahtoisi kuolla hänen puolestaan ja laskeutua kuoleman valtakuntaan. Niinpä Apollo lähti liikkeelle Olympoksesta ja tuli Feraihin vanhan vierasystävänsä luo tuomaan hänelle ja hänen omaisilleen sanoman kuolemasta, jonka kohtalo oli hänen osakseen päättänyt, mutta ilmoittaakseen samalla keinon,jonka avulla hän voisi välttää tämän kohtalon.

Admetos oli rehellinen mies, mutta hän rakasti elämää, ja myöskin kaikki hänen omaisensa ja alamaisensa pelästyivät ajatellessaan, että kodilta riistettäisiin sen turva, puolisolta ja lapsilta mies ja isä ja kansalta lempeä hallitsija. Sen tähden Admetos liikkui eri tahoilla tutkimassa, löytyisikö jostakin ystävän, joka suostuisi kuolemaan hänen puolestaan, mutta ketään siihen halukasta ei ollut, ja yhtä kovasti kuin alamaiset olivat ennen valittaneet menetystä, joka heitä uhkasi, yhtä kylmäksi

muuttui nyt heidän mielensä, kun he kuulivat, millä ehdolla hänen elämänsä voitaisiin säilyttää. Vieläpä kuninkaan iäkäs isä Feres ja samoin vanha äiti, jotka alinomaa näkivät kuoleman edessään, eivät tahtoneet luovuttaa poikansa hyväksi sitä vähäistä elämän määrää, joka heillä vielä oli toivottavana. Vain Alkestis, hänen kukoistava ja elinvoimaa uhkuva vaimonsa, toiveikkaiden ja kukoistavien lasten onnellinen äiti, oli niin täynnä puhdasta ja uhrautuvaa rakkautta puolisoaan kohtaan, että selitti olevansa valmis luopumaan auringonvalosta hänen tähtensä.

Tuskin tämä selitys oli päässyt hänen suustaan, kun kuolleiden musta pappi Thanatos (kuolema) jo lähestyi palatsin portteja viedäkseen uhrinsa alas varjojen valtakuntaan. Sillä hän tiesi tarkalleen päivän ja hetken, milloin kohtalo oli määrännyt Admetoksen eroamaan elämästä. Kun Apollo näki kuoleman lähestyvän, poistui hän, elämänjumala, nopeasti kuninkaan palatsista, ollakseen saastumatta kuoleman läsnäolosta. Mutta hurskas Alkestis puhdisti itsensä kuoleman uhrina juoksevassa vedessä huomatessaan ratkaisevan päivän olevan lähellä, otti setripuisesta kaapista esille juhlavaatteet ja jalokiviä, ja näin koristettuaan itsensä arvokkaasti hän rukoili kotialttarinsa ääressä manalan jumalatarta. Sitten hän syleili lapsiaan ja puolisoaan ja astui vihdoin, päivä päivältä yhä enemmän kuihduttuaan, määrättynä hetkenä palvelijattarien ympäröimänä puolisonsa ja lapsiensa rinnalla siihen huoneeseen, jossa tahtoi ottaa vastaan manalan airuen. Siellä hän valmistautui jättämään omaisilleen juhlalliset jäähyväiset.

— Salli minun puhua kanssasi, mitä sydämeni haluaa, sanoi hän puolisolleen. — Koska sinun elämäsi on minulle kalliimpi kuin omani, kuolen sinun puolestasi nyt kun minua kuolema ei muuten vielä uhannut, vaan olisin voinut elää onnekkaassa ruhtinaantalossa valitsemalla itselleni jalon thessalialaisen toiseksi puolisoksi. Mutta en tahtonut elää, kun sinut riistettäisiin minulta katsellen orvoksi jääneitä lapsia. Isäsi ja äitisi

ovat pettäneet sinut, kun heidän kuolemansa olisi kuitenkin ollut kiitettävämpi, koska silloin et olisi jäänyt yksin eikä sinulla olisi ollut orpoja kasvatettavina. Kuitenkin, kun jumalat kerran ovat sen niin määränneet, pyydän sinua ainoastaan muistamaan hyvää työtäni ja olemaan tuomatta toista vaimoa äidiksi pienokaisille, joita rakastat yhtä paljon kuin minä ja joista minun täytyy luopua. Sillä kateuden vaivaama äitipuoli kiduttaisi heitä, ollen usein vähemmän lempeä kuin lohikäärme.

Kyyneliä vuodattaen Admetos vannoi, että niin kuin Alkestis oli elämässä ollut hänen omansa, samoin piti tämän liiton säilyä pyhänä kuolemassakin, ilman uutta vaimoa. Sitten kuningatar luovutti hänelle valittavat lapset ja vaipui tainnoksiin.

Hautajaisia valmisteltaessa tapahtui, että Herakles harhaillessaan saapui Feraihin ja kuninkaan palatsin portille. Sisään päästyään hän joutui keskusteluun palvelijoiden kanssa, ja sattumalta tuli itse Admetos esille. Oman surunsa tukahduttaen hän otti vieraan hyvin sydämellisesti vastaan, ja kun Herakles huomattuaan hänen surupukunsa kysyi, kenet hän oli menettänyt, vastasi hän, ollakseen saattamatta vierastaan murheelliseksi tai suorastaan karkottamatta, niin hämärin sanoin, että Herakleen täytyi luulla vainajaa joksikin Admetoksen kaukaiseksi sukulaiseksi, joka oli sattunut äkkiä kuolemaan ollessaan vierailulla kuninkaan luona. Niinpä hän yhä pysyi hilpeällä mielellä, astui orjan opastamana vierashuoneeseen ja sai siellä viiniä eteensä. Kun hänen huomiotaan herätti orjan perin surullinen ilme, moitti hän niin ylenpalttista murehtimista.

— Miksi tuijotat minuun noin vakavasti ja juhlallisesti, hän tiuskasi. — Palvelijan pitää miellyttää vierasta. Mitäpä tuosta, jos joku nainen on kuollut talossanne! Etkö muka tiedä, että se on ihmisten yhteinen kohtalo? Alakuloisille elämä merkitsee pelkkää tuskaa; mene, seppelöi itsesi, kuten näet mi-

nun tehneen, ja ryyppää kanssani! Tiedän varmasti, että ylitsevuotava pikari pian karkottaa kaikki rypyt otsaltasi.

Mutta palvelija kääntyi kauhistuneena poispäin.

— Meidät yllätti onneton kohtalo, puhui hän, — joka ei sovi yhteen naurun tai juominkien kanssa. Totisesti, Fereen poika on liian ystävällinen, kun on syvässä surussaan ottanut vastaan noin kevytmielisen vieraan.

— Enkö saisi olla iloinen, vastasi Herakles närkästyneenä, — vaikka joku vieras nainen on kuollut?

— Vierasko nainen, palvelija huudahti hämmästyneenä. — Sinulle hän saattaa olla vieras, meille hän ei ollut!

— Silloin Admetos ei ole oikein kertonut minulle onnettomuuttaan, sanoi Herakles hätkähtäen. Mutta orja jatkoi: — No niin, ole sinä silti iloinen; hallitsijan surkea kohtalo liikuttaa vain hänen ystäviään ja palvelijoitaan!

Mutta Herakles ei enää saanut rauhaa ennen kuin oli kuullut totuuden.

— Onko se mahdollista, hän huudahti. — Häneltä on riistetty niin suloinen vaimo, ja kuitenkin hän on ottanut muukalaisen niin ystävällisesti vastaan! Tunsinhan salaista vastahakoisuutta astuessani portista sisään, ja nyt olen täällä surutalossa koristanut pääni seppeleellä, riemuinnut ja ryypännyt! Mutta sano minulle, missä tuo hurskas vaimo lepää haudattuna?

— Kun menet sitä suoraa tietä pitkin, joka johtaa Larissaan, vastasi orja, — niin näet komean hautapatsaan, joka hänelle on jo pystytetty.

Sen sanottuaan palvelija poistui itkien muukalaisen luota.

Yksin jäätyään Herakles ei puhjennut valituksiin, vaan teki nopeasti päätöksensä.

— Minun pitää pelastaa, puhui hän itsekseen, — tämä vainaja, tuoda hänet takaisin puolison palatsiin; muutoin en pysty kyllin arvokkaasti korvaamaan hänen suosiotaan. Niinpä menen hautapatsaan luo ja odotan siellä Thanatosta, kuole-

man valtiasta. Tapaan hänet hyvinkin, kun hän tulee juomaan uhriverta, jota häntä varten pirskotetaan kuolleen muistomerkille. Silloin hyppään esille piilopaikastani, tartun häneen kiireesti, kiedon hänet käsilläni, eikä mikään maallinen mahti kykene riistämään häntä vapaaksi, ennen kuin hän luovuttaa minulle saaliinsa takaisin.

Tässä aikomuksessa hän lähti kaikessa hiljaisuudessa pois kuninkaan palatsista.

Admetos oli palannut autioituneeseen kotiinsa ja suri hylättyjen lapsiensa kanssa, tuskallisesti kaivaten uhrattua puolisoa, eikä mikään uskollisten palvelijain lohdutus pystynyt lievittämään hänen murhettaan. Sitten hänen äskeinen vieraansa Herakles astui jälleen kynnyksen yli, taluttaen hunnutettua naista.

— Et ole tehnyt hyvin siinä, oi kuningas, sanoi hän, — että salasit minulta puolisosi kuoleman. Otit minut vastaan taloosi ikään kuin mieltäsi painaisi vain vähäpätöinen suru. Niinpä jouduin tietämättäni syypääksi suureen vääryyteen ja vuodatin onnettomuustalossa hilpeän juomauhrin. Kuitenkaan en tahdo surkeassa tilassasi tehdä sinua vielä surullisemmaksi. Kuule kuitenkin, miksi olen tullut luoksesi uudestaan. Tämän neitsyen olen eräissä taistelukisoissa saanut voitonpalkinnoksi. Nyt menen Traakiaan ahdistamaan sodalla bistonien kuningasta. Siihen asti kunnes olen suorittanut loppuun sotaretkeni jätän tämän neitsyen sinulle palvelijattareksi; pidä huolta hänestä niin kuin ystävän omaisuudesta.

Admetos pelästyi kuullessaan Herakleen puhuvan näin.

— En ole salannut sinulta puolisoni kuolemaa, vastasi hän, — siitä syystä, että olisin halveksinut ystävää tai arvostellut häntä väärin, vaan ollakseni tuottamatta itselleni vielä lisää surua sallimalla sinun mennä jonkin toisen ystävän kotiin. Mutta tämän naisen, herra, pyydän sinua viemään jollekin toiselle Ferain asukkaalle, ei minulle, joka olen kärsinyt niin paljon. Onhan sinulla kylliksi vierasystäviä tässä kaupungissa.

Kuinka voisin ilman kyyneliä katsella tätä neitsyttä talossani? En voisi antaa hänelle asunnoksi miesten tyyssijaa, ja pitäisikö minun luovuttaa hänelle puolisovainajani huoneet? Se olkoon minusta kaukana! Pelkäisin ferailaisten ilkeitä jälkipuheita ja myöskin kuolemaan nukkuneen moitteita!

Niin kuningas puhui torjuen, mutta ihmeellinen kaipuu johdatti hänen katseensa kuitenkin jälleen tiheästi hunnutettuun olentoon.

— Kuka lienetkin, oi nainen, sanoi hän huoaten, — tiedä, että sinä kokosi ja vartalosi puolesta ihmeellisesti muistutat Alkestistani. Jumalien nimessä vannotan sinua, Herakles, viemään tämän naisen pois näkyvistäni. Älä kiusaa kiusattua vielä enempää; sillä tätä neitsyttä katsellessani luulen näkeväni kuolleen puolisoni, kyynelvirta puhkee silmistäni, ja uudelleen vaivun suruun.

Herakles hillitsi todellisen tunteensa ja vastasi alakuloisesti:

— Jospa Zeus olisi antanut minulle vallan tuoda sinulle sankarillisen puolisosi varjojen valtakunnasta takaisin valoon ja tehdä sinulle hyvyytesi palkkioksi sellaisen palveluksen!

— Tiedän, että tekisit niin, sanoi Admetos, — mutta onko yksikään kuollut palannut varjojen valtakunnasta?

— No niin, jatkoi Herakles vilkkaammin, — koska se ei voi tapahtua, salli ajan lievittää suruasi; vainajalle ei kuitenkaan tuoteta mitään mielihyvää suremisella. Älä myöskään kokonaan hylkää sitä ajatusta, että toinen puoliso vielä voisi ilahduttaa elämääsi. Lopuksi pyydän, että mielikseni otat taloosi jalon tytön, jonka sinulle tässä tuon. Koeta ainakin; kohta kun huomaat, ettei se sovi, hän lähtee luotasi pois muualle.

Admetos katsoi olevansa velvollinen mukautumaan tähän, koska ei tahtonut loukata vierastaan; niinpä hän käski, vaikka vastahakoisesti, palvelijoita ohjaamaan hunnutetun naisen sisähuoneisiin. Mutta Herakles ei sallinut sitä.

— Älä usko aarrettani, puhui hän, — orjien haltuun, oi

ruhtinas! Sinun itsesi pitää johtaa hänet sisälle, jos se sinua miellyttää!

— Ei, vastasi Admetos, — en koske häneen; muuten luulisin jo sillä rikkovani sen lupauksen, jonka olen antanut rakkaalle vainajalle. Menköön hän sisälle, mutta ilman minua! Herakles ei kuitenkaan hellittänyt, ennen kuin kuningas oli tarttunut hunnutetun naisen käteen.

— Jaha, sanoi hän iloisella äänellä, — varjele häntä hyvin! Myöskin katso tätä neitsyttä tarkasti, muistuttaako hän tosiaankin aviopuolisoasi, ja lopeta murheesi!

Näin sanoen hän riisui naisen kasvoilta hunnun ja antoi hämmästyksessään epäilevän kuninkaan katsella henkiin herätettyä puolisoaan. Sillä aikaa kun Admetos ikään kuin elottomana piteli elossa olevaa kädestä ja peläten ja vavisten iloitsi häntä katsellessaan, kertoi puolijumala, kuinka oli hautakummulla tarttunut kiinni Thanatokseen ja väkipakolla riistänyt häneltä saaliin takaisin. Admetos vaipui nyt vaimonsa syliin. Mutta tämä ei puhunut ainoaakaan sanaa eikä saanut vastata puolisonsa helliin huudahduksiin.

— Et kuule hänen ääntään jälleen, selitti hänelle Herakles, — ennen kuin kuolinvoitelu on hänestä poistettu ja kolmas päivä tullut. Vie hänet huoleti sisälle ja iloitse hänen omistamisestaan. Se on tullut sinun osaksesi, koska olet osoittanut niin jaloa vieraanvaraisuutta muukalaisia kohtaan. Mutta minut päästä kohtaloni huomaan.

— Niinpä mene rauhassa, sankari, huusi Admetos loittonevan jälkeen. — Sinä olet johtanut minut takaisin parempaan elämään; usko minua, kun tunnustan olevani kiitollinen autuaasta olostani! Kaikki valtakuntani kansalaiset auttakoot minua esittämään kuorotanssеja, ja uhrituoksu kohotkoon alttareilta! Samalla tahdomme muistella sinua, mahtavaa Zeuksen poikaa, kiitollisin ja rakastavin ajatuksin!

13. Herakles Omfalen palveluksessa

Vaikka Ifitoksen murha oli tehty hulluuden puuskassa, vaivasi se raskaana Herakleen mieltä. Hän vaelsi toisen pappiskuninkaan luota toisen luo saadakseen puhdistuksen; ensin hän meni Pyloksen kuninkaan Neleuksen luo, sitten kävi Spartan kuninkaan Hippokoonin luona, mutta molemmat kieltäytyivät siitä. Kolmas vihdoin, Amyklain kuningas Deifobos, otti puhdistaakseen hänet synnistä. Sittenkin jumalat rankaisivat häntä ilkityöstä vaikealla sairaudella. Sankari, josta muuten uhkui voimaa ja terveyttä, ei voinut kestää äkillistä kitumista. Hän lähti Delfoihin ja toivoi pytholaisen oraakkelin avulla saavansa terveyden takaisin. Mutta papitar kielsi häneltä lausuntonsa kuten ainakin murhaajalta.

Silloin Herakles sankarinvihassaan riisti kolmijalan, kantoi sen kedolle ja pystytti sinne oman oraakkelinsa. Suuttuneena tästä röyhkeästä sekaantumisesta oikeuksiinsa ilmestyi kohta Apollo ja haastoi puolijumalan kaksintaisteluun. Mutta Zeus ei tälläkään kertaa tahtonut nähdä veljesveren vuotavan; hän lopetti ottelun heittämällä ukonnuolen heidän väliinsä.

Nyt vihdoinkin Herakles sai oraakkelin lausunnon, jonka mukaan hän vapautuisi vitsauksestaan, jos hänet myytäisiin kolmivuotiseen orjanpalvelukseen, mutta antaisi pestirahan sovittajaisiksi isälle, jonka pojan hän oli surmannut.

Sairauden heikontamana Herakles alistui tähän kovaan tuomioon. Hän purjehti muutamien ystävien seurassa Aasiaan, ja siellä eräs heistä myi hänet hänen omalla suostumuksellaan orjaksi Omfalelle, Jardanoksen tyttärelle, silloisen Maionian, myöhemmin Lyydiaksi nimitetyn maan kuningattarelle. Myyjä vei kauppahinnan oraakkelin määräyksen mukaan Eurythokselle, ja kun tämä kieltäytyi ottamasta sitä vastaan, luovutti hän rahat surmatun Ifitoksen lapsille. Silloin Herakles parani sairaudestaan ja jälleen saavutetun ruumiinvoimansa tunnossa esiintyi myös Omfaleen orjana aluksi yhä sankari-

na, jatkaen kutsumuksensa mukaisesti vaikutustaan ihmiskunnan hyväntekijänä. Hän kuritti kaikkia rosvoja, jotka vaivasivat hänen valtiattarensa ja naapurien alueita.

Kerkoopit, jotka asuivat Efesoksen seuduilla ja tekivät ryöstöillään paljon vahinkoa, hän osaksi surmasi, osaksi toi kahlehdittuina Omfalelle. Auliin kuninkaan Syleuksen, Poseidonin pojan, joka sieppasi haltuunsa matkustajia ja pakotti heidät perkaamaan viinitarhojaan, hän löi kuoliaaksi lapiolla ja kiskoi hänen viiniköynnöksensä juurineen ylös maasta. Hän hävitti perustuksia myöten itonien kaupungin, koska he alinomaa hyökkäsivät Omfalen maahan, ja teki kaikki asukkaat orjiksi. Lyydiassa riehui siihen aikaan Lityerses, Midaan avioton poika. Hän oli erittäin varakas mies ja kutsui vieraakseen kaikki muukalaiset, jotka kulkivat hänen kotinsa ohi. Aterian jälkeen hän pakotti heidät lähtemään mukanaan elonkorjuuseen ja löi illalla heiltä pään poikki. Herakles surmasi myös tämän tyrannin ja heitti ruumiin Maiandros-jokeen.

Kerran hän näillä matkoillaan sivuutti Dolikhen saaren ja näki sen rannalla aaltojen sinne tuoman ruumiin. Se oli onnettoman lopun saanut Ikaros-vainaja, joka oli vahalla yhteenliitetyillä siivillä lentäessään pakoon Kreetan sokkelorakennuksesta joutunut liian lähelle aurinkoa ja pudonnut mereen. Herakles hautasi säälien nuorukaisraukan ja antoi saarelle hänen kunniakseen nimen Ikaria. Kiitokseksi tästä palveluksesta Ikaroksen isä, taiteellinen Daidalos, pystytti Herakleen hyvin onnistuneen kuvapatsaan Pisaan. Mutta sankari itse, kun kerran tuli sinne, luuli yön pimeyden pettämänä tätä kuvaa eläväksi. Hänen oma sankarillinen eleensä näytti hänestä vihollisen uhkaukselta; niinpä hän tarttui kiveen ja murskasi sillä kauniin muistomerkin, jonka hänen ystävänsä oli pystyttänyt hänen armeliaisuutensa takia. Sinä aikana, jolloin Herakles palveli orjana Omfalea, sattui myöskin hänen osanottonsa kalydonilaisen metsäkarjun nujertamiseen.

Omfale ihaili palvelijansa urhoollisuutta ja lienee aavis-

tanut, että joku erinomainen, maailmankuulu sankari oli hänen orjanaan. Saatuaan tietää, että tämä oli Herakles, Zeuksen suuri poika, hän ei ainoastaan antanut sankarille hänen ansioittensa tunnustukseksi vapautta takaisin, vaan myös meni naimisiin hänen kanssaan. Mutta Herakles unohti täällä itämaalaisessa ylellisessä elämässä ne opit, jotka Hyve oli häneen istuttanut hänen nuoruutensa tienhaarassa: hän vaipui naismaiseen hekumaan. Siten hän joutui oman puolisonsakin halveksimaksi; ja Omfale otti ylleen hänen jalopeurantaljansa, käskien hänen itsensä pukeutua mukaviin lyydialaisiin naisvaatteisiin ja houkuttaen hänet sokeassa rakkaudessaan jopa kehräämään villaa jalkojensa juuressa. Niska, jolle kerran Atlaan luona taivas oli ollut kevyt kuorma, kantoi nyt naisen kultaista kaulanauhaa; sankarin jänteviä käsivarsia ympäröivät jalokivillä koristetut rannerenkaat, hänen hiuksensa valuivat leikkaamattomina esille hiipan alta, ja pitkät naisvaatteet liehuivat sankarinjäsenten päällä.

Niin hän istui rukki edessään toisten joonialaisten tyttöjen joukossa, kehräsi luisevilla sormillaan paksua rihmaa ja pelkäsi valtiattarensa torumista, ellei ollut täydellisesti suorittanut päivätyötään. Mutta jos Omfale oli hyvällä mielellä, täytyi naismaisesti pukeutuneen miehen kertoa hänelle ja hänen naisilleen sankarinuoruutensa urotöistä: kuinka hän oli pojankädellään kuristanut käärmeitä kuoliaiksi, kuinka oli nuorukaisena surmannut jättiläinen Geryoneen, kuinka hydralta katkaissut kuolemattoman pään, kuinka tuonut helvetinkoiran ylös Haadeen kidasta. Näistä teoista naiset sitten saivat paljon huvia, kuten iloitaan imettäjien tarinoista.

Viimein Herakles heräsi velttoudestaan, kun oli määrävuodet palvellut Omfalen luona. Inhoten hän ravisti naisen vaatteet päältään, ja hänen tarvitsi vain silmänräpäykseksi jännittää tahdonvoimaansa, ollakseen jälleen voimakas Zeuksen poika, täynnä sankarillisia suunnitelmia. Saatuaan takaisin vapautensa hän päätti ensiksi kostaa vihollisilleen.

14. Herakleen myöhemmät urotyöt

Ensiksi hän lähti matkalle rankaisemaan röyhkeää ja väkivaltaista kuningasta Laomedonia, Troijan rakentajaa ja hallitsijaa. Sillä kun Herakles oli amatsonien sodasta palatessaan vapauttanut tämän ruhtinaan tyttären Hesionen, jota hirveä lohikäärme uhkasi, pidätti sanansa rikkonut Laomedon luvatun palkan, nopeat Areen hevoset, ja soimaten käski hänen mennä tiehensä. Herakles ei nyt ottanut enempää kuin kuusi laivaa ja vain vähäisen joukon sotaväkeä mukaansa. Mutta heidän joukossaan olivat Kreikan parhaat sankarit, Peleus, Oikleus ja Telamon. Viimeksi mainitun luo Herakles oli tullut jalopeurantaljaansa pukeutuneena ja tavannut hänet juuri kemuja pitämässä. Telamon nousi juhlapöydästä ja ojensi tervetulleelle vieraalle kultaisen viinillä täytetyn pikarin, pyytäen häntä istumaan ja juomaan. Iloisesti liikuttuneena tällaisesta vieraanvaraisuudesta Herakles kohotti kätensä taivasta kohti ja rukoili:

— Isä Zeus, jos koskaan olet armollisesti kuullut pyyntöjäni, niin nyt rukoilen sinulta, että antaisit tälle lapsettomalle Telamonille perilliseksi urhean pojan, yhtä haavoittumattoman kuin minä olen tässä nemealaisen jalopeuran taljassa. Seuratkoon häntä aina rohkea mieli!

Tuskin Herakles oli lausunut nämä sanat, kun jumala lähetti hänelle lintujen kuninkaan, mahtavan kotkan. Herakles riemuitsi siitä ja huusi kuin tietäjä innostuneena: — Niin, Telamon, sinä saat pojan, jota haluat. Erinomainen hänestä tulee, tämän uljaan kotkan kaltainen; hänen nimensä olkoon Aias. Hänestä saadaan laajalti kuuluisa, voimakas tekijä sodanjumalan töihin.

Näin hän puhui ja istuutui jälleen juhla-aterian ääreen. Sitten he lähtivät, Telamon ja Herakles, yhdessä toisten sankarien kanssa, sotaan Troijaa vastaan. Kun he olivat siellä nousseet maihin, jätti Herakles laivojen vartioimisen Oikleuksen

Nessoksen kuolema

Nessoksen piti kantaa Deianeira Euenosjoen yli, mutta vilpillisesti hän päätti anastaa Deianeiran Herakleelta. Herakles ampui Nessoksen kuoliaaksi (s. 246).

huoleksi, itse ryhtyen muiden sankarien kera ahdistamaan kaupunkia.

Sillä välin Laomedon oli hyökännyt nopeasti kokoon haalitulla joukolla hätyyttämään sankarien laivoja ja taistelussa surmannut Oikleuksen. Mutta kun hän aikoi poistua sieltä, Herakleen toverit ympäröivät hänet.

Piiritystä kiristettiin ankarasti. Telamon mursi muurin ja oli ensimmäinen tunkeutumaan kaupunkiin. Vasta hänen jäljestään tuli Herakles. Tämä oli ensimmäinen kerta sankarin elämässä, jolloin hän näki toisen vievän urhoollisuudessa voiton; musta kateus valtasi hänen mielensä ja paha ajatus heräsi hänen sydämessään. Hän paljasti miekkansa ja oli aikeissa iskeä edellään kulkevan Telamonin maahan. Jälkimmäinen sattui katsahtamaan taakseen ja luki Herakleen aikomuksen hänen ilmeestään. Nopeasti harkittuaan hän keräsi lähimmät kivet kasaan ja vastasi kilpailijan kysymykseen, mitä hän siinä teki:

— Rakennan alttaria Herakleelle, voittajalle!

Tämä vastaus riisti aseet sankarin kateelliselta vihalta. He taistelivat jälleen yhdessä, ja Herakles surmasi nuolillaan Laomedonin ynnä kaikki hänen poikansa, paitsi yhtä.

Kun kaupunki oli valloitettu, hän lahjoitti ystävälleen Telamonille Laomedonin tyttären Hesionen voittosaaliiksi. Samalla hän antoi Hesionelle luvan päästää oman valintansa mukaan yhden vangituista vapaaksi, ja neito valitsi veljensä Podarkeen.

— Se on oikein, hän olkoon sinun, sanoi Herakles, — mutta hänen täytyy ensin kärsiä häpeää ja olla orjana. Sitten saat ottaa hänet siitä hinnasta, jonka tahdot hänestä maksaa.

Kun poika nyt todellakin oli myyty orjaksi, tempasi Hesione kuninkaallisen koristeensa päästään ja antoi sen lunnaiksi veljestään. Siitä syystä poikaa nimitettiin tästedes Priamokseksi (lunastetuksi).

Hera ei suonut puolijumalalle tätä voitonriemua. Ollessaan kotimatkalla Troijasta Herakles joutui Heran lähettämän ankaran rajuilman käsiin, kunnes vihastunut Zeus lopetti Heran mielivallan. Monien seikkailujen jälkeen sankari päätti suunnata toisen kostotyönsä kuningas Augeiasta vastaan, joka myöskin oli kerran pidättänyt häneltä luvatun palkan. Herakles valloitti hänen kaupunkinsa Eliin ja surmasi hänet yhdessä hänen poikiensa kanssa. Mutta Fileukselle, joka oli karkotettu Heraklesta kohtaan osoittamansa ystävyyden tähden, hän luovutti Eliin kuningaskunnan.

Tämän voiton jälkeen hän sääsi Olympian kisat ja vihki niiden ensimmäiselle järjestäjälle Pelopsille alttarin, samoin alttarit kahdelletoista jumalalle, kullekin yhden. Silloin kuuluu itse Zeus ihmishahmossa paininееn Herakleen kanssa ja voitettuna toivottaneen pojalleen onnea, kun hänestä oli tullut näin jumalallisen väkevä. Sitten Herakles meni Pyloksen kuningasta Neleusta vastaan, joka kerran oli kieltäytynyt puhdistamasta häntä synnistä, hyökkäsi hänen kaupunkinsa kimppuun ja surmasi hänet ja samalla hänen kymmenen poikaansa. Vain nuori Nestor, jota kasvatettiin kaukana muualla, jäi henkiin. Tässä taistelussa Herakles haavoitti jopa manalan jumalaa Haadesta, joka oli tullut pylolaisten avuksi.

Vielä oli Spartan Hippokoon rankaisematta, toinen kuningas, joka Ifitoksen murhan jälkeen oli kieltäytynyt murhaajan puhdistamisesta. Tämän kuninkaan pojatkin olivat uudestaan herättäneet sankarin vihan. Kun hän näet oli tullut Spartaan serkkunsa ja ystävänsä Oionoksen kanssa, hyökkäsi suuri molossilainen paimenkoira raatelemaan jälkimmäistä, joka katseli Hippokoonin palatsia. Oionos puolustautui kivenheitolla. Silloin kuninkaan pojat juoksivat esille ja surmasivat hänet ryhmysauvoilla. Kostaakseen nyt myös ystävänsä kuoleman Herakles kokosi sotajoukon Spartaa vastaan. Marssiessaan Arkadian halki hän kutsui myös kuningas Kefeusta hänen kahta poikaansa mukaan tälle sotaretkelle. Kefeus pel-

käsi kuitenkin naapuriensa argolaisten hyökkäystä ja aluksi kieltäytyi lähtemästä liikkeelle. Mutta Herakles oli Athenelta saanut vaskisessa uurnassa kiharan Medusan päästä. Sen hän lahjoitti Kefeuksen tyttärelle Steropelle ja puhui:

— Jos argolaisten sotajoukko hyökkää, tarvitsee sinun vain kohottaa tätä kiharaa kolme kertaa kaupungin muurien yli siihen katsomatta; silloin vihollisenne rientävät pakoon!

Sen kuultuaan Kefeus taipui lähtemään retkelle, mukanaan kaikki poikansa. Hänen tyttärensä karkottikin argolaiset onnellisesti; mutta kuninkaalle itselleen sotaretki koitui onnettomuudeksi: hän ja hänen kaikki poikansa surmattiin ja paitsi näitä myöskin Herakleen veli Ifiklos. Herakles itse valloitti kuitenkin Spartan ja surmattuaan Hippokoonin ja hänen poikansa toi takaisin Tyndareoksen, kaksosten Kastorin ja Polydeukeen isän, korottaen hänet jälleen valtaistuimelle, mutta pidätti jälkeläisilleen valloitetun kuningaskunnan, jonka täten luovutti hänen haltuunsa.

15. Herakles ja Deianeira

Suoritettuaan Peloponnesoksessa vielä monenlaisia urotöitä sankari saapui Aitoliaan ja Kalydoniin kuningas Oineuksen luo, jolla oli ihmeen kaunis tytär, nimeltä Deianeira. Tämä oli enemmän kuin kukaan muu aitolialainen nainen kovassa ahdingossa perin kiusallisen kosimisen takia. Hän eli aluksi Pleuronissa, isänsä valtakunnan toisessa pääkaupungissa. Siellä hänelle oli ilmestynyt kosijaksi joen jumala, jota nimitettiin Akhelookseksi, ja pyysi kolmenlaiseen hahmoon muuttuneena tyttöä hänen isältään. Kerran hän tuli ilmieläväksi häräksi noiduttuna, toisen kerran kimaltelevana ja kiemuraisena lohikäärmeenä, vihdoin tosin ihmismuodossa, mutta varustettuna härän päällä, jonka takkuisesta leuasta virtasi raikkaita lähdepuroja.

Deianeira ei hirvinnyt katsoa niin kamalaan kosijaan ilman syvää huolestumista; hän rukoili jumalilta hartaasti omaa kuolemaansa. Kauan aikaa hän oli vastustanut kosijaa, mutta tämä kävi yhä kiihkeämmäksi, eikä tytön isä näyttänyt haluttomalta luovuttamaan häntä ikivanhasta jumalien suvusta polveutuvalle virranjumalalle.

Silloin saapui, tosin myöhään, mutta kuitenkin vielä ajoissa, toiseksi kosijaksi Herakles, jolle hänen ystävänsä Meleagros oli kertonut tämän kuninkaantyttären erinomaisesta kauneudesta. Jo tullessaan hän aavisti, ettei niin rakastettavaa neitoa voisi saavuttaa omakseen ilman kovaa kamppailua. Niinpä hän oli varustautunut taistelukelpoiseksi, kuten muutoin lähtiessään sotaretkilleen. Hänen marssiessaan palatsiin tuuli liehutti jalopeurantaljaa hänen selässään, nuolet helisivät hänen viinessään, ja hän heilutti nuijaansa ilmassa, sitä koetellakseen. Kun sarvilla varustettu virranjumala näki hänen tulevan, paisuivat suonet hänen häränpäässään, ja hän valmistui puskemaan. Nähdessään heidät molemmat niin taistelunhaluisina ja pelottavina kilpakosijoina seisomassa edessään kuningas Oineus ei tahtonut loukata kumpaakaan mahtavaa rakastajaa kieltävällä vastauksella, vaan lupasi antaa tyttärensä vaimoksi sille, joka voittaisi toisen taistelussa.

Pian alkoikin kuninkaan, kuningattaren ja heidän tyttärensä Deianeiran silmien edessä raivoisa kaksintaistelu. Herakleen nyrkki ja jousi paukkuivat ja helisivät, mutta keskellä iskuja ja ampumista pysyi virranjumalan mahtava häränpää kauan haavoittumatta ja tavoitti vastustajaa antaakseen hänelle kuolettavan piston sarvistaan. Vihdoin taistelu muuttui painiksi, kädet kietoutuivat käsiin, jalat jalkoihin, hiki virtasi painijain päistä ja jäsenistä, ja molemmat ähkivät yli-inhimillisistä ponnistuksista. Lopulta Zeuksen poika sai yliotteen ja paiskasi voimakkaan virranjumalan selälleen. Tämä muuttui samassa käärmeeksi; mutta Herakles, joka jo aikoja oli oppinut käsittelemään käärmettä, tarttui siihen ja olisi kuristanut sen

kuoliaaksi, jollei Akheloos äkkiä turvautuen toiseen muodonvaihdokseen olisi muuttunut häräksi. Herakles ei kuitenkaan antanut eksyttää itseään, vaan tarttui petoon toisesta sarvesta ja syöksi sen niin vimmatusti nurin, että sarvi katkesi. Nyt virranjumala tunnusti itsensä voitetuksi ja luovutti voittajalle morsiamen. Hän oli aikoinaan saanut luonnotar Amaltheialta runsaudensarven, joka oli täynnä kaikenlaisia hedelmiä, granaattiomenia ja viinirypäleitä, ja vaihtoi nyt tätä sarvea vastaan takaisin omansa, jonka Herakles oli katkaissut.

Sankarin avioliitto Deianeiran kanssa ei vaikuttanut hänen elämäntavoissaan minkäänlaista muutosta. Hän riensi kuten ennenkin seikkailusta toiseen, ja kun hän jälleen oli kotona puolisonsa ja appensa luona, sattui hän vahingossa lyömään kuoliaaksi erään nuorukaisen, jonka piti tarjota hänelle aterian aikana vettä käsien pesuun, ja tämä onnettomuus ajoi hänet uudestaan pakomatkalle, mukanaan nuori puolisonsa ja pieni poikansa Hyllos, jonka Deianeira oli hänelle synnyttänyt.

16. Herakles ja Nessos

Matka johti Oita-vuoren läheiseen Trakhiiseen, sankarin ystävän Keyksin luo. Se oli kohtalokkain retki, mihin Herakles koskaan oli ryhtynyt. Kun hän näet oli saapunut Euenos-joelle, hän kohtasi siellä kentauri Nessoksen, jonka oli tapana palkkaa vastaan kantaa matkustajia käsillään joen poikki ja joka väitti jumalilta saaneensa tämän etuoikeuden ja ansainneensa sen rehellisyydellään. Herakles itse ei tosin nyt tarvinnut kantajaa, sillä hän pääsisi joen poikki mahtavin askelin ilman vierasta apua. Mutta hän luovutti Deianeiran Nessoksen kuljetettavaksi, kun se luvattiin toimittaa tavanmukaisesta palkasta. Kentauri otti Herakleen puolison hartioilleen ja kantoi häntä reippaasti veden halki. Mutta keskellä kahluupaikkaa Nessos julkesi vaimon kauneuden hullaannuttamana koskettaa

häntä ilkeällä kädellään. Rannalla seisova Herakles kuuli vaimonsa avunhuudon ja kääntyi kiireesti ympäri.

Nähdessään puolisonsa olevan pörrökarvaisen puoli-ihmisen vallassa hän ei miettinyt pitkää aikaa, vaan otti viinestään siivekkään nuolen ja ampui Nessosta, joka juuri nousi saaliineen rannalle, selän läpi, niin että nuoli tuli ulos rinnasta. Deianeira oli riuhtaissut itsensä irti maahan vaipuneen käsistä ja tahtoi rientää puolisonsa luo, kun kuoleva, joka vielä nytkin mietti kostoa, kutsui hänet takaisin ja lausui nämä petolliset sanat:

— Kuule minua, sinä Oineuksen tytär! Koska sinä olet viimeinen, jota olen kantanut, pitää sinun myös saada jokin etu palveluksestani, jos tahdot seurata neuvoani. Kerää tuoretta verta, jota vuotaa kuolinhaavastani. Sillä kohdalla, missä lernalaisen käärmeen kuolalla myrkytetty nuoli on ruumiissani, se on hyvin paksua ja helposti koottavaa. Siitä saat taikakeinon, joka tehoaa puolisosi mieleen. Jos värjäät sillä hänen alusvaatteensa, hän ei koskaan rakasta toista missä tahansa näkemäänsä naista enemmän kuin sinua!

Jätettyään Deianeiralle tämän vilpillisen testamentin hän kuoli kohta myrkytetyn haavan takia. Vaikkei Deianeira epäillyt puolisonsa rakkautta, hän teki kuitenkin kentaurin neuvon mukaan, kokosi hyytynyttä verta astiaan, joka hänellä oli käsillä, ja säilytti sitä Herakleen tietämättä, joka seisoi liian kaukana nähdäkseen, mitä hän teki. Molemmat saapuivat sitten muutamien lisäseikkailujen jälkeen onnellisesti Trakhiin kuninkaan Keyksin luo ja asettuivat sinne asumaan arkadialaisine kumppaneineen, jotka seurasivat Heraklesta kaikkialle.

17. Herakles, Jole ja Deianeira. Herakleen loppu

Viimeiset taistelunsa Herakles joutui suorittamaan sotaretkellään Oikhalian kuningasta Eurytosta vastaan, joka yhä herätti hänessä vihaa, koska oli aikanaan kieltänyt häneltä tyttärensä Jolen. Sankari kokosi suuren joukon kreikkalaisia ja samosi Euboiaan piirittääkseen Eurytosta ja hänen poikiaan heidän pääkaupungissaan. Voitto seurasi häntä: korkea linna hajotettiin maan tasalle, kuningas ja hänen kolme poikaansa surmattiin, ja kaupunki hävitettiin. Jole, vielä nuori ja kaunis, jäi Herakleen vangiksi.

Sillä välin Deianeira oli kotona suruissaan odottanut tietoa puolisoltaan. Vihdoin kohosi ilohuuto palatsissa. Sanansaattaja ilmestyi täyttä laukkaa saapuen:

— Sinun puolisosi, oi ruhtinatar, elää, hän ilmoitti tuskallisesti hänen tiedonantoaan kuuntelevalla, — lähestyy voiton maineessa ja vie juuri nyt esikoisuhreja kotoisille jumalille. Hänen palvelijansa Likhas, jonka hän on lähettänyt liikkeelle kintereilläni, julistaa aukealla niityllä kansalle voitonsanoman. Hänen oma tulonsa viivästyy vain sen tähden, että hän valmistautui Euboian niemekkeellä Kenaionilla tarjoamaan Zeukselle asianmukaisen kiitosuhrin.

Pian saapuivat sankarin edustaja Likhas ja hänen mukanaan vangit.

— Terve, herrani puoliso, hän lausui Deianeiralle. — Taivaalliset eivät rakasta vääryyttä: Herakleen osaksi on oikeassa asiassa tullut siunaus. Röyhkeät kerskurit kataline suineen ovat kaikki syöksyneet alas Haadeseen, ja kaupunki on joutunut orjuuteen. Kuitenkin sinun pitää säästää näitä vankeja, jotka tässä tuomme: niin on käskenyt puolisosi sanoa sinulle; ennen kaikkea on säästettävä onnetonta neitoa, joka nyt heittäytyy jalkojesi juureen.

Deianeira kiinnitti sääliväisen katseen kauniiseen, nuoreen

tyttöön, jonka muoto ja silmät loistivat rakastettavasti, kohotti hänet maasta ja puhui:

— Niin, te rakkaat, kirpeä myötätunto on vallannut minut joka kerta, kun olen nähnyt onnettomia laahattavan kodittomina vieraiden maiden halki ja vapaina syntyneiden kärsivän orjien kohtaloa. Zeus, voittaja, älköön käsivartesi milloinkaan kohotko sillä tavalla minun kotiani vastaan! Mutta kuka sinä olet, tyttöraukka? Näytät olevan naimaton ja ylhäisestä suvusta. Sano minulle, Likhas, kutka ovat tämän neidon vanhemmat?

— Kuka sen tietäisi ? Ja mitä varten sitä kysyt, vastasi airut teeskennellen, ja hänen ilmeensä paljasti, että hän salasi jotakin. — Hän ei liene, jatkoi hän hetkisen epäröityään, — mistään Oikhalian alhaisimmasta kodista.

Kun tyttöpoloinen itse vain huokaili ja pysyi vaiti, Deianeirakaan ei kysellyt enempää, vaan käski viedä hänet sisälle taloon ja kohdella häntä siellä mitä säälivimmin. Sillä aikaa kun Likhas totteli tätä käskyä, astui ensiksi tullut airut lähemmäksi hallitsijatarta ja kuiskasi niin pian kuin tiesi olevansa kuulomatkan ulkopuolella seuraavat sanat:

— Älä usko puolisosi sanansaattajaa, Deianeira! Hän salaa sinulta totuuden. Kuulin hänen omasta suustaan keskellä Trakhiin toria lukuisten todistajien läsnäollessa, että puolisosi Herakles on yksistään tämän neidon tähden kukistanut Oikhalian korkean linnan. Sinä olet ottanut vastaan Jolen, Eurytoksen tyttären, johon Herakles oli rakastunut ennen kuin oppi tuntemaan sinut. Hän ei ole tullut taloosi orjattareksi, vaan kilpailijattareksesi ja jalkavaimoksi.

Tämän ilmoituksen kuultuaan Deianeira puhkesi äänekkääseen valitukseen. Kuitenkin hän hillitsi itsensä pian ja kutsui luokseen puolisonsa palvelijan Likhaan, joka aluksi vannoi korkeimman Zeuksen nimeen puhuneensa äsken totta ja olevansa tietämätön siitä, keitä neidon vanhemmat olivat. Kauan hän pysyi tässä valheessaan. Mutta Deianeira vannotti

häntä olemaan enää tekemättä pilkkaa kaikkein korkeimmasta Zeuksesta.

— Vaikka olisi mahdollista, että puolisoni ansaitsisi minulta kylmyyttä uskottomuutensa takia, sanoi hän itkien, — en ole kuitenkaan niin halpamielinen, että olisin suutuksissani tälle neidolle, joka ei koskaan ole loukannut minua. Katselen häntä vain säälien, sillä häneltä on hänen kauneutensa murskannut elämän kaiken onnen, vieläpä syössyt koko hänen synnyinmaansa orjuuteen!

Kun Likhas kuuli hänen puhuvan näin inhimillisesti, tunnusti hän kaikki. Sitten Deianeira päästi hänet menemään ilman moitteita ja käski hänen vain odottaa niin kauan, kunnes hän olisi valmistanut puolisolleen vastalahjan kiitokseksi vankien runsaasta määrästä, joka oli hänelle tuotu ja luovutettu hänen käytettäväkseen.

Kaukana tulesta, valonsäteidenkään pääsemättä koskettamaan, Deianeira oli säilyttänyt piilopaikassa petollisen kentaurin neuvon mukaan sitä voidetta, jota oli koonnut hänen haavansa myrkyllisestä verestä. Pulassaan ruhtinatar muisti nyt ensi kerran pitkästä aikaa tämän taikalääkkeen, pitäen sitä täysin vaarattomana, kun ei ollut selvillä niistä juonista, joita kosto punoo, ja uskoen vain, että sen avulla voitaisiin jälleen saavuttaa puolison rakkaus ja uskollisuus. Nyt hänen piti toimia.

Hän hiipi siitä syystä perimmäiseen huoneeseen ja värjäsi valkoisesta lampaantaljasta repäisemällään villatukolla, jonka hän oli kostuttanut voiteella, salavihkaa kallisarvoiset, Herakleelle määrätyt alusvaatteet. Huolellisesti hän varjeli tämän työn aikana villatukkoa ja vaatteita auringonsäteiltä ja sulki verenpunaiseksi värjätyn puvun kauniisti laskostettuna lippaaseen. Sitten hän heitti lattialle tukon, jota ei enää tarvittu mihinkään, ja meni antamaan luokseen kutsutulle Likhaalle lahjan, joka oli vietävä Herakleelle.

— Vie puolisolleni, puhui hän, — nämä kauniisti kudotut

alusvaatteet, omien kätteni tuote. Kukaan muu ei saa niitä pitää yllään kuin hän itse; myöskään hänen ei sovi panna näitä vaatteita alttiiksi lieden tulelle tai auringonpaisteelle ennen kuin hän on niitä näyttänyt jumalille pukeuduttuaan niihin juhlallisena uhripäivänä. Sillä minä olen antanut taivaalle sellaisen lupauksen, jos näkisin hänen palaavan voittajana. Että sinä tosiaankin tuot viestin minulta, selviää hänelle tästä sinettisormuksesta, jonka annan haltuusi hänelle esitettäväksi.

Likhas lupasi suorittaa kaikki, niin kuin valtiatar oli käskenyt, eikä enää viipynyt hetkeäkään palatsissa, vaan kiiruhti lahjoineen Euboiaan ollakseen pitämättä uhraavaa herraansa kauemmin vailla tietoja kotimaasta. Sitten kului muutamia päiviä, ja Herakleen ja Deianeiran vanhin poika Hyllos oli rientänyt isäänsä vastaan kuvaillakseen hänelle odottavan äidin kärsimättömyyttä ja taivuttaakseen hänet jouduttamaan kotiintuloaan.

Sillä välin Deianeira oli sattumalta jälleen mennyt siihen huoneeseen, jossa oli värjännyt taikapuvun. Hän löysi lattialta villatukon, niin kuin oli sen huoleti heittänyt kädestään, ja auringonsäteet olivat sitä valaisseet ja lämmittäneet. Mutta nyt sen näkeminen kauhistutti häntä, sillä villa oli kutistunut ikään kuin pölyksi tai sahajauhoksi, ja tästä jäännöksestä sihisi kuplina myrkyllistä vaahtoa. Naisraukan valtasi synkkä aavistus, että hän oli toimittanut jotakin perin onnetonta, ja hirveän levottomana hän siitä hetkestä alkaen harhaili palatsissa.

Vihdoin Hyllos tuli takaisin, mutta ilman isää.

— Voi, äiti, huusi hän inhoten, — tahtoisin, ettet olisi milloinkaan elänyt tai tullut äidikseni tai että jumalat olisivat suoneet sinulle toisen mielenlaadun!

Niin levoton kuin ruhtinatar jo ennestään oli, pelästyi hän vielä enemmän näistä poikansa sanoista.

— Lapsi, vastasi hän, — mikä minussa siis on niin vihattavaa?

— Tulen Kenaionin niemekkeeltä, äiti, selitti poika ää-

neen nyyhkyttäen. — Sinä olet kamalasti riistänyt minulta isän!

Deianeira kävi kuolonkalpeaksi, rohkaisi kuitenkin mielensä ja puhui:

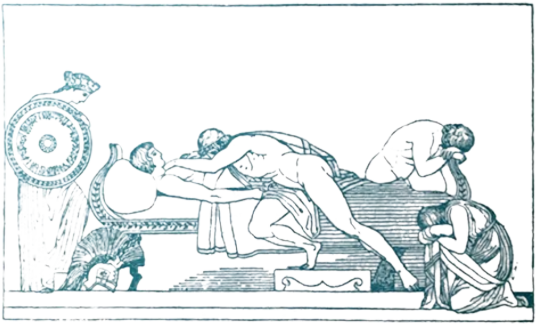
— Keneltä olet saanut sellaista kuulla, poikani, kuka syyttää minua niin kauheasta ilkityöstä?

— Mikään vieras suu ei ole minulle siitä kertonut, jatkoi nuorukainen, — vaan omilla silmilläni olen todennut isäni surkean kohtalon. Tapasin hänet Kenaionin niemekkeellä, missä hän juuri aikoi teurastaa monilla alttareilla yhdellä kertaa polttouhreja voittajalle, Zeukselle. Silloin ilmestyi sanansaattaja Likhas, hänen palvelijansa, mukanaan sinun lahjasi, kirotut hirveät alusvaatteet. Noudattaen määräystäsi isä puki ne heti ylleen ja aloitti niillä koristettuna kahdentoista muhkean sonnin uhraamisen. Aluksi onneton rukoili hilpeänä, iloiten lahjastasi. Mutta äkkiä, kun uhrituli jo liekehti taivasta kohti, alkoi hänen ihonsa ankarasti hikoilla, alusvaatteet näyttivät takertuvan hänen kupeisiinsa ikään kuin sepän pajassa kiinni juotettuina, ja väristys kiiti koko hänen ruumiinsa lävitse. Ikään kuin kyykäärme purisi hänen ruumistaan hän huusi jyrisevällä äänellä Likhasta, myrkyllisten vaatteittesi viatonta tuojaa; airut tuli ja toisti vilpittömästi määräyksesi. Mutta isä tarttui hänen jalkaansa ja heitti hänet meren luotoja kohti, niin että hän murskaantuneena vaipui ryöppyävään aallokkoon. Koko kansa valitti tätä mieletöntä tekoa, eikä kukaan uskaltanut lähestyä raivoavaa sankaria. Hän milloin kieriskeli maassa, milloin taas hypähti ulvoen pystyyn, niin että kalliot ja metsäiset vuoret ympärillä kaikuivat. Hän kirosi sinua ja avioliittoanne, joka oli muuttunut hänen kuolintuskakseen. Vihdoin hän kääntyi minun puoleeni ja huusi: "Poikani, jos tunnet sääliä isääsi kohtaan, purjehdi vitkastelematta kanssani pois täältä, jotten kuolisi vieraalla maalla!" Tämän toivomuksen mukaan veimme isäraukan laivaan, ja hän on saapunut tänne tuskallisissa väristyksissä mylvien. Pian näet hänet elävänä tai kuolleena

edessäsi. Tämä kaikki on sinun työtäsi, äiti! Kaikkein parhaan sankarin sinä olet kurjasti murhannut!

Puolustautumatta tätä hirveää syytöstä vastaan Deianeira lähti pois, jättäen poikansa Hylloksen epätoivon valtaan. Talon palvelijat, joille Deianeira oli aikaisemmin salaisuutena ilmaissut säilyttävänsä Herakleen aviollista uskollisuutta Nessoksen taikavoiteen avulla, kertoivat pojalle, että hänen kiukkunsa äitiä kohtaan oli epäoikeudenmukainen. Nyt Hyllos riensi tavoittamaan onnetonta, mutta tuli liian myöhään. Deianeira lepäsi makuuhuoneessa, vainajana puolisonsa vuoteella, rinta kaksiteräisen miekan lävistämänä. Poika syleili voihkien ruumista ja laskeutui sitten hänen viereensä haikeasti valittaen ajattelematonta mielenpurkaustaan. Isän tulo palatsiin pakotti hänet nousemaan tästä surkeasta levosta.

— Poika, huusi Herakles, — poika, missä sinä olet? Paljasta miekka isääsi vastaan, lyö minulta kaula poikki ja paranna siten se raivo, johon jumalaton äitisi on minut syössyt! Älä epäröi, sääli minua, sankaria, jonka täytyy itkeä ja nyyhkyttää kuin minkäkin tyttöpahaisen!

Hyllos Deianeiran ruumiin ääressä

Sitten hän kääntyi epätoivoisena ympärillä seisovien puoleen, ojensi molemmat kätensä ja huusi:

— Tunnetteko vielä näitä jäseniä, joista ydin on imetty pois? Kuitenkin nämä samat kädet kesyttivät paimenten kauhun, nemealaisen jalopeuran, kuristivat kuoliaaksi Lernan lohikäärmeen, auttoivat erymantholaisen metsäkarjun tappamisessa, kantoivat Kerberoksen ylös helvetistä! Mikään keihäs, mikään metsän peto, mikään jättiläisten sotajoukko ei ole minua voittanut, mutta naisen käsi on minut tuhonnut! Sen tähden, poika, lopeta minut ja rankaise äitiäsi!

Mutta kun Herakles sai poikansa Hylloksen suusta kuulla pyhien valojen vahvistaman selityksen siitä, kuinka hänen äitinsä oli vastoin tahtoaan aiheuttanut onnettomuuden ja sovittanut viattomasti tekemänsä virheen itsemurhalla, vaihtui hänenkin vihansa surumielisyydeksi. Hän kihlasi poikansa Hylloksen vangiksi otetun Jolen kanssa, joka oli hänelle itselleen ollut niin rakas, ja kun Delfoista oli saapunut sellainen oraakkelin lausunto, että hänen täytyi päättää päivänsä Oitan vuorella, joka oli Trakhiin alueella, hän kannatti itsensä, tuskiaan uhmaten, tuon vuoren huipulle.

Siellä koottiin hänen käskystään rovio, jolle hän sijoittui. Ja nyt hän käski omaisiaan sytyttämään halot alhaalta. Mutta kukaan ei hirvinnyt tehdä hänelle tätä surullista palvelusta. Vihdoin hänen ystävänsä Filoktetes päätti noudattaa hänen tahtoaan kuullessaan tuskista epätoivoon asti kidutetun sankarin sydäntäsärkeviä pyyntöjä. Kiitokseksi tästä alttiudesta Herakles lahjoitti hänelle voittamattomat nuolensa samoin kuin jousenkin.

Kohta kun halot oli sytytetty, iski salamia taivaalta rovioon auttaen liekkejä palamaan rajummin. Pian laskeutui pilvi puuläjälle ja vei kuolemattoman sankarin ukkosen jylistessä ylös Olympokseen. Kun Jolaos ja toiset ystävät sitten lähestyivät roviota, halkojen nopeasti hajottua tuhkaksi, kerätäkseen sankarin jäännökset, eivät he löytäneet ainoatakaan luuta. He

eivät voineet myöskään enää epäillä sitä, että Herakles oli jumalien vanhan lupauksen mukaan korotettu ihmisten piiristä taivaallisten joukkoon; niinpä he toimittivat hänelle kuolinuhrin, kuten ainakin jumalaiselle, ja pyhittivät hänet siten jumaluudeksi, jota koko Kreikka vähitellen tottui palvomaan.

Taivaassa otti jumalaksi ylennetyn Herakleen vastaan hänen ainainen ystävättärensä Athene ja vei hänet kuolemattomien seuraan. Itse Herakin teki sovinnon hänen kanssaan, koska hänellä nyt oli täytettynä kuolevaisen kohtalo, ja antoi hänelle puolisoksi tyttärensä Heben, ikuisen nuoruuden jumalattaren, joka ylhäällä Olympoksessa synnytti hänelle kuolemattomia lapsia.

XX. Theseus

1. Sankarin syntymä ja nuoruus

Suuri sankari ja Ateenan kuningas Theseus oli Aigeuksen ja Troizenin kuninkaan Pittheuksen tyttären Aithran poika. Isänsä puolelta hän polveutui kuningas Erekhtheuksesta ja niistä ateenalaisista, jotka sikäläisten tarinain mukaan olivat suorastaan puhjenneet esille maasta. Äidin suvussa hänen esi-isänsä oli Pelops, lapsiensa lukumäärän vuoksi mahtavin Peloponnesoksen kuninkaista.

Eräs hänen pojistaan, Pittheus, Troizenin pienen kaupungin perustaja, sai kerran vieraakseen Ateenan lapsettoman kuninkaan Aigeuksen, joka hallitsi siellä parikymmentä vuotta ennen Jasonin johtamien argonauttien retkeä. Tätä hallitsijaa, vanhinta kuningas Pandionin neljästä pojasta, huolestutti kovasti se, ettei hänen avioliittoaan siunattu jälkeläisillä. Hän pelkäsi näet pahasti veljensä Pallaan viittäkymmentä poikaa, joilla oli vihamielisiä aikomuksia häntä vastaan ja jotka halveksivat lapsetonta setäänsä. Silloin juolahti hänen mieleensä mennä salaa ja puolisonsa tietämättä uusiin naimisiin, toivoen siten saavansa pojan, josta tulisi hänen vanhuutensa ja valtakuntansa turva. Hän uskoi salaisen aikeensa vierasystävälleen

Pittheukselle, ja hänen hyvä onnensa toimitti niin, että juuri tälle oli annettu merkillinen oraakkelin lausunto, joka ilmoitti, että hänen tyttärensä, vaikkei joutuisi kunniakkaaseen avioliittoon, kuitenkin synnyttäisi kuuluisan pojan. Se taivutti Troizenin kuninkaan antamaan tyttärensä Aithran mennä salaa naimisiin miehen kanssa, jolla jo oli kotonaan puoliso.

Kun tämä oli tapahtunut, Aigeus jäi vielä vain muutamiksi päiviksi Troizeniin ja matkusti sitten takaisin Ateenaan. Jättäessään merenrannalla hyvästit äsken vihitylle puolisolleen hän pani miekan ja kengänanturat kalliojärkäleen alle ja puhui:

— Jos jumalat ovat suopeita liittoamme kohtaan, jota en ole solminut kevytmielisyydestä, vaan hankkiakseni turvan kodilleni ja maalleni, ja suovat sinulle pojan, niin kasvata häntä salaa äläkä kellekään ilmaise, kuka on hänen isänsä. Kun hän on varttunut niin suureksi, että hänellä on voimia vierittää syrjään tämä kivijärkäle, niin tuo hänet tälle paikalle, anna hänen ottaa esille miekka ja anturat ja lähetä hänet ne mukanaan luokseni Ateenaan.

Aithra synnytti tosiaankin pojan, nimitti hänet Theseukseksi ja antoi hänen kasvaa isoisänsä Pittheuksen huolenpidon alaisena. Lapsen todellisen isän hän piti salassa puolisonsa käskyn mukaan, ja isoisä levitti sellaista huhua, että pienokainen oli Poseidonin poika. Troizenilaiset osoittivat näet tälle jumalalle erikoista kunnioitusta, palvoen häntä kaupunkinsa suojelusjumalana, uhrasivat hänelle vuodentulonsa esikoiset, ja hänen kolmikärkensä oli Troizenin vaakunana. Niinpä ei siellä herättänyt lainkaan pahennusta se, että kuninkaan tyttären oli katsottu ansaitsevan saada jälkeläisen niin suuresti kunnioitetusta jumalasta.

Mutta kun nuorukainen oli kasvanut komeaksi ruumiinvoimiltaan ja lisäksi osoitti rohkeutta, hyvää älyä ja mielenlujuutta, hänen äitinsä Aithra vei hänet tietyn kiven luo, ilmoitti hänen todellisen syntyperänsä ja kehotti häntä ottamaan esille isänsä Aigeuksen tuntomerkit ja purjehtimaan Ateenaan. The-

seus tarttui kiveen ja sysäsi sen helposti sivulle. Sitten hän sitoi anturat jalkapohjiinsa ja miekan kupeelleen. Kuitenkin hän kieltäytyi matkustamasta meritse, vaikka isoisä ja äiti hartaasti kehottivat siihen, koska maitse kulkeminen Ateenaan oli siihen aikaan hyvin vaarallista kaikenlaisten rosvojen ja pahantekijäin väijyessä joka taholla. Isoisä kuvaili nuorelle Theseukselle tarkasti kaikkia näitä ilkiöitä ja murhamiehiä ja millaisia julmuuksia heidän oli tapana harjoittaa vieraita kohtaan.

Mutta Theseus oli aikoja sitten ottanut esikuvakseen Herakleen ja hänen urhoollisuutensa. Hänen ollessaan seitsemän vuoden ikäinen tämä sankari oli käynyt tervehtimässä hänen isoisäänsä Pittheusta, ja kun ne istuivat nauttimassa juhla-ateriaa, sai pieni Theseus toisten troizenilaisten poikien joukossa katsella sitä. Herakles oli syönnin ajaksi riisunut yltään jalopeurantaljansa. Nähdessään nyt taljan muut pojat juoksivat pakoon, mutta Theseus meni pelkoa tuntematta ulos, otti eräältä palvelijalta kirveen kädestä ja hyökkäsi taljan kimppuun, luullen sitä oikeaksi jalopeuraksi. Tästä Herakleen vieraskäynnistä alkaen Theseus uneksi öisin ihailun vallassa hänen teoistaan eikä päivisin ajatellut muuta kuin että hänkin tahtoi kerran suorittaa jotakin samanlaista. Muuten he kaksi olivat myös sukulaisia, sillä heidän äitinsä olivat sisarusten lapsia. Niinpä sitten kuusitoistavuotias Theseus ei sietänyt sitä ajatusta, että hänen piti paeta tarjolla olevia taisteluita sillä aikaa kun hänen serkkunsa kaikkialta etsi ilkiöitä ja raivasi maat ja meret heistä puhtaiksi.

— Mitä ajattelisi, puhui hän harmistuneena, — tästä pelkurimaisesta matkustamisesta vettensä varmassa turvassa se jumala, jota sanotaan isäkseni, ja mitä sanoisi oikea isäni, jos toisin hänelle tuntomerkeiksi anturat, joissa ei ole pölyä, ja miekan, joka ei ole maistanut verta?

Nämä sanat miellyttivät hänen isoisäänsä, joka myöskin oli ollut urhoollinen sankari. Äiti antoi pojalleen siunauksensa, ja niin Theseus lähti matkalle.

2. *Theseuksen vaellus isän luo*

Ensimmäinen, joka osui hänen tielleen, oli maantierosvo Perifetes, aseenaan raudalla päällystetty nuija, jonka mukaan hän oli saanut liikanimen Nuijanheiluttaja ja jolla hän löi kulkijat kuoliaiksi.

Kun Theseus saapui Epidauroksen seuduille, hyökkäsi tämä pahantekijä synkästä metsästä esille ja tukki häneltä tien. Mutta nuorukainen huusi hilpeästi:

— Kurja raukka, tuletpa juuri parahiksi! Nuijasi sopii hyvin sille, joka aikoo esiintyä maailmassa toisena Herakleena.

Samassa nuori sankari karkasi rosvoon kiinni ja löi hänet lyhyen kamppailun jälkeen kuoliaaksi. Hän otti surmatun kädestä nuijan ja kantoi sitä siitä lähtien voitonmerkkinä ja aseenaan.

Toisen pahantekijän hän kohtasi Korinthoksen kannaksella. Se oli Sinis, Kuusentaivuttaja, jolla nimellä häntä mainittiin, koska hän, saatuaan kulkijan valtaansa, taivutti jättiläisvahvoilla käsillään yhteen kaksi kuusenlatvaa: niihin hän sitoi vankinsa ja antoi erilleen ponnahtavien puiden reväistä uhrin kappaleiksi. Tämä hirviö sai Theseukselta samanlaisen lopun kuin itse oli muille valmistanut.

Hänellä oli hyvin kaunis, solakka tytär, nimeltään Perigune, jonka Theseus oli, surmatessaan hänen isänsä, nähnyt säikähtyneenä pakenevan, ja jota hän nyt haki kaikkialta. Tyttö oli kätkeytynyt tiheiden puutarhakasvien sekaan ja rukoili lapsellisen viattomana turvaa näiltä pensailta, ikään kuin ne häntä ymmärtäisivät, samalla kuin hän niille vannoen lupasi olla koskaan niitä vahingoittamatta tai polttamatta, jos ne nyt tahtoisivat piilottaa ja pelastaa hänet. Mutta kun Theseus huusi hänelle vakuuttaen, ettei hänelle tehtäisi mitään pahaa, vaan että hänestä päinvastoin pidettäisiin hyvää huolta, tuli tyttö esiin ja pysyi siitä alkaen hänen suojeluksessaan. Theseus antoi hänet myöhemmin puolisoksi Oikhalian kuninkaan Eurytok-

sen pojalle Deionioksclle. Perigunen kaikki jälkeläiset täyttivät valan uskollisesti eivätkä koskaan polttaneet ainoaakaan niistä kasveista, jotka olivat suojelleet heidän esiäitiään.

Mutta Theseus ei puhdistanut ainoastaan turmiollisista ihmisistä sitä tietä, jota pitkin hän vaelsi, vaan uskoi olevansa velvollinen taistelemaan myös vahingollisia eläimiä vastaan, tässäkin kohden jäljitellen Heraklesta. Niinpä hän surmasi muiden ohella Faian, kuten nimitettiin sitä Krommyonin sikaa, joka ei ollut tavallinen eläin, vaan taistelunhaluinen ja työläästi voitettava. Tällaisia tekoja suorittaen hän saapui Megaran rajalle ja kohtasi siellä Skironin, kolmannen pahamaineisen maantierosvon, joka oli valinnut asuinpaikakseen korkeat kalliot Megariin ja Attikan välillä.

Mainitulla ilkiöllä oli tapana röyhkeän häijysti työntää jalkansa vieraiden eteen, käskien heidän pestä ne; sillä aikaa kun sitä suoritettiin hän sysäsi heidät potkulla suistumaan mereen. Theseus pani toimeen saman kuolemanrangaistuksen nujerrettuaan hänet itsensä.

Ollessaan jo Attikan alueella, Eleusis-kaupungin lähellä, Theseus tapasi maantierosvo Kerkyonin, jonka tapana oli haastaa ohikulkijat kilpapainiin, ja päästyään voitolle hän surmasi heidät. Theseus otti vastaan hänen haasteensa, voitti hänet ja vapautti maailman tästä hirviöstä. Sitten vaellettuaan lyhyen matkan eteenpäin hän tuli Damasteen, viimeisen ja näistä rosvoista hirveimmän luo, joka kaikkialla tunnettiin nimellä Prokrustes, "jäsentenvenyttäjä". Hänellä oli näet kaksi sänkyä, toinen hyvin lyhyt ja toinen hyvin pitkä. Jos hänen tyyssijaansa ilmestyi vieras, joka oli lyhyt, vietiin hänet nukkumaan mentäessä pitkän sängyn ääreen.

— Kuten näet, puhui hän sitten, — sänkyni on sinulle liian iso; sovittakaamme se sinulle kuitenkin, ystäväiseni!

Ja samalla hän kiskoen venytti vieraansa jäseniä niin kauan, että onneton viimein heitti henkensä. Mutta pitkä mies vietiin lyhyen sängyn luo, ja hänelle sanottiin: — Olen pahoil-

lani, hyvä ystävä, ettei sänkyni ole tehty sinua varten, vaan on kovin lyhyt. Se vika voidaan kuitenkin pian korjata.

Ja niin hän löi vieraaltaan jalat poikki, mikäli ne ulottuivat sängyn ulkopuolelle. Tämän jättiläismittaisen rosvon Theseus tunki väkisin pieneen sänkyyn ja leikkasi miekallaan hänen ruumiistaan pois niin paljon kuin tarvittiin, jolloin rosvo menetti surkeasti henkensä. Sillä tavalla saivat useimmat näistä rikollisista Theseuksen kädestä omien ilkitöittensä mukaisen lopun.

Koko tähänastisella matkallaan sankari ei ollut tavannut ainoaakaan ystävällistä ihmistä, mutta viimein, saavuttuaan Kefissos-virralle hän kohtasi muutamia fytalidien sukuun kuuluvia miehiä, jotka soivat hänelle vieraanvaraisen vastaanoton. Ennen kaikkea he noudattaen hänen pyyntöään ja vanhaa tapaa puhdistivat hänet vuodatetusta verestä ja kestitsivät häntä kotonaan. Herkuteltuaan ja kiitettyään kunnon miehiä sydämellisin sanoin hän jatkoi vaellustaan isänsä läheistä kotimaata kohti.

3. *Theseus Ateenassa*

Ateenassa nuori sankari ei löytänyt sitä rauhaa ja iloa, jota oli odottanut. Kansalaisten kesken vallitsi sekasorto ja erimielisyys, ja hänen isänsä Aigeuksen kotikin oli surkeassa tilassa. Medeia, joka oli lohikäärmevaunuissaan ajaen jättänyt Korinthoksen ja epätoivoisen Jasonin, oli tullut Ateenaan, päässyt vanhan Aigeuksen suosioon ja luvannut taikakeinoillaan palauttaa hänelle nuoruuden voimat. Sen tähden kuningas eli hänen kanssaan likeisessä ystävyyssuhteessa.

Taikavoimansa avulla tuo pelottava nainen oli jo ennakolta saanut tiedon Theseuksen tulosta, ja nyt hän taivutti Aigeuksen, jonka hänen kansalaistensa puolueriita täytti epäluulolla, kestitsemään vieraanaan muukalaista, jota hän ei aavista-

nut omaksi pojakseen ja jonka Medeia osasi esittää vaarallliseksi vakoojaksi, ja raivaamaan hänet myrkyllä pois tieltä. Niinpä Theseus sitten ilmestyi tuntemattomana aamiaiselle, ja iloiten siitä, että isä saisi itse keksiä, kuka hänellä oli edessään. Myrkkypikari oli jo pantu hänen eteensä, ja Medeia odotti maltittomasti sitä hetkeä, jolloin nuori tulokas, jonka taholta hän pelkäsi karkotusta, ottaisi siitä ensimmäiset siemaukset, ne kun olisivat kyllin tehokkaita iäksi sulkemaan hänen valppaat silmänsä.

Mutta Theseus, joka kaipasi enemmän isänsä syleilyä kuin pikaria, paljasti ikään kuin lihaa leikatakseen sen miekan, jonka hänen isänsä oli häntä varten jättänyt kiven alle, jotta Aigeus sen huomaisi ja siitä tuntisi hänet pojakseen. Kohta kun kuningas näki tutun aseen välkkyvän, hän työnsi myrkkypikarin kumoon ja saatuaan muutamalla tiedustelulla täyden varmuuden siitä, että hänellä nyt oli edessään kohtalon siunaama poika nuorekkaassa sankarikukoistuksessa, sulki Theseuksen syliinsä.

Viipymättä Aigeus esitteli hänet kansankokoukselle, jolle hänen samalla täytyi kertoa nuorukaisen matkaseikkailut ja joka tervehti varhain koeteltua sankaria valtavilla riemuhuudoilla. Petollista Medeiaa kohtaan kuningas tunsi nyt kammoa, ja murhanhaluinen lumoojatar karkotettiin maasta.

4. Theseus Minoksen luona

Ensimmäinen työ, jonka Theseus suoritti siitä lähtien kun eli isänsä rinnalla kuninkaanpoikana ja Attikan kruununperillisenä, oli hänen setänsä Pallaan viidenkymmenen pojan tuhoaminen; jotka aikaisemmin olivat toivoneet perivänsä valtaistuimen kun Aigeus kuolisi lapsettomana ja jotka olivat vihastuneet siitä, ettei ainoastaan nyt ollut ateenalaisten kuninkaana Pandionin luuloteltu poika, kuten Aigeus oli, vaan että myös-

kin tulevaisuudessa muukalaiskulkuri hallitsisi heitä ja heidän maataan. He tarttuivat sen tähden aseisiin ja valmistivat tulokkaalle väijytyksen.

Mutta se airut, jota he pitivät mukanaan ja joka oli vieras mies, ilmaisi tämän suunnitelman Theseukselle, joka nyt äkkiä hyökkäsi heidän piilopaikkaansa ja surmasi kaikki viisikymmentä. Ollakseen tämän verisen hätäpuolustuksen takia kääntämättä kansan mieliä pois itsestään Theseus lähti sen jälkeen suorittamaan yleishyödyllistä, uhkarohkeata tekoa, nujersi marathonilaisen härän, joka oli tuottanut neljän attikalaisen kunnan asukkaille paljon pahaa, kuljetti sitä katseltavana Ateenan halki ja lopuksi uhrasi sen Apollolle.

Tähän aikaan saapui Kreetan saarelta kolmannen kerran kuningas Minoksen edustajia noutamaan tavanmukaista veroa. Tilanne oli tämä: Minoksen poika Androgeos oli kavalasti surmattu Attikan alueella, ja hänen isänsä oli siitä syystä kostanut asukkaille tuhoisalla sodalla, vieläpä itse jumalat olivat hävittäneet maata kuivuudella ja kulkutaudeilla. Silloin Apollon oraakkeli antoi sen lausunnon, että jumalien suuttumus ja ateenalaisten kärsimykset loppuisivat, jos he lepyttäisivät Minoksen ja saisivat pahan työnsä häneltä anteeksi. Sitten ateenalaiset olivat kääntyneet pyynnöllä hänen puoleensa ja saavuttaneet rauhan sillä ehdolla, että joka yhdeksäs vuosi lähettäisivät Kreetan saarelle verona seitsemän nuorukaista ja seitsemän neitoa. Nämä onnettomat Minos sulki kuuluisaan sokkelorakennukseensa, labyrinttiin, ja siellä, niin kerrottiin, heidät söi hirmuinen sekasikiö Minotauros, joka oli puoleksi ihminen, puoleksi härkä.

Kun nyt oli tullut kolmannen veronmaksun aika ja niiden isien, joilla oli naimattomia poikia ja tyttäriä, täytyi jättää heidät arvon mukaan valittaviksi näin kauhealle matkalle, silloin uudistui kansalaisten suuttumus Aigeusta vastaan, ja he alkoivat paheksua sitä, että hän, koko tämän onnettomuuden aiheuttaja, sai yksin pysyä osattomana rangaistuksesta ja huoleti

katsella, kuinka heiltä riistettiin heidän lailliset lapsensa, sitten kun oli nimittänyt seuraajakseen jostakin ilmestyneen äpäränsä.

Nämä valitukset tuskastuttivat Theuseusta, joka oli jo tottunut pitämään kansalaistensa kohtaloa omanaan.

Hän nousi seisomaan kansankokouksessa ja selitti olevansa valmis lähtemään Kreetaan ilman arpaa. Kaikki kansa ihaili hänen jalomielisyyttään ja uhrautuvaa kansalaismieltään, eikä hänen päätöksensä horjunut sittenkään, vaikka hänen isänsä ahdisti häntä mitä hartaimmilla pyynnöillä, ettei hän niin pian riistäisi häneltä odottamatonta onnea, pojan ja perillisen omistamista. Mutta Theuseus rauhoitti isäänsä vakuuttamalla luottavaisesti, ettei hänen tarvinnut arvan valitsemien nuorukaisten ja neitojen kanssa mennä surman suuhun, vaan että hän kukistaisi Minotauroksen.

Tähän asti oli se laiva, jossa onnettomat uhrit vietiin Kreetaan, lähetetty matkalle mustin purjein, mikä oli merkkinä heidän pelastuksensa mahdottomuudesta. Nyt, kun Aigeus kuuli poikansa puhuvan näin rohkean ylpeästi, hän tosin varusti laivan vielä samalla tavalla, mutta antoi perämiehelle mukaan toisen valkokankaisen purjeen ja käski hänen levittää sen, jos Theuseus tulisi pelastuneena takaisin; ellei niin olisi laita, käyttäisi laiva paluumatkallakin mustaa purjetta, siten ennakolta ilmoittaen onnettomuuden.

Kun oli vedetty arpaa, vei nuori Theuseus ne pojat ja tytöt, joille se oli osunut, ensiksi Apollon temppeliin ja tarjosi jumalalle heidän nimessään valkoiseen villaan käärityn öljypuunoksan, turvaa rukoilevien uhrilahjan. Sitten kun oli juhlallisesti rukoiltu, hän meni kansan seuraamana valittujen nuorukaisten ja neitojen kera merenrannalle ja nousi surulaivaan.

Delfoin oraakkeli oli antanut hänelle sen neuvon, että hänen piti valita rakkaudenjumalatar oppaakseen, vieläpä kumppanikseen. Theseus ei ymmärtänyt tätä lausuntoa; kui-

tenkin hän uhrasi Afroditelle. Mutta menestyksestä selvisi ennustuksen hyvä tarkoitus. Sillä kun Theseus oli noussut maihin Kreetan saarella ja ilmestynyt kuningas Minoksen eteen, viehätti hänen kauneutensa ja sankarinuoruutensa kuninkaan ihastuttavaa tytärtä Ariadnea, joka pian kahden kesken salaa tunnusti hänelle mieltymyksensä. Samalla hän luovutti Theseuksen haltuun kerän lankaa, jonka pää hänen piti solmia kiinni labyrintin ovenpieleen, antaen sitten edetessään eksyttävissä käytävissä langan solua hyppysistään, kunnes saapuisi sille paikalle, missä Minotaurus kauheana vaani saalista. Lisäksi Ariadne jätti lemmitylleen lumotun miekan jolla hirviö voitaisiin tappaa.

Minos lähetti Theseuksen ja kaikki hänen toverinsa sokkelorakennukseen; nuori sankari ryhtyi heidän johtajakseen, surmasi taika-aseellaan Minotauroksen ja kiemurteli kaikkien kanssa, jotka olivat hänen mukanaan, kerältä päästämänsä langan avulla onnellisesti ulos labyrintin mutkikkaista käytävistä. Viipymättä hän pakeni yhdessä kaikkien toveriensa kanssa, ja tällöin liittyi seuraan myös Ariadne, jonka nuori sankari otti mukaansa onnellisena siitä, että hänelle oli odottamatta suotu näin suloinen voittopalkinto, ja jonka neuvoa seuraten hän oli myöskin puhkaissut pohjat kreetalaisten laivoista, siten tehden Minokselle mahdottomaksi ryhtyä takaa-ajoon.

Theseus luuli ihanan saaliinsa olevan jo varmassa tallessa ja poikkesi Ariadnen kanssa huoleti Dian saarelle, jolla myöhemmin oli nimenä Naksos. Siellä ilmestyi hänelle yöllä unessa Dionysos-jumala ja selitettyään, että kohtalo oli määrännyt Ariadnen hänelle itselleen morsiameksi, uhkasi kaikenlaisilla onnettomuuksilla, ellei Theseus luovuttaisi neitsyttä hänelle. Isoisä oli kasvattanut Theseusta jumalten pelossa: hän kaihtoi jumalan vihaa, jätti valittavan, epätoivoisen kuninkaantyttären yksinäiselle saarelle ja purjehti eteenpäin. Yöllä ilmestyi

Ariadnen oikea sulhanen Dionysos ja vei hänet Driosvuorelle; siellä katosi ensin jumala, ja pian sen jälkeen kävi myöskin Ariadne näkymättömäksi.

Theseus ja hänen kumppaninsa olivat kovasti murheellisia neidon ryöstämisestä. Suruissaan he unohtivat, että heidän laivansa oli lähtenyt paluumatkalle käyttäen yhä samoja mustia purjeita kuin Attikan rannikolta aloittaessaan tämän retken. Niinpä he vastoin määräystä eivät olleet levittäneet valkosia purjeita, ja alus kiiti kotimaan rantaa kohti mustassa suruasussaan. Aigeus sattui juuri olemaan rannalla, kun laiva purjehti näkyviin, ja nautti kallionkielekkeeltä näköalasta avoimelle merelle. Purjeiden mustasta väristä hän päätti, että hänen poikansa oli kuollut. Silloin hän nousi seisomaan kalliolle, jolla oli istunut, ja rajattomassa tuskassaan, elämään väsyneenä, syöksyi äkkijyrkkään syvyyteen.

Sillä välin Theseus oli astunut maihin ja suoritettuaan satamassa ne uhrit, jotka oli lähtiessään luvannut jumalille, lähetti kaupunkiin airuen ilmoittamaan, että kaikki seitsemän nuorukaista ja neitoa ja samoin hän itsekin olivat pelastuneet. Airut ei tiennyt, mitä piti ajatella siitä vastaanotosta, joka hänelle kaupungissa suotiin. Toiset lausuivat hänet riemunvallassa tervetulleeksi ja seppelöivät hänen päänsä hyvän viestin tuojana, mutta toiset hän tapasi syvään suruun vaipuneina, eivätkä he ottaneet hänen iloisia sanojaan kuuleviin korviinsa.

Vihdoin tämä arvoitus selvisi hänelle, kun vähitellen tieto oli levinnyt kuningas Aigeuksen kuolemasta. Airut otti nyt tosin seppeleet vastaan, mutta ei koristanut niillä otsaansa, vaan virkasauvansa ja palasi rannalle. Huomatessaan Theseuksen vielä olevan temppelissä suorittamassa kiitosuhria hän jäi seisomaan ovelle, jottei surusanoma häiritsisi pyhää toimitusta. Mutta kohta polttouhrin jälkeen hän ilmoitti Theseukselle, kuinka Aigeuksen elämä oli päättynyt. Theseus heittäytyi

maahan ikään kuin tuskan salaman satuttamana, ja hänen taas noustuaan kansa riensi, ei riemuhuudoin, niin kuin oli aiottu, vaan ääneen valittaen takaisin kaupunkiin.

5. Theseus kuninkaana

Murhemielin haudattuaan isänsä Theseus pyhitti Apollolle, mitä oli hänelle luvannut. Ateenalaiset säilyttivät ikuisena muistomerkkinään sitä kolmikymmensoutuista alusta, jossa hän oli attikalaisten nuorukaisten ja neitojen kera lähtenyt matkalle ja pelastuneena palannut, ja sitä varten korvattiin kulunut puu aina uudella. Ja niin näytettiin tätä vanhan sankariajan pyhää jäännöstä vielä kauan Aleksanteri Suuren jälkeen muinaisen ajan ystäville.

Theseus, josta nyt oli tullut kuningas, näytti piankin, ettei hän ollut ainoastaan sankari taisteluissa ja sodassa, vaan myöskin kykenevä panemaan kuntoon valtion ja tekemään kansan onnelliseksi rauhan aikana. Tässä kohden hän menetteli jopa esikuvaansa Heraklesta etevämmin. Hän ryhtyi näet suureen ja ihailua herättävään työhön. Ennen hänen hallituskauttaan asuivat useimmat Attikan kansalaiset hajallaan Ateenan pienen linnan ja kaupungin ympärillä, yksinäisissä maalaistaloissa ja vähäpätöisissä kylissä. Heidät voitiin sen tähden vain työläästi saada koolle neuvottelemaan julkisista asioista, ja naapurukset joutuivat toisinaan riitaan mitättömistäkin omistusoikeutta koskevista asioista. Sellaisen tilanteen korjaamiseksi Theseus kokosi nyt kaikki Attikan alueen kansalaiset yhteen kaupunkiin, näin luoden hajallisista kunnista yhteisen valtion. Eikä tätä suurta urakkaa suoritettu tyrannin väkivallalla, vaan hän matkusteli yksityisissä kunnissa ja sukujen keskuudessa ja koetti saavuttaa niiden vapaaehtoisen suostumuksen. Köyhät ja alhaiset eivät tarvinneet paljonkaan kehotusta: tulisihan heille vain etua siitä, että he. saisivat elää yhdessä varakkaampien

kanssa: mahtaville ja rikkaille hän lupasi rajoittaa kuninkaanvaltaa, joka oli tähän asti ollut Ateenassa rajoittamaton, ja panna toimeen täysin vapaan hallitusmuodon.

— Minä itse, puhui hän, — tahdon olla vain teidän johtajanne sodassa ja lakien suojelija; kaikessa muussa sallitaan kaikille kansalaisilleni yhtäläinen oikeus.

Monet ylhäiset ymmärsivät tämän järjestelyn edut; toiset, joille valtiollisten olojen muutos oli vähemmän tervetullut, olivat peloissaan hänen kansansuosionsa, hänen jo saavuttamansa suuren vallan ja hänen hyvin tunnetun rohkean mielensä takia. Niinpä he mieluummin halusivat mukautua sen miehen suostutteluun, joka pystyi heitä pakottamaan.

Tällä tavalla hän lakkautti eri kuntien yksityiset raatihuoneet ja itsenäiset esivallat ja perusti kaikille yhteisen raatihuoneen keskelle kaupunkia ja sääsi myöskin kaikille valtion kansalaisille juhlan, jonka nimeksi määrättiin Panathenaia (kaikkien ateenalaisten juhla). Vasta nyt tuli Ateenasta varsinainen kaupunki ja myöskin sen nimi Ateena oikein käytäntöön. Aikaisemmin se oli ollut vain kuninkaanlinna, jota nimitettiin perustajansa Kekropsin mukaan Kekropian linnaksi, ja vain muutamien yksityisten kansalaisten taloja oli ollut sen ympärillä.

Suurentaakseen tätä uutta kaupunkia vielä enemmän hän kutsui sinne, yhtäläiset kansalaisoikeudet luvaten, uudisasukkaita kaikilta seuduilta, sillä hän tahtoi perustaa Ateenaan kansojen yleisen liiton. Mutta jottei koolle tulviva ihmispaljous tuottaisi epäjärjestystä juuri perustettuun valtioon, jakoi hän kansan ensin aatelisiin, talonpoikiin ja käsityöläisiin ja määräsi kullekin säädylle omat oikeudet ja velvollisuudet, niin että aatelisilla näytti olevan etusija kunnioituksen ja virkojen hoidon muodossa, talonpojilla hyödyllisyyden ja käsityöläisillä paljouden ansiosta. Omaa kuninkaallista valtaansa hän rajoitti, kuten oli luvannut, ja teki sen riippuvaiseksi aatelisten neuvostosta ja kansan kokouksesta.

6. Amatsonien sota

Sillä aikaa kun Theseus puuhasi lujittaakseen valtiota jumalien pelolla ja sen tähden määräsi kansalaisten velvollisuudeksi Athenen palvonnan maan suojelusjumalattarena ja perusti tai ainakin uudisti kunnianosoitukseksi Poseidonille, jonka erikoi-

Hippolyte lähti taisteluun puolisonsa rinnalla

nen suojatti hän oli ja jonka poikana häntä kauan oli pidetty, pyhät taistelukisat Korinthoksen kannaksella, niin kuin Herakles oli aikanaan järjestänyt Zeukselle Olympian kisat, sattui Ateenan rasitukseksi harvinainen, tavallisuudesta poikkeava sota. Theseus oli näet nuorempana eräällä sotaretkellään noussut maihin amatsonien rannikolla. Nämä eivät suinkaan arastelleet miehiä eivätkä nytkään paenneet komean sankarin tieltä, vaan päinvastoin lähettivät hänelle vieraslahjoja. Mutta

Theseusta eivät miellyttäneet ainoastaan lahjat, vaan myös se kaunis amatsoni, nimeltä Hippolyte, joka oli niiden tuojana. Sankari kutsui hänet vierailulle laivaansa ja näin saatuaan hänet luokseen, purjehti tiehensä, vieden hänet saaliina mukanaan. Saavuttuaan Ateenaan hän meni naimisiin Hippolyten kanssa eikä amatsonista ollutkaan vastenmielistä ruveta sankarin ja uljaan kuninkaan puolisoksi.

Mutta hänen taistelunhaluinen naiskansansa oli julmistunut röyhkeästä ryöstöstä, ja vielä sittenkin, kun se näytti jo aikoja unohtuneen, he miettivät kostoa, käyttivät hyväkseen hetkeä, jolloin Ateenan valtio näytti olevan vartijoita vailla, ja äkkiä eräänä päivänä nousivat maihin suurella laivajoukolla, valloittaen ateenalaisten alueen ja saartaen kaupungin, johon sitten tunkeutuivat väkirynnäköllä. Vieläpä he pystyttivät keskelle sitä oikean leirin, ja pelästyneet asukkaat olivat vetäytyneet linnan turvaan. Molemmat puolet viivyttivät sen jälkeen epäröivinä hyökkäystä. Vihdoin Theseus aloitti taistelun linnasta käsin, ensin uhrattuaan oraakkelin lausunnon mukaan kauhun jumalalle. Aluksi ateenalaiset miehet väistyivät vieraiden naissoturien ahdistaessa rajusti ja työnnettiin väkisin raivotarten temppelille saakka.

Silloin taistelu uudistui toiselta sivulta; amatsonien oikea siipi tungettiin heidän leiriinsä asti, ja monta heistä surmattiin. Kuningatar Hippolyten kerrotaan tässä kahakassa taistelleen syntyperästään piittaamatta puolisonsa kanssa amatsoneja vastaan. Häneen osui nuoli Theseuksen vieressä ja kaatoi hänet kuoliaaksi maahan. Häneen muistokseen pystytettiin Ateenaan myöhemmin patsas. Koko sodan lopetti rauhansopimus, jonka mukaan amatsonit poistuivat Ateenasta ja palasivat isänmaahansa.

7. Theseus ja Peirithoos. Lapithien ja kentaurien taistelut

Theseuksella oli tavattoman voiman ja urhoollisuuden maine. Iksionin poika Peirithoos, joka oli muinaisen ajan kuuluisimpia sankareita, sai halun panna hänet koetukselle. Niinpä hän ajoi edelliselle kuuluvia nautoja pois Marathonista ja kuultuaan Theseuksen ajavan ryöstäjää takaa aseet kädessä tiesi saavuttaneensa, mitä oli tahtonut, eikä paennut, vaan kääntyi mennäkseen hätyyttäjää vastaan. Ja kun molemmat sankarit olivat toisiaan kyllin lähellä mittaillakseen toinen toistaan, liikutti kumpaakin vastustajan kauniin muodon ja rohkeuden ihaileminen niin kovin, että he ikään kuin annetusta merkistä heittivät sota-aseet maahan ja kiiruhtivat toisiaan kohti. Peirithoos ojensi Theseukselle oikean kätensä ja pyysi häntä itseään sovintotuomarina päättämään nautojen ryöstöstä: minkä tahansa hyvityksen Theseus määräisi, siihen hän tahtoisi vapaaehtoisesti alistua.

— Ainoa hyvitys, jota pyydän, vastasi Theseus silmiensä säteillessä, — on se, että sinä vihollisesta ja vahingontekijästä tulet ystäväkseni ja taistelutoverikseni!

Nyt molemmat sankarit syleilivät toisiaan ja vannoivat toisilleen uskollista ystävyyttä.

Kun Peirithoos sitten kosi thessalialaista ruhtinaantytärtä Hippodameiaa lapithien sukukunnasta, kutsui hän häihin myös aseveljensä Theseuksen. Lapithit, joiden keskuudessa tämä juhla vietettiin, olivat eräs thessalian kuuluisa heimo, karkeita, muodoltaan vähän eläinten kaltaisia vuoristolaisia, ensimmäisiä kuolevaisia, jotka oppivat kesyttämään hevosia. Mutta morsiamessa, joka oli syntynyt tästä heimosta, ei ollut mitään samanlaista kuin lapithimiehissä, vaan hän oli muodoltaan suloinen, kohtalolta saanut vienot neitseelliset kasvot ja niin huomattavan kauneuden, että kaikki vieraat ylistivät Peirithoosta onnelliseksi hänen tähtensä.

Juhlaan olivat saapuneet kaikki Thessalian ruhtinaat.

Mutta Peirithooksen sukulaiset, kentaurit, olivat myös läsnä, nuo puoli-ihmiset, jotka olivat puoleksi hevosia. Heitä sanottiin myös pilvenpojiksi, koska heidät oli synnyttänyt pilvi, jota Peirithooksen isä Iksion oli syleillyt luullen sitä himoitsemakseen Heraksi. He olivat lapithien ainaisia vihamiehiä. Mutta tällä kertaa oli sukulaisuus sulhasen kanssa saanut vanhan kaunan unohtumaan ja houkutellut heidät ilojuhlaan. Peirithooksen juhlallinen hovilinna kajahteli sekavasta hälinästä; morsiuslauluja laulettiin, ja huoneet höyrysivät kuumuudesta, viinistä ja ruoista. Kaikki vieraat eivät mahtuneet palatsiin. Lapithit ja kentaurit istuivat puiden varjostamiin luoliin sijoitettujen pöytien ääressä sekaisin.

Kauan aikaa jatkui juhlan pauhina häiriintymättömänä iloisuuden vallitessa. Sitten alkoi villeimmän kentaurin Eurytionin sydän riehua runsaasta viinin nauttimisesta, ja kauniin Hippodameia-neidon näkeminen riivasi hänet hulluun ajatukseen, että hänen sopisi ryöstää sulhaselta morsian. Kukaan ei tiennyt, mitä siinä oli tapahtunut, kukaan ei ollut huomannut järjettömän yrityksen alkua, mutta äkkiä vieraat näkivät, että raivoava Eurytion laahasi vastustelevaa ja apua huutavaa Hippodameiaa hiuksista väkivaltaisesti maata pitkin. Hänen ilkityönsä antoi viinin kuumentamalle kentaurijoukolle merkin ryhtyä samaan uskaliaaseen temppuun, ja ennen kuin vieraat sankarit ja lapithit ehtivät nousta istuimiltaan, piteli jokainen kentauri jo yhtä thessalialaisista tytöistä, jotka palvelivat kuninkaan hovissa tai olivat vieraina häissä läsnä, raaoin käsin kuin saalista kiinni. Hovilinna ja puutarhat muistuttivat valloitettua kaupunkia. Naisten kirkuna kaikui avarassa talossa. Nopeasti hypähtivät morsiamen ystävät ja heimolaiset pystyyn.

— Mikä lumous ajaa sinut, Eurytion, huusi Theseus, — ärsyttämään Peirithoosta minun vielä eläessäni ja sillä tavalla loukkaamaan kahta sankaria yhdessä?

Näin sanoen hän hyökkäsi ahdistajien kimppuun ja tem-

pasi riehuvalta rosvolta Hippodameian pois. Eurytion ei vastannut siihen mitään, sillä hän ei voinut puolustaa tekoaan, vaan kohotti kätensä Theseusta kohti ja huitaisi hänelle iskun rintaan. Mutta Theseus tarttui — kun hänellä ei ollut minkäänlaista asetta käsillä — vaskiseen, kohokuvilla somistettuun ruukkuun, joka sattumalta oli hänen vieressään. Sen hän paiskasi vastustajan kasvoihin, niin että satutettu kaatui selälleen hiekalle ja päähän tulleesta haavasta valui verta ja aivoja ulos yhtaikaa. — Aseisiin, kajahti nyt joka taholta kentaurien pöytien äärestä. Ensin lenteli pikareita, pulloja ja kippoja, sitten sieppasi temppelin ryöstäjältä näyttävä sekasikiö uhrilahjoja läheisiltä pyhiltä alustoilta; toinen kiskaisi kynttilät, jotka olivat valaisseet ateriaa, ja kolmas käytti asenaan hirvensarvia, jotka oli ripustettu seinille pyhinä lahjoina koristeiksi. Lapithien kesken pantiin toimeen kamala verilöyly.

Rhoitos, Eurytionin jälkeen pahin, kahmaisi alttarilta suurimman tulisoihdun ja pisti sen kuin miekan erään jo haavoittuneen lapithin ammottavaan haavaan, niin että veri sihisi kuin rauta ahjossa. Häntä vastaan kohotti kuitenkin urhoollisin lapitheista, Dryas, tulessa hehkutetun seipään ja puhkaisi hänet niskan ja hartioiden välistä.

Tämän kentaurin kaatuminen keskeytti hänen raivoavan toveriensa murhatyön, ja nyt Dryas kosti riehuville surmaten heistä viisi perätysten. Silloin lensi myös sankari Peirithooksen keihäs ja lävisti jättiläissuuren kentaurin Petraioksen juuri kun tämä repi maasta irti tammenrunkoa käyttääkseen sitä aseenaan. Juuri kun hän piteli runkoa molemmin kourin, naulitsi keihäs hänen raskaasti hengittävän rintansa kiinni pahkuraiseen tammeen. Toinen, Diktys, suistui maahan kreikkalaisen sankarin iskuista ja taittoi kaatuessaan mahtavan saarnen. Kolmas tahtoi kostaa hänen puolestaan, mutta Theseus rusensi hänet kuoliaaksi tammisella seipäällä.

Kaunein ja nuorekkain kentaureista oli Kyllaros. Hänen pitkä, kiharainen tukkansa ja partansa olivat kullanväriset,

kasvot ystävälliset, niska, hartiat, kädet ja rinta kuin taiteilijan muovailemat; myöskin hänen ruumiinsa alosa, hevosruumis, oli virheetön, selkä mukava istumiseen, rinta korkealle kaareutunut, väri pikimusta, vain jalat ja häntä vaaleat. Hän oli tullut hääjuhlaan mukanaan rakastettunsa, kaunis kentaurinainen Hylonome, joka aterioidessaan hyväillen nojasi häneen ja nytkin taisteli hänen rinnallaan hurjassa temmellyksessä. Kyllaros sai jonkun kädestä haavan sydämeensä, niin että hän vaipui kuolevana puolisonsa syliin. Hylonome hoivasi häntä, suuteli ja koetti pidättää pakenevaa henkeä. Nähdessään Kylllaroksen kuolevan hän veti heittokeihään ulos haavasta ja heittäytyen sitä vasten lopetti itsensä.

Vielä kauan riehui taistelu lapithien ja kentaurien välillä, kunnes jälkimmäiset joutuivat peräti alakynteen ja ainoastaan pako ja yö suojelivat heitä verilöylyn jatkumiselta. Nyt Peirithookselle jäi hänen morsiamensa kiistämättä omaksi, ja Theseus erosi seuraavana aamuna ystävästään. Yhteinen taistelu oli nopeasti vetänyt tämän äskettäin päätetyn veljesliiton siteen niin lujaan solmuun, ettei mikään voinut sitä purkaa.

8. *Theseus ja Faidra*

Theseus oli nyt onnensa käännekohdassa. Juuri eräs yritys olla sitä etsimättä vain seikkailuista ja perustaa se myös omiin kotioloihin syöksi hänet pahaan ahdinkoon. Silloin, kun sankari urotöittensä kukoistuksessa ja huimapäisinä nuorukaisvuosinaan ryösti nuoruutensa lemmityn Ariadnen hänen isältään Minokselta Kreetasta, seurasi mukana tämän neitsyen nuorempi sisar Faidra, joka ei tahtonut erota hänestä, ja kun sitten Dionysos oli ottanut haltuunsa Ariadnen, seurasi tyttö Theseusta Ateenaan, koska ei uskaltanut palata tyrannimaisen isänsä luo. Vasta isänsä kuoltua matkusti kukoistava Faidra

takaisin kotimaahansa, Kreetan saarelle, ja kasvoi siellä kauniiksi ja viisaaksi neidoksi veljensä, kuningas Minoksen vanhimpana poikana hallitsijaksi tulleen Deukalionin hovissa.

Theseus, joka puolisonsa Hippolyten kuoleman jälkeen oli kauan aikaa pysynyt leskenä, kuuli kerrottavan paljon tämän neidon viehättävästä olemuksesta ja toivoi näkevänsä hänet kauneuden ja suloisuuden puolesta ensimmäisen rakastettunsa, hänen sisarensa Ariadnen vertaisena. Kreetan uusi kuningas Deukalion ei myöskään ollut sankarille epäsuopea, vaan teki puolustus- ja hyökkäysliiton ateenalaisten kanssa, sitten kun Theseus oli palannut thessalialaisen ystävänsä verisistä häistä.

Hänen puoleensa Theseus nyt kääntyi sillä pyynnöllä, että Faidra annettaisiin hänelle puolisoksi. Kuningas ei kieltänyt häneltä sisartaan, ja pian Aigeuksen poika vei Kreetasta kotiinsa neidon, joka tosiaankin muodoltaan ja ulkonaisilta tavoiltaan oli niin hänen nuoruutensa rakastetun kaltainen, että Theseus saattoi uskoa nuoruusvuosiensa toivomuksen täyttyneen miehuuden myöhemmällä iällä. Jottei hänen onnestaan voisi mitään puuttua, Faidra synnytti avioliittonsa ensi vuosina kuninkaalle kaksi poikaa, Akamaan ja Demofoonin.

Mutta Faidra ei ollut yhtä hyvä ja uskollinen kuin hän oli kaunis. Häntä miellytti kuninkaan nuori poika Hippolytos, joka oli hänen ikäisensä, enemmän kuin tämän jo vanhanpuoleinen isä. Hippolytos oli ainoa poika, jonka Theseuksen omakseen ryöstämä amatsoni oli puolisolleen synnyttänyt. Varhaisessa nuoruudessa isä oli lähettänyt pojan Troizeniin antaakseen hänen kasvaa siellä enojensa hoidossa. Kun hänestä oli tullut täysi-ikäinen kaunis ja siveä nuorukainen, joka oli päättänyt pyhittää koko elämänsä puhtaalle Artemis-jumalattarelle eikä ollut vielä katsonut yhdenkään naisen silmiin, hän palasi Ateenaan ja sitten Eleusikseen auttaakseen täällä salamenojen, mysterioiden viettämisessä ja ollakseen niissä mukana.

Siellä Faidra näki hänet ensi kerran, luullen katselevansa

puolisoaan nuorennettuna, ja pojan kaunis muoto ja viattomuus sytytti hänen sydämessään epäpuhtaita, luvattomia haluja. Kuitenkin hän kätki rikollisen intohimon vielä rintaansa.

Kun nuorukainen oli matkustanut pois, rakennutti Faidra Ateenan linnaan rakkaudenjumalattarelle temppelin, josta sopi tähystää Troizenia kohti ja jolle myöhemmin annettiin nimi "kauaskatsovan Afroditen temppeli". Siellä hän istui päiväkausia katse suunnattuna merelle.

Kun Theseus vihdoin teki matkan Troizeniin tervehtiäkseen sikäläisiä sukulaisiaan ja poikaansa, seurasi häntä hänen puolisonsa ja viipyi siellä kauan aikaa. Vielä nytkin hän taisteli rinnassaan liekehtivää epäpuhdasta tulta vastaan, etsi yksinäisyyttä ja itki kurjuuttaan myrttipuun juurella. Mutta viimein hän puhui salaisesta intohimostaan vanhalle imettäjälleen, ovelalle ja valtiattareensa sokealla ja hupsulla rakkaudella kiintyneelle vaimolle, joka heti otti ilmaistakseen sen nuorukaiselle. Viaton Hippolytos kuunteli inhoten hänen selontekoaan äitipuolen tunteista, ja hänen kauhunsa yltyi, kun velvollisuutensa unohtanut Faidra lisäksi toimitti hänelle ehdotuksen oman isän syöksemisestä valtaistuimelta ja valtikan ja vallan jakamisesta avioliitonrikkojattaren kanssa. Kammossaan hän kirosi kaikkia naisia ja luuli saastuneensa pelkästä noin häpeällisen aikomuksen kuulemisesta. Ja koska Theseus oli juuri poissa Troizenista — sillä tämän ajankohdan oli uskoton vaimo valinnut juontaan varten — selitti Hippolytos, ettei hänen tehnyt mieli enää viipyä yhtäkään hetkeä äitipuolensa kanssa saman katon alla ja kiiruhti, lähetettyään imettäjättären sopivalla tavalla pois, ulos vapaaseen luontoon metsästelläkseen rakkaan valtiattarensa Artemis-jumalattaren palveluksessa metsissä ja ollakseen niin kauan lähestymättä kuninkaan taloa, kunnes saisi isän tultua matkaltaan takaisin hänelle purkaa sydämensä ahdistuksen.

Faidra ei voinut kestää rikollisten ehdotustensa hylkäämistä. Tietoisuus ilkeästä aikeesta ja suunnaton intohimo tais-

telivat keskenään hänen rinnassaan, mutta pahuus pääsi voitolle. Palattuaan Theseus tapasi puolisonsa hirttäytyneenä ja hänen kuin kouristuksessa yhteen puristuneesta oikeasta kädestään ennen kuolemaa laaditun kirjeen, jossa ilmoitettiin näin: "Hippolytos on pyrkinyt loukkaamaan kunniaani; hänen viettelyään välttääkseni minulle on jäänyt vain yksi pelastus. Olen kuollut, ennen kuin olisin uskoton puolisolleni."

Theseus seisoi kauan kuin maahan naulittuna kauhusta ja inhosta. Vihdoin hän kohotti molemmat kätensä taivasta kohti ja rukoili:

— Isä Poseidon, joka aina olet minua rakastanut kuin oikeaa lastasi, kerran sinä olet luvannut täyttää kolme pyyntöäni ja tinkimättä osoittaa minulle armosi. Nyt muistutan sinulle tätä lupaustasi. Vain yhden pyynnön tahdon saada täytetyksi: älä salli kirotun poikani enää tänään nähdä auringon laskevan!

Tuskin hän oli lausunut tämän kirouksen, kun Hippolytoskin metsästysmatkalta palattuaan ja saatuaan tiedon isänsä kotiintulosta ilmestyi palatsiin valitushuutojen jälkiä seuraten isän kasvojen ja äitipuolen ruumiin eteen. Isänsä soimauksiin poika vastasi lempeän levollisesti:

— Isä, omatuntoni on puhdas. En tiedä itseäni syylliseksi mihinkään ilkityöhön.

Mutta Theseus näytti hänelle äitipuolen kirjettä ja tutkimatta ajoi hänet maanpakoon. Hippolytos kutsui suojelusjumalatartaan, neitseellistä Artemista, viattomuutensa todistajaksi ja lausui toiselle kotimaalleen Troizenille jäähyväiset huokaillen ja itkien.

Vielä saman päivän iltana tuli kuningas Theseuksen luo pikalähetti ja ilmoitti päästyään hänen eteensä:

— Herra ja kuningas, poikasi Hippolytos ei näe enää päivänvaloa!

Theseus otti tämän tiedon vastaan ihan kylmästi ja sanoi katkerasti naurahtaen:

— Onko hänet surmannut vihollinen, jonka vaimon hän on häpäissyt, niin kuin tahtoi häpäistä isänsä vaimon?

— Ei herra, vastasi lähetti. — Hänen omat vaununsa ja sinun suustasi lähtenyt kirous ovat häneltä riistäneet hengen!

— Oi, Poseidon, puhui Theseus kohottaen kädet taivasta kohti kiitollisena, —niinpä olet tänään osoittautunut oikeaksi isäkseni ja kuullut rukoukseni! Mutta kerro, lähetti, kuinka poikani kuoli, kuinka koston nuolet ovat osuneet kunniani häpäisijään?

Lähetti alkoi kertoa:

— Me palvelijat suimme herramme Hippolytoksen ratsuja merenrannalla, kun tuli tieto hänen karkotuksestaan ja kohta hän itsekin monien valittelevien nuoruusystävien seuraamana. Hän käski meidän varustaa hevoset ja vaunut matkallelähtöä varten. Kun kaikki oli valmiina, hän kohotti molemmat kätensä taivasta kohti ja rukoili: Zeus, tuhotkoon minut salamasi, jos olen huono ihminen! Ja saakoon isäni tietää, joko eläissäni tai kuoltuani, että hän on häpäissyt minua ilman syytä!

— Sitten hän otti tutkaimen käteensä, hyppäsi vaunuihin, tarttui ohjaksiin ja ajoi meidän palvelijain seuraamana Argokseen ja Epidauriaan johtavalle tielle. Niin saavuimme autiolle merenrannalle, oikealla puolellamme oli aallokko, vasemmalla kukkuloilta esiin pistäviä kalliojärkäleitä, kun äkkiä kuulimme kummaa, maanalaisen ukkosen kaltaista kohinaa. Hevoset tarkkasivat sitä ja heristivät korviaan. Me kaikki katselimme levottomina ympärillemme nähdäksemme, mistä tuo pauhina tuli. Kun katseemme osui merelle, näimme siellä laineen, joka kohosi tornin korkuisena taivasta kohti ja riisti meiltä kaiken näköalan laajemmalle rantaa pitkin ja pian ryöppysi vesitulva vaahdoten ja pauhaten rannalle, juuri sille ladulle, jota pitkin hevoset kiitivät.

— Mutta pauhaavan aallon kera samanaikaisesti meri purki esille hirviön, jättimäisen härän, jonka mylvinnästä ran-

ta ja kalliot kajahtelivat. Sellainen näky teki hevoset äkkiä levottomiksi. Kuitenkin herramme hevosten ohjaamiseen tottuneena kiristi ohjaksia molemmin käsin ja käytteli niitä kuten taitava perämies hallitsee peräsintänsä. Mutta hevoset olivat käyneet vauhkoiksi, purivat ohjaksia ja karkasivat ohjaajaa tottelematta villiin nelistykseen. Ja kun ne nyt tahtoivat paeta tasaista tietä pitkin, sulki merihirviö sen niiltä; jos ne poikkesivat syrjään kallioita kohti, pakotti se ne suorastaan törmäämään kiviin ravaten hellittämättä ihan pyörien vieressä. Niinpä sattui lopuksi, että toisella puolella pyöränkehät tarttuivat kiinni kallioihin ja onneton poikasi syöksyi suinpäin maahan, laahautuen hiekkaa ja kivikkoa pitkin yhdessä kumoon menneiden vaunujen kanssa, hevosten syöksyessä yhä eteenpäin ilman ohjaajaa.

— Kaikki tapahtui liian nopeasti, jotta me häntä seuraavat palvelijat olisimme ehtineet hänelle avuksi. Puoliksi ruhjottuna hän henkäisi kehotuksensa muutoin niin tottelevaisille hevosilleen ja valitushuudon isänsä kirouksen takia. Kallion kulma salpasi meiltä sillä hetkellä näköalan. Merihirviö oli kadonnut kuin maan nielemänä. Sillä aikaa kun muut palvelijat hengästyneinä seurasivat vaunujen jälkiä, kiiruhdin tänne, oi kuningas, ilmoittamaan sinulle poikasi surkean kohtalon!

— En iloitse hänen onnettomuudestaan, mutta en sitä valitakaan, puhui hän vihdoin mietiskelyyn ja epäilyyn vaipuneena. — Jospa kuitenkin vielä saisin kerran nähdä hänet elävänä, kysellä häneltä, keskustella hänen kanssaan hänen syyllisyydestään.

Tämän puheen keskeytti valitushuuto vanhalta naiselta, joka harmaiden hiustensa liehuessa, vaatteet revittyinä, kiiruhti esille, työnsi palvelijoiden rivit syrjään ja heittäytyi kuningas Theseuksen jalkojen juureen. Se oli kuningatar Faidran vanha imettäjä; hän ei ollut voinut kauemmin vaieta omantuntonsa kiusaamana, kun oli kuullut huhun Hippolytoksen surkeasta lopusta. Nyt hän itkien ja voivotellen paljasti kunin-

kaalle nuorukaisen viattomuuden ja valtiattarensa syyllisyyden.

Ennen kuin onneton isä ehti oikein tointua kauhistuksestaan, kantoivat valittavat palvelijat palatsiin ja hänen silmiensä eteen paareilla hänen poikansa Hippolytoksen murskaantuneena, mutta vielä hengittävänä. Theseus kumartui katuvaisena ja epätoivoisena kuolevan puoleen, joka kokosi viimeiset voimansa ja kohdisti ympärillä seisoville kysymyksen: — Onko viattomuuteni paljastettu? Lähinnä seisovien viittaus antoi hänelle tämän lohdutuksen. — Onneton, sokaistu isä, puhui kuoleva nuorukainen, — minä annan sinulle anteeksi! Ja samassa kuoli.

Theseus hautasi hänet saman myrttipuun juurelle, jonka alla Faidra oli kamppaillut intohimoaan vastaan, usein repien sen lehtiä temmattuaan niitä epätoivoissaan irti oksista; sinne, hänen mielipaikkaansa, haudattiin hänenkin ruumiinsa, sillä kuningas ei tahtonut häpäistä kuollutta puolisoansa.

9. Theseus naisenryöstössä

Liitto nuoren sankarin Peirithooksen kanssa herätti yksinäisessä jo vanhenevassa Theseuksessa jälleen halun rohkeisiin, vieläpä yltiöpäisiin seikkailuihin. Peirithookselta oli hänen puolisonsa Hippodameia kuollut vain lyhytaikaisen avioliiton jälkeen, ja kun Theseuskin nyt oli leski, lähtivät he molemmat naisenryöstöön. Siihen aikaan oli myöhemmin niin kuuluisaksi tullut Zeuksen ja Ledan tytär Helena, joka varttui isäpuolensa Tyndareoksen palatsissa Spartassa, vielä varsin nuori. Mutta hän oli jo aikansa kaunein neito, ja hänen viehkeytensä alkoi tulla tunnetuksi koko Kreikassa.

Theseus ja Peirithoos näkivät, saavuttuaan ryöstöretkellään Spartaan, hänet tanssimassa Artemin temppelissä. Kummassakin syttyi rakkaus häneen. Röyhkeinä vallattomuudes-

saan he ryöstivät nuoren ruhtinattaren pyhätöstä ja veivät hänet ensiksi Arkadian Tegeaan. Siellä he heittivät hänestä arpaa, ja kumpikin lupasi uskollisesti auttaa ystäväänsä toisen kaunottaren ryöstämisessä, jos itse saisi Helenan. Arpa määräsi saaliin Theseukselle, ja kohta hän vei neidon Afidnaihin Attikan alueelle, luovuttaen hänet siellä äitinsä Aithran huostaan ja taatun ystävän suojelukseen.

Sen jälkeen Theseus matkasi edelleen aseveljensä kanssa, ja molemmat suunnittelivat jotakin heraklesmaista urotyötä. Peirithoos päätti näet ryöstää manalasta Haadeen puolison Persefonen ja niin korvata sen tappion, ettei arpa ollut suonut hänelle Helenaa. Ennen on jo kerrottu, kuinka tämä yritys meni myttyyn ja Haades tuomitsi heidät iäksi jäämään manalaan ja kuinka Herakles, joka halusi vapauttaa molemmat, kykeni pelastamaan Haadeesta vain Theseuksen.

Sillä aikaa kun Theseus oli poissa tällä onnettomalla retkellään ja istui vankina manalassa, lähtivät Helenan veljet Kastor ja Polydeukes liikkeelle ja hyökkäsivät Attikaan vapauttaakseen sisarensa Helenan. Kuitenkaan he eivät aluksi suorittaneet minkäänlaisia vihamielisiä tekoja, vaan tulivat rauhallisesti Ateenaan ja vaativat siellä sisarensa luovuttamista takaisin. Mutta kun kaupunkilaiset vastasivat, ettei heillä ollut nuorta ruhtinatarta luonaan ja etteivät he edes tienneet, minne Theseus oli hänet jättänyt, he vihastuivat ja valmistautuivat oikeaan sotaan mukanaan tuomiensa joukkojen avulla. Nyt ateenalaiset pelästyivät, ja eräs heistä, nimeltään Akademos, joka oli jollakin lailla saanut tietää Theseuksen salaisuuden, ilmaisi veljeksille, että se paikka, jossa Helenaa pidettiin kätkettynä, oli Afidnai. Tämän kaupungin kimppuun Kastor ja Polydeukes siis hyökkäsivät, saivat taistelussa voiton ja valloittivat paikan väkirynnäköllä.

Ateenassa oli sillä välin tapahtunut muutakin Theseukselle epäedullista. Peteoksen poika ja Erekhtheuksen jälkeläinen Menestheus oli kansan villitsijänä ja joukkojen imartelijana

noussut kapinaan tyhjäksi jäänyttä valtaistuinta vastaan ja kiihottanut hankkeeseensa osallisiksi myöskin ylhäiset kuvaillen heille, kuinka kuningas oli tehnyt heidät alamaisikseen ja orjikseen pakottamalla heidät maatiloiltaan siirtymään kaupunkiin. Rahvaalle hän selitti, kuinka sen oli täytynyt hylätä maalaispyhättönsä ja omat jumalansa vapaudenhaaveen eksyttämänä ja palvella muukalaista itsevaltiasta sen sijaan, että olisi riippuvainen monista hyvistä kotimaisista herroista.

Kun nyt Tyndareoksen poikain suorittama Afidnain valtaus kauhistutti Ateenaa, käytti Menestheus tätäkin kansan mielialaa hyväkseen. Hän taivutti kansalaiset avaamaan kaupungin ja ottamaan ystävällisesti vastaan Tyndareoksen pojat, jotka kuljettivat mukanaan vartijoilta väkisin ottamaansa Helena-neitoa, sillä taistelivathan nuo vieraat vain Theseusta, tytön ryöstäjää vastaan. Heidän käyttäytymisensä osoitti, että Menestheus oli tällä kertaa puhunut totta; sillä vaikka he tulivat Ateenaan avoimesta portista ja siellä kaikki oli heidän vallassaan, eivät he tehneet kenellekään pahaa, päinvastoin vain toivoivat, kuten toiset ylhäiset ateenalaiset ja Herakleen sukulaiset, pääsevänsä osallisiksi Eleusiin mysterioihin, ja sitten he poistuivat ateenalaisten saattamina ulos kaupungista ja matkustivat pelastettu Helena mukanaan takaisin kotimaahansa.

10. Theseuksen loppu

Pitkänä vankeusaikanaan Haadeessa Theseuksella oli ollut aikaa katuvaisena tunnustaa viime yrityksensä mielettömyys, epäjalous, joka ei lainkaan sopinut yhteen hänen muun sankaruutensa kanssa. Hän palasi vakavana vanhuksena ja otti ilman mielipahaa vastaan tiedon Helenan pelastumisesta veljien avulla, sillä hän häpesi ryöstöään. Mutta samalla häntä huolestutti se eripuraisuus, jonka hän huomasi valtiossaan, ja vaikka

hän jälleen tarttui hallitusohjiin ja syrjäytti Menestheuksen puolueen, hän ei kuitenkaan kuolemaansa saakka enää saanut oikeata lepoa. Ja kun hän tahtoi vakavasti ohjata valtiota, puhkesi kapinoita uudelleen häntä vastaan, ja niiden johdossa oli aina Menestheus, tukenaan aatelisten puolue, jonka jäsenet Pallaan, hänen setänsä, ja tämän voitettujen ja surmattujen poikien mukaan yhä nimittivät itseään pallantideiksi. Ne, jotka olivat aikaisemmin vihanneet Theseusta, lakkasivat vähitellen pelkäämästä häntä, ja Menestheus oli niin hemmotellut rahvasta, että se tottelemisen asemesta halusi imarteluja.

Theseus koetti aluksi käyttää väkivaltaisia keinoja, mutta kun kapinallisten juonittelut ja julkinen vastustelu tekivät tyhjiksi kaikki hänen ponnistuksensa, päätti onneton kuningas vapaaehtoisesti jättää paatuneen kaupunkinsa, toimitettuaan jo sitä ennen salaa poikansa Akamaan ja Demofoonin Euboiaan ruhtinas Elefenorin luo. Eräässä Attikan kolkassa, jonka nimi oli Gargettos, hän lausui juhlallisia kirouksia ateenalaisia vastaan, ja sillä paikalla näytettiin vielä paljon myöhemminkin kirouksen kenttää. Sitten hän pudisti tomun jaloistaan ja purjehti Skyrokseen. Tämän saaren asukkaita hän piti erikoisina ystävinään, sillä hänellä oli siellä melkoisia maatiloja perintönä isältään.

Siihen aikaan oli Lykomedes Skyroksen hallitsijana. Theseus meni tämän luo ja pyysi haltuunsa maatilojaan perustaakseen sinne itselleen uuden kodin. Mutta kohtalo oli kuljettanut häntä kovaonniselle taholle. Lykomedes joko pelkäsi tämän miehen suurta mainetta tai toimi salaisessa yhteisymmärryksessä Menestheuksen kanssa, ja seurauksena oli, että hän vain ajatteli, kuinka voisi huomiota herättämättä raivata pois tieltään käsiinsä joutuneen vieraan.

Sen tähden hän vei Theseuksen saaren korkeimman, maasta äkkijyrkkänä kohoavan kallion huipulle, tahtoen muka antaa vieraansa yhdellä kertaa silmäillä kaikkia niitä ihania maatiloja, jotka hänen isänsä oli saarella omistanut. Ylhäälle saa-

vuttuaan Theseus tähysteli hartaasti näitä kauniita vainioita ja niittyjä. Silloin uskoton ruhtinas sysäsi takaapäin Theseuksen syöksymään kalliolta alas ja rosoista vuorenseinää vasten ruhjoutumaan kuoliaaksi jo ennen kuin hän mätkähti maahan.

Epäkiitollinen kansa unohti pian Theseuksen, ja Menestheus hallitsi ikään kuin olisi perinyt valtaistuimen monilta esiisiltään. Theseuksen pojat lähtivät sankari Elefenorin tavallisina sotureina Troijan sotaan.

Monta vuosisataa myöhemmin, sitten kun oli suoritettu maineikas taistelu persialaisia vastaan, Delfoin oraakkeli käski ateenalaisten noutaa ja juhlallisesti haudata Theseuksen luut. Mutta mistä heidän piti niitä etsiä? Ja vaikkapa he olisivat löytäneet haudan Skyroksen saarelta, kuinka he lunastaisivat hänen jäännöksensä julmien ja vieraita kohtaan töykeiden raakalaisten käsistä? Silloin tapahtui, että kuuluisa ateenalainen Kimon, Miltiadeen poika, valloitti uudella sotaretkellä Skyroksen saaren.

Kun hän nyt hyvin innokkaasti etsi kansallissankarin hautaa, huomasi hän kotkan liitelevän erään kukkulan yläpuolella. Hän pysähtyi tälle paikalle ja näki kohta, kuinka lintu syöksyi alas ja kynsillään raapi maata hautakummulta. Kimon näki tällaisessa merkissä jumalaisen sallimuksen, käski kaivaa tätä paikkaa ja löysi syvältä maasta suuren ruumisarkun ja sen vierestä vaskisen keihään ynnä miekan. Hän ja hänen seuralaisensa eivät epäilleet sitä, että näin oli Theseuksen luut löydetty.

Kimon toimitti pyhät jäännökset kauniiseen, kolmisoutuiseen sotalaivaan ja kuljetti ne Ateenaan, missä niille suotiin riemuinen vastaanotto loistavine kulkueineen ja uhreineen. Nyt näytti siltä kuin Theseus itse olisi palannut kaupunkiin. Tällä tavalla myöhemmät sukupolvet vuosisatojen kuluttua osoittivat vapauden ja Ateenan hallitusmuodon perustajalle sitä kiitollisuutta, jonka häijyt aikalaiset olivat jääneet hänelle velkaa.

XXI. Oidipus

1. Oidipuksen syntymä, nuoruus, pako ja isänmurha

Kadmoksen suvusta polveutuva Labdakoksen poika Laios oli Theban kuninkaana ja eli ylhäisen thebalaisen Menoikeuksen tyttären Jokasten kanssa kauan aikaa lapsettomassa avioliitossa. Kun hän nyt haikeasti kaipasi perillistä ja sen tähden kysyi Delfoin Apollolta neuvoa, annettiin hänelle näin kuuluva oraakkelin vastaus: — Labdakoksen poika Laios! Sinä haluat lapsionnea. No niin, sinulle syntyy poika. Mutta tiedä kohtalon määränneen sinulle, että menetät henkesi oman lapsesi käden kautta. Sellainen on Kronoksen pojan Zeuksen käsky; sillä hän on kuullut Pelopsin kirouksen, jolta kerran ryöstit pojan.— Laios oli näet nuoruudessaan maanpakolaisena otettu Peloponnesokseen jouduttuaan ystävällisesti vastaan kuninkaan hovissa. Mutta hän oli palkinnut hyväntekijäänsä häijyllä röyhkeydellä ja ryöstänyt Pelopsin kauniin pojan Khrysippoksen nemealaisista kisoista.

Tietoisena tästä syyllisyydestään Laios uskoi oraakkelia ja pysyi kauan aikaa puolisostaan erossa. Kuitenkin johdatti molemmat jälleen yhteen kohtalon varoituksesta huolimatta sydämellinen rakkaus, jolla he olivat toisiinsa liittyneet ja Jokaste synnytti puolisolleen vihdoin pojan. Kun lapsi oli tullut maailmaan, juolahti vanhempien mieleen jälleen oraakkelin lausun-

to, ja välttääkseen jumalan tuomion he kolmen päivän kuluttua heitättivät pienokaisensa, jonka jalat oli pistetty puhki ja sidottu yhteen, Kithaironin villiin vuoristoon.

Mutta se paimen, joka oli saanut suorittaakseen tämän kauhean tehtävän, tunsi sääliä viatonta lasta kohtaan ja luovutti hänet toiselle paimenelle, joka samassa vuoristossa paimensi Korinthoksen kuninkaan Polyboksen karjoja. Sitten hän palasi kotiin ja teeskenteli kuninkaan ja hänen puolisonsa Jokasteen eteen tultuaan täyttäneensä määräyksen. He uskoivatkin, että lapsi oli menehtynyt tai villit eläimet olivat hänet repineet ja että oraakkelin ennustuksen toteutuminen oli niin tehty mahdottomaksi. Omaatuntoaan he rauhoittivat sillä ajatuksella, että he olivat uhraamalla lapsen varjelleet häntä isänmurhasta, ja elivät vasta nyt oikein keventynein mielin.

Sillä välin Polyboksen paimen hoivasi lasta, joka oli hänelle luovutettu hänen tietämättä mitään sen syntyperästä, irrotti toisistaan sen lävistetyt kantapäät ja antoi sille näiden haavojen mukaan nimen Oidipus, mikä merkitsee ”turvonnut jalka”. Sitten hän vei pienokaisen Korinthokseen herralleen kuningas Polybokselle. Tämä armahti löytölasta, luovutti hänet puolisolleen Meropelle ja kasvatti häntä kuin omaa poikaansa, joksi häntä hovissa ja koko maassakin luultiin.

Nuorukaiseksi vartuttuaan hänellä oli siellä aina erittäin ylhäisen kansalaisen arvo ja hän eli itsekin siinä onnellisessa uskossa, että hän oli kuningas Polyboksen poika ja perillinen, eikä hallitsijalla ollutkaan muita lapsia. Mutta silloin sattui tapaus, joka syöksi hänet tästä vakaumuksesta epäilysten kuiluun. Eräs korintholainen, joka kateellisena oli jo kauan ollut häntä kohtaan epäsuopea, huusi kerran juhla-aterialla viinin päihdyttämänä vastapäätä lepäävälle Oidipukselle, ettei tämä ollut isänsä oikea poika. Sellaisen herjauksen syvästi loukkaamana nuorukainen tuskin malttoi odottaa aterian loppua; kuitenkin hän kätki epäilykset vielä sinä päivänä kamppaillen rintaansa.

Mutta seuraavana aamuna hän astui molempien vanhempiensa eteen, jotka tosin olivat vain hänen kasvatusvanhempiaan, ja pyysi heiltä selitystä. Polybos ja hänen puolisonsa olivat kovasti suutuksissaan herjaajaa kohtaan, joka oli laskenut tuon jutun liikkeelle, ja koettivat saada poikaansa luopumaan epäilyksistään poistamatta niitä häneltä kuitenkaan selvällä vastauksella. Rakkaus, jonka hän huomasi heidän puheistaan, virkisti häntä tosin paljon, mutta epäilys kalvoi siitä alkaen hänen sydäntään, sillä hänen vihamiehensä sanat olivat tunkeutuneet liian syvälle. Viimein hän tarttui salaa matkasauvaan ja puhumatta vanhemmilleen sanaakaan lähti Delfoihin puhuttelemaan oraakkelia, toivoen sen kumoavan kunniaa loukkaavan syytöksen. Silloin kävi kuitenkin niin ettei Foibos Apollon katsonut hänen ansaitsevan minkäänlaista vastausta kysymykseensä, vaan ainoastaan paljasti uuden paljon kauheamman onnettomuuden, joka häntä uhkasi.

— Aikanasi, puhui oraakkeli, — sinä surmaat oman isäsi, nait oman äitisi ja näytät ihmisille inhottavia jälkeläisiä.

Kun Oidipus oli sen kuullut, valtasi hänet sanoin kuvaamaton tuska, ja kun hänen sydämensä yhä vielä vakuutti hänelle, että niin hellien vanhempien kuin Polyboksen ja Meropen täytyi olla hänen oikea isänsä ja äitinsä, hän ei uskaltanut palata kotimaahansa peläten kohtalon pakottamana joutuvansa tappamaan rakkaan Polyboksen ja sitten jumalien tahdosta järkensä menettäneenä solmimaan saastaisen avioliiton leskeksi jääneen äitinsä Meropen kanssa.

Lähdettyään Delfoista hän suuntasi kulkunsa Boiotiaan. Hän vaelsi vielä Delfoin ja Daulian kaupungin välisellä tiellä, kun erääseen tienristeykseen saavuttuaan näki vaunujen tulevan vastaansa; niissä istui hänelle tuntematon vanha mies ynnä airut, ajomies ja kaksi palvelijaa. Hevosten ohjaaja yhdessä vanhuksen kanssa ajoi rajusti tiepuoleen jalankulkijan, joka oli osunut heitä vastaan kapealla ladulla, ja luonteeltaan pikavihaisena Oidipus löi töykeää ajomiestä. Mutta nähdes-

sään nuorukaisen niin rohkeasti hätyyttävän vaunuissa kulkevia ukko tähtäsi tarkasti kaksipäisellä tutkainsauvallaan, joka hänellä oli kädessään, ja sivalsi sillä Oidipusta ankarasti päälakeen. Silloin jälkimmäinen vimmastui ja käytti ensi kerran hyväkseen sankarivoimaansa, jonka jumalat olivat hänelle suoneet, kohotti matkasauvansa ja työnsi sillä vanhuksen suistumaan äkkiä taaksepäin alas vaunuista. Siitä syntyi hurja tappelu, ja Oidipuksen täytyi varjella henkeänsä kolmea vastaan. Mutta hänen nuoruusvoimansa tuotti hänelle voiton. Hän löi heidät kuoliaiksi paitsi yhtä pakoon juossutta ja jatkoi matkaansa.

Hänen mieleensä ei tästä kahakasta juolahtanut muuta kuin että hän oli hätävarjeluksessa kostanut jollekin alhaissyntyiselle fokislaiselle tai boiotialaiselle, joka oli renkeineen tahtonut riistää häneltä hengen. Sillä vanhuksessa, jonka hän oli kohdannut, ei ollut näkynyt mitään korkeamman arvon merkkiä. Mutta surmattu oli ollut Laios, Theban kuningas, Oidipuksen isä, joka matkallaan Pythian oraakkelin puheille kulki tätä tietä pitkin. Ja näin siis se kaksinkertainen ennustus, jonka isä ja poika olivat saaneet ja jota he molemmat tahtoivat välttää, oli kohtalon määräyksestä toteutunut molempien kohdalta. Eräs plataialainen mies, nimeltä Damasistratos, tapasi surmattujen ruumiit lojumassa tienristeyksessä, surkutteli niitä ja hautasi vainajat. Heidän keskelle tienristeystä yhteen kasatuista kivistä kyhätyn muistomerkkinsä saattoi kulkija nähdä vielä monta vuosisataa myöhemmin.

2. *Oidipus nai Thebassa äitinsä*

Vähän aikaa tämän tapahtuman jälkeen oli Boiotiaan, Theban kaupungin porttien edustalle, ilmestynyt sfinksi, siivekäs hirviö, joka oli etuosaltaan kuin neito ja takaruumiiltaan jalopeu-

ran muotoinen. Sen vanhemmat olivat Tyfon ja käärmemäinen luonnotar Ekhidna, monien hirviöiden kamala emo; helvetinkoira Kerberos, lernalainen hydra ja tulta oksentava Khimaira olivat sen sisaruksia. Tämä kauhistuttava olento oli asettunut eräälle kalliolle ja esitti sieltä Theban asukkaille kaikenlaisia arvoituksia, joita se oli oppinut runottarilta. Jos ratkaisu ei onnistunut, tarttui sfinksi kiinni siihen, joka oli ottanut arvoituksen ratkaistavakseen, repi hänet kappaleiksi ja söi suuhunsa.

Tämä vitsaus tuli kaupungin osaksi, kun se juuri suri kuningastaan, joka oli surmattu eräällä matkalla — kukaan ei tiennyt ilkityön tekijää — ja jonka sijasta kuningatar Jokasten veli Kreon oli tarttunut hallitusohjiin. Kaiken lisäksi oli tapahtunut, että Kreonin oma poika, jolle sfinksi myöskin oli esittänyt arvoituksen, ja joka ei ollut pystynyt sitä ratkaisemaan, oli samoin otettu kiinni ja nielty. Tällainen hätä johdatti ruhtinas Kreonin kuuluttamaan julkisesti tiettäväksi, että sille miehelle, joka vapauttaisi kaupungin tuosta tuhohirviöstä, luovutettaisiin kuninkaallinen valta ja annettaisiin hänen sisarensa Jokaste puolisoksi.

Juuri kun tätä ilmoitusta julkisesti levitettiin, astui Oidipus matkasauvaansa nojaten Theban kaupunkiin. Vaara samoin kuin palkintokin kiihottivat häntä, varsinkin kun hän ei pitänyt henkeään suuressakaan arvossa niiden uhkaavien ennustusten vuoksi, jotka leijailivat hänen yllään. Hän lähti siis sille kalliolle, jonka sfinksi oli ottanut tyyssijakseen, ja antoi sen esittää jonkin arvoituksen. Hirviö päätti tarjota rohkealle muukalaiselle oikein ratkaisemattoman arvoituksen, ja se kuului näin:

— Aamulla se on nelijalkainen, keskipäivällä kaksijalkainen, illalla kolmijalkainen. Kaikista luoduista se yksin vaihtelee jalkojensa lukumäärää, mutta juuri silloin, kun se käyttää suurinta määrää jalkoja, sen voima ja jäsenten nopeus ovat pienimmillään.

Oidipus hymyili kuullessaan arvoituksen, joka ei hänestä itsestään näyttänyt lainkaan vaikealta.

— Sinun arvoituksessasi tarkoitetaan ihmistä, vastasi hän, — joka elämänsä aamuna, ollessaan vielä saamaton ja voimaton pikku lapsi, konttaa kahdella jalallaan ja kahdella kädellään. Vahvistuttuaan hän liikkuu elämänsä keskipäivänä vain kahdella jalallaan. Vihdoin vanhuksena saavuttuaan elämänsä iltaan ja tarviten tukea, hän ottaa avukseen sauvan eli kolmannen jalan.

Näin tämä arvoitus oli onnellisesti ratkaistu, ja häpeästä ja epätoivosta sfinksi itse syöksyi alas kalliolta kuoliaaksi. Oidipus sai palkinnoksi Theban kuningaskunnan ja puolisokseen lesken, joka oli hänen oma äitinsä. Jokaste synnytti hänelle aikaa myöten neljä lasta, ensin pojat Polyneikeen ja Eteokleen ja sitten kaksi tytärtä, joista vanhempi oli nimeltään Antigone ja nuorempi Ismene. Mutta nämä neljä olivat samalla hänen lapsiaan ja sisariaan.

3. Paljastus

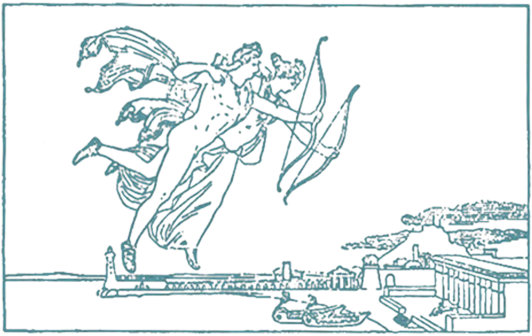
Kauan aikaa säilyi hirveä salaisuus ja Oidipus, joka monista luonteenvioista huolimatta oli hyvä ja oikeamielinen kuningas, hallitsi Thebaa onnellisena ja rakastettuna Jokasten rinnalla. Mutta viimein jumalat lähettivät tähän maahan ruton, joka alkoi kamalasti raivota kansan keskuudessa ja jota ei voitu torjua millään parannuskeinoilla. Thebalaiset etsivät kauheata vitsausta vastaan, jonka he tajusivat jumalien lähettämäksi, turvaa hallitsijansa luota, pitäen häntä taivaan suosikkina. Miehiä ja naisia, vanhuksia ja lapsia, öljypuunoksia kantavat papit etunenässä, ilmestyi kuninkaallisen palatsin eteen, sijoittuen sinne pystytetyn alttarin ympärille ja askelmille ja odottaen valtiaansa näyttäytymistä.

Kun Oidipus kuultuaan melua kansanjoukon taholta astui

ulos kuninkaallisesta linnastaan ja kysyi syytä, miksi kaupunki oli täynnä uhrisavua ja valitushuutoja, vastasi hänelle kaikkien puolesta vanhin pappi:

— Näet itse, oi herra, mikä kurjuus meitä painaa: sietämätön kuumuus polttaa niityt ja pellot; taloissamme riehuu kalvava ruttotauti; turhaan kaupunki yrittää kohottaa päätänsä turmion verisistä laineista. Tässä hädässä olemme turvautuneet sinuun, rakas hallitsija. Sinä olet jo kerran vapauttanut meidät kuolettavasta verosta, jolla julma arvoitusten laatija meitä rasitti. Varmaankaan ei sellainen ihme tapahtunut ilman jumalien apua. Niinpä luotamme nytkin kykyysi, niin että keksit meille tälläkin kertaa avun, tapahtukoonpa se jumalien tai ihmisten kautta.

— Lapsiparat, vastasi Oidipus, — tunnen hyvin rukouksenne syyn. Tiedän teidän sairastuvan, mutta kukaan ei ole sydämeltään niin sairas kuin minä. Sillä minun sydämeni ei valita ainoastaan yhden ihmisen, vaan koko kaupungin puolesta! Sen tähden ette herätä minua kuten nukkuvaa unesta, vaan

Jumalat lähettivät maahan ruton

olen hengessäni etsinyt pelastuskeinoja sieltä ja täältä, ja vihdoin luulen yhden löytäneenikin. Sillä olen lähettänyt oman lankoni Kreonin pytholaisen Apollon luo ja Delfoihin kysymään, mikä työ tai toimi voisi hädästä vapauttaa kaupungin.

Kuninkaan puhuessa astui myöskin Kreon kansan joukkoon ja ilmoitti hänelle kaikkien läsnäolijain kuullen oraakkelin vastauksen. Se ei tosiaankaan tuntunut lohdulliselta:

— Jumala käski heittää ulos erään ilkeyden, jota tämä maa pitää salassa, ja olla suvaitsematta sellaista, mitä mikään puhdistus ei voi sovittaa. Sillä kuningas Laioksen murha lepää raskaana verivelkana kansamme päällä.

Lainkaan aavistamatta, että hänen kuoliaaksi lyömänsä vanhus oli se, jonka vuoksi jumalat rankaisivat vihallaan hänen kansaansa, Oidipus pyysi kertomaan itselleen edellisen kuninkaan murhasta eikä sittenkään käsittänyt, kuinka oli asian laita. Hän selitti olevansa velvollinen pitämään huolta tuosta vainajasta ja päästi kokouksen hajaantumaan.

Sitten hän julkaisi koko maassa kuulutuksen, että jos jollakin oli tietoa Laioksen murhaajasta, se kaikki piti ilmoittaa; myöskin se, joka vieraassa maassa siitä tietäisi, saisi kaupungilta palkkion ja kiitoksen ilmoituksestaan. Sitä vastoin se, joka

Oidipus päästi kokouksen hajaantumaan

suojellakseen ystäväänsä tahtoi pysyä vaiti ja vierittää hänen päältään syyllisyyden vastoin parempaa tietoansa, suljettaisiin pois kaikesta jumalanpalveluksesta, uhriaterioilta, vieläpä seurustelusta ja keskustelusta kansalaistensa kanssa. Itse pahantekijän hän lopuksi kirosi kauheasti manaten ja toivottaen tälle murhamiehelle vaivaa ja tuskia koko elinajaksi ja viimein tuhoa, joka hänet saavuttaisi, vaikkapa hän eläisi kuninkaan oman liedeen ääreen kätkeytyneenä.

Kaiken tämän lisäksi hän lähetti kaksi airutta sokean tietäjän Teiresiaan luo, joka oli salattujen asioiden tietämisessä ja näkemisessä melkein ennustavan Apollon itsensä vertainen. Ja tietäjä ilmestyikin pian taluttavan pojan tuomana kuninkaan ja kansankokouksen eteen. Oidipus teki hänelle selkoa omasta ja koko kansan vaivasta ja pyysi häntä käyttämään erikoista taitoaan auttaakseen heitä pääsemään murhaajan jäljille.

Mutta Teiresias puhkesi valitushuutoon ja puhui, samalla kuin torjuen ojensi kätensä kuningasta kohti:

— Kauhea on se tieto, joka tietävälle tuottaa vain onnettomuutta! Salli minun palata kotiin, kuningas! Pidä sinä huolta vain omista asioistasi ja anna minun huolehtia omistani!

Oidipus ahdisti tietäjää sitä hartaammin puhumaan, ja kansa, joka häntä ympäröi, heittäytyi rukoillen polvilleen hänen eteensä. Mutta kun hän ei sittenkään ollut halukas ilmoittamaan mitään enempää, kiukustui kuningas Oidipus ja soimasi Teiresiasta Laioksen murhan todistajaksi tai ehkä avustajaksikin, mikäli sokea siihen pystyi. Sellainen syytös hellitti vihdoin sokean profeetan kielen.

— Oidipus, aloitti hän, — tottele omaa kuulutustasi! Älä tästedes puhu minulle äläkä kellekään muulle ihmiselle, sillä juuri sinä itse olet se kauhistus, joka saastuttaa tämän kaupungin! Niin, sinä olet kuninkaan murhaaja, ja sinä elät kirottavissa suhteissa kalleimpiesi kanssa!

Oidipus oli kerta kaikkiaan sokaistu: hän herjasi tietäjää noidaksi ja juoniniekaksi, ilmaisten epäilevänsä myöskin lan-

koansa Kreonia ja syytti molempia salaliitosta valtaistuinta vastaan, jolta he tahtoivat punomillaan valheilla syöstä hänet, kaupungin pelastajan. Mutta Teiresias julisti hänet yhä täsmällisemmin isänmurhaajaksi, joka oli sitten nainut oman äitinsä, ennusti hänelle pian tulevan kurjuuden ja poistui suuttuneena pitäen kiinni pienen taluttajansa kädestä. Kuninkaan syytöksen johdosta oli sillä välin myöskin ruhtinas Kreon rientänyt paikalle, ja molempien kesken oli alkanut kiivas sananvaihto, jota Jokaste, heittäytyen riitelevien väliin, turhaan koetti tyynnyttää. Kreon erosi leppymättä ja vihaisena langostaan.

Vielä sokeampi kuin kuningas itse oli hänen puolisonsa Jokaste. Hän oli tuskin kuullut kuninkaan suusta, että Teiresias oli syyttänyt Oidipusta Laioksen murhaajaksi, kun hän äänekkäästi kirosi tietäjät ja tietäjäviisauden.

— Katso nyt, puoliso, huusi hän, — kuinka vähän tietäjät tietävät; huomaa se eräästä esimerkistä! Ensimmäinen puolisoni Laios oli myös kerran saanut oraakkelin lausunnon, jonka mukaan hän kuolisi poikansa surmaamana. Mutta hänet löikin kuoliaaksi rosvojoukko tienristeyksessä, ja ainoa poikamme heitettiin jalat yhteen sidottuina autioon vuoristoon vasta kolmen päivän ikäisenä. Niin käyvät tietäjien ennustukset toteen!

Nämä sanat, jotka kuningatar lausui pilkallisesti nauraen, tekivät Oidipukseen ihan toisenlaisen vaikutuksen kuin mitä Jokaste oli odottanut.

— Kuoliko Laios tienristeyksessä, hän kysyi mitä suurimman sieluntuskan vallassa. — Voi, puhu, millainen hän oli muodoltaan ja minkä ikäinen?

— Hän oli kookas, vastasi Jokaste, käsittämättä puolisonsa mielenliikutusta; — ensimmäiset vanhuuden kiharat reunustivat jo hänen päätänsä. Hän oli hahmoltaan ja ulkonäöltään hyvin sinun kaltaisesi, puolisoni.

— Teiresias ei ole sokea, Teiresias näkee, huusi kauhistunut Oidipus, jonka henkistä pimeyttä nyt äkkiä salama tuntui

valaisevan. Kuitenkin pakotti hänet niin kauhea asia kyselemään yhä lisää, ikään kuin hänen kysymyksiinsä täytyisi tulla vastauksia, jotka sittenkin esittäisivät tuon hirmuisen paljastuksen erehdykseksi. Mutta kaikki asianhaarat sopivat yhteen, ja viimein hän sai tietää, että eräs pakoon juossut palvelija oli selostanut murhan. Tämä mies oli kuitenkin, nähtyään Oidipuksen valtaistuimella, nöyrästi pyytänyt, että hänet lähetettäisiin kuninkaan laitumille niin kauas kaupungista kuin suinkin. Oidipus halusi tavata häntä, ja orjalle vietiin käsky kiirehtiä maalta hänen luokseen. Mutta ennen kuin hän ehti saapua, ilmestyi Korinthoksesta airut tuomaan tiedon Oidipuksen isän Polyboksen kuolemasta ja kutsumaan häntä maan vapaaksi joutuneelle valtaistuimelle.

Nämä uutiset kuultuaan kuningatar puhui taas voitonriemuisena:

— Ylhäisten jumalien ennustukset, missä te olette? Isä, joka Oidipuksen piti muka surmata, on rauhallisesti kuollut vanhuudenheikkouteen!

Toisin vaikutti viesti hurskaampaan kuningas Oidipukseen, joka tosin vieläkin mielellään halusi pitää Polybosta oikeana isänään, mutta ei voinut käsittää, kuinka oraakkelin ennustus voisi jäädä täyttymättä. Hän ei myöskään tahtonut lähteä Korinthokseen, koska siellä vielä eli hänen äitinsä Merope ja oraakkelin lausunnon toinen puoli, hänen avioliittonsa äidin kanssa, siis voisi käydä toteen.

Tästä epäilystä teki airut pian lopun, ollen sama mies, joka monen monta vuotta sitten oli Khitaironin vuorella saanut äskensyntyneen lapsen eräältä Laioksen palvelijalta ja päästänyt irti sen lävistetyt ja yhteensidotut kantapäät. Hän todisti kuninkaalle helposti, että jälkimmäinen oli vain Korinthoksen kuninkaan Polyboksen kasvattipoika, vaikka silti laillinen perillinen. Hämärä kiihkeä halu saada tietää totuus pani Oidipuksen kaipaamaan sitä Laioksen palvelijaa, joka oli luovuttanut hänet pienokaisena korintholaiselle. Palvelijoiltaan hän

kuuli, että se oli sama paimen, joka oli päässyt pakoon Laioksen murhasta ja nyt paimensi kuninkaan karjaa valtakunnan rajalla.

Kun Jokaste kuuli tällaista, poistui hän puolisonsa ja kokoontuneen kansan luota äänekkäästi valittaen. Oidipus, joka tahtoi pysyä sokeudessaan, käsitti väärin hänen lähtönsä syyn.

— Varmaankin hän pelkää, puhui hän kansalle, — kuten ylpeä nainen ainakin, sitä paljastusta, että minä olen halpaa sukua. Mutta minäpä pidän itseäni onnenpoikana enkä häpeä tätä alkuperääni!

Nyt ilmestyi se vanha palvelija, joka oli noudettu kaukaisilta laitumilta, ja heti korintholainen tunsi hänet samaksi, joka kerran oli Khitaironilla luovuttanut hänelle pikkuruisen pojan. Mutta vanha palvelija oli ihan kalpea pelosta ja tahtoi kieltää kaikki; vain Oidipuksen vihaisista uhkauksista, kun lisäksi käskettiin sitoa hänet, hän vihdoin paljasti totuuden: kuinka Oidipus oli Laioksen ja Jokasten poika, kuinka jumalien pelottava ennustus, että hän vartuttuaan surmaisi isänsä, oli toimittanut pienokaisen hänen käsiinsä ja kuinka hän säälin hellyttämänä oli pelastanut pikku pojan hengen.

4. *Jokaste ja Oidipus rankaisevat itseään*

Kaikki epäilykset oli nyt hälvennetty ja kauheat asiat paljastettu. Mielipuolen lailla huutaen Oidipus syöksyi pois paikalta, harhaili palatsissa sinne tänne ja kaipasi miekkaa tuhotakseen maan päältä sen hirviön, joka oli hänen äitinsä ja samalla puolisonsa. Kun kaikki väistivät häntä kuin raivohullua, pyrki hän kauheasti ulvoen makuuhuoneeseensa, mursi lukitun kaksipuolisen oven ja tunkeutui sisälle. Siellä pysähdytti hänet kammottava näky. Korkealla vuoteen yläpuolella riippui hajalle raastettujen hiusten liehuessa Jokaste, joka oli kietonut kaulansa ympärille nuoran ja hirttäytynyt.

Kauan tuijotettuaan Oidipus lähestyi ruumista käheästi voihkien ja päästi ylhäälle solmitun nuoran irti, niin että ruumis vaipui lattialle, ja kun se nyt virui hänen edessään, riisti hän kultaiset rintasoljet vainajan puvusta. Ne hän kohotti korkealle oikeassa kädessään, kirosi silmänsä, etteivät ne milloinkaan näkisi, mitä hän teki ja kärsi ja kaiveli niitä kultaterällä, kunnes silmäterät menivät puhki ja verivirta pursusi kuopista. Sitten hän vaati, että hänelle, sokaistulle, avattaisiin portti ja että hänet vietäisiin ulos ja esitettäisiin koko Theban kansalle isänmurhaajana, äitinsä puolisona, taivaan kiroamana ja maanpiirin hirviönä.

Palvelijat täyttivät hänen pyyntönsä, mutta kansa ei ottanut tähän asti niin rakastettua ja kunnioitettua hallitsijaa vastaan inhoten, vaan sydämellisesti säälien. Vieläpä hänen lankonsa Kreon, jota hänen epäluulonsa oli loukannut, kiiruhti esille, ei häntä pilkatakseen, vaan päinvastoin viedäkseen kirouksen painaman miehen pois auringonvalosta ja kansan silmistä ja jättääkseen hänet hänen lapsiensa piiriin. Kovaonnista Oidipusta liikutti niin moninainen hyvyys. Hän luovutti langolleen valtaistuimen, joka hänen olisi muuten pitänyt säilyttää nuorille pojilleen, ja pyysi onnettomalle äidilleen hautapaikan ja orvoiksi jääneille tyttärilleen uuden hallitsijan suojelusta. Mutta itselleen hän pyysi vain karkotusta maasta, jota hän oli saastuttanut kaksinkertaisella rikoksella, ja eristystä Khitaironin vuorelle, jonka jo hänen vanhempansa olivat määränneet hänen haudakseen ja jolla hän nyt tahtoi elää tai kuolla, kuinka tahansa jumalat päättäisivät.

Sitten hän kaipasi tyttäriään, joiden äänet hän vielä kerran tahtoi kuulla, ja laski kätensä heidän viattomien päittensä päälle. Kreonia Oidipus siunasi kaikesta rakkaudesta, jota oli häneltä saanut osakseen, vaikkei suinkaan ollut sitä ansainnut, ja toivotti hänelle ja kaikelle kansalle jumalien parempaa suojelusta kuin mitä itse oli kokenut.

Sen jälkeen Kreon vei hänet takaisin taloon, ja Theban

vielä äsken ylistetyn pelastajan, mahtavan hallitsijan, jota monet tuhannet tottelivat, Oidipuksen, joka oli tutkinut niin syvällisiä arvoituksia ja vasta niin myöhään ratkaissut oman elämänsä kauhean arvoituksen, oli määrä sokean kerjäläisen lailla vaeltaa isänsä kaupungin portista ulos kuningaskuntansa rajoja kohti.

5. *Oidipus ja Antigone*

Ensimmäisinä hetkinä paljastuksen jälkeen olisi Oidipukselle mitä pikaisin kuolema ollut mieluisin, jopa hän olisi sen ottanut vastaan hyvänä työnä, jos kansa olisi noussut häntä vastaan ja kivittänyt hänet. Ja samoin tuntui hänestä lahjalta se maanpako, jota hän pyysi ja jonka hänen lankonsa Kreon oli hänelle myöntänyt. Mutta istuessaan kotona pimeydessään ja raivon vähitellen kiehuessa loppuun hänkin alkoi havaita sen kauheuden, jota sokean maanpakolaisen harhaileminen vieraissa oloissa täytyi tuoda mukanaan. Rakkaus kotimaahan heräsi jälleen sen tunteen mukana, että häntä oli oikeastaan jo kylliksi rangaistu tahattomista ja tietämättä tehdyistä rikoksista, koska hän Jokasten kuoleman lisäksi oli sokaissut itsensä, ja nyt hän rohkesi esittää halunsa jäädä kotiin, puhuen siitä Kreonille ja omille pojilleen Eteokleelle ja Polyneikeelle.

Mutta silloin näyttäytyi, että ruhtinas Kreonin mielenliikutus oli ollut ainoastaan hetkellinen ja että myös Oidipuksen pojilla oli kova ja itsekäs luonne. Kreon pakotti onnettoman sukulaisensa pysymään ensimmäisessä päätöksessään, ja pojat, joiden ensimmäinen velvollisuus tietenkin oli tukea isäänsä, kielsivät häneltä apunsa. Melkeinpä ainoaakaan sanaa vaihtamatta annettiin hänelle kerjuusauva käteen, ja hänet sysättiin ulos Theban kuninkaallisesta palatsista. Vain hänen tyttärensä tunsivat lapsellista sääliä hylättyä kohtaan. Nuorempi tytär Ismene jäi veljiensä taloon hyödyttääkseen siellä niin paljon

kuin mahdollista isänsä asiaa ja ollakseen samalla karkotetun edustajana. Vanhempi, Antigone, otti isänsä seuralaisena osaa maanpakoon ja ohjasi sokean askelia.

Näin hän vaelsi ukkoraukan taluttajana rasittavilla harharetkillä, kierrellen paljain jaloin ja ravintoa vailla villien metsien halki; auringon kuumuuden ja rankat sateet tuo hento neito kesti yhdessä isänsä kanssa, ja vaikka hän olisi voinut kotona veljiensä luona nauttia parasta hoitoa, oli hän kurjuudessa tyytyväinen, kunhan vain isä tuli kylläiseksi. Oidipus oli aluksi tahtonut pitkittää kurjaa elämäänsä tai lopettaa sen jossakin Khitairon-vuoriston autiossa kolkassa. Kuitenkaan hän, ollen hurskas mies, ei katsonut voivansa omavaltaisesti tehdä itsestään loppua ensin kuulematta jumalien tahtoa. Niinpä hän päätti käydä puhuttelemassa pytholaisen Apollon oraakkelia.

Siellä suotiin hänelle lohdullinen lausunto. Jumalat myönsivät, että Oidipus oli vastoin tahtoaan rikkonut luonnon ja ihmiskunnan pyhimpiä lakeja; niin raskaan rikoksen täytyi tosin saada rangaistuksensa, vaikka se oli tahaton, mutta sellaisen sovituksen ei tarvinnut kestää ikuisesti. Sen tähden oraakkeli ilmoitti hänelle:

— Pitkän ajan kuluttua tosin, mutta kuitenkin viimein sinua odottaa vapahdus, kun saavut kohtalon määräämän maahan, jossa kunnianarvoiset jumalattaret, ankarat eumenidit, suovat sinulle turvapaikan.

Mutta tämä nimitys eumenidit, "hyväntahtoiset", oli kuolevaisten keksimä kunnianosoitukseksi ja lepytykseksi ja tarkoitti erinnyitä eli raivottaria, koston jumalattaria. Sen tähden oraakkelin vastaus kuulosti arvoitukselliselta ja kauhealta. Raivottarien luona Oidipuksen piti siis lopuksi saada rauha ja vapautus rangaistuksestaan, johon hän oli joutunut luontoa vastaan tekemistään synneistä! Kuitenkin hän luotti jumalan lupaukseen ja jättäen sallimuksen päätettäväksi, milloin ennustus täyttyisi, vaelsi hurskaan tyttärensä taluttamana ja hoivaamana pitkin Kreikanmaata, eläen sääliväisten ihmisten almuista.

Aina hän pyysi vain vähän, eikä hänelle paljon annettukaan. Mutta joka kerta hän tyytyi siihen, mitä sai, sillä hänen maanpakonsa pitkällisyys, puute ja hänen oma jalo mielenlaatunsa opettivat hänet tyytyväiseksi.

6. Oidipus Kolonoksessa

Pitkän vaelluksen jälkeen, milloin asuttujen, milloin autioiden seutujen halki, he olivat eräänä iltana saapuneet keskelle erään viehättävän kylän läheistä, mitä suloisinta lehtoa. Satakieliä lenteli pensaikossa laulaen ihanalla äänellään, viiniköynnösten kukinto tuoksui, öljy- ja laakeripuut peittivät rosoisia kalliojärkäleitä, jotka paljon enemmän koristivat kuin rumensivat tätä paikkaa. Vieläpä sokea Oidipuskin kykeni jäljellä olevien aistiensa avulla tajuamaan lehdon suloisuuden ja päätteli tyttärensä kuvauksesta, että tämä varmaankin oli pyhättö.

Kaukaa kohosivat jonkin kaupungin tornit, ja heidän tiedustelunsa olivat Antigonelle selvittäneet, että he nyt olivat Ateenan lähellä. Päivän matkasta väsyneenä Oidipus oli istuutunut kallionlohkareelle. Eräs ohimenevä kyläläinen käski häntä kuitenkin heti poistumaan siitä, koska tämä alue oli pyhä eikä sietänyt jalan kosketusta. Silloin vaeltajat saivat pian havaita pysähtyneensä Kolonokseen, kaikkitietävien eumenidien lehtoon.

Silloin Oidipukselle selvisi, että hän oli saapunut vaelluksensa päämäärään ja että hänen vihamielisen kohtalonsa rauhallinen ratkaisu oli lähellä. Hänen tähän suuntaan lausumansa sanat tekivät Kolonoksen asukkaan miettiväiseksi, eikä hän enää uskaltanut häätää muukalaista pois istumapaikalta, ennen kuin olisi ilmoittanut kuninkaalle, mitä oli tapahtunut.

— No, kuka hallitsee teidän maassanne, kysyi Oidipus, jolle maailman tapaukset ja olot olivat käyneet vieraiksi hänen pitkäaikaisessa kurjuudessaan.

— Etkö tunne mahtavaa ja jaloa Theseus-sankaria, ihmetteli kyläläinen. — Onhan koko maailma täynnä hänen mainettaan!

— No niin, jos teidän hallitsijanne on niin ylevämielinen, vastasi Oidipus, — niin mene airuenani hänen luokseen ja pyydä häntä tulemaan tänne. Lupaan hänelle niin pienestä suosiosta suuren palkkion.

— Minkä hyvän työn sokea voisi suorittaa kuninkaallemme, talonpoika tokaisi ja loi hymyilevän, sääliväisen katseen muukalaiseen. — Kuitenkin, lisäsi hän, — ellet olisi sokea, hyvä mies, niin sinulla olisi jalo, ylhäinen ulkomuoto, joka pakottaa minut kunnioittamaan sinua. Siksi tahdon täyttää pyyntösi ja ilmoittaa toivomuksesi kansalaisilleni ja kuninkaalle. Jää siis istumaan tänne, kunnes olen toimittanut asiasi. Päättäkööt he sitten, saatko viipyä täällä vai täytyykö sinun heti lähteä taas vaeltamaan!

Kun Oidipus huomasi jälleen olevansa kahden kesken Antigonen kanssa, nousi hän istuimeltaan, heittäytyi pitkäkseen maahan ja purki hartaasti rukoillen sydämensä toiveet eumenideille, pimeyden ja maaemon pelottaville tyttärille, jotka olivat tähän lehtoon järjestäneet itselleen suloisen asumuksen.

— Te hirmuiset ja kuitenkin armolliset, hän puhui, — ilmaiskaa nyt minulle Apollon lupauksen mukaan elämäni kehitys, mikäli en vieläkään ole kurjuuteni aikana kärsinyt kylliksi! Armahtakaa, te yön lapset, armahda, kunnianarvoisa Ateenan kaupunki, kuningas Oidipuksen varjokuvaa, joka on edessänne, sillä hän itse on jo poissa!

He eivät jääneet pitkäksi aikaa yksin. Tieto siitä, että sokea, kunnioitusta herättävän näköinen ukko oli asettunut raivotarten lehtoon, jonne astuminen muutoin oli kielletty kuolevaisilta, oli pian koonnut hänen ympärilleen kylän vanhimmat, jotka olivat rientäneet estämään pyhätön häväistystä. Heidät valtasi vielä suurempi kauhu, kun sokea ilmoitti olevansa kohtalon vainoama mies. He pelkäsivät manaavansa ju-

malien vihan päälleen, jos kauemmin suvaitsisivat tässä pyhässä paikassa taivaan merkitsemää miestä, ja käskivät hänen heti lähteä pois. Oidipus pyysi hartaasti, ettei häntä karkotettaisi hänen vaelluksensa päämäärästä, jonka hänelle itse jumalan ääni oli viitoittanut, ja Antigone yhtyi isänsä rukouksiin.

— Ellette tahdo armahtaa isäni harmaita hiuksia, puhui neito, — niin ottakaa hänet kuitenkin vastaan minun hylätyn, tähden; sillä minussahan ei ole mitään syyllisyyttä. Kiiruhtakaa, osoittakaa meille pian suosiotanne!

Sillä aikaa kun he näin kiistelivät ja kyläläiset säälin ja kostottaria kohtaan tuntemansa pelon välillä horjuivat päätöksensä teossa epätietoisina sinne tänne, näki Antigone tytön rientävän paikalle istuen pienen ratsun selässä, kasvot suojeltuina matkahatulla aurinkoa vastaan, mukanaan palvelija samoin ratsastamassa.

— Se on Ismene, sanoi Antigone iloisesti yllätettynä. — Jo loistavat minua vastaan hänen rakkaat, kirkkaat silmänsä! Varmaankin hän tuo meille uusia tietoja kotimaasta!

Pian oli karkotetun kuninkaan nuorin lapsi saapunut heidän luokseen ja hypännyt hevosen selästä maahan. Hän oli lähtenyt Thebasta yhden ainoan, uskolliseksi havaitsemansa palvelijan kera tuomaan isälle tietoja sikäläisestä tilanteesta.

Oidipuksen pojat olivat siellä joutuneet suureen, itse aiheuttamaansa pulaan. Aluksi he olivat aikoneet luovuttaa valtaistuimen kerta kaikkiaan enolleen Kreonille, sillä heidän syntyperänsä kirous häilyi uhkaavana heidän silmiensä edessä. Mutta vähitellen, mitä enemmän heidän isänsä kuva häipyi etäisyyteen, tämä tunnelma heikkeni myös; heissä syttyi himo valtaan ja kuninkaalliseen arvoon ja sen mukana eripuraisuus. Polyneikes, jolla oli puolellaan esikoisoikeus, otti ensin haltuunsa valtaistuimen. Mutta nuorempi Eteokles houkutti puolelleen kansan, kun ei tyytynyt hallitsemaan vuoroittain hänen kanssaan, kuten veli ehdotti, ja ajoi vanhemman veljen maasta pois. Tämä oli, kuten huhu kertoi Thebassa, paennut Argok-

seen Peloponnesoksen niemimaalle, pääsi siellä kuningas Adrastoksen vävyksi, hankki itselleen ystäviä ja liittolaisia ja uhkasi isänmaataan valloituksella ja kostolla. Samalla oli kuitenkin tullut julkisuuteen eräs uusi jumalien lausunto, jonka mukaan Oidipuksen pojat eivät kykenisi mihinkään ilman häntä itseään; niinpä heidän täytyisi etsiä hänet käsiinsä elävänä tai kuolleena, mikäli heidän oma onnensa olisi heille rakas.

Nämä olivat ne uutiset, jotka Ismene toi isälleen. Kolonoslaiset kuuntelivat hämmästyneinä, ja Oidipus nousi pystyyn istuimeltaan.

— Niin siis on minun laitani, puhui hän, ja kuninkaallinen ylhäisyys loisti hänen sokeista kasvoistaan. — Haetaanko tosiaan apua maanpakolaiselta ja kerjäläiseltä? Siis vasta silloin, kun en ole mitään, minusta tulee oikea mies?

— Niin on asian laita, kertoi Ismene edelleen. — Tiedä myös, isä, että juuri sen tähden enomme Kreon piakkoin ilmestyy tänne ja että olen kovasti rientänyt ehtiäkseni ennen häntä. Sillä hän tahtoo suostuttaa sinut tai vangita, viedä sinut pois ja sijoittaa sinut Theban alueen rajoille, jotta oraakkelin ennustus täyttyisi hänen ja veljemme Eteokleen eduksi eikä sinun läsnäolosi kuitenkaan häpäisisi kaupunkia.

— Keneltä olet saanut tämän kaiken tietää, kysyi isä.

— Pyhiinvaeltajilta, jotka menevät Delfoihin.

— Ja jos kuolen siellä, jatkoi Oidipus, — niin hautaavatko he minut thebalaiseen maahan?

— Niin ei tehdä, vastasi neito, — koska verivelkasi ei sitä siedä.

— No niin, huusi vanha kuningas, — he eivät saakaan minua haltuunsa! Jos molemmissa pojissani vallanhimo on voimakkaampi kuin lapsen rakkaus, niin taivaskaan ei koskaan voi lepyttää heidän turmiollista eripuraisuuttaan, ja jos heidän riitansa ratkaiseminen riippuu minusta, niin tahdon, ettei se, joka nyt pitää valtikkaa käsissään, saa jäädä valtaistuimelle eikä toinen karkotettu enää koskaan nähdä isänmaataan! Vain

nämä tyttäret ovat todellisia lapsiani! Heissä kuolkoon syntini, heille rukoilen taivaan siunausta, heitä varten pyydän myös teidän varjelustanne, sääliväiset ystävät! Suokaa heille ja minulle tehokas apunne, ja sillä tavalla hankitte kaupungillenne mahtavan rintasuojan!

7. *Oidipus ja Theseus*

Sokea Oidipus oli herättänyt Kolonoksen asukkaissa suurta kunnioitusta, hän kun vielä maanpakolaisenakin näytti niin mahtavalta. He neuvoivat häntä juomauhrilla sovittamaan raivotarten lehdon häväistyksen. Vasta nyt vanhukset saivat kuulla kuningas Oidipuksen nimen ja ansaitsemattoman syyllisyyden. Kenties hänen kaamea entisyytensä olisi uudestaan paaduttanut heidät häntä vastaan, ellei juuri nyt heidän piiriinsä olisi astunut Ateenan kuningas Theseus, jolle oli hänestä viety sana. Ystävällisesti ja kunnioittavasti hän lähestyi sokeaa muukalaista ja lausui lempeällä äänellä:

— Oidipus-parka, kohtalosi ei ole minulle tuntematon; väkivaltaisesti sokaistut silmäsi jo ilmaisevat minulle, kuka on edessäni. Onnettomuutesi liikuttaa minua sydämen pohjaan asti. Sano, mitä etsit tästä kaupungista ja minulta. Se teko, johon haluat apuani, olisi tosiaan kauhea, jos vastaisin sinulle kieltävästi. Enpä ole unohtanut, että minäkin olen, kuten sinä, kasvanut vieraassa maassa ja kestänyt monia vaaroja.

— Tunnen sielusi aateluuden tuosta lyhyestä puheesta, vastasi Oidipus. — Olen tullut esittämään sinulle pyynnön, joka oikeastaan on lahja. Tahdon näet lahjoittaa sinulle tämän tuskista nääntyneen ruumiini, joka tosin on varsin mitättömältä näyttävä luovutus, mutta kuitenkin merkitykseltään melkoinen. Sinun pitää haudata minut, ja niin saat korjata lempeydestäsi runsaan siunauksen!

— Totisesti, sanoi Theseus hämmästyneenä, — se suo-

sionosoitus, jota minulta pyydät, on pieni. Vaadi jotakin parempaa, jotakin korkeampaa, ja sen kaiken suon sinulle.

— Pyytämäni ystävällisyys ei ole niin vähäinen kuin luulet, jatkoi Oidipus. — Sinun on kestettävä taistelu tämän kurjan ruumiini tähden.

Nyt hän kertoi Theseukselle karkotuksestaan ja sukulaistensa myöhäisestä ja itsekkäästä halusta saada hänet jälleen haltuunsa; sitten hän hartaasti anoi hänen sankariapuaan. Theseus kuunteli tarkkaavaisena ja puhui sitten juhlallisesti:

— Jo siitäkin syystä, että taloni on avoinna jokaiselle vierasystävälle, pidän velvollisuutenani olla jättämättä sinua oman onnesi nojaan; kuinka voisinkaan toisin menetellä, kun lisäksi lupaat minulle ja maalleni niin paljon onnea ja jumalien käsi on sinut johtanut kotilieteni ääreen! Sitten hän antoi Oidipuksen valita, halusiko tämä tulla hänen kanssaan vieraaksi Ateenaan vai jäädä tänne Kolonokseen. Oidipusta miellytti paremmin jälkimmäinen ehto, koska kohtalo oli hänet määrännyt voittamaan vihollisensa ja kunniallisesti lopettamaan elämänsä sillä paikalla, missä hän nyt juuri oli. Ateenan kuningas lupasi hänelle mitä voimakkainta suojaa ja palasi kaupunkiin.

8. Oidipus ja Kreon

Pian sen jälkeen kuningas Kreon tunkeutui aseellisten miesten kera Kolonokseen ja riensi Oidipuksen luo.

— Te olette hämmästyneet tulostani Attikan alueelle, puhui hän kääntyen yhä koolla olevien kyläläisten puoleen. — Älkää kuitenkaan olko huolissanne, älkääkä vihastuko: enhän ole niin nuori, että ylpeydessäni ryhtyisin taistelemaan Kreikan vahvinta kaupunkia vastaan. Minut, vanhan miehen, ovat kansalaiseni lähettäneet ystävällisillä puheilla suostuttamaan tätä ukkoa siihen, että hän kanssani lähtisi takaisin Thebaan.

Sitten Kreon puhutteli Oidipusta ja ilmaisi mitä valituimmin, mutta teeskennellyin sanoin surkuttelevansa hänen ja hänen tyttäriensä kurjaa kohtaloa. Oidipus kohotti sauvansa ja ojensi sen merkiksi, ettei Kreonin sopinut tulla lähemmäksi.

— Sinä häpeämätön petturi, hän huusi, — tämä vielä puuttui tuskastani, että sinä tulisit ja veisit minut vankina mukanasi! Älä toivo voivasi minun avullani pelastaa Thebaa siitä kurituksesta, joka sitä odottaa. En tule teidän luoksenne, mutta sen sijaan lähetän koston hengen kimppuunne, ja molempien kovasydämisten poikieni pitää omistaa Theban maata vain niin paljon kuin he tarvitsevat maatakseen siellä kuolevina!

Kreon tahtoi nyt yrittää viedä sokean kuninkaan pois väkisin, mutta Kolonoksen kansalaiset vastustivat sitä, vetosivat Theseuksen sanoihin eivätkä sallineet ryöstöä. Sillä välin thebalaiset olivat metelin kestäessä tarttuneet herransa viittauksesta Ismeneen ja Antigoneen ja temmanneet heidät isänsä viereltä, laahaten heidät mukaansa ja torjuen Kolonoksen asukkaiden vastustuksen, ja Kreon huusi pilkallisesti:

— Sauvasi olen sinulta ainakin riistänyt! Koeta nyt, sokea, ilman taluttajaa, kulkea eteenpäin!

Ja tämän menestyksen rohkaisemana Kreon ahdisti uudestaan Oidipusta, käyden jo käsiksi häneen, kun paikalle saapui Theseus, joka saatuaan viestin aseellisesta hyökkäyksestä Attikaan oli rientänyt palaamaan Kolonokseen. Nähtyään ja kuultuaan, mitä oli tapahtunut ja vielä oli tekeillä, hän lähetti palvelijoita jalkaisin ja ratsain sille tielle, jota pitkin thebalaiset olivat vieneet neidot ryöstösaaliinaan. Kreonille hän ilmoitti, ettei tämä pääsisi vapaaksi, ennen kuin olisi antanut Oidipukselle tyttäret takaisin.

— Aigeuksen poika, Kreon aloitti häpeissään, — en ole tosiaankaan tullut sotimaan sinua ja kaupunkiasi vastaan. Enhän tiennyt, että kansalaisesi oli vallannut sellainen into tämän sokean sukulaiseni puolesta, jolle tahdoin tehdä hyvää, ja että

he mieluummin suojelisivat luonaan isänmurhaajaa ja äitinsä puolisoa kuin päästäisivät hänet pois isänmaahansa.

Theseus käski häntä vaikenemaan, heti lähtemään mukaansa ja ilmaisemaan neitojen olinpaikan. Ja ennen pitkää hän toi pelastetut tyttäret syvästi liikuttuneen Oidipuksen syliin. Kreon ja hänen väkensä olivat lähteneet tiehensä.

9. *Oidipus ja Polyneikes*

Mutta vieläkään Oidipus-raukalle ei suotu lepoa. Theseus toi mukanaan sen tiedon, että eräs Oidipuksen läheinen veriheimolainen oli saapunut Kolonokseen, ei kuitenkaan Thebasta tullen, ja suojaa anoen istuutunut läheisen, Poseidonille pyhitetyn alttarin luo, jolla Theseus juuri oli uhrannut.

— Se on vihattava poikani Polyneikes, Oidipus huusi äreästi. — Minusta olisi sietämätöntä kuunnella, mitä hän tahtoo.

Kuitenkin Antigone, joka rakasti tätä veljistään lempeämpää ja parempaa, osasi tyynnyttää isänsä kuohahtaneen suuttumuksen ja toimittaa niin, että onnetonta edes kuultaisiin. Sitten kun Oidipus oli rukoillut suojelijansa apua tätäkin tulokasta vastaan, joka ehkä tahtoisi viedä hänet väkisin pois, päästi hän pojan eteensä.

Polyneikes osoitti jo esiintymisellään toisenlaista mielenlaatua kuin hänen enonsa Kreon, eikä Antigone laiminlyönyt huomauttaa sitä sokealle isälleen.

— Näen tuon vieraan, huusi hän, — astuvan tänne ilman seuralaisia! Kyyneleet virtaavat hänen silmistään.

— Onko se hän, kysyi Oidipus ja käänsi päänsä pois.

— Kyllä, isä, vastasi hyvä sisar, — poikasi Polyneikes seisoo edessäsi.

Polyneikes heittäytyi maahan isänsä eteen ja syleili hänen polviaan ja sitten ylöspäin katsahtaen tarkasteli valittaen hänen kerjäläispukuaan, onttoja silmäkuoppiaan ja kampaamattomia, ilmassa liehuvia vanhuksenhiuksiaan.

— Ah, liian myöhään saan kaiken tämän tietää, huusi hän. — Jopa minun itsenikin täytyy tunnustaa, että olen unohtanut isäni? Mitä hän olisikaan ilman sisareni huolenpitoa! Pahasti olen tehnyt syntiä sinua vastaan, isä! Etkö voi antaa minulle anteeksi? Sinä pysyt vaiti? Puhu edes jotakin, isä! Älä ole niin taipumaton vihassasi äläkä käänny minusta pois! Oi, rakkaat sisaret, koettakaa liikuttaa isäni heltymätöntä suuta!

— Sano sinä itse ensin, veli, mikä on sinut tuonut tänne, lempeä Atigone vastasi. — Ehkä puheesi avaa hänenkin huulensa!

Polyneikes kertoi nyt, kuinka veli oli karkottanut hänet ja kuinka hänet sitten Argoksen kuningas Adrastos oli ottanut vastaan, antaen hänelle tyttärensä puolisoksi. Lisäksi hän selvitti siellä hankkineensa seitsemän ruhtinasta seitsenkertaisen joukon kera puoltamaan oikeaa asiaansa, ja nämä liittolaiset olivat jo saartaneet Theban alueen. Sitten hän itkien pyysi isäänsä lähtemään kanssaan liikkeelle ja ottamaan vastaan Theban kruunun pojan kädestä toisen kerran kun tuo ylimielinen veli olisi hänen avullaan kukistettu. Pojan katumus ei kuitenkaan kyennyt pehmittämään loukatun isän kovaa mieltä.

— Sinä kirottu, ärjäisi Oidipus kohottamatta maahan heittäytynyttä pystyyn, — kun valtaistuin ja valtikka vielä olivat hallussasi, karkotit sinä isäsi kotimaasta ja verhosit minut tällä kerjäläisenpuvulla, jota nyt säälittelet, samanlaisen hädän ahdistaessa itseäsikin! Sinä ja veljesi ette ole todellisia lapsiani; jos kohtaloni riippuisi teistä, olisin jo aikoja kuollut. Vain tyttärieni avulla vielä elän. Teitä odottaa myös jo jumalien kosto. Sinä et hävitä isiesi kaupunkia; omassa veressäsi saat lojua ja veljesi samoin omassaan. Tällaisen vastauksen saat viedä liittolaisillesi!

Antigone lähestyi nyt veljeään, joka isänsä kirouksen kauhistuttamana oli hypännyt seisaalle ja väistynyt muutamia askelia taaksepäin. — Kuule harras pyyntöni, Polyneikes, puhui

hän veljeään syleillen. — Lähde sotajoukkoinesi takaisin Argokseen äläkä ahdista sodalla isiesi kaupunkia!

— Se on mahdotonta, veli vastasi epäröiden. — Pako tuottaisi minulle häpeää, vieläpä tuhon! Ja vaikkapa meidän veljesten täytyisi molempien joutua perikatoon, emme sittenkään voi olla ystävyksiä.

Sen sanottuaan hän irrottautui sisarensa syleilystä ja syöksyi epätoivoisena tiehensä.

Näin Oidipus oli vastustanut sukunsa kummaltakin taholta tulleita kiusauksia ja jättänyt heidät alttiiksi kostonjumalalle. Nyt hänen oma kohtalonsa oli täyttynyt. Taivaalta kajahti ukkosen jyrähdys toisensa jälkeen; vanhus ymmärsi tämän äänen ja kaipasi luokseen Theseusta. Koko seutu peittyi rajuilman pimeyteen. Suuri ahdistus valtasi sokean kuninkaan mielen: hän pelkäsi, ettei hänen vierasystävänsä tapaisi häntä enää elossa tai ainakaan selvästi tajuavana ottaakseen häneltä vastaan täyden kiitoksen niin monista hyvistä töistään. Mutta Theseus tuli viimein, ja silloin Oidipus lausui juhlallisen siunauksensa Ateenan kaupungille. Sitten hän kehotti kuningasta noudattamaan jumalaista ilmoitusta ja yksin saattamaan häntä sille paikalle, missä hänen oli määrä kuolla yhdenkään kuolevaisen käden koskettamatta ja ainoastaan Theseuksen katselemana. Sitten ei saisi yhdellekään ihmiselle paljastaa, missä Oidipus oli jättänyt maan.

Jos se pyhä hauta, joka hänet nielisi, jäisi salaisuuden peittoon, niin se olisi enemmän kuin miekka ja kilpi ja kaikki liittolaiset turvana kaikkia Ateenan vihollisia vastaan.

Tytärtensä ja Kolonoksen asukkaiden hän sitten salli seurata itseään jonkin matkaa, ja niin eteni kulkue raivotarten lehdon kaameiden varjojen sekaan. Kukaan ei saanut koskea Oidipukseen; hän, sokea, tähän asti tyttären käden taluttama, näytti äkkiä tulleen näkeväksi, käveli ihmeellisesti voimistuneena ja suorana kaikkien muiden edellä ja opasti heitä kohtalon hänelle määräämään viimeiseen paikkaan.

Keskellä erinnyiden lehtoa tuli näkyviin maanhalkeama, jonka aukko oli varustettu vaskisella kynnyksellä ja jolle johtavia poikkiteitä oli monta. Tästä onkalosta kerrottiin ikimuistoisista ajoista asti sellainen tarina, että siitä alkoi yksi manalaan vieviä käytäviä. Nyt Oidipus astui eräälle noista poikkiteistä, mutta ei sallinut seurueen tulla mukaan perille saakka, vaan pysähtyi onton puun juurelle, istuutui kivelle ja irrotti vyön likaisesta kerjäläispuvustaan. Sitten hän pyysi tuomaan itselleen virtaavaa vettä, pesi itsensä puhtaaksi kaikesta pitkällisen vaelluksen keräämästä liasta ja vaihtoi ylleen hienon puvun, jonka hänen tyttärensä olivat hankkineet läheisestä asumuksesta.

Kun hän nyt seisoi siinä pukeutuneena uusiin vaatteisiin ja ikään kuin uudistuneena, kuului maanalaista jylinää hänen jalkojensa alta. Vapisten heittäytyivät hänen syliinsä neidot, jotka tähän saakka olivat hääríneet hänen apunaan: Oidipus kietoi molemmat käsivartensa heidän ympärilleen, suuteli heitä ja puhui:

— Lapset, jääkää hyvästi, tästä päivästä alkaen teillä ei enää ole isää!

Kohta sen jälkeen hätkähdytti heitä ukkosen kaltainen ääni, josta ei tiedetty, kaikuiko se taivaasta vai manalasta. — Mitä viivyttelet, Oidipus? Miksi epäröimme lähteä matkalle, huusi se. Kuultuaan tämän äänen ja tietäen jumalan kutsuvan sokea kuningas irrottautui lastensa syleilystä, pyysi kuningas Theseusta tulemaan luokseen ja pani tytärtensä kädet hänen käteensä merkiksi, ettei Ateenan hallitsija koskaan heitä hylkäisi. Sitten hän käski kaikkia muita poistumaan, enää katsomatta taakseen, ja yksin Theseus sai hänen rinnallaan astua onkalon avoimelle kynnykselle.

Hänen tyttärensä ja muu väki olivat noudattaneet määräystä ja katsoivat taakseen vasta sitten, kun olivat jo menneet hyvän matkaa poispäin. Silloin oli tapahtunut suuri ihme. Kuningas Oidipuksesta ei ollut enää jälkeäkään näkyvissä. Myös-

XXII. Seitsemän ruhtinasta Thebaa vastaan

1. Polyneikes ja Tydeus Adrastoksen luona

Argoksen kuninkaalla, Talaoksen pojalla Adrastoksella oli viisi lasta, niiden joukossa kaksi kaunista tytärtä, Argeia ja Deipyle, joista hänelle oli annettu omituinen oraakkelin ennustus: kerran hän hyväksyisi heidän puolisoikseen jalopeuran ja metsäkarjun. Turhaan kuningas koetti arvata, mikä tarkoitus näillä hämärillä sanoilla oli, ja kun tytöt olivat varttuneet suuriksi, hän päätti naittaa heidät niin, ettei tuo huolestuttava ennustus mitenkään voi käydä toteen. Mutta jumalien puhe ei joutunut häpeään.

Kahdelta suunnalta tuli kaksi Takolaista Argoksen porttien kautta: Polyneikeen oli hänen veljensä Eteokles karkottanut Thebasta, ja Oineuksen poika Tydeus oli paennut Kalydonista surmattuaan siellä metsästysretkellä vahingossa erään sukulaisensa. He kohtasivat toisensa Argoksen kuninkaan palatsin edustalla, luulivat pimeässä toisiaan vihollisiksi ja aloittivat käsikähmän. Kuullessaan aseiden melskettä linnansa juurelta Adrastos laskeutui soihtujen valossa sinne ja erotti tappelijat toisistaan.

Kun nyt hänen oikealla ja vasemmalla puolellaan seisoi yksi sankareista, jotka äsken olivat taistelleet keskenään, häm-

mästyi hän kuin äkillisestä näystä, sillä Polyneikeen kilvestä tuijotti häneen jalopeuranpää, kun taas Tydeus oli koristanut kilpensä metsäkarjunpään kuvalla. Edellinen piti sellaista tunnusmerkkiä kilvessään Herakleen kunniaksi, toisella vaakuna oli valittu muistoksi kalydonialaisen metsäkarjun metsästyksestä ja Meleagroksesta. Adrastos näki nyt edessään hämäräperäisen oraakkelin lausunnon selityksen, ja pakolaisista tuli hänen vävyjään. Polyneikes sai omakseen vanhemman tyttären Argeian; nuorempi tytär Deipyle annettiin Tydeuksen puolisoksi. Molemmille hän samalla lupasi toimittaa heidät turvallisesti jälleen isiensä valtakuntiin, joista heidät oli karkotettu.

Ensiksi päätettiin suorittaa sotaretki Thebaa vastaan, ja Adrastos kokosi ympärilleen sankarinsa, seitsemän ruhtinasta, hän itse mukaan luettuna, seitsemine sotajoukkoineen. Heidän nimensä olivat: Adrastos, Polyneikes, Tydeus; Amfiaraos ja Kapaneus, edellinen Adrastoksen sisaren puoliso, jälkimmäinen hänen sisarensa poika; lopuksi hänen kaksi veljeään, Hippomedon ja Parthenopaios. Mutta kuninkaan lanko Amfiaraos, joka oli aikaisemmin kauan ollut hänen vihamiehensä, oli tietäjä ja sen tähden näki ennakolta koko sotaretken onnettoman lopputuloksen.

Turhaan ponnisteltuaan taivuttaakseen Adrastoksen ja muut sankarit luopumaan aikomuksestaan hän etsi itselleen piilopaikan, jonka tunsi vain hänen puolisonsa Erifyle, kuninkaan sisar, ja kätkeytyi sinne mitä huolellisimmin. Kauan sankarit hakivat häntä löytämättä, mutta Adrastos ei uskaltanut ryhtyä sotaretkeen ilman tätä lankoaan, jota hän tavallisesti sanoi sotajoukkonsa silmäksi.

Tässä pulassa tuli kuitenkin avuksi se, että Polyneikes oli lähtiessään Thebasta pakolaisena ottanut mukaansa kaulanauhan ja hunnun, ne onnettomuutta tuottavat lahjat, jotka Afrodite oli kerran antanut Harmonialle hänen viettäessään häitä Theban perustajan Kadmoksen kanssa ja joista seurasi

turmiota jokaiselle niitä puvussaan käyttävälle, niin kuin ne jo olivatkin vieneet tuhoon Harmonian itsensä, Dionysoksen äidin Semelen ja sitten Jokasten. Viimeksi ne oli omistanut Argeia, Polyneikeen puoliso, jonka myöskin oli määrä joutua onnettomuuteen, ja nyt hänen miehensä päätti lahjoa Erifylen toisella niistä, kaulanauhalla, jotta Amfiaraoksen salainen olinpaikka saataisiin ilmi.

Kun Erifyle, joka jo kauan oli kadehtinut kuninkaan tytärtä näiden ihanien, muukalaisen tuomien korujen takia, näki kaulanauhassa säkenöivät jalokivet ja kultasoljet, hän ei voinut vastustaa houkutusta, vaan kehotti Polyneikesta tulemaan mukaansa ja veti pian Amfiaraoksen esille piilopaikasta.

Nyt viimeksi mainittu saattoi sitä vähemmän välttää liittymistä sotaretkeen, kun hän jo aikaisemmin, tehdessään Adrastoksen kanssa sovinnon saadessaan tältä sisaren aviopuolisokseen, oli antanut lupauksen jättää vastedes jokaisessa erimielisyydessä langon kanssa ratkaisuvallan puolisolleen. Niinpä hän otti varukset ylleen ja keräsi soturinsa. Ennen kuin hän kuitenkaan lähti liikkeelle hän kutsui luokseen poikansa Alkmaionin ja pyhällä valalla velvoitti hänet kostamaan uskottomalle äidille hänen kuolemansa jälkeen niin pian kun hän saisi siitä tiedon.

2. Sankarien lähtö.
Hypsipyle ja Ofeltes

Muutkin sankarit varustautuivat retkelle, ja pian Adrastos oli koonnut ympärilleen mahtavan sotajoukon, joka seitsemään joukko-osastoon jakautuneena ja seitsemän sankarin komennettavana riemuiten ja toiveikkaana lähti liikkeelle Argoksen kaupungista torvien kajahdellessa. Mutta jo matkalla sattui onnettomuus. He olivat saapuneet Nemean metsään, missä kaikki lähteet, joet ja järvet olivat kuivuneet, ja päivän helle kiusasi heitä polttavalla janolla. Panssarit ja kilvet tuntuivat

heistä liian raskailta; pöly, joka kohosi tieltä heidän marssiessaan, takertui heidän kuiviin kitalakiinsa, kuivuipa heidän hevosiltaankin vaahto suupielistä, ja ne pureskelivat suitsiaan, pärskyen kuivilla sieraimillaan.

Sillä välin kun joukosta eronnut Adrastos muutamien soturien kera harhaili metsikössä, turhaan etsien lähdettä, kohtasivat he äkkiä harvinaisen kauniin, mutta surullisen naisen, joka imettäen pienokaista istui puun siimeksessä hiukset hajalla ulkoasultaan köyhänä, mutta kuninkaallinen ilme kasvoillaan. Hämmästynyt kuningas ei voinut luulla muuta kuin että hän näki edessään metsän luonnottaren, heittäytyi hänen eteensä polvilleen ja rukoili häneltä itselleen ja omilleen pelastusta hädästä, jolla jano heitä uhkasi. Mutta nainen vastasi nöyrällä äänellä, luoden katseensa maahan.

— Muukalainen, en ole mikään jumalatar; itse polveutunet jumalista kuten komea ulkomuotosi panee minut olettamaan. Jos minussa on jotakin yli-inhimillistä, niin sen täytyy olla vain tuskani, sillä minä olen kärsinyt enemmän kuin muutoin määrätään kuolevaisten kestettäväksi. Minä olen Hypsipyle, muinoin juhlittu amatsonien kuningatar Lemnoksesta, uljaan Thoaan tytär. Nyt olen Nemean kuninkaan Lykurgoksen vangittu orjatar, kun merirosvot ryöstivät ja myivät minut sanomattoman kurjuuden jälkeen. Poika, jota imetän, ei ole oma lapseni, vaan herrani poika Ofeltes, ja minut on pantu hänen hoitajakseen. Mutta sen, mitä minulta pyydätte, toimitan teille mielelläni. Vain yksi ainoa lähde pulppua vielä tässä lohduttomassa erämaassa, eikä salaista tietä sinne tiedä kukaan muu kuin minä. Se on kylliksi runsasvetinen virkistämään koko sotajoukkonne. Seuratkaa minua!

Nainen nousi istumasta, laski rintalapsen varovasti ruohikkoon ja tuuditti hänet kehtolaululla uneen. Sankarit huusivat tovereilleen, ja sitten tungeksi koko sotajoukko Hypsipylen jäljessä salaisilla poluilla, jotka johtivat tiheimpien pensaikkojen lävitse. Pian he saapuivat kallioiseen laaksorotkoon, jos-

ta kumpusi viileää vesihuurua, virkistäen oppaansa ja kuninkaansa edellä rientäneiden soturien kuumentuneita kasvoja. Samalla kuului heidän korviinsa väkevän kosken kohinaa. — Vettä, kajahti riemuhuuto edelle tunkeutuneiden suusta ja muutamilla hyppäyksillä he jo pääsivät alas rotkoon ja keskelle kallion rinnettä pitkin virtaavaa vettä, jota he riensivät keräämään kypäräänsä.

— Vettä, vettä, toisti koko sotajoukko, ja tämä iloinen huuto voitti vesiputouksen pauhun ja kaikui rotkoa ympäröivistä vuorista. Kaikki heittäytyivät etäälle kiemurtelevan lähdepuron vihreälle rannalle ja tyydyttivät ahneesti siemaisten kauan vaivannutta haluaan. Pian löydettiin myös vaunuille ja hevosille teitä, jotka mukavasti johtivat metsän läpi rotkoon ja ajomiehet ohjasivat hevosia, valjaista riisumatta, keskelle vettä siihen paikkaan, missä lähde laajeni tasaiseksi juoksuksi.

Kaikki saivat virkistystä, ja hyvä opas Hypsipyle vei, Lemnoksen naisten urotöistä ja kärsimyksistä kertoen, Adrastoksen ja hänen sankarinsa, joita sotajoukko nyt seurasi kunnioittavan välimatkan päässä, leveämpää tietä pitkin takaisin sinne, missä he olivat nähneet hänen istuvan puun juurella hoidokkinsa kanssa. Mutta ennen kuin he saivat tämän paikan näkyviinsä, pelästyi tarkkakuuloinen hoitajatar kaukaa kuuluvasta lapsen ruikutuksesta, jota hänen seuralaisensa tuskin erottivat, mutta jonka hän itse heti tunsi pienen Ofelteen ääneksi. Hänellä oli itsellään suuria ja pieniä lapsia, jotka hänen oli rosvojen ryöstämänä täytynyt jättää Lemnokseen. Nyt hän orjana oli kohdistanut kaiken äidinrakkautensa tähän rintalapseen, joka oli annettu hänen hoidettavakseen. Tuskallinen aavistus kouristi hänen hellää sydäntään.

Hän kiiti sankarien edellä tutulle paikalle, jossa hänen oli tapana levätä lasta imettämässä. Mutta voi, pienokainen oli hävinnyt, eivätkä hänen harhailevat silmänsä löytäneet hänestä merkkiäkään; myöskään ei enää kuulunut lapsen vaikerrusta. Kun hän loi katseensa edemmäs, selvisi hänelle pian se kau-

hea kohtalo, joka oli tullut hänen hoidokkinsa osaksi sillä aikaa kun hän suoritti hurskasta rakkaudenpalvelustaan argolaisten sotajoukolle. Sillä puun likellä lojui kiemurassa kauhea käärme, pää laskettuna turvonneelle mahalle, joka ilmeisesti sulatteli juuri nautittua ateriaa laiskassa levossa. Onneton kasvatusäiti repi hiuksiaan, päästäen ilmoille vihlovia valitushuutoja.

Niitä kuullessaan sankarit kiiruhtivat saapuville, ja ensimmäisenä huomasi lohikäärmeen Hippomedon; siekailematta hän tempasi maasta kivijärkäleen ja paiskasi sen petoa kohti. Mutta sen panssaroitu selkä ravisti heitetyn kappaleen pois, ikään kuin se olisi vain kourallinen multaa. Silloin Hippomedon lennätti ensi heittonsa jälkeen keihään, ja tämä osui kohdalle. Se meni käärmeen kitaan, esille roiskuvien aivojen puhki, ja kärki tunkeutui ulos harjasta. Peto pyöri kuin hyrrä, pitkälle törröttävä keihäs haavassa, ja heitti vihdoin sähisten henkensä.

Vasta kun käärme oli tapettu, uskalsi Hypsipyle-raukka lähteä etsimään lapsen jälkiä, huomasi ruohikon laajalti veren punaamaksi ja löysi vihdoin kaukana lepopaikastaan pienokaisen paljaat luut. Epätoivoinen nainen kokosi ne syliinsä ja luovutti ne sankareille, jotka kaikkine miehineen järjestivät onnettomalle, heidän tähtensä uhriksi jääneelle pojalle, haudattuaan hänen jäännöksensä juhlallisesti, komeat vainajankisat ja perustivat hänen kunniakseen pyhät Nemean kisat. He kunnioittivat häntä ensiksi puolijumalana käyttäen hänestä nimeä Arkhemoros, mikä merkitsee "varhain kuollut".

Hypsipyle ei välttänyt sitä raivoa, johon poikansa menettänyt lapsen äiti, Lykurgoksen puoliso Eurydike joutui. Tämä heitätti hänet hirveään vankilaan ja vannoi hänelle mitä pelottavimman kuoleman. Mutta onneksi Hypsipylen Lemnokseen jätetyt vanhimmat pojat olivat jo päässeet äitinsä jäljille ja saapuivat vähän aikaa tämän tapahtuman jälkeen Nemeaan, kyeten vapauttamaan vangitun äidin.

3. Sankarit saapuvat Theban edustalle

— Tuo antaa teille enteen siitä, kuinka tämä sotaretki päättyy, puhui tietäjä Amfiaraos synkkänä, kun Ofeltes-poikasen luut oli löydetty. Mutta kaikki muut ajattelivat enemmän käärmeen surmaamista ja ylistelivät sitä onnelliseksi merkiksi. Ja koska sotajoukko oli juuri pelastunut suuresta ahdingosta, kaikki olivat hyvällä mielellä: onnettomuuden ennustajan raskaat huokaukset jäivät kuulematta, ja retki jatkui hilpeästi eteenpäin. Eikä sitten enää kestänytkään monta päivää, kunnes argolaisten sotajoukko oli saapunut Theban muurien juurelle.

Eteokles oli enonsa Kreonin kanssa kaikin puolin valmistautunut tässä kaupungissa itsepintaiseen vastarintaan ja puhui kokoontuneille kansalaisille:

— Ajatelkaa nyt, kansalaiset, mitä olette velkaa isienne kaupungille, joka on teitä kasvattanut lempeässä sylissään ja tehnyt teistä uljaita sotureja. Te kaikki, nuorukaisesta alkaen, joka ei vielä ole mies, harmaahapsiseen vanhukseen saakka, puolustakaa sitä, kotoisten jumalien alttareita, isiä, vaimoja, lapsia ja vapaata kotimaatanne! Minulle ilmoittaa ennustaja, että argolaisten sotajoukko ensi yönä kerääntyy yhteen ja yrittää tunkeutua kaupunkiin. Sen tähden kiiruhtakaa kaikki muurinharjoille ja portaille! Ottakaa mukaanne kaikki aseet! Miehittäkää vallitukset, asettukaa torneihin jousinenne, vartioikaa jokaista porttia huolellisesti älkääkä pelätkö vihollisten paljoutta! Ulkona hiiviskelevät vakoilijani, ja olen varma siitä, että he tuovat minulle tarkkoja tietoja. Sitten toimin heidän ilmoitustensa mukaan.

Sillä aikaa kun Eteokles näin puhui ratsumiehilleen seisoi Antigone-neito palatsin korkeimmalla harjalla seurassaan eräs isoisänsä Laioksen iäkäs aseenkantaja. Hän ei ollut isänsä kuoleman jälkeen jäänyt pitkäksi aikaa Ateenaan kuningas Theseuksen lempeään suojelukseen, vaan oli sisarensa Ismenen

kanssa kaivannut takaisin kotimaahansa. Tällöin hänessä vaikutti myös epämääräinen toivo hyödyttää veljeään Polyneikesta samoin kuin kiintymys Thebaan, jonka piirittämistä veljen keräämällä sotavoimalla hän ei voinut hyväksyä, ja jonka kohtaloon hän tahtoi osallistua.

Ruhtinas Kreon ja veli Eteokles olivat ottaneet hänet siellä vastaan avoimin sylin, sillä he pitivät häntä vapaaehtoisena panttivankina ja tervetulleena välittäjänä. Nyt hän oli kiivennyt palatsin vanhoja setripuisia portaita myöten ylös ja katsoi tasanteella ukon selitellessä vihollisen asemaa. Mahtava vihollisjoukko oli leiriytynyt kaupunkia ympäröiville kedoille, pitkin Ismenoksen rantoja ja vanhoilta ajoilta asti kuuluisan Dirke-lähteen ympärille. Se oli juuri lähtenyt liikkeelle, ja eri osastoja erottui toisistaan. Koko kenttä säihkyi vasken loistosta kuin lainehtiva meri. Jalka- ja ratsuväkijoukkoja parveili kohisten kaupungin porttien edessä. Neito säikähtyi tästä näystä, mutta vanhus lohdutti:

— Muurimme ovat korkeat ja lujat; tammipuisissa porteissamme on raskaat rautaiset salvat. Sisäpuolelta kaupunki tarjoaa kaikkea turvallisuutta ja on täynnä rohkeita sotureita, jotka eivät väistä taistelua.

Sitten hän alkoi vastailla yksityisiä eteviä johtajia koskeviin kysymyksiin:

— Tuo joka tuolla säihkyvä kypärä päässään kirkasta vaskikilpeään hienosti heiluttaen kulkee joukon edessä, on ruhtinas Hippomedon, kotoisin Mykenesta, Lernan vesien tienoilta; korkealle kohoaa hänen vartalonsa kuin maasta puhjenneen jättiläisen. Edempänä tuolla oikealla se, joka kuljeskelee Dirke-lähteen luona vieraassa asepuvussa kuin puoliraakalainen, on veljesi lanko Tydeus, Oineuksen poika; hän ja hänen aitolialaisensa ovat parhaita keihäänheittäjiä. Tunnen hänet vaakunakilvestä, sillä minut on jo lähetetty neuvottelijana vihollisten leiriin.

— Kuka sitten on, kysyi vielä Antigone, — tuo nuorekas

sankari, jolla on vanhuksen hiukset, tuo, joka nyt katse villinä sivuuttaa tuon sankarimuistomerkin, täydellisesti varustetun joukon seuratessa hitaasti?

— Se on Parthenopaios, selitti vanhus, — Artemiin ystävättären Atalanten poika. Mutta näetkö tuolla kaksi sankaria Nioben tytärten haudan likellä? Vanhempi on Adrastos, koko sotaretken johtaja; tunnetko, kuka on nuorempi?

— Näen vain rinnan ja hänen ruumiinsa ääriviivat, huusi Antigone tuskallisen liikutuksen vallassa, — ja kuitenkin tunnen hänet: se on veljeni Polyneikes! Voi, jospa voisin lentää pilvien mukana, olla hänen luonaan ja kietoa käsivarteni rakkaan pakolaisen kaulaan! Kuinka hänen kultaiset varuksensa säkenöivätkään auringon ensi säteiden lailla! Mutta kuka on tuo, joka ohjaa valkoisia vaunuja, hilliten hevosia lujalla kädellä, ja heiluttaa piiskaa niin rauhallisesti?

— Se on, vastasi vanhus, — tietäjä Amfiaraos.

— Mutta näetkö tuolla sen miehen, joka kävelee muurien juurella edestakaisin mittaillen niitä ja huolellisesti ottaa selville ne paikat, joihin olisi helpointa tehdä väkirynnäkkö?

— Se on ylimielinen Kapaneus; hän puhuu kaupungistamme ivallisesti hirnuen ja tahtoo viedä teidät sirot neidot Lernan rannoille orjuuteen!

Antigone kalpeni ja halusi kääntyä takaisin; vanhus ojensi hänelle kätensä ja ohjasi hänet alas tyttöjen kammioon.

4. *Menoikeus*

Tällä välin Kreon ja Eteokles pitivät sotaneuvottelua ja panivat tekemiensä päätösten mukaan jokaiselle Theban seitsemästä portista erikoisen johtajan, niin että nämä vastasivat vihollispäälliköiden lukumäärää. Ennen kuin taistelu kaupungin omistuksesta alkaisi he tahtoivat kuitenkin tutkia enteitä, joita lintujen lennon tarkastelu voisi heille antaa. Thebalaisten jou-

kossa eli, kuten Oidipus-tarussa on jo kerrottu, tietäjä Teiresias, Euereen ja luonnotar Khariklon poika; hän oli nuorukaisena yllättänyt jumalatar Athenen äitinsä luona ja saanut katsella, mitä hänen ei sopinut nähdä. Sen tähden jumalatar oli rangaissut häntä sokeudella. Teiresiaan äiti Khariklo oli tosin nöyrästi pyytänyt ystävätärtään antamaan hänelle näön takaisin, mutta sitä Athene ei enää voinut. Kuitenkin hän sääli sokeaa ja puhdisti tälle kuulon niin hienoksi, että sillä kykeni tajuamaan lintujen kaikki äänet. Ja niin Teiresias oli siitä hetkestä alkaen enteiden selittäjä.

Tämän nyt jo iäkkään tietäjän luo Kreon lähetti nuoren poikansa Menoikeuksen, jonka oli määrä tuoda hänet kuninkaan palatsiin. Vanhus ilmestyikin pian horjuvin polvin tyttärensä Manton ja palveluspojan taluttamana Kreonin eteen, joka hartaasti kehotti häntä ilmoittamaan, mitä lintujen lento ennusti kaupungin kohtalosta. Teiresias oli kauan vaiti; vihdoin hän lausui surulliset sanat:

— Oidipuksen pojat ovat pahasti rikkoneet isäänsä vastaan; he tuottavat thebalaisten maalle katkeraa murhetta. Argolaiset ja Kadmoksen jälkeläiset surmaavat toisiaan, pojat kaatuvat toistensa käden kautta. Vain yhden pelastuksen tiedän kaupungille; mutta se on pelastettavillekin liian katkera, jotta suuni taipuisi siitä puhumaan. Jääkää hyvästi!

Hän kääntyi ja tahtoi mennä, mutta Kreon pyysi hellittämättä, kunnes ukko jäi.

— Haluatko sittenkin kuulla sen, puhui tietäjä ankaralla äänellä. — Kuule siis! Mutta sano minulle ensin, missä on poikasi Menoikeus, joka opasti minut tänne?

— Hän seisoo vieressäsi, vastasi Kreon.

— No niin, paetkoon hän niin kauas kuin suinkin jumalallisen ennustukseni tieltä, määräsi vanhus.

— Miksi niin, kysyi Kreon. — Menoikeus on isänsä poika; hän osaa olla vaiti, jos hänen pitää, ja iloitsee, jos saa tietää keinon, joka meidät pelastaa!

— Kuulkaa sitten, mitä olen tajunnut lintujen lennosta, sanoi Teiresias. — Onni tulee, mutta kovan kynnyksen yli. Lohikäärmeiden hampaiden kylvöstä täytyy nuorimman kaatua; vain tällä ehdolla saatte voiton!

— Voi minua, huusi Kreon, — mitä merkitsevät nämä sanat, oi vanhus?

— Että Kadmoksen nuorimman jälkeläisen täytyy kuolla, mikäli aiotaan pelastaa Theba.

— Vaadit siis rakkaan lapseni, poikani Menoikeuksen kuolemaa, jatkoi ruhtinas suuttuneena. — Suoriudu tiehesi! En tarvitse mokoman tietäjän lausuntoa!

— Onko totuus arvoton, jos se tuottaa sinulle tuskaa, kysyi Teiresias vakavasti.

Nyt Kreon heittäytyi hänen jalkoihinsa, syleili hänen polviaan, rukoili sokeaa ennustajaa harmaitten hiuksiensa nimessä peruuttamaan äskeiset sanansa. Mutta tietäjä pysyi jyrkkänä.

— Se vaatimus on peruuttamaton, hän selitti. — Dirkelähteen rannalla, missä lohikäärme kerran majaili, hänen täytyy uhrikuolemassa vuodattaa verensä. Sitten teillä on Maa ystävänänne, kun se on saanut ihmisen verestä, jonka se kerran lennätti Kadmokselle lohikäärmeen hampaista, korvaukseksi jälleen ihmisverta ja lisäksi sukulaisesta. Jos tämä nuorukainen uhraa itsensä kaupungin puolesta, hän on kuolemassaan sen pelastaja, ja Adrastokselle ja hänen sotajoukolleen käy kotiinpaluu hirveäksi. Valitse nyt, Kreon, kumman näistä kahdesta kohtalosta haluat.

Niin ennustaja puhui ja sitten lähti tyttärensä saattamana pois. Kreon seisoi kolkkoon vaitioloon vaipuneena, viimein huutaen tuskallisesti:

— Kuinka mielelläni tahtoisin itse kuolla isänmaani puolesta! Mutta pitäisikö minun uhrata sinut, lapsi? Pakene, poikani, pakene niin kauas kuin jalkasi kantavat, tästä kirotusta maasta, joka on liian paha viattomuudellesi. Mene Delfoin,

Aitolian ja Thesprotian kautta Dodonan pyhäkköön: kätkeydy siellä oraakkelin suojaan!

— Mielelläni, vastasi Menoikeus, silmiensä säihkyessä. — Varusta minut välttämättömillä matkatarvikkeilla, isä, ja usko minua, etten suinkaan eksy oikealta tieltä.

Kun Kreon rauhoittui pojan myöntyväisyydestä ja oli kiiruhtanut määräpaikalleen, heittäytyi Menoikeus yksin jäätyään maahan ja rukoili jumalia palavan hartaasti:

— Antakaa minulle anteeksi, taivaalliset, puhtaat olennot, vaikka olen valehdellut riistäen väärillä sanoilla vanhalta isältäni arvottoman pelon! Tosin on anteeksiannettavaa se, että hän, vanhus, pelkää; mutta mikä pelkuri minä olisinkaan, jos kavaltaisin isänmaan, jolle olen elämästäni kiitollisuudenvelassa! Kuulkaa siis valani, te jumalat, ja ottakaa se suosiollisesti vastaan! Nyt lähden pelastamaan isänmaani oman kuolemani hinnalla. Pako veisi minut häpeään. Tahdon astua muurin reunalle, syöksyä lohikäärmeen syvään, pimeään kuiluun ja niin vapauttaa maamme, kuten tietäjä on ilmoittanut.

Poika hypähti reippaasti pystyyn, riensi muurin harjalle ja teki niin kuin oli sanonut. Hän sijoittui linnanmuurin korkeimmalle kohdalle, loi silmäyksen vihollisten taistelurintaman yli ja kirosi heidät lyhyellä, juhlallisella manauksella. Sitten hän veti esille tikarin, jota oli pitänyt piilossa vaatteiden alla, lävisti kaulansa yhdellä ainoalla pistolla ja syöksyi korkeudesta murskaantuneena alas Dirke-lähteen rannalle.

5. Hyökkäys kaupunkia vastaan

Oraakkelin lausuma vaatimus oli täytetty; Kreon hillitsi valituksensa; Eteokles jakoi porttien seitsemälle suojelijalle seitsemän joukkoa, ja niihin paikkoihin, joista hän oli nämä ottanut, hän sijoitti korvaukseksi ratsumiehiä toistensa taakse, lisäksi

kevyttä jalkaväkeä kilvenkantajien seistessä edessä, niin että joka paikassa, missä hyökkäys tuottaisi muureille vaurioita, voitaisiin niitä suojella sotavoimilla.

Myöskin argolaisten armeija lähti nyt liikkeelle, ja hyökkäys valleille alkoi. Sotalaulu kajahti ilmoille, ja vihollisten taholta kuten thebalaistenkin muureilta toitotettiin samaan aikaan torvia. Ensiksi johti Parthenopaios, metsästäjätär Atalanten poika, omiensa joukkoa, kilvet toisissaan kiinni, erästä porttia vastaan. Hänen kilpensä päällykseen oli kuvattu hänen äitinsä surmaamassa aitolialaista metsäkarjua lentävällä nuolellaan. Toisen portin kimppuun kävi papillinen tietäjä Amfiaraos, uhrieläimiä mukana vaunuissaan; hän käytti koruttomia aseita, ilman vaakunakilpeä tai muuta komeutta. Kolmatta porttia vastaan ryntäsi Hippomedon; hänen kilvessään oli nähtävänä satasilmäinen Argos vartioimassa Heran lehmäksi muuttamaa Ioa. Neljättä porttia ahdistamaan ryntäsi joukkoineen Tydeus, jolla oli kilvessään takkuinen jalopeurantalja ja joka villisti heilutti oikeassa kädessään palosoihtua.

Karkotettu kuningas Polyneikes komensi hyökkäystä viidettä porttia vastaan; hänen kilpensä esitti raivostuneena takajaloilleen noussutta hevosvaljakkoa. Kuudennelle portille johti soturijoukkonsa Kapaneus, joka julkesi väittää voivansa taistella kilpaa Ares-jumalan kanssa; hänen kilpensä rautaselkään oli piirretty jättiläinen, joka kantoi hartioillaan kokonaista perustuksiltaan ilmaan kohotettua kaupunkia, ja saman kohtalon tämä kilvenkantaja oli suunnitellut Theban kaupungille. Seitsemättä ja viimeistä porttia vastaan ryntäsi Adrastos, Argoksen kuningas. Hänen kilpensä päällykseen oli kuvattu sata käärmettä, jotka kantoivat leuoissaan thebalaisia lapsia.

Kun kaikki olivat edenneet kyllin lähelle portteja, aloitettiin taistelu ensin lingoilla, sitten jousilla ja keihäillä. Mutta thebalaiset torjuivat voitollisesti ensimmäisen hyökkäyksen, niin että argolaisten joukot peräänty ivät. Silloin Tydeus ja Polyneikes huusivat nopean päättäväisinä:

— Te veljet, miksi ette hyökkää yhdistynein voimin portteja vastaan, ennen kuin teidät ajetaan ammuksilla taaksepäin? Rynnätkää yhtaikaa, jalkaväki, ratsumiehet, vaununohjaajat, kaikki yhdessä!

Tämä huuto, joka nopeasti levisi sotajoukon keskuuteen, elähdytti uudelleen argolaisten mielet. Kaikki rohkaistuivat jälleen, ja hyökkäys alkoi entistä ankarampana, mutta ei onnellisimmin kuin äsken. Verisin päin vaipuivat hyökkääjät puolustajien jalkoihin, ja kokonaiset rivit heittivät koristen henkensä muurien juurella, niin että kaupungin edustan kuivalla maaperällä virtasi veripuroja.

Sitten ryntäsi arkadialainen Parthenopaios kuin myrskytuuli määrättyä porttia vastaan ja huusi tulta ja kirveitä hakatakseen sen pirstaleiksi. Eräs thebalainen sankari Periklymenos, jolla oli paikkansa muurilla hänen lähellään, huomasi hänen ponnistelunsa ja kiskaisi viime tingassa kappaleen kivistä rintasuojaa irti muurista, niin suuren, että siitä olisi tullut kokonainen vaununkuorma. Sellaisen järkäleen heitto musersi hyökkääjän vaaleakiharaisen pään ja murskasi hänen luunsa, niin että hän suistui ruhjoutuneena maahan.

Nähtyään tämän portin siis olevan turvassa Eteokles kiirehti toisille ja kohtasi neljännen edessä Tydeuksen, joka raivosi kuin auringon pistämä lohikäärme; hän ravisteli päätänsä liehuvan kypärätöyhdön alla, ja hänen kilvessään, jota hän piti sen päällä, helisi tiukuja reunan ympärillä, hänen itsensä heiluttaessa oikeassa kädessään keihästä korkealle muuria kohti ympärillään kokonainen joukko kilvenkantajia, jotka linkosivat keihäitä vimmatusti muurin harjalle, niin että thebalaisten täytyi paeta rintasuojan laidalta. Tällä hetkellä ilmestyi Eteokles, kokosi heidät kuin metsästäjä hajalleen joutuneet koirat ja johti takaisin torjumaan rynnäkköä. Sitten hän riensi edelleen portilta toiselle. Viimein hän tapasi myöskin raivoavan Kapaneuksen, joka kantaen kaupunkia vastaan monipuolaisia ryn-

näkkötikkaita huusi rehentelevästi, etteivät edes Zeuksen salamat estäisi häntä tuhoamasta valloitettua kaupunkia perustuksia myöten.

Tällaisia uhkauksia purkaen hän pystytti tikapuut muuria vasten ja kiipesi kilpensä suojassa sileitä puolapuita myöten ylös heitettyjen kivien viuhuessa hänen ympärillään. Mutta thebalaisten tehtäväksi ei jätetty hänen rankaisemistaan moisesta julkeudesta; Zeus itse otti sen suorittaakseen ja satutti häneen ukkosennuolen juuri kun hän jo nousi muurin reunalle. Se oli sellainen isku, että maa jirähti; hyökkääjän repeytyneet jäsenet lensivät kauas tikapuilta, tuleen syttyneet hiukset liehuivat taivasta kohti, ja veri valui maahan, kädet ja jalat pyörivät kehässä kuin ratas, ja hänen ruhonsa syöksyi vihdoin palavana tantereelle.

Kuningas Adrastos tajusi tästä merkistä, että jumalien isä oli vihamielinen hänen hankkeelleen. Niinpä hän johdatti väkensä pois vallihaudasta ja vetäytyi heidän kanssaan taaksepäin. Thebalaiset sitä vastoin käsitettyään onnea tuovan merkin, jonka Zeus oli heille lähettänyt, ryntäsivät jalkaisin ja vaunuilla ulos kaupungista. Heidän jalkaväkensä syöksyi keskelle argolaisten armeijaa, vaunut kiitivät vaunuja vastaan, ja ruumiita lojui kasoittain. Voitto jäi thebalaisille, ja vasta sitten, kun he olivat karkottaneet vihollisen hyvän matkaa kaupungista, he palasivat sinne.

Tällä argolaisten pakomatkalla tapahtui myöskin, että thebalainen sankari Periklymenos ajoi tietäjä Amfiaraosta takaa Ismenos-joen rannalle asti. Siellä pidätti vesi hevosilla ja vaunuilla pakenevaa, thebalaisen ollessa hänen kintereillään. Epätoivoissaan tietäjä käski ajomiehen pakottaa hevoset etsimään tiensä syvän kaalamon poikki. Mutta ennen kuin hän ehti veteen, oli vainooja saapunut rannalle ja uhkasi keihäällään hänen niskaansa. Silloin Zeus, joka ei tahtonut, että hänen tietäjänsä kuolisi häpeällisessä paossa, halkaisi salamalla maan

niin että siihen tuli ikään kuin musta onkalo, joka ahmaisi kitaansa juuri ylitse yrittävät hevoset, vaunut, tietäjän ja hänen toverinsa.

6. Veljesten kaksintaistelu

Sillä tavalla päättyi hyökkäys Theban kaupunkia vastaan. Kun Kreon ja Eteokles olivat miehineen palanneet muurien sisäpuolelle, järjestäytyi lyötyjen argolaisten sotajoukko uudelleen, ja pian se jälleen kykeni marssimaan lähemmäksi piiritettyä kaupunkia. Kun thebalaiset huomasivat sen ja toiveet siitä, että he pystyisivät toisen kerran tehokkaaseen vastarintaan sen jälkeen kun heidänkin voimansa olivat kovasti heikontuneet ensimmäistä hyökkäystä torjuttaessa, olivat jokseenkin lamassa, teki kuningas Eteokles suuren päätöksen. Hän lähetti kaupungista airuen argolaisen sotajoukon luo, joka vallihaudan reunalle asetettuaan jälleen tiheänä renkaana saartoi Theban muureja, ja näin vaati heitä kuulemaan sanojaan. Sitten hän seisoen linnan korkeimmalla kohdalla huusi kaupungin sisäpuolelle sijoitetulle omalle väelleen ja piirittäville argolaisille kovalla äänellä:

— Te kaikki danait ja argolaiset, jotka olette tänne tulleet, ja te Theban kansat, älkää uhratko niin monta ihmishenkeä, te toiset Polyneikeen mieliksi ja te toiset, minun, hänen veljensä vuoksi! Antakaa mieluummin minun itseni kestää tämän taistelun vaara ja siis mitellä yksin voimiani taistelussa veljeni Polyneikeen kanssa! Jos surmaan hänet, niin annettakoon minun yksin jäädä tänne herraksi: jos kaadun hänen kädestään, niin luovutettakoon valtikka hänelle, ja te argolaiset laskekaa sitten aseenne ja palatkaa kotimaahanne menettämättä henkeänne hyödyttömästi näiden muurien edustalla.

Argolaisten riveistä hyppäsi nyt Polyneikes esille ja huusi vastaukseksi olevansa valmis hyväksymään veljensä ehdotuk-

sen. Molemmin puolin oltiin jo aikoja väsyneitä veriseen sotaan, jonka piti koitua hyödyksi vain yhdelle kahdesta miehestä. Niinpä molemmat sotajoukot osoittivat suosiotaan tälle oikeudenmukaiselle ajatukselle. Siitä tehtiin sopimus, ja johtajien vala vahvisti sen molemmilta puolilta sillä kentällä, joka oli eri sotajoukkojen välillä.

Nyt pukeutuivat Oidipuksen pojat täysiin varuksiinsa; Theban hallitsijan koristivat ylhäisimmät thebalaiset, karkotetun Polyneikeen argolaisten päälliköt. Sitten molemmat seisoivat teräksessä komeillen voimakkaina, katseet tuimina.

— Ajattele, huusivat Polyneikeen ystävät, —että Zeus odottaa sinulta voiton muistomerkkiä Argoksessa!

Ja tehebalaiset rohkaisivat ruhtinastaan Eteoklesta:

— Sinä taistelet isänmaan ja valtikkasi puolesta; tämä kaksinkertainen päämäärä antakoon sinulle voiton!

Ennen kuin kohtalokas taistelu alkoi, uhrasivat vielä myöskin tietäjät, kerääntyen yhteen molemmista sotajoukoista, ottaakseen uhriliekkien muodoista selville taistelun tuloksen. Saatu merkki oli kaksimielinen. Se näytti ennustavan voiton tai tappion kummallekin samalla kertaa. Kun uhraaminen oli päättynyt ja molemmat veljekset yhä seisoivat taisteluvalmiissa asennossa, kohotti Polyneikes anoen molemmat kätensä, käänsi päänsä Argosta kohti ja rukoili:

— Hera, Argoksen valtiatar, sinun maastasi olen ottanut itselleni vaimon, sinun maassasi asun; anna kansalaisesi voittaa taistelussa, anna hänen värjätä oikeutensa vastustajan verellä!

Toisella puolella kääntyi Eteokles Thebassa sijaitsevaa Athenen temppeliä kohti:

— Salli, oi Zeuksen tytär, rukoili hän, —minun lennättää keihääni voitokkaasti päämäärään, sen miehen rintaan, joka tuli hävittämään isänmaatani!

Hänen lausuessaan viimeiset sanat kajahti torventoitotus verisen taistelun merkkinä, ja veljekset syöksyivät hurjasti

juosten toisiaan vastaan ja iskivät kiinni toisiinsa kuin kaksi metsäkarjua, jotka ovat hioneet julmia torahampaitaan toistensa varalle. Heittokeihäät suhahtivat toistensa ohitse ja kimmahtivat molemmat pois kilvistä. Sitten he molemmat tähtäsivät työntökeihäillä toisiaan kasvoihin ja silmiin, mutta nopeasti eteen ojennetut kilvenreunat tekivät tyhjäksi myöskin tämän yrityksen. Katsojiltakin valui hiki suurina pisaroina pitkin ruumista katkeran taistelun näkemisestä. Vihdoin Eteokles unohti itsensä, ja kun hän hyökätessään aikoi oikealla jallaan potkaista syrjään kiven, joka oli hänen tiellään, hän pisti varomattomasti jalkansa kilven alta näkyviin; silloin Polyneikes iski siihen keihäänsä, lävistäen säären.

Argolaisten sotajoukko riemuitsi tästä tempusta ja näki siinä jo ratkaisevan voiton. Mutta haavoittunut, joka ei ollut hetkeksikään menettänyt malttiaan, oli ehtinyt huomata vastustajansa toisen hartian paljastuksen ja heitti keihäänsä sitä kohti; se tarttuikin hartiaan, kuitenkin niin, että kärki katkesi. Thebalaiset päästivät kuuluville vain puolittaisen riemuhuudon. Eteokles väistyi taaksepäin, tarttui marmorikiveen ja murskasi sillä veljensä keihään kahdeksi kappaleeksi. Taistelu oli nyt tasaväkinen, kun molemmat olivat menettäneet heittoaseensa. He tarttuivat kiireesti miekkojensa kahvoihin ja ryntäsivät ihan likelle toisiaan; kilpi kalahti kilpeä vasten, ja taistelun melske oli kova.

Silloin Eteokles muisti erään taitotempun, jonka oli oppinut Thessaliassa. Hän vaihtoi äkkiä asentoaan, vetäytyi taaksepäin vasemman jalkansa varaan, suojasi alaruumiinsa huolellisesti, työnsi sitten oikean jalan eteen ja pisti veljeään, joka yllättyneenä tästä muutoksesta ei ollut enää peittänyt ruumiinsa alaosaa kilvellä. Keihäs puhkaisi Polyneikeen, mennen hänen ruumiinsa lävitse lonkan yläpuolelta. Hän kallistui tuskaa tuntien sivulle ja vaipui pian maahan, veren virratessa rajusti. Voittoansa enää epäilemättä Eteokles heitti miekkansa pois ja painui kuolevan päälle ryöstääkseen hänet. Mutta se oli hänen

turmionsa; sillä Polyneikes oli vielä kaatuessaan tarttunut lujasti kiinni miekkaansa ja nyt, niin heikosti kuin hän hengittikin, hänelle oli kuitenkin jäänyt vielä kylliksi voimia sysätäkseen sen ylitsensä kumartuneen vastustajan maksaan. Silloin Eteokles kierähti selälleen veljensä viereen itsekin kuolevana.

Nyt avautuivat Theban portit; naiset ja palvelijat syöksyivät ulos valittamaan hallitsijansa ruumiin ääressä. Mutta Antigone heittäytyi rakkaan veljensä Polyneikeen ylle kuullakseen viimeiset sanat hänen huuliltaan. Eteoksen oli loppu kohdannut nopeammin kuin hänet; vielä vain syvä huokaus korisevasta rinnasta ja hän heitti henkensä. Sen sijaan Polyneikes hengitti vielä, käänsi sammuvat silmänsä siskoa kohti ja puhui:

— Kuinka valitankaan sinun kohtaloasi, sisar, kuinka myöskin surkuttelen kuollutta veljeäni, joka ystävästäni muuttui viholliseksi! Vasta nyt kuollessani havaitsen, että olen häntä rakastanut. Mutta sinä, rakas sisko, hautaa minut kotimaahani ja lepytä isieni vihastunut kaupunki, jotta se soisi minulle

Naiset ja palvelijat syöksyivät valittamaan ruumiin ääressä

edes niin paljon, vaikka minulta on riistetty valta! Paina silmäni kädelläsi kiinni, sillä kuoleman yö levittää jo varjojaan ylitseni.

Niin hän sitten kuoli sisarensa syleilemänä. Nyt tuli äänekäs riita väkijoukon eri puolien kesken. Thebalaiset väittivät hallitsijansa Eteokleen voittaneen, mutta viholliset olivat sitä mieltä, että voitto kuului Polyneikeelle, ja samoin kiistelivät johtajat ja kaatuneiden ystävät. — Polyneikes antoi keihäällä ensimmäisen iskun, sanottiin toisella puolella. — Mutta hän kaatui myöskin ensimmäiseksi, vastattiin siihen.

Tämän toran kestäessä tartuttiin aseisiin. Thebalaiset olivat onnekseen järjestäytyneet ja saapuneet paikalle täysissä asevarustuksissa, osaksi ennen kaksintaistelua, osaksi sen lähestyessä loppuaan, kun taas argolaiset olivat silloin heittäneet aseensa pois ja ikään kuin varmoina voitosta huoleti katselleet kamppailua. Niinpä thebalaiset syöksyivät äkkiä argolaisten sotajoukon kimppuun, ennen kuin tämä ehti suojata itseään varuksilla, eivätkä kohdanneet mitään vastarintaa; aseettomat viholliset täyttivät tasangot epäjärjestyksessä paeten, ja veri juoksi virtoina, sillä heitetyt keihäät kaatoivat pakenevia sadoittain maahan. Pian oli Theban ympäristö puhdistettu kaikista vihollisista. Joka puolelta toivat thebalaiset surmattujen pakolaisten kilpiä ja muuta keräämäänsä saalista ja kantoivat niitä riemuiten kaupunkiin.

7. *Kreonin päätös*

Sitten alettiin huolehtia kaatuneiden hautauksesta. Theban kuninkaan arvo oli molempien kuolleiden veljesten jälkeen joutunut heidän enolleen, jonka piti nyt määrätä sisarenpoikansa hautaamisesta. Viipymättä hän käski, että Eteokles, kuten ainakin kaupungin puolustuksessa kaatunut sankari, oli haudattava juhlallisesti kuninkaallisin kunniaosoituksin. Kaupungin

kaikki asukkaat olivat mukana ruumissaatossa sillä aikaa kun Polyneikes lojui kentällä hautaamattomana ja häpeässä. Sitten Kreon julisti airuilla koko kaupungille, ettei saanut surkuttelunkaan takia suoda hautaa isänmaan vihollisille, joka oli saapunut tulella hävittämään kaupungin, ahmimaan omaistensa verta, vieläpä karkottamaan maan omat jumalat ja syöksemään orjuuteen kaikki eloon jääneet, vaan tuo kirottu ruumis oli hautaamatta jätettävä lintujen ja koirien ruoaksi. Samalla hän velvoitti kansalaiset pitämään itse huolta siitä, että tätä kuninkaallista tahtoa noudatettiin ja sijoitti vielä ruumiin likelle erityisiä vakoojia, joiden oli määrä valvoa, ettei kukaan pääsisi sitä varastamaan tai hautaamaan. Sen ihmisen palkkana, joka tässä asiassa kuitenkin tekisi vastoin kuninkaan päätöstä, olisi ehdoton kuolema; hänet kivitettäisiin julkisesti kaupungissa.

Tämän kauhean ilmoituksen oli kuullut myös hurskas sisar Antigone, ja hän muisti hyvin lupauksensa, jonka oli antanut kuolevalle. Sydän raskaana hän kääntyi nuoremman sisarensa Ismenen puoleen ja tahtoi suostuttaa hänet ryhtymään kanssaan yhdessä uhkarohkeaan tekoon, riistämään veljen ruumiin hänen vihollisiltaan. Mutta Ismene oli heikko tyttö, jolta puuttui näin sankarillinen rohkeus.

— Oletko siis, sisko, kysyi hän itkien, — jo kokonaan unohtanut isämme ja äitimme kamalan tuhon ja onko muististasi häipynyt myös veljemme äskeinen surkea loppu, kun haluat johdattaa vielä meidät eloon jääneetkin samanlaiseen kuolemankohtaloon?

Antigone kääntyi pelkurimaisesta sisarestaan kylmästi pois.

— En halua sinua lainkaan auttajakseni, vastasi hän, — vaan menen yksin hautaamaan veljeni. Sen toimitettuani kuolen ilomielin ja laskeudun maahan sen viereen, jota olen elämässäni rakastanut!

Pian sen jälkeen tuli eräs vartijoista pelokkaana ja epäröivin askelin kuningas Kreonin eteen.

— Ruumis, jonka annoit vartioitavaksemme, on haudattu, huusi hän hallitsijalleen, —ja ilkityön tuntematon tekijä on päässyt meiltä pakoon. Emme tiedä myöskään, kuinka se on tapahtunut. Kun ensimmäinen päivävartija ilmoitti meille tämän asian, teki se meidät kaikki perin levottomiksi. Vain ohut tomukerros oli vainajan päällä: ainoastaan niin paljon kuin on välttämätöntä, jotta hautaus pätee manalan jumalien kannalta. Eikä näkynyt mitään jälkeä lapioimisesta tai siitä, että joku olisi kulkenut sillä paikalla. Meidän vartijoiden kesken tuli riita, jokainen syytti toistaan, ja sitten aloimme tapella. Viimein kuitenkin päätettiin yksimielisesti, että sinulle, oi kuningas, piti heti ilmoittaa, mitä oli tapahtunut, ja minulle osui tämä onneton airuen tehtävä!

Kreon julmistui tästä uutisesta ja uhkasi hirtättää kaikki vartijat, elleivät he viipymättä toimittaisi hänen käsiinsä tuota käskyn rikkojaa. Heidän täytyi myöskin hänen määräyksensä mukaan paljastaa ruumis jälleen kaikesta mullasta, ja sitten he pitivät vahtia sen ääressä kuten aikaisemmin.

Näin he istuivat aamusta keskipäivään asti kuumassa auringonpaisteessa. Silloin nousi äkkiä myrsky, ja ilmapiiri täyttyi pölystä. Vartijat miettivät vielä tätä odottamatonta merkkiä, kun näkivät erään neitsyen lähestyvän valitellen niin kaihoisasti kuin lintu ruikuttaa löytäessään pesänsä tyhjäksi ryöstettynä. Hänellä oli kädessään vaskinen ruiskukannu, jonka hän nopeasti täytti tomulla; sitten hän lähestyi varovaisesti ruumista — sillä vartijat istuivat jokseenkin kaukaisella kukkulalla ollakseen kärsimättä jo kauan aikaa hautaamatta viruneen ruumiin läheisyydestä — ja hautaamisen asemesta varisti ruumiin ylle multaa kolme kertaa. Silloin vartijat eivät enää vitkastelleet; käsittäen, kuinka oli asian laita, he hyökkäsivät paikalle, tarttuivat kiinni häneen ja lähtivät laahaamaan teosta tavattua vihaisen hallitsijansa eteen.

8. Antigone ja Kreon

Kreon tunsi pahantekijässä sisarentyttärensä Antigonen.

— Mieletön, huusi hän neidolle, — sinä, joka painat otsasi maata kohti, tunnustatko vai kiellätkö tämän teon?

— Tunnustan sen, vastasi Antigone ja kohotti päänsä taas pystyyn.

— Ja tunsitko, kysyi kuningas edelleen, — sen lain, jonka olet niin julkeasti rikkonut?

— Tunsin sen hyvinkin, myönsi neito lujalla äänellä ja levollisesti, — mutta sellainen määräys ei ole lähtöisin yhdestäkään kuolemattomasta jumalasta. Tunnen myöskin muita lakeja, jotka eivät ole eiliseltä tai tältä päivältä, jotka ovat voimassa ikuisesti ja joista kukaan ei tiedä, milloin ne on säädetty. Kukaan kuolevainen ei saa niitä rikkoa joutumatta jumalien vihoihin. Eräs sellainen laki kielsi minua jättämästä hautaamatta äitini kuollutta poikaa. Jos sinusta tämä menettelytapa näyttää mielettömältä, niin mieletön on se, joka minua mielettömyydestä syyttää.

— Luuletko, puhui Kreon yhä katkerampana neidon vastustuksesta, — ettei jäykkää mielenlaatuasi voida taivuttaa? Murtuuhan kuitenkin haurain teräs ensiksi. Sen, joka on toisen vallassa, ei sovi uhmailla!

Antigone vastasi siihen:

— Et voi kuitenkaan tuottaa minulle enempää kuin kuoleman: miksi siis tämä lykkäys? Nimeni ei jää maineettomaksi sen tähden, että kuolen. Myöskin tiedän, että kansalaisiltasi täällä vain pelko pitää suut tukittuina ja että kaikki sydämessään hyväksyvät tekoni; sillä veljeään rakastamaan sisar on ensi sijassa velvollinen.

— No niin, rakasta sitten Haadeessa, huusi kuningas yhä suuttuneempana, — jos sinun kerran täytyy rakastaa!

Ja hän käski jo palvelijoiden tarttua häneen kiinni, kun Ismene, joka oli kuullut sisarensa kohtalosta, tuli syöksyen sisäl-

le. Hän näytti kokonaan ravistaneen itsestään pois naisellisen heikkouden ja ihmispelkonsa. Rohkeasti hän astui julman enonsa eteen, tunnusti olleensa tietoinen käskyn rikkomisesta ja halusi mennä kuolemaan sisarensa kanssa. Samalla hän muistutti kuninkaalle, ettei Antigone ollut ainoastaan hänen sisarensa tytär, vaan myöskin hänen oman poikansa Haimonin kihlattu morsian ja että hän kuolemantuomiollaan murskaisi oman jälkeläisensä avioliiton. Vastaamatta siihen mitään Kreon käski ottaa kiinni myöskin sisaren ja viedä heidät molemmat palatsin sisäosaan.

9. Haimon ja Antigone

Kun Kreon näki poikansa kiiruhtavan saapuville hän ei voinut kuvitella muuta kuin että tämä kiihtyisi morsiamelleen langetetusta tuomiosta täyteen vimmaan isäänsä vastaan. Haimon vastaili kuitenkin hänen epäluuloisiin kysymyksiinsä lapsellisen kuuliaisesti, ja vasta sitten, kun oli saanut isän vakuuttuneeksi hurskaasta uskollisuudestaan, hän rohkeni puhua rakkaan kihlattunsa puolesta.

— Et tiedä, isä, huomautti hän, — mitä kansa juttelee ja mitä moitittavaa se keksii. Silmäsi pelottavat jokaista kansalaista puhumasta mitään sellaista, mikä ei miellytä korviasi; minun sitä vastoin on mahdollista kuulla pimeässä myös sentapaisia asioita. Niinpä salli minun sanoa, että koko kaupunki surkuttelee tätä neitoa ja että kaikki kansalaiset ylistävät hänen tekoaan jälkimaineen arvoiseksi, eikä kukaan usko, että hän, tuo hurskas sisar, joka ei antanut koirien ja lintujen raadella veljeään, on ansainnut palkakseen kuoleman. Sen tähden, rakas isä, alistu kansan ääneen; tee se niin kuin puut, jotka istutettuina tulvivan metsävirran rannalle eivät vastusta sitä, vaan antavat myöten veden voimalle ja jäävät vahingoittumatta sil-

lä aikaa kun aallot tempaavat juurineen maasta ne puut, jotka uskaltavat ryhtyä vastarintaan.

— Tahtooko poika opettaa minulle järkeä, huudahti Kreon halveksivasti. — Näyttää siltä kuin hän taistelisi liitossa naisen kanssa!

— Niinpä kyllä, mikäli sinä olet nainen, vastasi nuorukainen nopeasti ja vilkkaasti, — sillä kaikki tämä on sanottu vain sinun hyväksesi!

— Huomaan hyvin, lopetti isä äkäisenä puheensa, — että sokea rakkaus rikolliseen pitää mieltäsi kahleissa. Mutta elävänä hän ei enää saa olla kosittavanasi. Sillä tiedä: kauas, missä ainoatkaan ihmisaskeleet eivät kajahtele, kätketään hänet elävänä ruumiina teljettyyn kalliohautaan. Hänelle annetaan mukaan vain vähän ruokaa, sen verran kuin on välttämätöntä kaupungin varjelemiseksi siltä tahralta, että sen omalla alueella on tällainen murha suoritettu. Rukoilkoon hän siellä vapahdusta siltä manalan jumalalta, jota hän kuitenkin yksin palvoo. Liian myöhään hän saa havaita olevan viisaampaa totella eläviä kuin kuolleita.

Sen sanottuaan Kreon kääntyi vihaisesti pois pojastaan, ja pian oli kaikki valmistelut suoritettu hirmuhallitsijan kauhean päätöksen toimeenpanemiseksi. Antigone vietiin julkisesti Theban asukkaiden nähden hautaholviin, joka häntä odotti; hän astui sinne pelottomana, rukoillen avukseen jumalia ja niitä rakkaitaan, joiden yhteyteen toivoi pääsevänsä.

Yhä vielä virui kaatuneen Polyneikeen mätänevä ruumis kentällä. Koirat ja linnut ravitsivat itseään sillä ja saastuttivat kaupunkia kantamalla vainajan jäännöksiä sinne tänne. Sitten ilmestyi vanha tietäjä Teiresias kuningas Kreonin eteen, kuten kerran oli tullut tapaamaan Oidipusta, ja ilmoitti hänelle lintujen lennosta ja uhrieläinten sisuksista näkemänsä onnettomuuden. Hän oli kuullut ilkeiden, haaskoja syövien lintujen rääkymistä, ja uhrieläin oli alttarilla palanut sakeassa savussa eikä liekehtinyt kirkkaassa tulessa.

— Jumalat ovat ilmeisesti vihastuneet meihin, lopetti hän selostuksensa, — sen pahoinpitelyn vuoksi, jonka alaiseksi kaatunut kuninkaanpoika on joutunut. Älä siis ole uppiniskainen, oi hallitsija, anna myöten kuolleelle äläkä katsele surmattua! Mitä kunniaa on surmata kuollut vielä kerran? Luovu siitä; hyvässä tarkoituksessa neuvon sinua!

Mutta Kreon karkotti tietäjän loukkaavin sanoin tiehensä, kuten Oidipus kerran, soimasi häntä rahanhimoiseksi ja syytti valheesta. Silloin tietäjän mieli kiihtyi, ja hän veti säälimättä kuninkaan silmien edestä pois verhon, joka peitti tulevaisuuden.

— Tiedä, puhui hän, — ettei aurinko laske ennen kuin omasta verestäsi tuot ruumiin kahden ruumiin korvaukseksi. Sinä teet kaksinkertaisen rikoksen, kun pidätät vainajan manalasta, jonne se kuuluu, etkä päästä elävää ylämaailmaan niin kuin pitäisi! Vie minut nopeasti pois, poika! Jättäkäämme tämä mies onnettomuutensa haltuun!

Niin hän poistui sieltä oppaansa käteen ja tietäjänsauvaan nojaten.

10. Kreonin rangaistus

Kuningas katseli vapisten vihastuneen tietäjän jälkeen. Hän kutsui luokseen kaupungin vanhimmat ja kysyi heiltä, mitä olisi tehtävä. — Päästä neito luolasta ja hautaa nuorukaisen laiminlyöty ruumis, kuului yksimielinen neuvo. Taipumattomasta hallitsijasta oli raskasta myöntyä. Mutta hänen sydämensä oli masentunut. Niinpä hän suostui tuskallisesti ryhtymään ainoaan pelastuskeinoon, joka voisi vierittää hänen perheensä yltä Teiresiaan ennustaman tuhon. Hän itse lähti palvelijoiden ja seurueen kera ensiksi kentälle, missä Polyneikes lepäsi, ja sitten hautaholviin, jonne Antigone oli teljetty, ja palatsiin jäi hänen puolisonsa Eurydike yksin. Tämä kuuli pian

kaduilta valitushuutoja, ja kun hän vihdoin yhä äänekkäämmäksi paisuvan voivottelun takia poistui huoneestaan ja astui palatsinsa etupihaan, häntä vastaan tuli sanansaattaja, joka oli opastanut hänen puolisoaan Polyneikeen raadellun ruumiin luo.

— Rukoilkaamme manalan jumalia, mies kertoi, — pesimme kuolleen pyhässä kylvyssä ja poltimme sitten hänen säälittävän ruumiinsa jäännökset. Sen jälkeen, kun olimme koonneet hänelle isänmaan mullasta hautakummun, menimme sille kiviselle holville, johon neito oli astunut lopettaakseen siellä elämänsä kurjalla nälkäkuolemalla. Siellä kuuli eräs edelle kiiruhtanut palvelija jo kaukaa huikeita valitushuutoja kamalan luolan ovelta. Hän riensi takaisin herramme luo ilmoittaakseen havaintonsa. Mutta myöskin kuninkaamme korviin oli kuulunut tuo surullinen valitus, ja hän oli siinä tuntenut poikansa äänen. Me palvelijat kiiruhdimme hänen käskystään paikalle ja katsoimme kallion raosta. Voi meitä, mitä meidän täytyikään siellä nähdä! Syvällä, onkalon perällä, näkyi Antigone-neito ripustettuna harsonsa kiemuroihin ja jo kuolleena. Hänen edessään makasi hänen ruumistaan syleillen oma poikasi Haimon, hillittömästi valitellen, riistettyä morsianta surkutellen ja isänsä pahaa työtä kiroten. Tällä välin kuningas oli ehtinyt holvin luo ja astui raskaasti huokaillen avoimesta ovesta sisälle. Onneton poika, hän huusi, mitä sinä ajattelet? Mitä uhkaa meille hämmentynyt katseesi? Tule ulos isäsi luo! Rukoillen, polvilleni langeten, vannotan sinua! Mutta poika tuijotti häneen epätoivoisen näköisenä ja vastaamatta tempasi tupesta kaksiteräisen miekkansa; isä syöksyi ulos holvista ja väisti iskun. Sen jälkeen onneton Haimon kumartui teräskärjen ylle ja pakotti sen menemään syvälle kupeeseensa. Hän vaipui maahan, mutta vielä silloinkin hän kietoi käsivartensa lujasti morsiamen ruumiin ympärille, ja lepää nyt yhtä kuolleena hautaholvissa kuin se vainaja, johon hän oli tarttunut.

Eurydike kuunteli näitä uutisia ääneti ja riensi sitten pois

puhumatta hyvää tai pahaa sanaa. Epätoivoiselle kuninkaalle, joka valitellen palasi ainoan poikansa ruumista kantavien palvelijoiden seuraamana palatsiin, ilmoitettiin matkalla se tieto, että hänen puolisonsa makasi kuolleena verissään eräässä sisähuoneessa, syvä miekanhaava sydämessään.

11. Thebaa ahdistaneiden sankarien hautaaminen

Koko Oidipuksen suvusta oli nyt, kaatuneiden veljien kahta poikaa lukuun ottamatta, vain Ismene jäljellä. Hänen myöhemmästä kohtalostaan taru ei kerro mitään; hän kuoli joko naimattomana tai lapsettomana, ja hänessä sammui tuo kovan onnen suku. Seitsemästä sankarista, jotka olivat lähteneet sotaretkelle Thebaa vastaan, pelastui kuningas Adrastos yksin onnettoman hyökkäyksen ja viimeisen taistelun jälkeen, sillä hänellä oli siivekkäässä paossa apuna kuolematon ratsunsa Arion.

Saavuttuaan onnellisesti Ateenaan hän otti suojelusta rukoilevana turvapaikakseen armeliaisuuden alttarin ja pitäen öljypuun oksaa kädessään vannotti ateenalaisia auttamaan häntä, jotta hän voisi kunniallisesti haudata Theban edustalla kaatuneet sankarit ja kansalaiset. Ateenalaiset täyttivät hänen toivomuksensa ja lähtivät hänen kanssaan Theseuksen johdolla sotaretkelle. Thebalaiset pakotettiin suostumaan hautaamiseen.

Silloin Adrastos pystytti kaatuneiden sankarien ruumiita varten seitsemän korkeaksi ladottua polttoroviota ja pani Asopoksen rannalla Apollon kunniaksi toimeen kilpa-ajot. Kun Kapaneuksen rovio paloi, syöksyi hänen puolisonsa. Ifiin tytär Euadne, liekkeihin ja tuhoutui yhdessä hänen ruumiinsa kanssa. Amfiaraoksen ruumista, jonka maa oli niellyt, ei ollut löydetty haudattavaksi. Kuninkaan mieltä pahoitti se, ettei hän nyt voinut osoittaa ystävälleen tätä viimeistä kunnioitus-

ta. —Kaipaan sotajoukkoni silmää, puhui hän, —sitä miestä, joka oli sekä oivallinen tietäjä että mitä urhoollisin soturi taistelussa!

Kun juhlalliset hautajaiset olivat päättyneet, rakennutti Adrastos Nemesikselle eli koston jumalattarelle kauniin temppelin Theban edustalle ja sitten lähti liittolaistensa ateenalaisten kanssa jälleen pois tästä maasta.

XXIII. Epigonit

Kymmenen vuotta myöhemmin päättivät Theban edustalla kaatuneiden sankarien pojat, joita sanottiin epigoneiksi eli jäljestä syntyneiksi, lähteä uudelle sotaretkelle tätä kaupunkia vastaan, kostaakseen isiensä kuoleman. Heitä oli kahdeksan: Alkmaion ja Amfilokhos, Amfiaraoksen pojat, Aigialeus, Adrastoksen poika, Diomedes, Tydeuksen poika, Promakhos, Parthenopaioksen poika, Sthenelos, Kapaneuksen poika, Thersandros, Polyneikeen poika ja Euryalos, Mekisteuksen[1] poika. Isien taistelusta yksin vielä jäljellä oleva vanha kuningas Adrastos liittyi myös heihin, ottamatta kuitenkaan vastaan ylipäällikkyyttä, joka hänen mielestään oli annettava jollekin nuoremmalle ja väkevämmälle sankarille. Silloin liittolaiset kysyivät Apollon oraakkelilta, kenet heidän piti valita johtajaksi ja saivat vihjauksen, että tähän toimeen kelpasi Alkmaion, Amfiaraoksen poika, joka sen nojalla hyväksyttiinkin ylipäälliköksi.

Mutta hän oli epävarma siitä, saisiko hän ottaa vastaan tämän arvon, ennen kuin oli aikoja sitten vannomansa valan mukaan kostanut äidilleen isänsä puolesta. Sen tähden hänkin meni jumalain puheille ja tiedusti oraakkelin mieltä. Apollo vastasi hänelle, että hänen piti suorittaa molemmat.

[1] Mekisteus ei oikeastaan kuulunut seitsemän ruhtinaan joukkoon, vaan oli ainoastaan Adrastoksen veli. Toiset mainitsevatkin sen tähden Euryaloksen asemesta Eurypyloksen (tai Polydoroksen) Hippomedonin poikana.

Hänen äitinsä Erifyle oli osannut turmiota tuottavan kaulanauhan lisäksi hankkia itselleen myöskin Afroditen toisen tuhoisan lahjan, hunnun. Polyneikeen poika Thersandros, joka oli omistanut tämän hunnun perintönään, oli antanut sen hänelle palkkioksi kuten hänen isänsä oli aikanaan luovuttanut kaulanauhan, ja sillä tavalla lahjonut hänet, jotta hän taivuttaisi poikansa Alkmaionin ottamaan osaa uuteen sotaretkeen Thebaa vastaan. Oraakkelin lausunnolle kuuliaisena Alkmaion rupesi siis ylipäälliköksi ja lykkäsi kostonsa toistaiseksi, kunnes tulisi takaisin kotiin. Hän ei ainoastaan koonnut Argoksesta melkoista sotajoukkoa, vaan sai monet taistelunhaluiset soturit naapurikaupungeista liittymään mukaan, ja sitten hän johti komeaa armeijaa Thebaa kohti.

Perille päästyä toistui poikien kautta sama itsepintainen taistelu, jonka heidän isänsä olivat kymmenen vuotta sitten suorittaneet, mutta pojilla oli parempi onni kuin isällä, ja voitto jäi Alkmaionille. Taistelun temmellyksessä kaatui vain yksi epigoneista, kuningas Adrastoksen poika Aigialeus, jonka surmasi omalla kädellään thebalaisten johtaja, Eteokleen poika Laodamas, sitten kohta menettäen henkensä epigonien johtajan Alkmaionin kaatamana.

Kun thebalaiset näin olivat jääneet päällikköä vaille ja heitä oli muutenkin surmattu paljon, he pakenivat taistelukentältä muuriensa suojaan. Siellä he kysyivät neuvoa sokealta tietäjältä Teiresiaalta, joka yhä eli Thebassa ainakin sadan vuoden ikäisenä. Hän neuvoi heitä valitsemaan ainoan pelastustien ja jättämään kaupungin sillä aikaa kun he lähettivät airuen tarjoamaan argolaisille rauhaa. He hyväksyivät tämän ehdotuksen, lähettivät edustajansa vihollisen leiriin ja sillä välin, kun tämä siellä neuvotteli, kuormasivat vaimonsa ja lapsensa vaunuihin, paeten kaupungista.

Yön pimeydessä he saapuivat erääseen Boiotian kaupunkiin, jonka nimi oli Tilfusion. Sen likellä pulppuavasta lähteestä sattui sokea Teiresias, joka oli pakolaisten mukana, juo-

maan kylmää vettä ja kuoli. Vielä manalassakin suosittiin tätä viisasta tietäjää erikoisesti. Hän ei harhaillut siellä ajattelematta, kuten muut aaveet, vaan oli säilyttänyt ylevän mielensä ja tietäjälle ominaisen ymmärryksensä.

Hänen tyttärensä Manto ei ollut lähtenyt pakoretkelle, vaan jäänyt Thebaan ja joutui siellä valloittajien käsiin, kun he miehittivät autioksi jätetyn kaupungin. He olivat vannoneet juhlallisen lupauksen pyhittää Apollolle parhaimman, mitä löytäisivät Thebasta saadun saaliin joukosta. Nyt he päättelivät, ettei jumalaa miellyttäisi saaliista mikään osa enemmän kuin tietäjätär Manto, joka oli perinyt isältään jumalaisen kyvyn, vieläpä yhtä suuressa määrässä. Sen tähden epigonit veivät hänet Delfoihin ja vihkivät hänet siellä jumalan papittareksi. Hän kehittyi ennustustaidossaan ja muussa viisaudessaan yhä täydellisemmäksi, niin että hänestä pian tuli aikansa kuuluisin tietäjätär. Usein nähtiin hänen luonaan käyvän erään vanhan miehen, jolle hän opetti ihania lauluja, eikä kulunut pitkää aikaa, kunnes näitä laulettiin koko Kreikassa. Tämä ukko oli maionialainen Homeros.

XXIV. Alkmaion ja kaulanauha

Palattuaan Thebasta Alkmaion aikoi täyttää toisenkin osan oraakkelin ennustuksesta ja kostaa äidilleen, joka oli toimittanut tuhon hänen isälleen. Hänen suuttumuksensa oli tässä kohden vielä yltynyt siitä, että hän sai kotiin tultuaan tietää Erifylen ottaneen vastaan lahjoja kavaltaakseen hänetkin. Niinpä Alkmaion ei luullut, että äitiä tarvitsi enää säästää, vaan hyökkäsi hänen kimppuunsa miekka kädessä ja surmasi hänet. Sitten hän otti haltuunsa kaulanauhan ja hunnun ja poistui vanhempiensa talosta, joka oli muuttunut hänelle kauhistuksen paikaksi.

Mutta vaikka oraakkeli oli käskenyt häntä kostamaan isän puolesta, niin äidin murha oli sinänsä kamala rikos luontoa vastaan, eivätkä jumalat voineet jättää häntä rankaisematta. Sen tähden lähetettiin raivotar vainoamaan Alkmaionia, josta samalla tehtiin mielipuoli. Tässä tilassa hän joutui ensin Arkadiaan kuningas Oikleuksen luo. Mutta raivotar ei suonut hänelle siellä vähääkään rauhaa, ja hänen täytyi vaeltaa edelleen. Vihdoin hän tapasi turvapaikan Arkadian Psofiissa kuningas Fegeuksen luona. Tämä puhdisti hänet synnistä ja antoi hänelle puolisoksi tyttärensä Arsinoen, jonka omiksi kohtalokkaat lahjat, kaulanauha ja huntu, silloin joutuivat.

Alkmaion oli nyt tosin vapaa mielipuolisuudesta; kirousta ei kuitenkaan ollut kokonaan otettu pois hänen päältään, sillä

hänen appensa maata rangaistiin hänen siellä oleskelunsa vuoksi hedelmättömyydellä. Alkmaion kysyi neuvoa oraakkelilta; mutta tämä lähetti hänet luotaan seuraavalla lohduttomalla lausunnolla: hän löytäisi rauhan, jos saapuisi sellaiseen maahan, jota ei vielä ollut olemassa hänen äitinsä murhan tapahtuessa. Erifyle oli näet kuolinhetkellään kironnut jokaisen maan, joka antaisi äidinmurhaajalle suojaa.

Alkmaion jätti toivottomana puolisonsa ja pienen poikansa ja lähti avaraan maailmaan. Pitkällisen harhailun jälkeen hän kuitenkin löysi, mitä ennustus oli hänelle luvannut. Hän saapui Akheloos-virralle ja huomasi siinä saaren, joka oli kohonnut vedenpinnan yläpuolelle vasta jokin aika sitten. Sinne asetuttuaan hän kohta vapautui vaivastaan.

Mutta pääsy kirouksen vallasta ja uusi onni tekivät hänen sydämensä ylimieliseksi: hän unohti aikaisemman puolisonsa Arsinoen ja pienen poikansa ja meni uusiin naimisiin Akheloos-virran jumalan kauniin tyttären Kallirrhoen kanssa, joka pian synnytti hänelle peräkkäin kaksi poikaa, Akarnanin ja Amfoteroksen.

Kaikkialla oli liikkunut huhu verrattomista kalleuksista, joiden omistajana Alkmaionia pidettiin, ja siitä seurasi, että myöskin hänen nuori puolisonsa varsin pian kysyi häneltä ihanaa kaulanauhaa ja huntua. Alkmaion oli kuitenkin jättänyt nämä aarteet edellisen puolisonsa huostaan lähtiessään salaa pois hänen luotaan. Nyt hänen uudelle puolisolleen ei saanut ilmaista mitään tuosta aikaisemmasta avioliitosta: niinpä hän keksi kaukaisen paikan, jonne hän muka oli kätkenyt nämä kallisarvoiset esineet, ja sitoutui noutamaan ne sieltä.

Sitten hän vaelsi takaisin Psofiiseen, astui ensimmäisen appensa ja hylätyn puolisonsa eteen ja puolusteli poissaoloaan puhumalla tilapäisestä, uudistuneesta hulluudenpuuskasta, joka oli karkottanut hänet tiehensä ja yhä vieläkin vainosi häntä.

— Tässä on vain yksi keino päästäkseni kirouksesta ja palatakseni lopullisesti kotiin kuten minulle on ennustettu, selitti

petturi, — nimittäin se, että vien kaulanauhan ja hunnun, jotka olen sinulle antanut, uhrilahjaksi Delfoin jumalalle.

Näiden petollisten sanojen eksyttäminä Fegeus ja hänen tyttärensä luovuttivat molemmat korut. Alkmaion lähti saaliineen iloisena matkalle eikä aavistanut, että onnettomuutta tuottavien lahjojen täytyi vihdoin tuottaa hänellekin tuho. Eräs hänen palvelijoistaan, joka tiesi salaisuuden, oli näet ilmaissut kuningas Fegeukselle, että Alkmaionilla oli toinen puoliso, jolle hän nyt tahtoi viedä nuo kalliit korut.

Hylätyn puolison veljet lähtivät Alkmaionin jälkiä pitkin, ehättivät hänen edelleen, saivat hänet kiinni eräässä väijymäpaikassa, iskivät huoleti eteenpäin rientavän miehen kuoliaaksi ja toivat kaulanauhan ja hunnun takaisin sisarelleen, kerskaillen kostosta, jonka olivat hänen puolestaan suorittaneet.

Mutta Arsinoe rakasti vielä uskotontakin Alkmaionia ja kirosi molemmat veljensä kuultuaan hänen joutuneen surman suuhun. Nyt piti turmiollisten lahjain näyttää toteen voimansa myös Arsinoen osalta. Katkeroituneet veljet päättivät julmasti rangaista sisartaan epäkiitollisuudesta. He ottivat hänet kiinni, sulkivat kirstuun ja veivät hänet siinä vierasystävälleen Tegean kuninkaalle Agapenorille ilmoittaen valheellisesti, että Arsinoe oli Alkmaionin murhaaja. Näin hänen päivänsä päättyivät kurjaan kuolemaan.

Sillä välin Kallirrhoe oli saanut tiedon puolisonsa Alkmaionin surkeasta lopusta, ja häntä värisytti kostonhalu mitä syvimmällä tuskalla. Hän heittäytyi kasvoilleen maahan ja rukoili Zeukselta ihmettä, niin että hänen pienet poikansa Akarnan ja Amfoteros kasvaisivat äkkiä miehiksi, jotka voisivat rangaista isänsä murhaajia. Kun Kallirrhoe oli viaton, kuuli Zeus hänen rukouksensa, ja pojat, jotka olivat menneet makuulle alaikäisinä, heräsivät parrakkaina miehinä täynnä tarmoa ja kostonhimoa.

He lähtivät liikkeelle, kääntyivät ensiksi Tegeaa kohti ja saapuivat sinne juuri silloin, kun Fegeuksen pojat Pronoos ja

Agenor olivat ehtineet perille tuoden onnettoman sisarensa ja aikoivat sieltä matkustaa Delfoihin jättääkseen Afroditen kirotut korut Apollon temppeliin uhrilahjaksi. Nämä eivät tienneet, keitä heillä oli edessään, kun parrakkaat nuorukaiset kävivät heidän kimppuunsa, kostaakseen isänsä kuoleman, ja ennen kuin he ehtivät saada tietää hyökkäyksen syyn, oli heidät surmattu.

Alkmaionin pojat puhdistautuivat kuningas Agapenorin silmissä ja kertoivat hänelle asian todellisen laidan; sitten he riensivät Psofista kohti Arkadiaan, ryntäsivät siellä palatsiin ja surmasivat kuningas Fegeuksen yhdessä hänen puolisonsa kanssa. Takaa-ajettuina ja pelastuneina he ilmoittivat äidilleen, kuinka oli kostettu, ja sitten menivät Delfoihin, luovuttaen isoisänsä Akhelooksen neuvon mukaan kaulanauhan ja hunnun viimeinkin Apollon temppeliin. Kun se oli tapahtunut, päättyi kirous, joka oli vainonnut Amfiaraoksen sukua, ja hänen jälkeläisensä, Alkmaionin ja Kallirrhoen pojat, kokosivat uudisasukkaita Epeirokselta ja perustivat Akarnanian. Alkmaionin ja Arsinoen poika Klytios oli isänsä murhan jälkeen inhoten luopunut äidinpuolisista sukulaisistaan ja saanut Eliissä turvapaikan.

XXV. Heraklidit

1. Heraklidit tulevat Ateenaan

Kun Herakleen siirryttyä taivaaseen hänen serkkunsa Eurystheuksen, Argoksen kuninkaan, ei enää tarvinnut häntä pelätä, ahdisti hän kostollaan puolijumalan lapsia, joista suurempi osa eli sankarin äidin Alkmenen kanssa Argoksen pääkaupungissa Mykenessä. He pakenivat hänen vainoaan ja lähtivät Trakhinin (Trakhiin) kuninkaan Keyksin turvaan. Mutta kun Eurystheus vaati tältä pikkuruhtinaalta heidän luovuttamistaan ja uhkasi muutoin sodalla, he eivät enää tunteneet olevansa siellä taatussa suojassa. Niinpä he jättivät Trakhinin ja pakenivat Kreikan halki.

Heille ilmestyi isän sijaiseksi Herakleen kuuluisa sisarenpoika ja ystävä, Ifikleen poika Jolaos. Niin kuin tämä oli nuoruusvuosinaan ollut mukana Herakleen rasituksissa ja seikkailuissa, samoin hän nytkin, jo harmaapäisenä, otti ystävän hylätyn lapsijoukon siipiensä suojaan ja suoriutui heidän kanssaan elämän vaivoista. Heidän tarkoituksenaan oli varmistaa itselleen isän valloittaman Peloponnesoksen omistus, ja näin he joutuivat, Eurystheuksen lakkaamatta ahdistamina, Ateenaan, jossa nyt hallitsi Theseuksen poika Demofoon juuri

karkotettuaan valtikan laittoman anastajan Menesteuksen.

Ateenassa tulokkaat leiriytyivät agoralle eli torille, Zeuksen alttarin luo, ja anoivat turvaa Ateenan kansalta. He eivät olleet vielä kauan viipyneet siellä, kun jälleen saapui kuningas Eurystheuksen airut paikalle, asettuen uhmaavasti Jolaoksen eteen ja puhuen pilkallisella äänellä:

— Luulet kai löytäneesi täältä turvallisen tyyssijan ja päässeesi liittolaiskaupunkiin, hupsu Jolaos! Eipä totisesti voi juolahtaa kenenkään mieleen vaihtaa mahtavan Eurystheuksen liittoa sinun joutavaan liittolaisuuteesi. Sen tähden pian pois täältä kaikkine joukkoinesi Argosta kohti, missä oikeuden ja kohtuuden mukaan teitä odottaa kivittäminen!

Jolaos vastasi hänelle levollisesti:

— Olkoon se kaukana minusta! Tiedäthän kuitenkin, että tämä alttari on sellainen paikka, joka ei suojele minua ainoastaan sinulta, voimattomalta, vaan myöskin herrasi sotajoukoilta ja että tämä on vapauden maa, jonne olemme pelastuneet.

— Tiedä sitten, tokaisi hänelle Kopreus — se oli airuen nimi, — etten tule takaisin yksin, vaan jäljessäni marssii riittävä voima, joka pian kiskoo suojattisi mukaansa tästä oletetusta turvapaikasta!

Nämä sanat kuullessaan päästivät heraklidit valitushuudon, ja Jolaos puhui kovalla äänellä Ateenan asukkaille:

— Te hurskaat kansalaiset, hän huusi, — älkää suvaitko sitä, että Zeuksenne suojatit viedään väkisin pois, että saastutetaan seppele, jota rukoilevina kannamme päässämme, ja että jumalia loukattaisiin ja häpeä kohtaisi koko kaupunkianne!

Tämän vihlovan avunhuudon houkuttamina tulvi ateenalaisia joka taholta torille, saaden vasta nyt nähdä pakolaisjoukon istumassa alttarin ympärillä. — Kuka on tuo kunnianarvoisa vanhus? Keitä ovat nämä kauniit kiharapäiset nuorukaiset, kajahteli sadoista suista samalla kertaa. Kun vastattiin, että siinä oli Herakleen poikia, jotka rukoilivat turvaa ateenalaisilta, valtasi kansalaiset sekä sääli että syvä kunnioitus, ja he

käskivät airuen, joka näytti aikovan tarttua erääseen pakolaiseen, heti poistua alttarin luota ja esittää asiansa säädyllisesti maan kuninkaalle.

— No kuka on tämän maan kuningas, kysyi Kopreus kansalaisten päättäväisen tahdon pelottamana. — Sen miehen, selitettiin hänelle, — voit huoleti hyväksyä sovintotuomariksesi missä riidassa tahansa. Meidän kuninkaamme on Demofoon, Theseuksen poika.

2. *Demofoon*

Ei kestänyt pitkää aikaa, kunnes kuningas oli saanut linnaansa sen tiedon, että torille oli saapunut pakolaisia, ja että vierasta sotaväkeä, mukanaan airut, oli ilmestynyt vaatimaan heidän luovuttamistaan. Hän lähti itse sinne ja kuuli airuen suusta Eurystheuksen pyynnön.

— Minä olen argolainen, puhui hänelle Kopreus, — ja argolaisia ovat nekin, jotka tahdon viedä pois ja joiden velvollisuus on alistua herrani valtaan. Et liene niin mieletön, oi Theseuksen poika, että yksin koko Kreikassa säälit näiden pakolaisten tolkutonta onnettomuutta ja päätät ryhtyä heidän tähtensä taisteluun Eurystheuksen ja tämän ruhtinaan mahtavien liittolaisten sotavoimaa vastaan!

Demofoon oli viisas ja harkitseva mies.

— Kuinka voisin nähdä asian oikean laidan ja ratkaista kiistan, ennen kuin olen kuullut molempia puolia, vastasi hän airuen kiivaaseen puheeseen. — Sen tähden puhu nyt sinä, näiden nuorukaisten johtaja! Mitä sinulla on oikeutesi puolesta sanottavana?

Jolaos, jolle nämä sanat oli kohdistettu, nousi alttarin portailta, kumarsi kunnioittavasti hallitsijan edessä ja aloitti näin:

— Kuningas, nyt saan ensimmäisen kerran havaita olevani vapaassa kaupungissa, sillä täällä annetaan puhua ja kuun-

nellaan myös toista. Muualta minut on suojatteineni karkotettu suomatta minulle minkäänlaista huomiota. Kuule siis minua. Eurystheus pakotti meidät pois Argoksesta; yhtään hetkeä emme olisi saaneet enää viipyä hänen maassaan. Kuinka hän vielä julkeaa väittää meitä alamaisikseen ja esittää tämän vaatimuksen meille, joilta hän on riistänyt alamaisen kaikki oikeudet, vieläpä tämän nimenkin? Sittenhän sen, joka on paennut Argoksesta, täytyisi karttaa koko Kreikanmaata! Ei, ei ainakaan Ateenaa! Tämän sankarillisen kaupungin asukkaat eivät karkottane maastaan Herakleen poikia. Teidän kuninkaanne ei salli temmata turvaa rukoilevia pois jumalien alttarilta. Olkaa huoleti, lapseni. Me olemme nyt vapauden maassa, vieläpä enemmänkin: me olemme saapuneet sukulaisten luo. Sillä tiedä, tämän maan kuningas, ettet majoita luonasi muukalaisia. Isäsi Theseus ja näiden vainottujen poikien isä Herakles olivat kumpikin Pelopsin jälkeläisiä, jopa enemmänkin: he olivat aseveljiä. Niin, näiden lasten isä on pelastanut sinun isäsi manalasta.

Näin puhuttuaan Jolaos syleili kuninkaan polvia, tarttui hänen käteensä ja leukaansa ja käyttäytyi kaikessa niin kuin iäkäs, turvaa rukoileva tavallisesti esiintyy. Mutta kuningas nosti hänet maasta pystyyn ja puhui:

— Kolminkertainen pakko velvoittaa minut olemaan hylkäämättä pyyntöäsi, oi sankari: ensiksi Zeus ja tämä pyhä alttari; sitten sukulaisuus ja vihdoin ne hyvät työt, joista olen isäni puolesta velkaa Herakleelle. Jos antaisin riistää teidät pois alttarilta, ei tämä maa olisi enää vapauden, jumalanpelon ja hyveen maa! Sen tähden, airut, palaa Mykeneen ja ilmoita se hallitsijallesi. Koskaan et vie näitä mukaasi!

— Menen kyllä, puhui Kopreus ja kohotti uhaten airuensauvaansa, — mutta tulen takaisin argolaisen sotajoukon kanssa. Kymmenentuhatta kilvenkantajaa odottaa kuninkaani viittausta; hän itse on heidän johtajanansa. Ja tiedä, että hänen sotajoukkonsa on jo leiriytynyt rajallesi!

— Mene Haadeeseen, tokaisi Demofoon halveksivasti. — En pelkää sinua enkä Argostasi!

Airut lähti tiehensä, ja nyt hypähtivät Herakleen pojat, kokonainen parvi kukoistavia nuorukaisia ja poikia, iloisina alttarilta seisaalle ja tervehtivät kättä lyöden veriheimolaistaan, Ateenan kuningasta, jossa he näkivät jalomielisen pelastajansa. Jolaos puhui uudestaan heidän puolestaan ja kiitti liikuttuneena oivallista hallitsijaa ja kaupungin kansalaisia:

— Jos meidän kerran sallitaan palata kotimaahan, puhui hän, — ja jos te, lapset, saatte jälleen omistaa isänne Herakleen talon ja arvon, älkää koskaan unohtako näitä pelastajianne ja ystäviänne, älköönkä juolahtako mieleenne käydä tämän vieraanvaraisen kaupungin kimppuun sodalla, vaan nähkää siinä pikemminkin alati rakkain ystävänne ja uskollisin liittolaisenne!

Kuningas Demofoon ryhtyi nyt kaikkiin toimiin ottaakseen varustettuna vastaan uuden vihollisensa sotajoukon. Hän kutsui koolle tietäjät ja toimitti juhlallisia uhreja. Jolaokselle ja hänen suojateilleen hän tahtoi määrätä asunnot palatsissa. Mutta vanhus selitti, ettei hänen tehnyt mieli jättää Zeuksen alttaria, vaan että hän halusi yhä pysyä kaikkine omineen täällä rukoilemassa kaupungin pelastuksen puolesta.

— Vasta kun on saavutettu jumalien avulla voitto, puhui hän, — tahdomme majoittaa väsyneet ruumiimme vierasystävien katon alle.

Sitten kuningas nousi linnansa korkeimpaan torniin ja tarkasteli vihollisten lähestyvää sotajoukkoa. Viipymättä hän kokosi Ateenan sotavoimat, suoritti kaikki sotilaalliset valmistelut, neuvotteli tietäjien kanssa ja oli valmis tarjoamaan taivaallisille juhlalliset uhrit.

Zeuksen alttarilla oli tällä välin Jolaos ja hänen parvensa rukoilemassa hartaasti, kun Demofoon tuli heidän luoksensa kiireisin askelin ja hämmentyneen näköisenä.

— Mitä on tehtävä, te ystävät, hän huusi huolestuneena,

— kun sotajoukkoni on hyvin varustettu ottamaan vastaan lähestyvät argolaiset, mutta kaikkien tietäjieni lausunnot liittävät voiton erääseen ehtoon, jota ei voi täyttää? He sanovat, että oraakkeli julistaa näin: "Teidän ei sovi teurastaa vasikkaa eikä sonnia, vaan neito, joka on mitä jaloimmasta suvusta; ainoastaan silloin saatte te, vain silloin saa tämä kaupunki toivoa voittoa tai pelastusta!" Mutta kuinka se olisi mahdollista? Minulla itselläni on kukoistavia tyttäriä linnassani, mutta kuka julkeaa vaatia isältä sellaista uhria? Ja kuka toinen jaloimmista kansalaisista luovuttaisi tyttärensä minulle, jos uskaltaisin sitä vaatia? Niin alkaisi itse kaupungissa kansalaissota, sillä aikaa kun harkitsisin keinoa ulkonaisen sodan lopettamiseksi.

Kauhistuen kuuntelivat Herakleen pojat suojelijansa tuskallisia epäilyjä.

— Voi meitä, huusi Jolaos, — jotka olemme haaksirikkoisten kaltaisia! Tosin olemme jo saavuttaneet rannan, mutta myrsky paiskaa meidät taas aavalle merelle. Turha toivo, miksi olet tuudittanut meidät uniisi? Olemme hukassa, lapset, nyt hän luovuttaa meidät, ja voimmeko sitä edes paheksua?

Kuitenkin äkkiä välähti toivon säde vanhuksen silmissä.

— Tiedätkö, mitä henki minulle neuvoo, kuningas, mikä meidät kaikki vielä pelastaa? Auta minua, jotta se tapahtuisi! Luovuta minut Eurystheukselle näiden Herakleen poikien asemesta! Varmaankin hän mieluummin häpäisisi minua, suuren sankarin järkähtämätöntä seuraajaa, kurjalla kuolemalla. Mutta minä olen vanha mies: mielelläni uhraan henkeni näiden nuorukaisten puolesta!

— Tarjouksesi on jalo, vastasi Demofoon surullisena, — mutta se ei voi meitä auttaa. Luuletko, että Eurystheus tyytyisi jonkun vanhuksen kuolemaan? Ei, hän tahtoo perin juurin hävittää itse Herakleen nuoren, kukoistavan suvun. Jos tiedät toisen neuvon, niin sano se minulle; mutta tämä on hyödytön.

3. *Makaria*

Nyt alkoi ei ainoastaan heraklidien keskcn, vaan myös Ateenan kansalaisten joukossa niin äänekäs valitushuuto, että se tunkeutui kuninkaan linnaan saakka. Demofoon oli kätkenyt sinne uteliaiden katseilta, heti pakolaisten tulon jälkeen, Herakleen vanhan äidin Alkmenen, joka oli iän ja kärsimysten takia käynyt kumaraiseksi, ja sankarin kukoistavan tyttären Makarian, jonka Deianeira oli hänelle synnyttänyt. He elivät siellä odottaen hiljaisuudessa, mitä oli tuleva. Vanhana ja itseensä sulkeutuneena ei Alkmene kuullut mitään siitä, mitä ulkona tapahtui. Mutta hänen poikansa tytär kuunteli niitä voivotuksia, joita kohosi alhaalta.

Hänet valtasi tuska veljiensä kohtalon vuoksi, ja hän riensi keskelle torin vilinää ajattelematta, että hän nyt liikkui yksin, vaikka oli eristetyssä hiljaisuudessa kasvatettu neito. Kokoontuneet kansalaiset kuninkaansa kera hämmästyivät yhtä paljon kuin Jolaos suojatteineen nähdessään hänen astuvan keskuuteensa. Hän oli hetkisen pysytellyt piiloutuneena kansan joukkoon ja sillä tavalla kuullut, mihin hätään Ateena ja heraklidit olivat joutuneet ja mikä kohtalokas oraakkelin lausunto näytti tukkivan kaikki tiet onnelliselta tulokselta. Varmoin askelin hän astui sitten kuningas Demofonin eteen ja puhui:

— Te etsitte uhria, joka teille takaisi sodan onnellisen lopun ja jonka kuoleman avulla veliraukkojani voitaisiin suojella tyrannin raivolta: teidän pitää teurastaa puhdas neito ylhäisestä suvusta. Ettekö siis ole lainkaan ajatelleet sitä, että jaloimman kuolevaisen, Herakleen, neitseellinen tytär on keskuudessanne? Niin, minä tarjoan itseni uhriksi, jonka täytyy olla jumalille sitä mieluisampi, kun se on vapaaehtoinen. Jos tämä kaupunki ryhtyy kyllin jalomielisesti Herakleen jälkeläisten tähden vaaralliseen sotaan ja uhraa sadoittain poikiaan, niin kuinka ei löytyisi hänen omasta suvustaan myös sellaista

ihmistä, joka on valmis uhrautumalla varmistamaan voiton niin uljaille miehille? Emmehän ansaitsisi suojelua ja pelastusta, ellei kukaan meistä näin ajattelisi! Sen tähden viekää minut siihen paikkaan, missä ruumiini on uhrattava, seppelöikää minut, niin kuin uhrieläin seppelöidään, paljastakaa teräs, ja sieluni pakenee mielellään tästä elämästä!

Jolaos ja kaikki ympärillä seisovat olivat kauan vaiti senkin jälkeen, kun urhoollinen tyttö oli aikoja lopettanut hehkuvan puheensa. Vihdoin virkkoi heraklidien johtaja:

— Neito, sinä olet puhunut isäsi arvon mukaisesti: en häpeä sanojasi, vaikka itken kohtaloasi. Minusta näyttäisi kuitenkin kohtuulliselta, että kaikki sukusi tytöt tulisivat yhteen ja sitten arpa määräisi, kenen pitää kuolla veljiensä puolesta!

— En tahtoisi kuolla arvan määräämänä, vastasi Makaria hilpeästi. — Mutta älkää viivytelkö kauan, jottei vihollinen hyökkäisi kimppuunne ja oraakkelin lausuntoa olisi teille annettu turhaan. Käskekää maan naisten tulla kanssani, jotten kuolisi miesten silmien edessä.

Niin meni jalomielinen neito Ateenaan ylhäisimpien naisten saattamana kohtaamaan kuolemansa.

4. Pelastuskamppailu

Ihaillen katselivat kuningas ja Ateenan kansalaiset, kaihoten heraklidit ja tuskissaan Jolaos poistuvan neidon jälkeen. Mutta kohtalo ei sallinut kummankaan puolen antautua ajatustensa ja tunteittensa valtaan. Sillä Makaria oli tuskin hävinnyt näkyvistä, kun alttarin ääreen saapui juosten sanansaattaja kovasti huutaen ja iloisen näköisenä.

— Terve teille, te rakkaat pojat, huusi hän. — Sanokaa minulle, missä on Jolaos-vanhus, koska minulla on hänelle tuotavana ilosanoma!

Jolaos nousi seisaalle alttarin luota, mutta ei voinut heti

karkottaa ilmeestään syvää tuskaa, niin että sanansaattaja joutui häneltä ensiksi tiedustamaan surun syytä.

— Minua vaivaa kotoinen huoli, vastasi vanha sankari. — Älä utele enempää, vaan sano mieluummin mitä hyvää iloinen katseesi merkitsee!

— Etkö siis tunne minua enää, puhui toinen, — Hylloksen, Herakleen ja Deianeiran pojan, vanhaa palvelijaa? Tiedäthän, että herrani erosi teistä pakomatkalla hankkiakseen liittolaisia. Nyt hän on hyvään aikaan tullut mahtavan sotajoukon kanssa ja on juuri leiriytynyt vastapäätä kuningas Eurystheusta.

Iloinen mielenliikutus värisytti pakolaisten parvea alttarin ympärillä ja tarttui myös kaupunkilaisiin. Vanhan Alkmenenkin houkutti tämä riemusanoma ulos palatsin naistenhuoneista, ja ukko Jolaos käski vastaväitteistä piittaamatta tuoda itselleen taisteluaseet ja kiinnitti haarniskan ylleen. Hän pyysi ystävänsä lapsille ja heidän isoäidilleen suojaa Ateenan vanhimmilta, jotka jäivät kaupunkiin. Itse hän lähti liikkeelle nuoren miesväen ja kuningas Demofoonin kanssa yhtyäkseen Hylloksen sotureihin.

Kun liittoutuneiden joukko nyt seisoi kauniissa taistelujärjestyksessä ja kenttä loisti laajalti kirkkaista varuksista samalla kun vastapäätä, kivenheiton päässä, levisi kuningas Eurystheuksen valtava sotavoima melkein loputtomina riveinä, hän itse etunenässä, silloin astui Herakleen poika Hyllos sotavaunuistaan maahan, asettui sille kujalle, jonka toisilleen vihamieliset sotajoukot vielä olivat jättäneet vapaaksi, ja huusi vastapäiselle Argoksen kuninkaalle:

— Ruhtinas Eurystheus! Ennen kuin hyödytön verenvuodatus alkaa ja kaksi suurta kaupunkia taistelee toisiaan vastaan muutamien ihmisten tähden, aikoen tuhota toisensa, kuule ehdotukseni! Ratkaiskaamme me molemmat tämä riita rehellisellä kaksintaistelulla: jos sinun onnistuu surmata minut, niin saat viedä mukanasi Herakleen lapset, jotka ovat sisaruksiani, ja

kohdella heitä mielesi mukaan, mutta jos minun suodaan voittaa sinut, pitää Peloponnesoksessa minulle ja kaikille isäni jälkeläisille taattaman hänen arvonsa, talonsa ja valtansa.

Liittolaisten sotajoukko ilmaisi hyväksymisensä äänekkäillä suosionhuudoilla, ja myöskin argolaisten joukot murisivat suostumustaan. Vain ilkeä Eurystheus ei tahtonut kuulla tästä ehdotuksesta mitään, säästääkseen nytkin henkensä, kuten oli aikaisemmin näyttänyt arkuuttaan Herakleelle eikä poistunut taistelurivistöstä, jonka etunenässä hän seisoi. Hyllos peräytyi nyt takaisin väkensä luo, tietäjät uhrasivat, ja pian kajahti sotahuuto.

— Kansalaiset, huusi Demofoon omilleen, — muistakaa taistelevanne kotilieden ja sen kaupungin puolesta, joka on teidät synnyttänyt ja elättänyt!

Toisella puolella Eurystheus vannotti miehiään, etteivät he saisi tuottaa Argokselle ja Mykenelle häpeää, vaan heidän pitäisi hankkia kunniaa tämän mahtavan valtion nimelle. Nyt alkoivat tyrrhenalaiset torvet toitottaa, kilvet helähtivät kilpiä vasten: eri tahoilta kuului vaunujen kolinaa, keihäiden ja miekkojen kalsketta ja välistä kaatuneiden valitushuutoja. Hetkiseksi väistyivät heraklidien liittolaiset argolaisten keihäiden tieltä, jotka uhkasivat murtaa heidän rivinsä. Kuitenkin he pian taas torjuivat vihollisen ja ryntäsivät itse eteenpäin. Nyt vasta sukeutui oikea käsikähmä, joka pysyi kauan aikaa ratkaisematta. Vihdoin argolaisten taistelurintama horjui: heidän raskasaseiset miehensä ja sotavaununsa kääntyivät pakoon.

Silloin innostui myöskin vanha Jolaos luomaan vielä loppuvuosiinsa loistoa urotyöllä, ja kun Hyllos juuri ajoi sotavaunuissaan hänen ohitseen hyökätäkseen pakenevan vihollisjoukon kimppuun, kohotti ukko oikean kätensä pystyyn ja pyysi, että Hyllos antaisi hänen nousta vaunuihin itsensä asemesta. Nuori sankari mukautui kunnioittavasti isänsä ystävän ja veljiensä suojelijan tahtoon ja laskeutui maahan vaunuista, joihin hänen sijastaan hyppäsi vanha Jolaos. Tosin ei ollut helppo

hallita nelivaljakkoa vanhuksen käsillä, mutta hän ajoi kuitenkin eteenpäin ja oli ehtinyt Pallas Athenen pyhäkön luo, kun näki pakenevan Eurystheuksen vaunujen kaukana ryöpyttävän pölyä ilmaan. Nyt hän rukoili Zeusta ja Hebeä, nuoruudenjumalatarta, Olympoksen korotetun ystävänsä Herakleen kuolematonta puolisoa, antamaan hänelle vain täksi ainoaksi taistelun päiväksi takaisin nuoruuden voimat, jotta hänen olisi mahdollista kostaa vihollisellc Herakleen puolesta.

Kohta nähtiin suuri ihme: taivaalta painui kaksi tähteä, asettuen hevosten ikeelle, ja samalla vaunut peittyivät tiheään sumupilveen. Tätä kesti vain muutaman tuokion verran, sitten tähdet ja sumu hävisivät, mutta vaunuissa seisoi Jolaos nuorentuneena, kiharat ruskeina, niska suorana ja käsivarret jäntevinä, pitäen voimakkaassa kädessään nelivaljakon ohjaksia. Näin hän syöksyi eteenpäin ja saavutti Eurystheuksen erään laakson suulla, jonka lävitse tämä aikoi paeta. Argolainen ei tuntenut takaa-ajajaansa ja puolusti itseään vaunuista käsin. Mutta jumalien lahjoittamat nuorukaisvoimat perivät voiton; Jolaos pakotti vanhan vastustajansa laskeutumaan vaunuista maahan, sitoi hänet kiinni omiin vaunuihinsa ja vei hänet sillä tavalla ikään kuin voiton esikoisena liittolaisten sotajoukolle. Taistelu päättyi sitten pian; argolaisten johtajaa vaille jäänyt sotajoukko ryntäsi hurjaan pakoon. Kaikki Eurystheuksen pojat ja lukematon määrä hänen sotureitaan surmattiin; vähän ajan kuluttua ei ollut enää yhtään vihollista näkyvissä Attikan alueella.

5. Eurystheus Alkmenen edessä

Voittajien sotajoukko oli marssinut Ateenaan, ja Jolaos, joka nyt näyttäytyi jälleen entisessä vanhuksen muodossa, seisoi Herakleen äidin edessä sankarisuvun nöyryytetyn vainoojan kanssa, jonka kädet ja jalat oli kahlehdittu.

— Tuletpa vihdoinkin, sinä vihattu ihminen, huusi vanha vaimo Eurystheukselle nähdessään hänen seisovan silmiensä edessä. — Onko sinut saavuttanut niin pitkän ajan jälkeen jumalien rangaistustuomio? Älä noin paina kasvojasi maata kohti, vaan katso vastustajiasi silmästä silmään! Sinä olet siis se, joka niin monta vuotta rasitit poikaani työllä ja häpeällä, lähetit hänet tappamaan myrkyllisiä käärmeitä ja julmia jalopeuroja, jotta hän kuolisi tuhoisassa taistelussa, ja ajoit hänet alas Haadeen synkkään valtakuntaan, jotta hän jäisi manalan haltuun! Ja nyt ajaisit minut, hänen äitinsä, ja tämän parven hänen lapsiaan, mikäli se sinusta riippuisi, pois koko Kreikasta ja tahtoisit riistää heidät jumalien suojelevilta alttareilta. Mutta sinä olet kohdannut miehiä ja vapaan kaupungin, jotka eivät ole sinua pelänneet. Nyt on sinun vuorosi kuolla, ja saat kiittää itseäsi onnelliseksi, kun sinun tarvitsee vain kuolla. Sillä niin moninaisia ilkitöitä tehneenä olisit myös ansainnut moninkertaisen kuoleman, kärsien monenlaisia tuskia.

Eurystheus, joka ei tahtonut osoittaa pelkäävänsä naista, kokosi rohkeutensa ja puhui väkinäisen kylmäverisesti:

— Sinun ei onnistu kiskoa suustani esille ainoaakaan sanaa, joka muistuttaisi rukousta, enkä kieltäydy kuolemasta. Vain niin paljon sallittaneen minun lausua puolustuksekseni, etten vapaaehtoisesti esiintynyt Herakleen vastustajana, vaan Hera-jumalatar määräsi tehtäväkseni ryhtyä tähän taisteluun. Kaikki, mitä olen tehnyt, on tapahtunut hänen käskystään. Mutta kun kerran olin vastoin tahtoani joutunut tuon mahtavan miehen ja puolijumalan viholliseksi, kuinka en olisi kaikin keinoin pyrkinyt turvaan hänen vihaltaan? Kuinka olisin voinut hänen kuolemansa jälkeen olla vainoamatta hänen sukuaan, josta kasvaisi minulle pelkkiä vihollisia kostamaan isänsä puolesta? Tee nyt minulle, mitä haluat; en kaipaa kuolemaa, mutta en myöskään tuskittele, jos minun on pakko poistua elämästä.

Niin puhui Eurystheus ja näytti rauhallisesti odottavan

kohtaloaan. Hyllos itse puhui vankinsa puolesta, ja Ateenan kansalaiset pyysivät myös noudattamaan kaupunkinsa lempeätä tapaa, jonka mukaan yleensä armahdettiin voitettu rikollinen. Mutta Alkmene oli yhä leppymätön. Hän muisteli kaikkia niitä kärsimyksiä, jotka hänen kuolematon poikansa oli täytynyt kestää maan päällä ollessaan tuon julman kuninkaan palveluksessa, ja hänen silmiensä edessä leijaili myös rakas pojantytär, joka oli saattanut häntä tänne ja vapaaehtoisesti mennyt kuolemaan riistääkseen voiton ylivoimaisella sotajoukolla uhkaavalta Eurystheukselta. Hän kuvaili mielessään kauhein värein, mikä kohtalo olisi tullut hänen itsensä ja kaikkien hänen jälkeläistensä osaksi, jos Eurystheus nyt seisoisi hänen edessään voittajana eikä vankina.

— Ei, hänen täytyy kuolla, huusi hän, — eikä yksikään kuolevainen saa minulta riistää tätä rikollista.

Silloin Eurystheus kääntyi ateenalaisten puoleen ja puhui:

— Teille, miehet, jotka olette hyväntahtoisesti anoneet puolestani, ei kuolemani tuota minkäänlaista onnettomuutta. Jos pidätte minua kunniallisen hautauksen arvoisena ja kätkette minut maan poveen siellä, missä tapasin kohtaloni, Pallas Athenen pyhäkön luona, niin rupean onnea tuottavana vieraana vartioimaan maanne rajoja, niin ettei yhdenkään sotajoukon koskaan onnistu marssia niiden poikki. Sillä tietäkää, että näiden täällä suojelemienne nuorukaisten ja lasten jälkeläiset kerran hyökkäävät sotavoimalla kimppuunne ja huonosti palkitsevat teille sen hyvän työn, jonka olette tehneet heidän isilleen. Silloin minä, Herakleen suvun vannoutunut vihollinen, olen pelastajanne.

Sen sanottuaan hän meni pelottomana kuolemaan ja kuoli paremmin kuin oli elänyt.

6. *Hyllos, hänen oraakkelinsa ja jälkeläisensä*

Heraklidit lupasivat suojelijalleen Demofoonille ikuista kiitollisuutta ja poistuivat Ateenasta veljensä Hylloksen ja isällisen ystävänsä Jolaoksen johdolla. He tapasivat nyt kaikkialta taistelutovereita ja saapuivat isänsä perintömaahan Peloponnesokseen. Kokonaisen vuoden he taistelivat siellä kaupungista toiseen, kunnes olivat alistaneet valtaansa kaikki paitsi Argosta.

Näihin aikoihin riehui koko tuolla niemimaalla kauhea ruttotauti, joka ei näyttänyt lainkaan loppuvan. Vihdoin heraklidit saivat jumalien lausunnon perusteella tietää itse olevansa syypäät tähän onnettomuuteen, koska he olivat palanneet ennen kuin heillä oli siihen oikeutta. Sen tähden he lähtivät pois jo valloitetusta Peloponnesoksesta, tulivat takaisin Attikan alueelle ja asuivat siellä Marathonin kentillä. Hyllos oli sillä välin mennyt kuolevan isänsä tahdon mukaan naimisiin kauniin Jole-neidon kanssa, jota Herakles itse oli kerran tavoitellut, ja mietti lakkaamatta keinoja, kuinka saisi haltuunsa isältä jääneen perintömaan. Hän kääntyi sen tähden uudestaan Delfoin oraakkelin puoleen, ja tämä antoi hänelle seuraavan vastauksen:

— Odottakaa kolmatta hedelmää, niin paluu onnistuu teille.

Hyllos selitti tämän, kuten näyttikin luonnollisimmalta, merkitsevän kolmannen vuoden satoa, odotti kärsivällisesti kolmatta kesää ja marssi sitten jälleen sotavoimineen Peloponnesokseen.

Mykenessä oli Eurystheuksen kuoleman jälkeen tullut kuninkaaksi Tantaloksen jälkeläinen, Pelopsin poika Atreus. Tämä teki heraklidien lähestyessä vihollisina Tegean ja muiden naapurikaupunkien asukkaiden kanssa liiton ja lähti hyökkää-

jiä vastaan. Sitten molemmat sotajoukot seisoivat Korinthoksen kannaksella toisiaan vastapäätä. Mutta Hyllos, joka aina mielellään säästi Kreikkaa, oli täälläkin ensimmäinen koettamaan parastaan kiistan selvittämiseksi kaksintaistelulla. Hän haastoi kenet tahansa vihollisista ottelemaan kanssaan ja pani, oraakkelin hyväksymään yritykseensä luottaen, sen ehdon, että jos hän voittaisi vastustajansa, niin heraklidit ottaisivat Eurystheuksen vanhan valtakunnan omakseen ilman miekaniskua. Jos sitä vastoin Hyllos voitettaisiin, niin Herakleen jälkeläiset eivät saisi viiteenkymmeneen vuoteen astua Peloponnesokseen.

Kun tämä haaste tuli tunnetuksi vihollisten sotajoukossa, nousi Tegean kuningas Ekhemos, uljas taistelija parhaissa miehuusvuosissaan, ja otti sen vastaan. Molemmat taistelivat harvinaisen urhoollisesti, mutta vihdoin Hyllos joutui häviölle, ja kuolevan otsaryppyjen vaiheilla leijaili synkkiä ajatuksia hänen saamansa oraakkelilausunnon kaksimielisyydestä. Sopimuksen mukaan heraklidit luopuivat nyt yrityksestään ja palasivat jälleen Marathonin seuduille asumaan.

Määrätyt viisikymmentä vuotta kuluivat Herakleen lasten ajattelematta uudestaan valloittaa perintömaatansa vastoin sopimusta. Tällä välin oli Hylloksen ja Jolen poika Kleodaios ehtinyt varttua runsaasti viidenkymmenen vuoden ikäiseksi mieheksi. Kun nyt sopimuksen määräaika oli kulunut loppuun eivätkä hänen kätensä enää olleet sidotut, hän lähti Herakleen muiden jälkeläisten kera Peloponnesosta vastaan, Troijan sodan ollessa jo kolmekymmentä vuotta sitten päättynyt. Mutta hänkään ei ollut isäänsä onnellisempi, vaan tuhoutui kaikkine joukkoineen tällä sotaretkellä.

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin teki hänen poikansa Aristomakhos uuden yrityksen. Silloin hallitsi Peloponnesosta Oresteen poika Tisamenos. Myöskin Aristomakhoksen johti oraakkeli kaksimielisellä neuvollaan harhaan. — Jumalat, il-

maisi se, — antavat sinulle voiton solatietä myöten. Hän hyökkäsi Korinthoksen kannaksen poikki, lyötiin takaisin ja menetti henkensä, kuten isänsä ja isoisänsä.

Taas kului kolmekymmentä vuotta, ja Troija oli ollut jo kahdeksankymmentä vuotta tuhkana. Silloin ryhtyivät Aristomakhoksen pojat Temenos, Kresfontes ja Aristodemos viimeiseen sotaretkeen. Kaikista oraakkelinlausuntojen kaksimielisyydestä huolimatta he eivät olleet lakanneet uskomasta jumaliin; niinpä he kävivät Delfoissa kysymässä papittaren mieltä. Mutta lausunnot kuuluivat täsmällisesti samoin kuin ne oli annettu heidän isilleen. — Kun kolmatta hedelmää on odotettu, niin paluu onnistuu. Ja jälleen: — Jumalat antavat voiton solatietä myöten.

Valittaen puhui silloin vanhin veljeksistä, Temenos:

— Isäni, isoisäni ja isoisäni isä ovat noudattaneet näitä samoja lausuntoja, ja siitä on ollut seurauksena heidän kaikkien tuhonsa!

Nyt jumala armahti heitä ja selvitti papittarensa kautta oraakkelin todellisen merkityksen:

— Kaikkiin teidän onnettomuuksiinne, puhui hän, — ovat isänne itse olleet syypäät, koska eivät ole osanneet selittää jumalien viisaita lausuntoja. Nämä eivät näet tarkoita maan kolmatta hedelmää, jota täytyisi odottaa, vaan suvun kolmatta hedelmää: ensimmäinen oli Kleodaios, toinen Aristomakhos; kolmas hedelmä, jolle voitto on ennustettu, olette juuri te. Solalla taas, joka johtaa voittoon, ei ole ymmärrettävä kannasta, kuten isänne väärin selittivät, vaan laajempaa nielua, nimittäin kannaksesta oikealla leviävää merta. Nyt tiedätte oraakkelinlausuntojen oikean tarkoituksen. Tehkää jumalien onnella se, mitä tahdotte tehdä!

Kun Temenos kuuli tällaisen selityksen, putosi häneltä kuin suomukset silmistä. Hän varusti veljensä kanssa nopeasti sotajoukon ja rakensi laivoja Lokriissa siinä paikassa, joka tästä varustelusta sai laivaveistämöä merkitsevän nimen Naupak-

tos. Mutta tämänkään retken ei sallittu käydä helpoksi Herakleen jälkeläisille, vaan se tuotti heille paljon huolta ja vaivaa.

Kun sotajoukko oli koottu, osui salama nuorimpaan veljeksistä, Aristodemokseen, ja teki leskeksi hänen puolisonsa Argeian, Polyneikeen jälkeläisen, ja orvoiksi hänen kaksoispoikansa Eurystheneen ja Prokleen. Kun he surren olivat haudanneet veljensä ja sotalaivasto aikoi lähteä Naupaktoksesta liikkeelle, saapui Temenoksen luo eräs tietäjä, joka oli jumalien innoittama ja pystyi oraakkelin lailla ennustamaan. Mutta heraklidit pitivät häntä velhona ja vakoilijana, jonka peloponnesolaiset olivat lähettäneet heidän sotajoukkonsa tuhoksi. Sen tähden he olivat jo kauan olleet hänelle ynseitä, kunnes eräs heistä, Fylaan poika Hippotes, heitti tietäjää kohti keihään, joka osui häneen ja heti surmasi hänet. Siitä jumalat vihastuivat heraklideille: laivasto joutui myrskyn käsiin ja perikatoon. Maajoukkoja ahdisti nälänhätä, ja niin hupeni vähitellen koko sotajoukko. Temenos kysyi tämänkin onnettomuuden syytä oraakkelilta.

— Tuho on kohdannut teitä sen tietäjän vuoksi, jonka surmasitte, jumala ilmoitti hänelle. — Teidän pitää karkottaa murhaaja maastanne kymmeneksi vuodeksi ja luovuttaa sotajoukon johto kolmisilmäiselle.

Määräyksen ensimmäinen osa oli pian täytetty: Hippotes karkotettiin sotajoukosta, ja hänen täytyi lähteä maanpakoon. Mutta toinen osa syöksi onnettomat heraklidit epätoivoon. Sillä kuinka ja missä he kohtaisivat kolmisilmäisen ihmisen? Kuitenkin he luottaen jumalaan väsymättä hakivat ja tiedustelivat sellaista miestä.

Silloin osui heidän eteensä sattumalta Oksylos, Haimonin poika ja Oineuksen jälkeläinen aitolialaisesta kuningassuvusta. Hän oli siihen aikaan, kun heraklidit olivat tunkeutuneet Peloponnesokseen, tehnyt miestapon, joka pakotti hänet pakenemaan isänmaastaan Aitoliasta Peloponnesoksen Eliiseen. Nyt hän, oltuaan pakolaisena vuosikauden, aikoi palata kotimaa-

hansa ja kohtasi heraklidit ratsastaen muulinsa selässä. Mutta hän oli yksisilmäinen, sillä nuoli oli nuoruudessa puhkaissut toisen silmän. Niinpä muulin täytyi auttaa häntä näkemisessä, ja näillä kahdella oli yhteensä kolme silmää. Heraklidit huomasivat merkillisen oraakkelinlausunnon käyneen toteen, valitsivat Oksyloksen sotajoukkonsa johtajaksi, ja kun kohtalon ehto noin oli täytetty, he hyökkäsivät uudestaan hankituilla joukoilla ja laivoilla vihollisten kimppuun ja surmasivat näiden johtajan Tisamenoksen.

7. *Heraklidit jakavat Peloponnesoksen*

Tällä tavalla vallattuaan koko Peloponnesoksen heraklidit pystyttivät Zeukselle, isälliselle esi-isälleen, kolme alttaria ja suorittivat uhreja. Sitten he alkoivat jakaa kaupunkeja arvalla. Ensimmäinen arpa oli Argos, toinen Lakedaimon, kolmas Messene. He sopivat siitä, että arpomisen piti tapahtua vedellä täytetyssä uurnassa, ja päättivät, että jokaisen oli heitettävä siihen yksi arpa, johon oli merkitty hänen nimensä. Silloin heittivät Temenos ja Aristodemoksen pojat, kaksoset Eurysthenes ja Prokles, näin merkityt kivet uurnaan, mutta viekas Kresfontes, joka olisi mieluimmin voittanut Messenen, heitti veteen multakokkareen, joka liukeni siinä.

Ensin vedettiin arpaa Argoksesta, ja Temenoksen kivi tuli näkyviin, sitten Lakedaimonista, jolloin vedestä nostettiin Aristodemoksen poikien kivi. Kolmannen kiven etsimistä pidettiin tarpeettomana, ja niin Kresfontes sai Messeneen. Kun he sen jälkeen uhrasivat alttarillaan jumalille, suotiin heille ihmeellisiä ennusmerkkejä, sillä jokainen löysi alttariltaan eri eläimen. Ne, jotka olivat arvan nojalla saaneet Argoksen, löysivät alttarilta rupisammakon; ne, joiden osaksi oli tullut Lakedaimon, tapasivat lohikäärmeen, ja Messenen valtiaiksi joutuneet saivat ketun. Näiden merkkien takia miettiväisiksi käy-

neinä he kysyivät neuvoa kotoisilta tietäjiltä, jotka selittivät asian näin:

— Ne, joiden osaksi oli tullut sammakko, tekevät parhaiten pysyessään kotosalla kaupungissaan, koska tällä eläimellä ei ole minkäänlaista suojaa vaeltaessaan; niistä, joiden alttarille oli asettunut lohikäärme, tulee mahtavia hyökkääjiä, joiden hyvinkin sopii marssia maansa rajojen ulkopuolelle; ne vihdoin, joiden alttarille oli pantu kettu, eivät pidä maatansa hallussaan rehellisyydellä eivätkä voimalla, vaan heidän puolustusaseenaan on viekkaus.

Näistä eläimistä tuli aikojen kuluessa argolaisten, spartalaisten ja messenialaisten vaakunat. Nyt he ottivat huomioon myöskin yksisilmäisen johtajansa Oksyloksen ja antoivat hänelle palkaksi sotapäällikkyydestä Eliin kuningaskunnan. Mutta koko Peloponnesoksesta jäi vain vuorinen paimentolaismaa Arkadia heraklideilta valloittamatta. Niistä kolmesta valtakunnasta, jotka he perustivat tälle niemimaalle, saavutti vain Sparta melkoisen iän. Argoksessa Temenos oli antanut kaikista lapsistaan rakkaimman tyttärensä Hyrnethon aviopuolisoksi Deifonteelle, joka myöskin oli Herakleen jälkeläinen, ja kysyi kaikessa tämän neuvoja, niin että luultiin hänen tahtovan jättää hallituksenkin vävylleen ja tyttärelleen. Tästä vihastuivat hänen omat poikansa, tekivät salaliiton häntä vastaan ja surmasivat hänet. Argolaiset tunnustivat tosin vanhemman pojan kuninkaakseen, mutta koska he ennen kaikkea rakastivat vapautta ja tasa-arvoisuutta, he rajoittivat kuninkaan valtaa niin paljon, ettei hänelle ja hänen jälkeläisilleen jäänyt muuta kuin kuninkaan arvonimi.

8. Merope ja Aipytos

Messenen kuninkaalle Kresfonteelle ei osunut parempi kohtalo kuin hänen veljelleen Temenokselle. Hän oli mennyt nai-

misiin Arkadian kuninkaan Kypseloksen tyttären Meropen kanssa, joka synnytti puolisolleen monta lasta; nuorin heistä oli nimeltään Aipytos. Lukuisille pojilleen ja itselleen Kresfontes rakennutti komean kuninkaanlinnan. Hän itse oli rahvaan ystävä ja suosi sitä kaikessa, mikäli voi. Sen tähden rikkaat nousivat kapinaan ja surmasivat hänet ja kaikki hänen poikansa, paitsi nuorinta, Aipytosta, jonka hänen äitinsä sai riistetyksi murhaajien käsistä, pelastaen hänet onnellisesti Arkadiaan isänsä Kypseloksen luo, ja sitten poikaa kasvatettiin siellä salaa.

Tällä välin oli Messenian valtaistuimelle noussut Polyfontes, joka samoin oli heraklidi, ja pakottanut murhatun kuninkaan lesken rupeamaan puolisokseen. Silloin tuli tunnetuksi, että vielä oli elossa yksi Kresfonteen vallan perillinen, ja Polyfontes, uusi hallitsija, määräsi suuren palkinnon hänen päästään. Mutta ei ilmestynyt ketään, joka olisi tahtonut sen ansaita tai edes kyennyt siihen. Sillä tuo huhu oli hyvin hämärä, eikä tiedetty, mistä henkipatoksi julistettua poikaa pitäisi hakea.

Sitten Aipytos varttui nuorukaiseksi, lähti salaa isoisänsä palatsista ja saapui kenenkään aavistamatta Messenen kaupunkiin. Hän oli kuullut palkinnosta, joka oli määrätty onnettoman Aipytoksen päästä. Silloin hän rohkaisi mielensä, tuli kuningas Polyfonteen hoviin kuin muukalainen kenenkään, edes oman äidin, tuntematta häntä, astui kuninkaan eteen ja puhui kuningatar Meropen läsnäollessa:

— Tarjoudun, oi hallitsija, ansaitsemaan sen palkinnon, jonka olet määrännyt ruhtinaan päästä, koska hän Kresfonteen poikana on valtaistuimellesi niin vaarallinen. Tunnen hänet niin tarkasti kuin oman itseni ja tahdon luovuttaa hänet käsiisi.

Äiti kalpeni kuullessaan nämä sanat. Nopeasti hän lähetti noutamaan luokseen vanhan, uskotun palvelijan, joka oli jo auttanut pienen Aipytoksen pelastamisessa ja nyt eli kaukana

hovista ja kuninkaan linnasta, peläten uutta kuningasta. Hänet Merope määräsi rientämään salaa Arkadiaan suojellakseen poikaa vainoamiselta tai ehkä sitä varten, että Aipytos äitinsä kutsumana saapuisi Messeniaan, asettuisi kansalaisten etunenään, joiden vihoihin Polyfontes oli joutunut hirmuvaltansa takia ja voittamalla taistelussa ottaisi haltuunsa isältä perityn valtaistuimen.

Kun vanha palvelija tuli Arkadiaan, tapasi hän siellä kuningas Kypseloksen ja koko kuninkaallisen perheen peräti tyrmistyneinä, sillä hänen tyttärensä poika Aipytos oli hävinnyt, eikä kukaan tiennyt, kuinka hänen oli käynyt. Lohduttomana vanha palvelija kiiruhti takaisin Messeneen ja kertoi kuningattarelle, mitä oli tapahtunut. Kumpikaan ei voinut ajatella muuta kuin että se muukalainen, joka oli ilmestynyt kuninkaan eteen ansaitsemaan palkinnon, oli kaiketi jo Arkadiassa murhannut Aipytoksen ja tuonut hänen ruumiinsa Messeneen. He eivät miettineet kauan, ja kun vieras, Polyfonteen vastaanottamana kuninkaalliseen linnaan, asui siellä, astui kuningatar kostonhimoisena ja kirveellä varustettuna uskottunsa, vanhan

Merope ja nukkuva Aipytos

palvelijan kera yöllä muukalaisen huoneeseen aikoen surmata hänet nukuksissa.

Nuorukainen nukkui rauhallisesti ja hiljaa, ja kuun säde valaisi hänen kasvojaan. Molemmat tulijat olivat jo kumartuneet hänen vuoteensa ylle, Meropen kohotettua murha-aseensa, kun palvelija, joka nukkuvaa lähempänä seisten katseli tarkemmin hänen piirteitään, äkkiä tarttui kuningattaren käsivarteen, yllätettynä päästäen hätäisen huudon.

— Seis, huusi hän. — Vai tahdotko surmata oman poikasi Aipytoksen?

Merope antoi kirvestä pitelevän käden vaipua ja heittäytyi vuoteelle, herättäen poikansa äänekkäillä nyyhkytyksillään. Sitten kun he molemmat olivat kauan syleilleet toisiaan, ilmaisi poika äidilleen, ettei hän ollut tullut luovuttaakseen itsensä murhaajien käsiin, vaan heitä rankaisemaan, tekemään äitinsä vihatusta avioliitosta lopun ja nousemaan isänsä valtaistuimelle kansalaisten avulla, joiden hän toivoi kerääntyvän hyvän asiansa puolelle. Sitten hän sopi äitinsä ja talon vanhan palvelijan kanssa niistä toimenpiteistä, joihin heidän piti ryhtyä kostaakseen vihatulle ja kirotulle Polyfonteelle.

Merope pukeutui suruvaatteisiin, astui puolisonsa eteen, kertoi hänelle, kuinka oli juuri saanut murheellisen viestin ainoan jäljellä olevan poikansa kuolemasta ja vakuutti tahtovansa vastedeskin elää rauhassa puolisonsa kanssa ja olla muistamatta entistä kärsimystään. Hirmuhallitsija meni tähän ansaan, joka hänelle viritettiin. Hän oli mielissään, koska hänen sydäntään vaivaamasta oli poistettu raskain huoli, ja selitti haluavansa tarjota jumalille kiitosuhrin siitä, että kaikki hänen vihollisensa nyt olivat kadonneet maailmasta.

Kun sitten kaikki kansalaiset olivat saapuneet julkiselle torille, tosin vastahakoisin mielin — sillä muut paitsi rikkaat olivat aina pitäneet suopeasta Kresfontes-kuninkaasta ja nytkin surivat hänen poikaansa Aipytosta, jossa luulivat viimeisen toivonsa menneen hukkaan — silloin Aipytos hyökkäsi uhraa-

van kuninkaan kimppuun ja työnsi miekan hänen sydämeensä. Nyt riensi Merope palvelijansa kanssa esiin, ja molemmat osoittivat kansalle, että muukalainen Aipytos olikin kuolleeksi luultu valtaistuimen laillinen perillinen. Kansa tervehti häntä riemuiten, ja vielä samana päivänä hän otti vastaan isänsä Kresfonteen vapaaksi joutuneen valtaistuimen.

Sitten hän rankaisi isänsä ja veljiensä murhaajia, samoin myös murhan alkuunpanijoita. Muuten hän voitti lempeällä käytöksellään ylhäisetkin messenialaiset puolelleen ja anteliaisuudellaan kaikki, jotka kuuluivat rahvaaseen, ja hankki itselleen niin suuren kunnioituksen, että hänen jälkeläisensä saattoivat nimittää itseään aipytideiksi heraklidien asemasta.

TARUJEN HELLAS

KARISTO